

राजस्थान पुरातत्वान्वेषण मन्दिर

*

राजस्थान सरकार द्वारा प्रस्थापित -

राजस्थानमें प्राचीन साहित्यके संग्रह, संरक्षण, संशोधन और प्रकाशन कार्यका महत् प्रतिष्ठान

*

राजस्थानका सुविशाल प्रदेश, अनेकानेक गताब्दियोंसे भारतका एक हृदयस्वरूप स्थान बना हुआ होनेसे विभिन्न जनपदीय सस्कृतियोंका यह एक केन्द्रीय एवं समन्वय भूमि सा संस्थान बना हुआ है। प्राचीनतम आदिकालीन वनवासी भिल्लादि जातियोंके साथ, इतिहासयुगीन आर्य जातिके भिन्न भिन्न जनसमूहोंका यह प्रिय प्रदेश बना हुआ है। वैदिक, जैन, बौद्ध, शैव, भागवत एवं शाक्त आदि नाना प्रकारके धार्मिक तथा दार्शनिक संप्रदायोंके अनुयायी जनोका यहां स्वस्थ और सहिष्णुतापूर्ण सन्निवेश हुआ है। कालक्रमानुसार मौर्य, शक, क्षत्रप, गुप्त, हूण, प्रतिहार, गुहिलोत, परमार, चालुक्य, चाहमान, राष्ट्रकूट आदि भिन्न भिन्न राजवंशोंकी राज्यसत्ताएं इस प्रदेशमें स्थापित होती गईं और उनके शासनकालमें यहाकी जनसंस्कृति और राष्ट्रसम्पत्ति यथेष्ट रूपमें विकसित और समृद्ध बनती रही। लोगोंकी सुख-समृद्धिके साथ विद्यावानोंकी विद्योपासना भी वैसी ही प्रगतिशील बनी रही, जिसके परिणाममें, समयानुसार, संस्कृत, प्राकृत, अपभ्रंश और देश्य भाषाओंमें असंख्य ग्रन्थोंकी रचनारूप साहित्यिक समृद्धि भी इस प्रदेशमें विपुल प्रमाणमें निर्मित होती गई।

इस प्रदेशमें रहनेवाली जनताका सांस्कृतिक और आध्यात्मिक अनुराग अद्भुत रहा है, और इसके कारण राजस्थानके गात्र-गावमें आज भी नाना प्रकारके पुरातन देवस्थानों और धर्मस्थानोंका गौरवोत्साहक अस्तित्व हमें दृष्टिगोचर हो रहा है। राजस्थानीय जनताके इस प्रकारके उत्तम सांस्कृतिक-आध्यात्मिक अनुरागके कारण विद्योपासक वर्गद्वारा स्थान-स्थान पर विद्यामठों, उपाश्रयों, आश्रमों और देवमन्दिरोंमें वाङ्मयात्मक साहित्यके संग्रहरूप ज्ञानभण्डार-सरस्वतीभण्डार भी यथेष्ट परिमाणमें स्थापित थे। ऐतिहासिक उल्लेखोंके आधारसे जात होता है कि राजस्थानके अनेकानेक प्राचीन नगर-जैसे अजमेर, भिन्नमाल, जावालिपुर, सत्यपुर, सीरोही, बाहडमेर, नागौर, मेडता, जैसलमेर, सोजत, पाली फलोरी, जोधपुर, बीकानेर, सुजानगढ़, भटिंडा, रणथंभोर, माडल, चित्तौड़, अजमेर, नराना, आमेर, सागानेर, किसनगढ़, चूरू, फतेहपुर, सीकर आदि सैकड़ों स्थानोंमें, अच्छे अच्छे ग्रन्थभण्डार विद्यमान थे। उन भण्डारोंमें संस्कृत, प्राकृत, अपभ्रंश और देश्य भाषाओंमें रचे गये हजारों ग्रन्थोंकी हस्तलिखित, नल्यवान पोथिया संगृहीत थी। इनमें से अब केवल जैसलमेर जैसे कुछ-एक स्थानोंके ग्रन्थभण्डार ही किसी प्रकार सुरक्षित रह पाये हैं। मुसलमानों और इंग्रेजों जैसे विदेशीय राज्यलोलुपोंके संहारात्मक आक्रमणोंके कारण, हमारी वह प्राचीन साहित्य-सम्पत्ति बहुत कुछ नष्ट हो गई। जो कुछ बची-खुची थी वह भी पिछले १००-१५० वर्षोंके अन्दर, राजस्थानसे बहार-काशी, कलकत्ता, बम्बई, मद्रास, बंगलोर, पूना, बडौडा, अहमदाबाद आदि स्थानोंमें स्थापित नूतन साहित्यिक संस्थाओंके संग्रहोंमें बडी तादात्म्य जाती रही है। और तदुपरान्त युरोप एवं अमेरिकाके भिन्न भिन्न ग्रन्थालयोंमें भी हजारों ग्रन्थ राजस्थानसे पहुंचते रहे हैं। इस प्रकार यद्यपि राजस्थानका प्राचीन साहित्य भण्डार एक प्रकारसे अब खाली हो गया है, तथापि, खोज करने पर, अब भी हजारों ग्रन्थ यत्रतत्र उपलब्ध हो रहे हैं जो राजस्थानके लिये नितान्त अमूल्य निम्न स्वरूप हो कर अत्यन्त ही सुरक्षणीय एवं संग्रहणीय हैं।

हर्ष और सन्तोषका विषय है कि राजस्थान सरकारने हमारी विनम्र प्रेरणासे प्रेरित हो कर, इस राजस्थान पुरातत्त्वान्वेषण मन्डिर (राजस्थान ओरिएण्टल रिसर्च इन्स्टीट्यूट) की स्थापना की है और इसके द्वारा राजस्थानके अवशिष्ट प्राचीन ज्ञानभण्डारकी सुरक्षा करनेका समुचित कार्य प्रारंभ किया है। इस कार्यालय द्वारा राजस्थानके गाव-गावमें जात होने वाले ग्रंथोंकी खोज की जा रही है और जहा कहींसे एवं जिस किसीके पास उपयोगी ग्रन्थ उपलब्ध होते हैं उनको खरीद कर सुरक्षित रखनेका प्रवन्ध किया जा रहा है। सन् १९५० में इस प्रतिष्ठानकी प्रायोगिक स्थापना की गई थी, और अब पिछले वर्ष, १९५६ के प्रारंभसे, सरकारने इसको स्थायी रूप दे दिया है और इसका कार्यक्षेत्र भी कुछ विस्तृत बनाया गया है। अब तकके प्रायोगिक कार्यके परिणाममें भी इस प्रतिष्ठानमें प्राय. १०००० जितने पुरातन हस्तलिखित ग्रन्थोंका एक अच्छा मूल्यवान् संग्रह संचित हो चुका है। आशा है कि भविष्यमें यह कार्य और भी अधिक वेग धारण करता जायगा और दिन-प्रति-दिन अधिकाधिक उन्नति करता जायगा।

५

जिस प्रकार उक्त रूपसे इस प्रतिष्ठानके प्रस्थापित करनेका एक उद्देश्य राजस्थानकी प्राचीन साहित्यिक संपत्तिका संरक्षण करनेका है वैसा ही अन्य उद्देश्य इस साहित्यनिधिके बहुमूल्य रत्नस्वरूप ग्रन्थोंको प्रकाशमें लानेका भी है। राजस्थानमें उक्त रूपसे जो प्राचीन ग्रन्थ उपलब्ध होते हैं, उनमें संकड़ों ग्रन्थ तो ऐसे हैं जो अभी तक प्रकाशमें नहीं आये हैं; और संकड़ों ही ऐसे हैं जिनके नाम तक भी अभी तक विद्वानोंको ज्ञात नहीं है। यह सब कोई जानते हैं कि इन ग्रन्थोंमें हमारे राष्ट्रके प्राचीन सांस्कृतिक इतिहासकी विपुल साधन-सामग्री छिपी पड़ी है। हमारे पूर्वज हजारों वर्षों तक जो ज्ञानार्जन करते रहे उसका निष्कर्ष और नवनीत नीकाल नीकाल कर, वे अपनी भावी सन्ततिके उपयोगके लिये इन ग्रन्थात्मक कृतियोंमें संचित करते गये। व्याकरण, कौष, काव्य, नाटक, अलंकार, छन्द, ज्योतिष, वैद्यक, कामविज्ञान, अर्थशास्त्र, गित्पक्रन्त आदि लौकिक विद्याओके ज्ञानके साथ श्रुति, स्मृति, पुराण, धर्मसूत्र, न्याय, वैशेषिक, सांख्य, योग, मीमांसा, जैन, बौद्ध, शाक्त, तंत्र, मंत्र आदि धार्मिक, दार्शनिक एवं आध्यात्मिक विद्याओके रहस्य भी इन ग्रन्थोंमें नाना स्वरूपोंमें प्रथित किये हुए हैं। इसी प्रकार, युग युगमें होने वाले अनेक शूर-वीर, दानी-ज्ञानी, सन्त-महन्त, त्यागी-वैरागी, भक्त-विरक्त आदि गुण विशिष्ट नर-नारी जनोके जीवन और कार्योंके विविध वर्णन-चित्रण भी इन्हीं ग्रन्थोंमें अन्तर्निहित हैं। अर्थात् हमारे राष्ट्रकी सर्वे प्रकारकी गौरव-गरीमाविषयक कथा-गाथाकी रक्षा करने वाला हमारा यही एकमात्र प्राचीन साहित्यसंग्रह है। इसीके प्रकाशसे संसारमें भारतका गुरुपद ज्ञात हुआ और स्थापित हुआ है। यद्यपि आज तक इनमेंसे हजारों ही प्राचीन ग्रन्थ प्रकाशमें आ चुके हैं, फिर भी हजारों ही ऐसे ग्रन्थ और बाकी हैं जो अन्धकारके तलघरमें दटे पड़े हैं। इनका उद्धार करना और इन्हे प्रकाशमें रखना यह अब इस नूतन जीवन प्राप्त नव्य भारतके प्रत्येक व्यक्ति और सस्थाका परम कर्तव्य है। इसी कर्तव्यको लक्ष्य कर, इस संस्था द्वारा 'राजस्थान पुरातन ग्रन्थमाला' के प्रकाशनका आयोजन भी किया गया है। इसके द्वारा संस्कृत, प्राकृत, अपभ्रंश और देश्य भाषाओंमें निबद्ध विविध विषयोंके प्राचीन ग्रन्थ, तज्ज्ञ एवं सुयोग्य विद्वानोंसे सशोधित और संपादित हो कर प्रकाशित किये जा रहे हैं। अब तक कोई छोटे बड़े २० ग्रन्थ प्रकाशित हो चुके हैं और प्राय ३० से अधिक ग्रन्थ प्रेसोंमें छप रहे हैं। राजस्थान सरकार वर्तमानमें, इस कार्यके लिये प्रतिवर्ष २०००० रुपये खर्च कर रही है—पर हमारी कामना है कि भविष्यमें यह रकम बढ़ाई जाय और तदनुसार अधिक संख्यामें इन प्राचीन ग्रन्थोंका समुद्धार और प्रकाशन कार्य किया जाय।

साहित्यका प्रकाश ही प्रजाके अज्ञानान्धकारको नष्ट कर, उसे दिव्यताका दर्शन कराता है।

माघ शुक्ला १४, वि० सं० २०१३ }
(जीवनके ७० वें वर्षका प्रथम दिन) }

मुनि जिनविजय

प्रकाशित ग्रन्थ

संस्कृत

- १ प्रमाण मञ्जरी - तार्किक चूडामणि सर्वदेवा-
चार्य प्रणीत । तीन व्याख्याओसे समलंकृत ।
- २ यन्त्रराजरचना - जयपुर नरेग महाराज
सवाई जयसिंह समारचित ।
- ३ महर्षिकुलचैभवम् - विद्यावाचस्पति स्व०
श्रीमधुसूदन ओझाविरचित ।
- ४ तर्कसंग्रह-फक्किा - पं० क्षमाकल्याणकृत ।
- ५ कारकसंबन्धोद्योत - पं० रमसनन्दिकृत ।
- ६ वृत्तिदीपिका - पं० मौलिकृष्णभट्ट कृत ।
- ७ शब्दरत्नप्रदीप - संक्षिप्त संस्कृत शब्दकोष ।
- ८ कृष्णगीति - कवि सोमनाथकृत गीतिकाव्य ।
- ९ शृंगारहारावलि - हर्षकवि विरचित ।
- १० चक्रपाणिविजयमहाकाव्य - पं० लक्ष्मी-
धरभट्ट रचित ।
- ११ राजविनोद काव्य - कवि उदयरज रचित ।
- १२ नृत्तसंग्रह - नाट्यविषयक पठनीय ग्रन्थ ।
- १३ नृत्यरत्नकोश - महाराणा कुम्भकर्ण प्रणीत ।
- १४ उक्तिरत्नाकर - पण्डित साधुसुन्दरगणी कृत ।
- १५ कविदर्पण - प्राकृत छन्दोरचनात्मक ग्रन्थ ।
- १६ वृत्तजातिसमुच्चय - विरहाङ्क कवि कृत ।
- १७ ईश्वरविलास महाकाव्य - पं० कृष्णभट्ट-
कविकृत ।

राजस्थानी भाषा ग्रन्थ

- १ कान्हड दे प्रबन्ध - कवि पद्मनाभ रचित ।
- २ क्यामखां रासा - मुस्लिम कवि जानकृत ।
- ३ लावारासा - चारणकविया गोपालदानकृत ।

प्रेसोंमें छप रहे ग्रन्थ

(क) संस्कृत ग्रन्थ

- १ त्रिपुराभारती - लघुपंडित
- २ शकुनप्रदीप - लावण्य गर्मा

इन ग्रन्थोंके अतिरिक्त अनेकानेक संस्कृत, प्राकृत, अपभ्रंश, प्राचीन राजस्थानी - हिन्दी भाषामें रचे गये ग्रन्थोंका संशोधन-संपादन आदि कार्य किया जा रहा है ।

*

इसी तरह राष्ट्र - भाषा हिन्दीमें भी उच्च कोटिके ग्रन्थोंके प्रकाशनका आयोजन चल रहा है ।

- ३ करुणासृतप्रपा - ठकुर सोमेश्वर
- ४ वालशिक्षाव्याकरण - ठकुर संग्रामसिंह
- ५ पदार्थरत्नमञ्जूषा - पं० कृष्णमिश्र
- ६ काव्यप्रकाश, संकेत - भट्ट सोमेश्वर
- ७ वसन्तविलास - फागु काव्य
- ८ नृत्यरत्नकोश - राजाधिराज कुम्भकर्ण देव
- ९ नन्दोपाख्यान - संस्कृत और राजस्थानी
- १० रत्नकोश - विविधवस्तुसंग्रह विचारात्मक
- ११ चान्द्रव्याकरणम् - आचार्य चन्द्रगोमि
- १२ स्वयंभू छंद - स्वयंभू कवि
- १३ प्राकृतानन्द - कवि रघुनाथ
- १४ मुग्धावबोध आदि औक्तिक संग्रह
- १५ कविकौस्तुभ - पं० रघुनाथ मनोहर
- १६ दुर्गापुष्पांजलि - पं० दुर्गाप्रसादजी
- १७ दशकण्ठवधम् - "
- १८ कर्णकुतूहल नाटक
- १९ कृष्णलीलामृत काव्य

राजस्थानी भाषाग्रन्थ

- १ बांकीदासरी वातां - चारणकवि बांकीदास
- २ मुंहता नैणसीरी ख्यात - जोधपुरके
मुंहता नेणसी लिखित
- ३ गोरा वादल-पदसिणी चउपई - जैन
यति कवि हेमरतन कृत
- ४ राठोड वंशरी विगत - राठोडोंके
इतिहासकी कथाएं ।
- ५ राजस्थानी साहित्य संग्रह - राजस्थानी
भाषा में लिखित विविध वृत्तान्त ।
- ६ दाढाला एकल गिडरी वात - राजस्थानी
भाषाकी एक सरस प्रहसनात्मक रचना ।
- ७ सुजान संवत - कवि उदयराम रचित
- ८ चन्द्रवंशावलि - कवि मतिराम कृत
- ९ राजस्थानी दूहा संग्रह

राजस्थान पुरातन ग्रन्थमाला

प्रधान संपादक—पुरातत्त्वाचार्य, जिनविजय मुनि

[सम्मान्य संचालक, राजस्थान पुरातत्त्वान्वेषण मन्दिर, जयपुर]

साधुसुन्दर गणी विरचित

उक्ति रत्नाकर

***** प्रकाशक *****

राजस्थान राज्य संस्थापित

राजस्थान पुरातत्त्वान्वेषण मन्दिर

जयपुर (राजस्थान)

उक्तिरत्नाकर – अनुक्रम

१ उक्तिरत्नाकर	पृ. १-४५
२ अज्ञात विद्वत्कर्तृक उक्तीयक	” ४६-५८
३ अज्ञात विद्वत्संगृहीतानि पुरातन औक्तिक पदानि	” ५९-८२
४ उक्तिरत्नाकरादि अन्तर्गत शब्दानुक्रम	” ८३-११८

प्रस्तावना

❧

स्व-संपादित 'सिंधी जैन ग्रन्थमाला'में हमने एक 'उक्ति-व्यक्ति-प्रकरण' नामक ग्रन्थ प्रकाशित किया है, जिसकी भूमिकामें निम्न प्रकारका उल्लेख किया है — "महात्मा गांधीजीके मुख्य नेतृत्वमें स्थापित अहमदाबादके राष्ट्रीय गुजरात विद्यापीठके 'पुरातत्त्व मन्दिर' नामक विशिष्ट विभागके आचार्यपद पर, सर्व प्रथम, जब मेरी विशिष्ट नियुक्ति हुई, तभीसे मैंने औक्तिक प्रकारके साहित्यका संकलन करना निश्चित किया था और यथाशक्य उसको प्रकाशमें लानेका प्रयत्न चलाया था। ई. स. १९२३-२४ के अरसेमें, मैं एक बार पाटण गया और वहाँसे कुछ अन्यान्य औक्तिक प्रकरणोंके प्राचीन आदर्श प्राप्त किये। उक्त गुजरात पुरातत्त्व मन्दिर के तत्त्वावधानमें संस्कृत, प्राकृत, पाली, अपभ्रंश आदि भारतीय प्राचीन भाषाओंके, उच्चकोटीय अध्ययनके साथ, गुजराती भाषाके प्राचीन इतिहास और साहित्यके अध्ययनकी भी विशेष व्यवस्था की गई थी। उसके पाठ्यक्रममें आवश्यक ऐसे एक सन्दर्भ ग्रन्थका संकलन करनेकी दृष्टिसे 'प्राचीन गुजराती गद्य संदर्भ' के नामसे एक संग्रहात्मक ग्रन्थ मैंने तैयार करना प्रारंभ किया, जिसमें वि. सं. १३०० से ले कर १६०० तकके ३०० वर्षोंमें लिखे गये, प्राचीन गुजराती (अर्थात् पश्चिमी-राजस्थानी) भाषाके चुने हुए उद्धरणोंका एक अच्छा प्रमाणभूत संग्रह संकलित करनेका उद्देश्य रखा था। इसके लिये मैंने बहुत कुछ आधारभूत सामग्री एकत्र करनी शुरू की। पाटण, अहमदाबाद आदिके भण्डारोंमें प्राप्त प्राचीन ताडपत्रीय एवं वैसी ही प्राचीन कागजीय पुस्तकोंमें, यत्र तत्र उपलब्ध फुटकल गद्य उद्धरणोंके साथ, कुछ स्वतंत्र प्रकरणरूप कृतियोंका भी मैंने संग्रह किया।"—इत्यादि।

इन प्रकरणरूप कृतियोंमें, प्रस्तुत 'उक्ति रत्नाकर' भी एक थी, जो अब इस प्रकार, 'राजस्थान पुरातन ग्रन्थमाला' द्वारा प्रकाशित हो रही है।

इस ग्रन्थकी सर्वप्रथम प्रतिलिपि पाटणके भण्डारमेसे प्राप्त प्राचीन पोथी परसे उसी समय कराई गई थी¹। इसका मुद्रण कार्य प्रारंभ करनेका निश्चय होने पर बीकानेरके जैन भण्डारमेसे भी एक अन्य प्रति, श्रीयुत अगर चन्दजी नाहटा द्वारा प्राप्त हुई। अन्यान्य ग्रन्थसंग्रहोंमें भी इस ग्रन्थकी प्रतियां उपलब्ध होती हैं, अतः ऐसा प्रतीत होता है कि यह एक प्रसिद्ध एवं पठनोपयोगी ग्रन्थ रहा है।

इस ग्रन्थके कर्ता साधुसुन्दर नामक जैन यतिजन हैं जो बहुत करके राजस्थान निवासी थे। इनके गुरु साधुकीर्ति पाठक—पदधारी यतिवर्य्य थे जो बहुत बड़े पण्डित और प्रतिष्ठित व्यक्ति थे। प्रस्तुत ग्रन्थकारने अपने गुरुके विषयमें, ग्रन्थान्तकी प्रशस्तिमें कहा है कि 'इनने यवनपति (बादशाह अकबर) की सभामें, अन्यान्य पन्थोंके पंडितोंके

1 इस प्रतिके अन्तमें निम्न प्रकार लिपिकारका परिचायक उल्लेख किया हुआ है—
'संवत् १७५० वर्षे आषाढ सुदि ८ दिने बुधवारे पं. कनकवल्लभ लिपीकृतम्। शिष्य अमीचन्द शिष्य कृष्णानै लिपिकृत दत्तम्। श्रीरस्तु लेखकपाठकयोः।'

साथ वाद-विवाद करनेमें खूब ख्याति प्राप्त की थी; इस लिये बादशाहने इनको 'वादि सिंह'-का इल्काब प्रदान किया था। ये हजारों शाखोंका सार जानने वाले असाधारण विद्वान् थे—इत्यादि। ग्रन्थकार साधुसुन्दरका बनाया हुआ 'धातुरत्नाकर' नामका एक अन्य बहुत बड़ा संस्कृत ग्रन्थ उपलब्ध होता है जिसमें संस्कृतके प्रायः सब धातुओंका संग्रह किया गया है और उनके रूपाख्यानोंका विशद आलेखन किया गया है। वह धातुरत्नाकर वि० सं० १६८० में बन कर पूर्ण हुआ था। इनकी बनाई हुई एक संस्कृत स्तुति भी प्राप्त होती है जिसमें जैसलमेरके किलेमें प्रतिष्ठित पार्श्वनाथ जैन तीर्थकरकी स्तवना की गई है। यह स्तुति वि० सं० १६८३ में बनी है। इससे साधुसुन्दर गणिका जीवन-समय विक्रमकी १७ वीं शताब्दीकी अन्तिम पचीसी निश्चित होता है।

इन्हीं साधुसुन्दरके एक शिष्य उदयकीर्ति नामक यति थे जिनने विमल-कीर्तिकी बनाई हुई 'पदव्यवस्था' नामक ग्रन्थकृति पर वि. सं. १६८१ में, व्याख्या की है। इससे यह भी ज्ञात होता है कि ग्रन्थकर्ताकी गुरु-परंपरा एवं शिष्य-परंपरा दोनों ही विद्याकी उपासनामें दत्तचित्त थीं।

*

ग्रन्थगत विषयका अवलोकन करनेसे विद्वानोंको ज्ञात होगा कि ग्रन्थकारने, अपनी देश-भाषामें प्रचलित, देश-स्वरूपवाले शब्दोंके संस्कृत प्रतिरूपोंका ज्ञान करानेकी दृष्टिसे इसका संकलन किया है। भारत महाराष्ट्रकी सर्व काल एवं सर्व देश व्यापिनी प्रधान साहित्यिक भाषा संस्कृत रही है। भारतीय वाङ्मयके इतिहासके आदि युगसे ले कर वर्तमान समय तक, संस्कृतकी प्रतिष्ठा और प्रभुता अक्षुण्ण रही है। बीच-बीचमें कालक्रमानुसार, संस्कृतके सन्तत प्रवाहके साथ साथ, उससे उत्पन्न एवं उससे सहकारप्राप्त मागधी, शौरसेनी, पेशाची, महाराष्ट्री आदि अनेक प्राकृत भाषाओंका प्रादुर्भाव हो कर धीरे धीरे उनका विकास होता गया। फिर बादमें उनका स्वरूपान्तर हो कर, उनके स्थानमें तत्तत् देशीय अपभ्रंश भाषाओंका—जिनको मध्यकालीन वैयाकरणोंने 'देश्यभाषा'के सर्व-सामान्य नामसे उल्लिखित किया है—आविर्भाव हुआ। भारतके समग्र उत्तरापथकी वर्तमान प्रादेशिक भाषाएं—हिन्दी, बंगाली, मराठी, पंजाबी, सिंधी, राजस्थानी (—गुजराती, मारवाडी, मालवी) आदि लोकभाषाएं उसी अपभ्रंशके नूतनस्वरूपप्राप्त—विकसित भाषा विभाग हैं। इन भाषाओंमें, सैंकड़ों ही संस्कृत मूल शब्द, भिन्न भिन्न देश और जातिके लोगोंके पारस्परिक संपर्कके कारण, उच्चारण-भेद एवं व्यवहार-भेद द्वारा, अन्याकार स्वरूपको प्राप्त होते गये। खास करके संस्कृतके जिन मूल शब्दोंमें संयुक्ताक्षर अधिक होते हैं उन शब्दोंके प्राकृत—अपभ्रष्ट रूप विशेष रूपमें परिवर्तित होते रहे। स्वयं 'संस्कृत' शब्दका रूपान्तर 'संखय' 'सकय' 'संगड' आदि और प्राकृत शब्दका रूपान्तर 'पागय' 'पाइय' 'पायड' आदिके रूपमें परिवर्तित हो गया। 'उपाध्याय' शब्दका अपभ्रष्ट रूप, 'ओझा' 'झा' 'वझे' आदि बन गया। संस्कृत शब्दोंके ये प्राकृत—अपभ्रष्ट रूप, किस प्रक्रिया द्वारा बनते गये, इसका विचार प्राकृत—अपभ्रंशके व्याकरण ग्रन्थोंमें बहुत कुछ किया गया

है। जिन व्यक्तियोंको संस्कृत एवं प्राकृत भाषा-साहित्यका विशिष्ट ज्ञान प्राप्त करना अपेक्षित होता है वे तो इन भाषाओंके व्याकरण ग्रंथोंका यथायोग्य अध्ययन द्वारा ही उसे प्राप्त करनेका प्रयत्न करते रहते हैं। पर जो व्यक्ति सामान्य रूपसे, देश्य भाषा और संस्कृत भाषाका, व्याकरणकी दृष्टिसे परस्पर कितना साम्य है और कितना विभेद है; तथा जो शब्द देश्य रूपमें लोकप्रचलित हो कर, संस्कृत रूपसे भिन्नाकार दिखाई देते हैं, उनका संस्कृत प्रतिरूप कैसा होता है—यह बात जानना चाहते हैं उनके लिये, संक्षेपमे कुछ अवबोध करने करानेकी दृष्टिसे, पूर्व कालीन विद्वानोंने औक्तिक संज्ञावाले ग्रंथों—प्रकरणोंकी फुटकर रचनाएं की हैं।

इन रचनाओंमें सबसे प्राचीन कृति जो हमे उपलब्ध हुई है, वह उक्त सिंघी जैन ग्रन्थमालामें प्रकाशित 'उक्तिव्यक्ति प्रकरण' है। हमारे मतानुसार विक्रमकी १२ वीं शताब्दीके अन्त भागमें उसकी रचना हुई होगी। उस ग्रन्थका कर्ता दामोदर पण्डित उत्तर प्रदेशके बनारस नगरका रहने वाला था। उसने बनारसके बाल विद्यार्थियोंको, अपने समयमें प्रचलित बनारसकी देश्य भाषाका अर्थात् तत्कालीन जनपदीय भाषाका, व्याकरणकी दृष्टिसे संस्कृत भाषाके साथ कैसा संबन्ध है और किस प्रकार देश्य शब्दोंका संस्कार करनेसे संस्कृतका शुद्ध रूप बनता है—यह बतानेके लिये, उस ग्रन्थकी रचना की है। बनारसकी गणना उस समय कोशल देशकी राजधानीके रूपमें होती थी, अतः विद्वानोंने वहांकी लोकभाषाका नाम कोशली रखना उचित समझा है। उस ग्रन्थकी प्रस्तावनामें इस विषयके बारेमें हमने जो उल्लेख किया है, उसे यहां संबन्धित समझ कर, उद्धृत किया जाता है—

“इस ग्रन्थमें इस प्रकार केवल प्राचीन कोशली भाषाका नमूना ही हमें नहीं मिल रहा है—परंतु उसके साथ, व्याकरण शास्त्र विषयक कई अन्य महत्त्वकी बातोंका भी इसमें उल्लेख है। ग्रन्थकार इसमें प्रयुक्त देश भाषाका कोई विशिष्ट नाम निर्देश नहीं करता है। वह इसे केवल, सामान्य रूपसे 'अपभ्रंश' के नामसे उल्लिखित करता है। उस समय, संस्कृत एवं प्रौढ प्राकृतके सिवा लोकव्यवहारकी प्रचलित देशभाषाके लिये विद्वान् जन अपभ्रंश नामका व्यवहार करते थे। अपने समयमें—अपने देशमें प्रचलित, लोकव्यवहृत अपभ्रंश भाषाका, संस्कृत व्याकरणकी पद्धतिसे किस प्रकारका संबन्ध है और किस प्रकार लोकभाषाके लोकरूढ उक्तियों=शब्दप्रयोगों द्वारा संस्कृतके व्याकरणका आधारभूत स्थूल ज्ञान प्राप्त किया जा सकता है—इसका विचार पण्डित दामोदरने इस ग्रन्थमें निबद्ध किया है। इसमे प्रयुक्त 'उक्ति' शब्दका अर्थ है 'लोकोक्ति' अर्थात् लोकव्यवहारमें प्रयुक्त भाषापद्धति; जिसे हम हिन्दीमें 'वोली' कह सकते हैं। लोकभाषात्मक 'उक्ति'की जो 'व्यक्ति' अर्थात् व्यक्तता=स्पष्टीकरण—तत्संबन्धी विचारका विवेचन—इस ग्रन्थमे किया गया है अतः इसका नाम 'उक्तिव्यक्तिशास्त्र' रखा गया है।”

“लोकभाषामें प्रचलित अधिक शब्द, वास्तवमें तो प्रायः संस्कृत भाषाके ही मूल शब्द हैं, परंतु पामरजन अर्थात् अपठित एवं अशिक्षित जनोके अशुद्ध वाग्ब्यापारके कारणसे, उन शब्दोंके वर्णों, अक्षरों आदिमें परिवर्तन हो हो कर, उनके मूल स्वरूपका भ्रंश हो गया अर्थात् वे शब्द अपने असली रूपसे भ्रष्ट हो गये । इसलिये इस लोक-व्यवहारमें प्रचलित शब्दस्वरूपवाली भाषाको पण्डित दामोदरने अपभ्रंश या अपभ्रष्ट नामसे उल्लिखित किया है, और किस तरह इन अपभ्रष्ट शब्दप्रयोगोंका, संस्कृतके व्याकरणनिवद्ध क्रिया, कारक, कर्म आदि उक्ति प्रकारोंके साथ, संबन्ध रहा है, उसका स्वरूपप्रदर्शन, इस ग्रन्थमें किया है । इसीलिये इसका दूसरा नाम ‘प्रयोग प्रकाश’ ऐसा भी रखा गया है ।”

“ग्रन्थमें प्रतिपादित इस महत्त्वके विषय पर यहां अधिक लिखनेका अवकाश नहीं है । सद्भाग्यसे इस विषयके प्रतिपादक, इसी शैलिमें लिखे गये, अनेक छोटे वड़े ग्रन्थ, हमें राजस्थान एवं गुजरातके प्राचीन ग्रन्थभण्डारोंमें से प्राप्त हुए हैं और उनके संग्रहात्मक ऐसे दो-तीन संग्रह—ग्रन्थ हम और प्रकाशित करना चाहते हैं । इनमेंसे, ‘उक्तिरत्नाकर’ आदि, ऐसी ही ४-५ कृतियोंका संग्रहस्वरूप, एक ग्रन्थ तो, राजस्थान सरकार द्वारा प्रस्थापित एवं प्रकाशित तथा हमारे द्वारा संचालित एवं संपादित ‘राजस्थान पुरातन ग्रन्थमाला’में शीघ्र ही प्रकाशित होने वाला है ।”

“इस प्रकारकी उक्तिव्यक्ति विषयक भिन्न भिन्न कृतियोंका और उनमें प्रथित भाषा विषयक सामग्रीका विस्तृत विचार, हम किसी अन्यतम ग्रन्थमें करना चाहते हैं । हिन्दी, राजस्थानी, गुजराती, मराठी, बंगाली आदि भारतीय-आर्यकुलीन-देशभाषाओंके विकास-क्रमके अध्ययनकी दृष्टिसे यह औक्तिक-साहित्य-संग्रह बहुत उपयोगी सामग्री प्रस्तुत करेगा ।” — इत्यादि

उपर दिये गये उद्धरणमें जिन ४-५ कृतियोंका निर्देश सूचित किया गया है उनमें से प्रस्तुत संग्रहमें तो मुख्यतया साधुसुन्दर रचित ‘उक्तिरत्नाकर’ ही मुद्रित है । अन्य मुख्य रचनाएं, इसके द्वितीय भागके रूपमें छप रही हैं, जिनमें कुलमण्डन सूरिका बनाया हुआ ‘मुग्धावबोध-औक्तिक’ आदि संगृहीत हैं ।

साधुसुन्दर गणीने अपनी प्रस्तुत रचनामें, प्रारंभमें संस्कृत व्याकरणके षट्कारक विषयक प्रकरणका निरूपण किया है । संस्कृत भाषाका प्रारंभिक परिचय प्राप्त करने-वालेके लिये यह जानकारी प्रथम आवश्यक होती है कि कौन सी विभक्तिका प्रयोग किस अर्थमें किया जाता है । अतः प्राथमिक विद्यार्थियोंको विभक्तिके ज्ञानके साथ ही कारक अर्थोंका ज्ञान प्राप्त करना आवश्यक रहता है । इस लिये इस प्रकारके जो औक्तिक प्रकरण रचे गये हैं उनमें प्रायः प्रथम कारक अर्थोंका निरूपण किया हुआ होता है । प्रस्तुत उक्तिरत्नाकरमें भी उसी शैली अनुसार प्रारंभमें कारक प्रकरण लिखा

गया है। वादमें प्रायः २४०० जितने देश्य शब्द और उनके संस्कृत प्रतिरूप बतलाने वाले शब्दोंका विशाल शब्दसंग्रह दिया गया है।

प्रस्तुत संग्रहमें उक्तिरत्नाकरके वाद दो अन्य ऐसी ही पुरातन रचनाएं दी गई हैं। इनमें पहली रचनाका नाम सामान्य रूपसे 'उक्तीयक' ऐसा लिखा मिला है और दूसरी रचनाका नाम 'औक्तिकपदानि' ऐसा लिखा मिला है। इन रचनाओंके कर्ता या संग्राहकके नाम नहीं उपलब्ध हुए। जिन प्राचीन प्रतियों परसे इनका मुद्रण किया गया है वे प्रतियां विशेष प्राचीन हैं। अर्थात् उक्तिरत्नाकरके कर्ताके समयसे भी पूर्व लिखी गई ज्ञात होती हैं। इस प्रकारके और भी अनेक फुटकर संग्रह हमें प्राप्त हुए हैं जिनका प्रकाशन द्वितीय भागमें करना सोचा गया है। इन रचनाओंमें प्रतिपाद्य विषय तो एक ही प्रकारका होता है पर संकलन करनेकी शैली पृथक् पृथक् होती है।

इसमें दी गई 'उक्तीयक' नामक रचनामें प्रारंभमें 'वर्तमानकालिक' धातुरूप दिये हैं। उसके बाद कृदन्तसाधित शब्द दिये हैं। तदनन्तर 'तव्य' प्रत्ययान्त शब्दरूप दिये गये हैं। वादमें सर्वनाम आदि शब्दोंका संग्रह दिया गया है। इसमें 'कारकविचार' प्रकरण नहीं दिया गया।

'औक्तिकपदानि' नामक रचनामें, प्रारंभमें 'कारकविचार' आलेखित किया गया है। साधुसुन्दर गणीने अपनी रचनामें 'कारकविचार' शुद्ध संस्कृतमें लिखा है तब इस रचनामें यह प्रकरण अपनी देश्य भाषामें लिखा गया है। कारकविचारके बाद, इसमें वर्तमान, भूत, भविष्य आदि 'कालविचार' दिया गया है। वादमें शब्दसंग्रह है। तदनन्तर 'क्रियावचन' दिये गये हैं। फिर 'कर्मणिवाक्य' प्रयोग हैं। इसके अनन्तर विभक्ति-अर्थ और उनके वाक्य-प्रयोग दिये हैं। फिर 'समासप्रकरण' दिया गया है और इसके बाद तद्धित शब्दोंका विचार किया गया है। अन्तमें क्रियाओंके प्रेरक रूप और सनन्त रूपोंका दिग्दर्शन कराया गया है। इस प्रकार इस रचनामें व्याकरणके मुख्य मुख्य सभी विषयोंका विवेचन दिया गया है।

*

हमारे राष्ट्रके किसी भी प्रदेशकी मातृभाषा संस्कृत नहीं है। मातृभाषाएं तो तत्तत् प्रादेशिक भाषाएं हैं, जिनका स्वरूप वर्तमानमें संस्कृतसे बहुत कुछ भिन्न मालूम होता है। मनुष्यके ज्ञानके विकासका क्रम सर्व प्रथम मातृभाषा द्वारा शुरू होता है। मातृभाषा द्वारा ही प्राप्त शब्दज्ञानके आधार पर, मनुष्य अन्यान्य भाषाओंका ज्ञान प्राप्त करता रहता है, और उनके द्वारा वह अपनी ज्ञानसमृद्धि बढ़ाता जाता है। हमारे देशकी सर्व प्रकारकी प्राचीन ज्ञानसमृद्धि, संस्कृत वाङ्मयरूप भंडारमें निहित है। हजारों वर्षोंसे हमारे पूर्वज अपने अनुभव और बुद्धिबलसे प्राप्त समग्र ज्ञानसमृद्धिको, इसी संस्कृत वाङ्मयके भण्डारमें अर्पण करते रहे हैं और इस लिये हमारा यह वाङ्मय भण्डार, संसारके अन्यान्य भाषाकीय प्राचीन ज्ञानभण्डारोंकी अपेक्षा, सबसे

अधिक समृद्ध रहा है। आज भी इस भण्डारकी महत्ता और प्रतिष्ठा कम नहीं हुई है। अतः भारतके प्रत्येक विकासोन्मुख और संस्कारामिलाषी मनुष्यके लिये संस्कृत भाषाका ज्ञान प्राप्त करना परापूर्व कालसे, परम कर्तव्यरूप माना गया है। अन्य किसी प्रकारके विशेष ज्ञानके लिये न सही, पर, केवल वाणीकी शुद्धिके लिये— जिह्वाके सुसंस्कारके लिये— सुशब्द और कुशब्दका भेद समझनेके लिये ही, संस्कृत भाषाका अल्पस्वल्प भी परिचय प्राप्त करना परम आवश्यक माना गया है। इसी लिये हमारे पूर्वज यह एक अमूल्य शिक्षासूत्र बना गये हैं कि—

यद्यपि बहु नाधीषे तथापि पठ पुत्र व्याकरणम् ।

मा भूत् स्वजनः श्वजनः, स्वराज्यमपि च श्वराज्यं यत् ॥

हमारे पूर्वज हमें कह रहे हैं कि—हे पुत्रो ! यदि तुम कुछ अधिक न पढ़ सको, तो खैर, पर थोड़ा सा व्याकरण तो अवश्य ही पढ़ना, जिससे तुम 'स्वजन'को 'श्वजन' और 'स्वराज्य' को 'श्वराज्य' कह कर अपशब्दभाषी मूर्ख न बनने से बच सको।' जिनको थोड़ा सा भी शुद्ध भाषा ज्ञानका परिचय होगा, वे इस कथनके मर्मको ठीक समझ ही गये होंगे।

इस प्रकार वाणीकी शुद्धि एवं ज्ञानकी वृद्धिके निमित्त संस्कृत भाषाका स्वल्पज्ञान प्राप्त करना भी परम हितावह है। इसी हितको उद्देश्य करके पूर्वकालीन विद्वानोंने प्रस्तुत कृतिके समान सामान्य मुग्धजनोंके बोधके लिये अपनी रचनाएं की हैं—

‘उक्तीनां संग्रहं वक्ष्ये स्वान्ययोर्हितहेतवे ।’

उपर हमने सूचित किया है कि हमारी देश्य भाषाओंमें हजारों ही मूल संस्कृत शब्दोंके, देश एवं काल आदिकी भिन्न भिन्न परिस्थितियोंके कारण, विचित्र रूपान्तर हो गये हैं। कुछके अक्षर बदल गये, कुछके अर्थ बदल गये और कुछके उच्चार ध्वनि ही बदल गये हैं। ऐसे रूपान्तरित देश्य शब्दोंके संस्कृत प्रतिरूप क्या हैं, मुख्य तथा यही प्रदर्शित करनेके लिये साधुसुन्दर गणीने इस रचनामें प्रयत्न किया है। जैसा कि हमने उपर सूचित किया है ग्रन्थकार प्रायः राजस्थान निवासी हैं अतः इन शब्दोंमें राजस्थान एवं उसके समीपवर्ति गुजरात, सौराष्ट्र, मालवा, सिंध, पंजाब आदि प्रदेशोंमें प्रचलित देश्य शब्दोंका अधिक संग्रह होना स्वाभाविक ही है। पर इनमें सेंकड़ों शब्द ऐसे भी मिलेंगे जो सुदूर पूर्वके एवं दक्षिणके देशोंमें भी प्रचलित होंगे। अतः हम आशा करते हैं कि यह संग्रह, भारतकी प्रादेशिक भाषाओंके तुलनात्मक अध्ययन करने वालोंकी दृष्टिसे, तथा राष्ट्र भाषाके पद पर प्रतिष्ठित नूतन भारतकी राष्ट्र-भारती हिन्दीके विकास एवं विस्तारके ज्ञानकी दृष्टिसे भी उपयोगी सिद्ध होगा।

भारतीय विद्याभवन, बंबई }
ता. १-२-५७

मु नि जि न वि ज य .

साधुसुन्दर गणी कृत
उक्तिरत्नाकर

— • —

पण्डितप्रवर - श्रीसाधुसुन्दरगणि - कृत

उक्तिरत्नाकर

*

卐 ऐं नमः 卐

स्मृत्वा श्रीभारतीं देवीं गुरुपादांश्च भक्तिः ।

उक्तीनां सङ्ग्रहं वक्ष्ये स्वान्ययोर्हितहेतवे ॥ १ ॥

तावत् तदुपयोगिविभक्तिस्वरूपं निरूप्यते । तत्र कर्तृकर्मकरण-सम्प्रदानापादानाधाररूपाणि षट् कारकाणि । सप्तमः सम्बन्धः । उक्तानुक्तभेदेन द्विधा षट् कारकाणि । तत्रोक्तेषु प्रथमैव विभक्तिः । अनुक्तेष्वनुक्रमेणैताः स्युः । कर्मणि द्वितीया । कर्तृ-करणयोस्तृतीया । सम्प्रदाने चतुर्थी । अपादाने पञ्चमी । आधारे सप्तमी । सम्बन्धे षष्ठी । इति संक्षेपेण विभक्तयः कथिताः । विस्तरोऽग्रेऽभिधास्यते ।

करोतीति कर्ता । स त्रिविधः - स्वतन्त्रः, हेतुकर्ता, कर्मकर्ता च । यो न परैः प्रेर्यते स स्वतन्त्रकर्ता । यथा गौर्गच्छति । योऽन्यं कारयति स हेतुकर्तोच्यते । अनेककर्तृके मुख्यं कर्तारं प्रत्ययो वक्ति । यथा - राजा सूपकारेणौदनं पाचयति । यो नापरैः प्रयुक्तः परान् प्रेरयति स मुख्यः । यथा - राजा चैत्रेण श्रियं पोषयति । हेतुकर्ता त्रिधा - प्रेषकः, अध्येषकः, आनुकूल्यभागी च । यः प्रभुत्वेन प्रेरयति स प्रेषकः । यथा - राजा सेवकैः संग्रामं कारयति । यः सत्कारपूर्वकं प्रेरयति सोऽध्येषकः । यथा - श्रद्धावान् पुमान् गुरुं भोजयति । यो न प्रेषते नाध्येषते सोऽनुकूलभागी । चेतनाचेतनत्वेनानुकूलभागी द्विधा । चेतनो यथा - पुत्रो जनकं हर्षयति । अचेतनो यथा - कारीषोऽग्निर्ब्राह्मणमध्यापयति । यदा कर्ता स्वव्यापारं कर्मण्यारोपयति तदा कर्मकर्ता । यथा - पच्यते शालयः स्वयमेव । अत्र प्रस्तावादनुक्तभेदोऽपि कथ्यते । यथा - छात्रवृन्देन सरस्वती वन्द्यते ।

यत् क्रियते तत् कर्म । एतदनेकधा । निर्वर्त्य - विकार्य - प्राप्यभेदेन त्रिधा । इष्टानिष्टानुभयभेदात् पुनस्त्रिधा । तथा अकथितं कर्म कर्तृकर्म च । यत्पूर्वमसज्जायते जन्मना वा प्रकाश्यते तन्निर्वर्त्यम् । असज्जायते यथा कारुः कटं करोति । जन्मना प्रकाश्यते यथा - माता सुतं सूते । यत् सतो गुणान्तराधानात् प्रकृत्युच्छेदतो वा विकारं प्रतिपद्यते तद्विकार्यम् ।

गुणान्तराधानात् यथा - खर्णकारः स्वर्णं कुण्डली कुरुते । प्रकृत्युच्छेदतो
यथा - अग्निः काष्ठं दहति । यत्र क्रियाकृतो विशेषो नास्ति तत् प्राप्यम् ।
यथा - चाक्षुषः सूर्यं पश्यति । यदीप्सितं तदिष्टम् । यथा - बालो मृष्टान्न-
मत्ति । यद् द्विष्टं सत् प्राप्यते तदनिष्टम् । यथा - अन्धः सर्वं लङ्घयति । यद्वा
कण्टकान् मृद्वाति । यत्रेच्छाद्वेषौ न स्तस्तदनुभयम् । यथा - पान्थो ग्रामं
गच्छंस्तरोर्मूलान्युपसर्पति । दुहादीनां धातूनां प्रयोगे यद् द्वितीयं कर्म तद-
कथितम् । तच्च यथा - गोपो गां पयो दोग्धि । मुख्य-गौणकर्मभेदमाह -
यच्चोपज्युयमानं पयःप्रभृति तन्मुख्यं कर्म । यत्र निमित्तमपरं तद्गौणं
कर्म । तच्च गोप्रभृति नीयमानं भारादि । नीवह्यादेर्धातुगणस्य प्रधानं कर्म ।
तत् तव्यादौ प्रत्यये उक्तसञ्ज्ञम् । यथा - देवदत्तेन भारो ग्रामं नेयः । दुहि
याचि रुधि प्रच्छि भिक्षि युवि शासि चिजर्थाः, नी वहि जि मोषि दण्डि
मोदि कृषि मन्थि हृञ् प्रभृतयश्च धातवोऽपादानादिविधिं बाधित्वा
द्विकर्मका भवन्ति । यथा - मुनिः कृतकोपं शमं याचति । अविनीतं विनयं
याचति । अत्र याचिरनुनयार्थो ग्राह्यस्तेनास्य भिक्ष्यर्थाद् भेदः । सत्ता
शुद्धि समृद्धि वृद्धि शयन स्थानासन दीप्ति लज्जा जीवन रोदन हदन नृत्य
प्रलाप क्रोध सन्तोष रुचि शोक दोष मरण स्पर्द्धा विहार भय मदोन्माद
प्रमादाद्यर्था अकर्मका धातवः । यदुक्तम्

सत्ताशुद्धिसमृद्धिवृद्धिशयनस्थानासने भासने,
लज्जा जीवनरोदने च हदने नृत्ये प्रलापे क्रुधि ।
सन्तुष्टौ रुचिशोकदोषमरणस्पर्द्धाविहारेषु च,
ज्ञेयो धातुरकर्मको भयमदोन्मादप्रमादेषु च ॥ १ ॥

सकर्मकाकर्मकयोर्लक्षणमिदम् - यदा कर्तृक्रियारूपपदद्वन्द्वात् पृथक्
किमपेक्षा स्यात् तदा सकर्मको धातुरन्यथा अकर्मकः । यदुक्तम् -

कर्तृक्रियापदद्वन्द्वात् किमपेक्षा यदा पृथक् ।
तदा सकर्मको धातुर्विपरीतस्त्वकर्मकः ॥ १ ॥

अप्यन्तकर्ता प्यन्तेषु कर्म स्यात् तत् कर्तृकर्म ज्ञेयम् । पुनरेष्वेव नी-
खाद्यदिहाशब्दायक्रन्दिवर्जितेषु बोधाहारगतिशब्दकर्मनित्याकर्मकधातु-
ष्वेतद् भवति । यथा - आचार्यः शिष्यं तत्त्वं बोधयति । बोधार्थाः सामान्ये-
न ज्ञानार्थाः । इन्द्रियगम्यार्था अपि दृश् घ्रा स्पृश् ध्यै स्मृ तुल्याश्च । मैत्रो

भर्तारं रमणीं गमयति । अत्र गमिर्भजनार्थस्तेन न कर्तृकर्मत्वम् । विष्णुः पार्थं समरं गमयति । अत्र गत्यर्थ एव । नयत्यादिवर्जनम् । नयतेः प्रापणोपसर्जनप्राप्त्यर्थत्वेन गत्यर्थत्वात्, खाद्यद्योराहारार्थत्वात्, ह्याशब्दायक्रन्दां च शब्दकर्मकत्वात् प्राप्ते कर्तृकर्मत्वे प्रतिषेधार्थम् । नयति भारं चैत्रः । नाययति भारं चैत्रेण मैत्रः । खादयति पिता पुत्रेण खाद्यम् । आदयत्यन्नं चैत्रेण मैत्रः । ह्याययति चैत्रं मैत्रेण देवदत्तः । शब्दाययति चैत्रं मैत्रेण देवदत्तः । क्रन्दयति चैत्रं मैत्रेण देवदत्तः । कर्मसंज्ञाप्रतिषेधात् स्वव्यापाराश्रयं कर्तृत्वमेव । वहेरसारथिकर्तृत्वे तथा भक्षेरहिंसायां च न कर्तृकर्मत्वम् । यथा—भूपतिर्भृत्येन भारं ग्रामं वाहयति । सारथिकर्तृत्वे तु कर्तृकर्मत्वमेव । यथा—सारथिरुक्षाणं सस्यं ग्रामं वाहयति । चैत्रौ मैत्रेण मोदकान् भक्षयति । हिंसायां तु कर्तृकर्मत्वमेव । यथा—व्याधो गृहकुक्कुटं कीटकान् भक्षयते । हृक्रोः कर्ता णिगि वा कर्म भवति । यथा—स्वामी भृत्यं भृत्येन वा भारं ग्रामं हारयते । वणिक् कारुं कारुणा वा कटं कारयते । दृश्यभिवाद्योः कर्ता आत्मनेपदे वा कर्म भवति । यथा—राजा लोकं लोकेन वाऽऽत्मानं दर्शयते । पिता पुत्रं पुत्रेण वा पूज्यमभिवादयते । केचिच्चौरादिकस्याप्यभिवादेः कर्म वेच्छन्ति । अविवक्षितकर्मधातोरणि कर्तुणौ वा कर्मत्वम् । यथा—मैत्रेयश्चैत्रं चैत्रेण वा पाचयते । पिता पुत्रेण पाचयति । आख्यात-समास-तद्धित-कृद्भिः कर्मण उक्तत्वं स्यात् । आख्यातेन यथा—कुम्भकारेण कुम्भः क्रियते । समासेन यथा—आरूढवानरो वृक्षः । तद्धितेन यथा—शल्यः शतिकश्च पटः । शतेन क्रीतः शल्यः शतिकश्च । कृता यथा—तैः कटः कृतः । अथवा एकस्य द्विकर्मणो धातोरुभयत्राप्युक्तत्वम् । बोधाहारार्थशब्दकर्मवतां णिगि सति पर्यायेणोभयत्राप्युक्तत्वम् । बोधार्थादीनां यथा—गुरुणा शिष्यो धर्मं बोध्यते, शिष्यं वा धर्मो बोध्यते । दात्रा अतिथिः ओदनं भोज्यते, अतिथिं वा ओदनो भोज्यते । गुरुणा शिष्यो ग्रन्थं पाठ्यते, शिष्यं वा ग्रन्थः पाठ्यते । गत्यर्थाकर्मणां णिगि मुख्यं कर्म उक्तं स्यात् । यथा—तैमैत्रो ग्रामं गम्यः, तैमैत्रो मासमास्यते । षट् कारके तु णिगि प्रोक्तमन्यद्वा कर्म कर्मजः प्रत्ययो वक्ति । यथा—स तैमैत्रं ग्रामो गम्यः । तैमैत्रं मास आस्यते । क्रियाविशेषणस्यापि सकर्मकधातुषु नपुंसकत्वमेकत्वं कर्मत्वं च प्रयुज्यते । यथा—एषा ब्राह्मणी स्तोकं पचति सर्वं खादयति च । कुम्भः शीघ्रमुत्पद्यते । गलिगौः सुखं जीवति । कर्मोपसंहारः कथ्यते । इत्येतत् प्राप्यं निर्वर्त्य विकार्य चेति त्रिधा इष्टानिष्टानुभयभेदैर्नवधा स्यात् । तत्पुनः प्रधानेतरभेदाभ्यामष्टादशधा । इति संक्षेपेण कर्मप्रपञ्चो दार्शितः ।

अथ करणम् । येन क्रियते तत् करणम् । तद् द्विधा - बाह्यमाभ्यन्तरं च । बाह्यं यथा - दात्रेण व्रीहीन् लुनाति । आभ्यन्तरं यथा - मनसा मेरुं गच्छति । अस्य करणस्य कारकान्तरतः स्वकाङ्क्षया प्रकर्षो न । यथा - दात्रैः शस्त्रैर्नखैर्वह्यो लूनाः । तद्बहुधाऽपि । एष रुद्राय पशुं ददातीत्यर्थं कर्मणः करणसंज्ञा संप्रदानं च कर्म स्यात् । एष पशुना रुद्रं यजति । तथा समविषमयोः कर्मत्वे करणं भवति । यथा समेन धावत्यश्वः । विषमेण धावत्यश्वः ।

अथ संप्रदानम् । तत् संप्रदानं यस्मै पूजानुग्रहकाम्यया दित्सा । संप्रदानं त्रिधा - अनुमन्तु प्रेरकं अनिराकर्तृ चेति । ददामीति वचनं श्रुत्वा एवं कुर्वित्यनुमन्यते तदनुमन्तु । यथा - यजमानो गुरवे गां ददाति । यच्च देहीत्युक्त्वा दातारं प्रेरयति तत् प्रेरकम् । यथा - द्विजाय गां देहि । यन्नानुमन्यते नापि प्रेरयति किन्तु सूकवदास्ते तद् अनिराकर्तृ । यथा - देवाय हेम दत्ते, राज्ञो दण्डं दत्ते, व्रतः पृष्टिं दत्ते । अत्र दित्सा नास्ति । भट्टस्य शतं दत्ते । अत्र च नार्चानुग्रहकाम्यया दानं तेन न सम्प्रदानम् । तदेव संप्रदानं यत् त्यागभावयुक्तं स्यात् । दीयमानेन संयोगाद् यदि स्वामित्वं लभते । रजकस्य वस्त्रं दत्ते । अत्र त्यागाभावस्तेन न सम्प्रदानम् । द्विजस्य भाटकेन गृहं दत्ते । अत्र स्वामिता न । गृहस्य स्वामी द्विजो न भवतीति न सम्प्रदानम् ।

अथापादानम् । यस्मादपायस्तदपादानम् । तदचलं चलं च । अचलं यथा - वृक्षात् पर्णं पतति । चलं यथा - धावतोऽश्वादपतदश्ववारः ।

अथाधिकरणम् । आधारोऽधिकरणम् । तत् षट्प्रकारम् । वैषयिकम् १, औपश्लेषिकम् २, आभिव्यापकम् ३, नैमित्तिकम् ४ सामीप्यकम् ५, औपचारिकम् ६, चेति । विषयो नान्यत्र भावः । यथा - दिवि देवाः सन्ति । यत्रैकदेशसंयोगः स उपश्लेषः । यथा - चैत्रः कटे आस्ते; गृही गृहे तिष्ठति । यत्र सर्वाङ्गसंयोगस्तदभिव्यापकम् । यथा - तिलेषु तैलम्, दधि घृतम् । यस्य यन्निमित्तं तन्नैमित्तिकम् । यथा - शूरो युद्धे संनह्यते, व्याधो दन्तयोः कुञ्जरं हन्ति । समीपमेव सामीप्यम् । यथा - गङ्गायां घोषः, गङ्गासमीपे घोष इत्यर्थः । शकुनिराकाशे याति, भक्तिमान् गुरौ नमति । यदुपचाराद्भवेत्तदौपचारिकम् । यथा - अङ्गुल्यग्रे करिशतमास्ते ।

अस्यायमिति सम्बन्धः । षष्ठ्युत्पत्तिस्तु मुख्य्यात् । तस्माद्विवक्षया सर्वाणि कारकाणि भवन्ति । स्वस्वामित्वादिभेदेन षष्ठ्यधिकशतमर्थाः

सन्ति । स्वस्वामित्वे यथा—राजा भूमेः पतिः, अयं गवां स्वामी ।
जन्यजनकसम्बन्धे यथा—पार्वतीपरमेश्वरौ जगतः पितरौ ।
वध्यवधकभावे यथा—हरिः कंसस्य हिंसकः ।
भोज्यभोजकभावे यथा—मयूरोऽहेर्भोक्ता ।
धार्यधारकभावे यथा—भृत्यश्छत्रस्य धारकः ।

उक्ता अनुक्तविभक्तयः ।

अथोक्तविभक्तीराह । तत्रोक्तः कर्त्ता यथा—जिनो जयति । कारको
देवदत्तः । वैयाकरणः पुरुषः । कृतप्रणामो जनः । एवमादिष्वख्यात-
कृत्-तद्धितप्रत्ययानां समासस्य च कर्त्तारि विहितत्वादुक्तः कर्त्तृत्युच्यते ।
उक्ते कर्त्तारि प्रथमैवेति न्यायात्, प्रथमा । १ ।

‘जैनेन जीवदया क्रियते’ इत्युक्तं कर्म । २ ।

‘स्नात्यनेनेति स्नानीयं चूर्णम्’ इत्युक्तं करणम् । ३ ।

‘दीयतेऽस्मै इति दानीयो ब्राह्मणः, एवं दक्षिणीयो ब्राह्मणः’ इह
संप्रदाने ईयप्रत्ययः, एवं ‘दत्तभोजनोऽतिथिः’ समासोऽत्र संप्रदाने । एव-
मादिषूक्तत्वात् संप्रदाने प्रथमा । ४ ।

उक्तमपादानं यथा—‘विभेत्यस्मादसौ भीमो राक्षसः’, एवं ‘उच्छिन्न-
जनपदो देशः’ समासोऽत्रापादाने । एवमादिषूक्तत्वादपादाने प्रथमा । ५ ।

उक्तमधिकरणं यथा—‘आस्यतेऽस्मिन् तदासनम्’ करणाधिकरण-
योश्चेत्यधिकरणे युट् । एवं ‘वटकिनी पौर्णमासी’ प्रायेण वटकानि
भुज्यन्तेऽस्यामित्यधिकरणे तद्धितेऽन् प्रत्ययः । एवं ‘मत्तबहुमातङ्गं वनम्’
समासोऽत्राधिकरणे । एवमादिषूक्तत्वादधिकरणे प्रथमा । ६ ।

उक्तसम्बन्धो यथा—गावो विद्यन्तेऽस्य गोमान् देवदत्तः, एवं चित्र-
गुर्देवदत्तः । समासोऽत्र सम्बन्धे । एवमादिषूक्तत्वात्सम्बन्धे प्रथमा । ७ ।

इत्युक्तविभक्तयः ।

अथोक्त्युपयोगिनस्तदक्षरशब्दसंस्काराः केचित्तदर्थशब्दसंस्कारा
अपि दृश्यन्ते—

[देश्यशब्दाः तेषां संस्कृतरूपाणि च ।]

अरिहंत अर्हन् ।

सूरिज सूर्यः ।

सुहगुरु शुभगुरुः ।

मगसिरनषत्र मृगशिरोनक्षत्रम् ।

ओझड उपाध्यायः ।

आदरा आर्द्रा ।

आचारिज आचार्यः ।

असलेस अश्लेषा ।

ठव्रणारी स्थापनाचार्यः ।

सनीचर शनैश्चरः ।

साध साधुः ।

राह राहुः ।

केत केतुः ।

सुषमाअरु सुषमारकः ।

दुषमाअरु दुःषमारकः ।

मुहूरत मुहूर्तः ।

अंधारु अन्धकारम् ।

अमावस अमावास्या ।

पोस पौषः ।

माह माघः ।

फागुण फाल्गुनः ।

चेत चैत्रः ।

वइसाख वैशाखः ।

जेठ ज्येष्ठः ।

आसाढ आषाढः ।

सावण श्रावणः ।

भाद्रवड भाद्रपदः ।

आसू आश्विनः ।

काती कार्तिकः ।

छ रितु षड् ऋतवः ।

सरतकाल शरत्कालः ।

वरसालु वर्षाकालः ।

वरस वर्षम् ।

अहोरात अहोरात्रः ।

ततकाल तत्कालम् ।

आगास आकाशम् ।

मेह मेघः ।

करा करकाः ।

पूरव दिश पूर्वा दिक् ।

दक्खिण दक्षिणा ।

पच्छिम पश्चिमा ।

उत्तर उत्तरा ।

विदिस विदिक् ।

अपछर अप्सरसः ।

जउराणु यमराजः ।

भइरव भैरवः ।

गोरी गौरी ।

चाउंडा चामुण्डा ।

श्रीवच्छ श्रीवत्सः ।

लखमी लक्ष्मीः ।

सरसती सरस्वती ।

सारद शारदा ।

सूगडांग सूत्रकृताङ्गम् ।

ठाणांग स्थानाङ्गम् ।

सज्झाय स्वाध्याय ।

पहेली प्रहेलिका ।

वातचीत वार्त्ताचिन्ता ।

ऊतर उत्तरम् ।

असोई उपश्रुतिः ।

चाटुकारिया चाटुकारिकाणि

वचन वचनानि ।

साच सत्यम् ।

कूड कूटम् ।

ओलंभु उपालम्भः ।

आण आज्ञा ।

वाजित्र वादित्रम् ।

वाजु वाद्यम् ।

अवाज आतोद्यम् ।

पडहु पटहः ।

आशंक आशङ्का ।

चोज चोद्यम् ।

अचरिज आश्चर्यम् ।

आंसू अश्रुः ।

नींद निद्रा ।

स्वस्थपणु स्वास्थ्यम् ।

उच्छुकपणु औत्सुक्यम् ।

आलस आलस्यम् ।

जिणचंदभट्टारक जिनचन्द्रभट्टारकाः ।

छावडु शावकः ।

कुंअर कुमारः ।
 जोवन यौवनम् ।
 वृढउ वृद्धः ।
 वडपण वार्द्धकम् ।
 सीख्यउ शिक्षितः ।
 विन्यानी वैज्ञानिकः ।
 कुच्छित कुत्सितः ।
 कायर कातरः ।
 घातकू घातुकः ।
 चोरी चौरिका ।
 वणीमग वनीपकः ।
 रीसालू ईर्ष्यालुः ।
 भूखियउ बुभुक्षितः ।
 भूख बुभुक्षा ।
 त्रिसियउ तृषितः ।
 भात भक्तम् ।
 मांड मण्डः ।
 तीमण तेमनम् ।
 घेवर घृतवरः ।
 दूध दुग्धम् ।
 दही दधि ।
 खीरि क्षैरेयी ।
 मांखण म्रक्षणम् ।
 रांध्यउ राद्धम् ।
 सीधउ सिद्धम् ।
 कांजी काञ्जिकम् ।
 वेसवार वेषवारः ।
 चूक चुक्रम् ।
 आमलवेतस आम्लवेतसः ।
 राई राजिका ।
 धाणा धान्यकम् ।
 पीपलि पिप्पली ।
 त्रिगडू त्रिकटु ।

जीरउ जीरकः ।
 हींग हिङ्गु ।
 चाबण चर्बणम् ।
 कलेवउ कल्यवर्त्तः ।
 धायउ धातः ।
 आपणी धायउ आत्मीयघातः ।
 धेठउ धृष्टः ।
 विलखउ विलक्षः ।
 खास कासः ।
 खाज खर्जूः ।
 गड गडुः ।
 कोढ कुष्ठः ।
 हिडकी हिक्का ।
 फोडउ स्फोटकः ।
 व्याऊ विपादिका ।
 लेहउ लेखकः ।
 मसि मषी मसी वा ।
 सेठि श्रेष्ठी ।
 जूआरउ द्यूतकारकः ।
 पासउ पाशकः ।
 सुआसणी सुवासिनी ।
 वहू वधू ।
 जानी जन्याः ।
 पणीहारि पानीयहारिका ।
 डोहलउ दोहदम् ।
 पूत पुत्रः ।
 भात्रीजउ भ्रात्रीयः ।
 भाणेजउ भाग्ग्नेयः ।
 पोत्रउ पौत्रः ।
 दोहीत्रउ दौहित्रः ।
 गोलउ गोलकः ।
 भाई भ्राता ।
 पीतरियउ पितृव्यः ।

सालउ श्यालः ।	तालुयउ तालुकम् ।
साली श्याली ।	घांटी घण्टिका ।
माउलउ मातुलः ।	गावडि ग्रीवा ।
बहिणि भगिनी ।	खांधउ स्कन्धः ।
नणंद ननान्दा ।	काख कक्षा ।
वाप वप्पः ।	पासउ पार्श्वम् ।
माइ माता ।	कुहणी कफणिः ।
धाई धात्री ।	कलाई कलाचिका ।
सासू श्वश्रूः ।	हाथ हस्तः ।
सुसरउ श्वशुरः ।	आंगुली अङ्गुलिः ।
पितर पितरः ।	अंगूठउ अङ्गुष्ठः ।
सयणाचार खजनाचारः ।	विहथि वितस्तिः ।
आपणउ आत्मीयः ।	ताली तालिका ।
सगउ खकः ।	मूठि मुष्टिः ।
सयर शरीरम् ।	चलू चलुकः ।
मडउ मृतकः ।	वाम व्यामः ।
मुंड मुण्डः ।	पुरस पौरुपम् ।
माथइ भमरउ मस्तके भ्रमरकः ।	पूठउ पृष्ठम् ।
सिमथउ सीमंतः ।	उच्छंग उत्सङ्गः ।
पली पलितम् ।	कालिजउ कालेयम् ।
मुहडउ मुखकम् ।	तिली तिलकः ।
निलाड ललाटः ।	झीह झीहा ।
कान कर्णः ।	आंत्र अन्त्राणि ।
आंखि अक्षि ।	कडि कटिः ।
कीकी कीका ।	पूंद पुतौ ।
भिउडी भृकुटिः ।	चूति च्युतिः ।
नाक नक्रम् ।	आंड अण्डम् ।
होठ ओष्ठः ।	साथलि सक्थि ।
गाल गल्लः ।	जांध जङ्घा ।
मूँछ श्मश्रु ।	पींडी पिण्डिका ।
दाढी दाढिका ।	घूँटी घुण्टकः ।
दाढ दाढा ।	पान्ही पार्णिः ।
जीभ जिह्वा ।	लोही लोहितम् ।

हाड हड्डम् ।
 पांसुली पर्शुका ।
 मींजी मजा ।
 चांमडी चर्मिका ।
 नस लसा ।
 लाल लाला ।
 वीठ विष्ठा ।
 गूह गूथम् ।
 वेस वेषः ।
 मांडणउ मण्डनम् ।
 पडवास पटवासकः ।
 कपूर कर्पूरः ।
 अगर अगुरु ।
 जाइफल जातिफलम् ।
 कुंकू कुङ्कुमम् ।
 लउंग लवङ्गम् ।
 मउड मुकुटम् ।
 गुंथिवउ ग्रन्थनम् ।
 सेहरउ शेखरः ।
 वाली वालिका ।
 कडउ कटकः ।
 नेउर नूपुरम् ।
 तंत्र तन्नकम् ।
 चलणी चलनी ।
 कांचली कञ्चुलिका ।
 साडी शाटी ।
 कच्छोटउ कच्छापटः ।
 काछडी कच्छाटिका ।
 नातणउ नक्तकः ।
 पछेवडउ प्रच्छदपटः ।
 गूणि गोणी ।
 पालथी पर्यस्तिका ।
 नउद नवतः ।

आथर आस्तरः ।
 चंद्रूयउ चन्द्रोदयः ।
 गुलणी गुणलयनिका ।
 मांचउ मञ्चकः ।
 खाटि खट्टा ।
 उसीसउ उच्छीर्षकम् ।
 आरीसउ आदर्शः ।
 अलतउ अलक्तकः ।
 लाख लाक्षा ।
 काजल कज्जलम् ।
 दीवउ दीपः ।
 दसी दशा ।
 वीझणउ व्यजनकम् ।
 कांकसी कङ्कतिका ।
 तंबोलरी थई ताम्बूलस्य स्थगी ।
 महतउ महामालः ।
 सुंक शुल्कः ।
 अंतेउर अन्तःपुरम् ।
 बइरी वैरी ।
 मित्राई मैत्री ।
 हेरू हैरिकः ।
 लांच लञ्चा ।
 गूझ गुह्यम् ।
 असवार अश्ववारः ।
 अंगरखी अङ्गरक्षी ।
 धनुष धनुः ।
 वेझ वेध्यम् ।
 खयडउ खेटकः ।
 मोगर मुद्गरः ।
 प्रयाणउ प्रयाणकम् ।
 राडि राटिः ।
 धाडि धाटी ।
 सराध श्राद्धम् ।

दीख दीक्षा ।
 ईधण इन्धनम् ।
 राख रक्षा ।
 छार क्षारः ।
 जनोई यज्ञोपवीतम् ।
 वणिज वाणिज्यम् ।
 मूल मूल्यम् ।
 संचकार सलङ्कारः ।
 नाव नौः ।
 वेडी वेडा ।
 उधार उद्धारः ।
 पडहू प्रतिभूः ।
 साखी साक्षी ।
 गाउ गव्यूतम् ।
 कोस क्रोशः ।
 जोअण योजनम् ।
 गोवाल गौपालः ।
 आहीर आमीरः ।
 करसउ कर्षकः ।
 खेती क्षेत्री ।
 हलरी ईस हलस्य ईषा ।
 मई मल्यम् ।
 कोदालउ कुदालः ।
 खणेत्रउ खनित्रम् ।
 पराणी प्राजनम् ।
 औत्र योत्रम् ।
 मेढी मेधी ।
 कारू कारुः ।
 माली मालिकः ।
 कलाल कल्यपालः ।
 मद मद्यम् ।
 सूई सूची ।
 सूईउ सौचिकः ।

कातरि कर्त्तरी ।
 कातरणी कर्त्तनिका ।
 त्राकलउ तर्कुः ।
 पींजणउ पिञ्जनम् ।
 वरता वरत्रा ।
 आर आरी ।
 सूत्रहार (सूथार) सूत्रधारः ।
 वांसोली वासी ।
 करवत करपत्रकम् ।
 टांकुलउ टङ्कः ।
 लोहार लोहकारः ।
 कंदोई कान्दविकः ।
 नावी नापितः ।
 आहेडउ आखेटकः ।
 आहेडी आखेटिकः ।
 वागुर वागुरा ।
 वागुरी वागुरिकः ।
 पासी पाशिका ।
 भील भिष्ठः ।
 भूइ भूः ।
 धरती धरित्री ।
 सींधव सैन्धवम् ।
 विडलूण विडलवणम् ।
 जवखार यवक्षारः ।
 साजी सर्जिका ।
 खलहाण खलघानम् ।
 खलउ खलम् ।
 खेड खेटम् ।
 खंधार स्कन्धावारः ।
 कोट कोटः ।
 वाणारसी वाराणसी ।
 अउज अयोध्या ।
 ऊजयणी उज्जयिनी ।

हथिणाडर हस्तिनापुरम् ।
 आगरड अर्गलापुरम् ।
 लाहडर लभपुरम् ।
 सरसडपाटण सरखतीपत्तनम् ।
 वीकानयर विक्रमनगरम् ।
 जालडर जाबालपुरम् ।
 साचडर सत्यपुरम् ।
 भरुअच्छ भृगुकच्छपुरम् ।
 सुरंग सुरङ्गा ।
 मसाण श्मशानम् ।
 सीहदार सिंहद्वारम् ।
 मढ मठः ।
 परव प्रपा ।
 वार द्वारम् ।
 घर गृहम् ।
 आगल अर्गला ।
 कुंची कुञ्चिका ।
 तालड तालकम् ।
 कवाड कपाटम् ।
 छावति छदिः ।
 मतवारणड मत्तवारणम् ।
 पूतली पुत्रिका पुत्रिला वा ।
 सडगडड समुद्रकः ।
 मंजूस मञ्जूषा ।
 बुहारी बहुकरी ।
 ऊखलड उदूखलः ।
 किडड कटः ।
 मूसल मुशलः ।
 चूल्ही चुल्लिः ।
 घडड घटः ।
 अंगारसगडी अङ्गारशकटी ।
 भाठ भाष्ट्राः ।
 कडाहड कटाहः ।

मडणि मणिकः ।
 गागरी गर्गरी ।
 मंथाणड मन्थानकः ।
 हिमालड हिमालयः ।
 सेत्रुंजड शत्रुञ्जयः ।
 सोवनगिरि सुवर्णगिरिः ।
 पाहाण पाषाणः ।
 पाथर प्रस्तरः ।
 आगर आकरः ।
 खाणि खानिः ।
 गेरू गैरिकम् ।
 सोनागेरू सुवर्णगैरिकम् ।
 खडी खटी ।
 सिंघाण सिंहानः ।
 काटी कट्टिका ।
 काट कट्टः ।
 तांबड ताम्रम् ।
 त्रडअड त्रपुकम् ।
 कथीर कस्तीरम् ।
 रूपड रूप्यम् ।
 पीतल पित्तलम् ।
 कांसड कांस्यम् ।
 पारड पारतः (दः) ।
 सोरठी सौराष्ट्री ।
 तूरी तुवरी ।
 हरियाल हरितालम् ।
 हींगलू हींगुलः ।
 रावटड राजावर्तः ।
 परवाली = प्रवाली प्रवालम् ।
 मोती मौक्तिकम् ।
 अथाह अस्थाघम् ।
 आछड अच्छम् ।
 ओस अवश्यायः ।

पालु प्रालेयम् ।
 हीम हिमम् ।
 धूअरि धूमरी ।
 फीण फेनः ।
 घाट घट्टः ।
 वेरा विदारकाः ।
 परनालि प्रणाली ।
 कूल्ह कुल्या ।
 कादम कर्दमः ।
 उमाड उल्मुकम् ।
 धूअड धूमः ।
 वीजली विद्युत् ।
 वाड वायुः ।
 वाडी वाटी ।
 वेलि वल्ली ।
 जड जटा ।
 छालि छल्ली ।
 काठ काष्ठम् ।
 मांजरि मञ्जरिः ।
 पान पर्णम् ।
 कली कलिका ।
 गोछड गुच्छः ।
 विकस्यड विकसितम् ।
 गांठि ग्रन्थिः ।
 पीपल पिप्पलः ।
 वड वटः ।
 उंवर उदुम्बरः ।
 आंवड आम्रः ।
 वील विल्वः ।
 केसू किंशुकः ।
 कपास कर्पासः ।
 वोरि बदरी ।
 महुअड मधूकः ।

बहेडड विभीतकः ।
 हरडइ हरीतकी ।
 चांपड चंपकः ।
 जाइ जातिः ।
 बीजोरड बीजपूरकः ।
 कयर करीरः ।
 धाहडी धातकी ।
 कडछ कपिकच्छूः ।
 धत्तूरड धत्तूरकः ।
 कडठ कपित्थः ।
 नालेर नालिकेरः ।
 वांस वँशः ।
 नागरवेलि नागवल्ली ।
 द्राख द्राक्षा ।
 बालड बालकम् ।
 साठी षष्टिकः ।
 चणड चणकः ।
 मूंग मुद्गः ।
 मडठ मकुष्ठः ।
 गोहू गोधूमः ।
 बाल बल्लः ।
 कुलथ कुलत्थः ।
 कुलथी कुलत्थिका ।
 तूंअरि तुंवरी ।
 सामड श्यामकः ।
 कांग कङ्गुः ।
 चीणड चीनकः ।
 सरिसव सर्पपः ।
 वथूअड वास्तुकम् ।
 कारेलड कारवेल्लः ।
 कोहलड कूष्माण्डः ।
 चीभडी चीभिटी ।
 कंकोडड कर्कोटकः ।

मूलउ मूलकम् ।
 रोहीस रोहिषः ।
 डाभ दर्भः ।
 ध्रौव दूर्वा ।
 मोथ मुस्ता ।
 त्रिणउ तृणम् ।
 खड खटः ।
 विस विपः ।
 वच्छनाग वत्सनागः ।
 कीडउ कीटः ।
 जलो जलौकाः ।
 कवडउ कपर्दः ।
 कडडी कपर्दिका ।
 बांभणी ब्राह्मणी ।
 घीवेलि घृतेली ।
 उदेही उपदेहिका ।
 लीख लिक्षा ।
 जू यूका ।
 छप्पई षट्पदी ।
 माकण मत्कुणः ।
 वीछू वृश्चिकः ।
 भमरउ भ्रमरः ।
 खजूअउ खद्योतः ।
 मयण मदनम् ।
 माखी मक्षिका ।
 तिर्यच तिर्यङ् ।
 हाथी हस्ती ।
 सूंड शुण्डा ।
 आंकुस अङ्कुशः ।
 घोडउ घोटकः ।
 पूछ पुच्छम् ।
 दामण दामाञ्चनम् ।
 पाखर प्रक्षरः ।

वाग वल्गा ।
 , पलाण पल्ययनम्, पर्याणं वा ।
 ऊंट उष्ट्रः ।
 करहउ करभः ।
 गद्दहउ गर्दभः ।
 बलद बलीवर्दः ।
 सांड षण्डः, षण्डः ।
 धोरी धौरेयः ।
 पोठीयउ पृथ्व्यः ।
 सींग शृङ्गम् ।
 वांझ गाइ वन्ध्या गौः ।
 ऊहाडउ ऊधः ।
 छाणउ छगणम् ।
 गोउल गोकुलम् ।
 खीलउ कीलकः ।
 गालउ छगलः ।
 बाकरउ बर्करः ।
 मीढउ मेण्डकः ।
 कूकर कुक्कुरः ।
 सीह सिंहः ।
 वाघ व्याघ्रः ।
 सादूल शार्दूलः ।
 चीत्रउ चित्रकः ।
 गइंडउ गण्डकः ।
 सूअर सूकरः ।
 रीछ ऋच्छः, ऋक्षो वा ।
 स्याल शृगालः ।
 लउंकडी लोमटिका ।
 सिसलउ शशः ।
 गोह गोधा ।
 गोहीरउ गोघेरः ।
 मूसउ मूषकः ।
 ऊंदिरउ उन्दुरः ।

जाहउ जाहकः ।	सास आसः ।
नउल नकुलः ।	आउषउ आयुः ।
विसहर विषधरः ।	कुंअलउ कोमलः ।
सउण शकुनः ।	सूंआलउ सुकुमालः ।
पंखी पक्षी ।	नीटुर निष्ठुरः ।
चांच चञ्चुः ।	महुरउ मधुरः ।
पींछ पिच्छम् ।	मीठउ मृष्टम् (मिष्टम्) ।
पांख पक्षः ।	पांडरउ पाण्डुरः ।
मोर मयूरः, मोरो वा ।	कविलउ कपिलः ।
चांदलउ चन्द्रकः ।	सामलउ श्यामलः ।
कोइल कोकिलः ।	कावरउ कर्बुरम् ।
कोइली कोकिला ।	पांति पङ्क्तिः ।
घूघू घूकः ।	थोडउ स्तोकम् ।
कूकडउ कुक्कुटः ।	ऊजलउ उज्ज्वलम् ।
चास चाषः ।	चोखउ चोक्षम् ।
बाबीहउ बप्पीहः ।	नयडउ निकटम् ।
टींटीहडी टिट्टिमः ।	सासतउ शाश्वतम् ।
चिडउ चटकः ।	माझ मध्यम् ।
चिडी चटका ।	विचालउ विचालम् ।
बगलउ बकः ।	सारीखउ सदृक्षम्
चील्ह चिल्लः ।	झांप झम्पा ।
सूडउ शुकः ।	भख्यउ भरितम् (भृतम्) ।
सारी शारिका ।	वींअ्यउ वेष्टितम् ।
चामाचेड चर्मचटका ।	दाधउ दग्धम् ।
वागुलि वल्लुलिका ।	वीध्यउ विद्धम् ।
आडि आटिः ।	फाडियउ पाटितम् ।
पारेवउ पारापतः ।	छेदियउ छेदितम् ।
तीतिर तित्तिरिः ।	लाधउ लब्धम् ।
माछलउ मत्स्यः ।	पठावियउ प्रस्थापितम् ।
तन्तुअउ तन्तुः ।	कामण कार्मणम् ।
काछवउ कच्छपः ।	सांकडउ संकटम् ।
दादुर दर्दुरः ।	उच्छव उत्सवः ।
जनम जन्म ।	मेलउ मेलकः ।

विघ्न विघ्नः ।
 परिचउ परिचयः ।
 काज कार्यम् ।
 ऊपरि उपरि ।
 आगइ अग्रतः ।
 सांप्रत सांप्रतम् ।
 अरिहंतभणी नमो अर्हते नमः ।
 सदहियउ श्रद्धितम् ।
 वांकउ वक्रम् ।
 कूपल कुड्मलम् ।
 मणसिल मनःशिला ।
 सुमिणउ स्वप्नः ।
 पीहर पितृगृहम् ।
 आलउ आर्द्रम् ।
 सिढिल शिथिलम् ।
 करीस करीषः ।
 गुहिरउ गम्भीरम् ।
 विहूणउ विहीनः ।
 पीठ पीठम् ।
 मउर मुकुरम् ।
 गरुयउ गुरुकम् ।
 भिंगार भृङ्गारः ।
 वींट वृन्तम् ।
 सिंगार शृङ्गारः ।
 रिणउ ऋणम् ।
 गारवउ गौरवम् ।
 गउरवान गौरं गौरवर्णं च ।
 सांकलउ शृङ्खलम् ।
 छांह छाया ।
 नीमी नीवी ।
 झीणउ क्षीणम् ।
 खोडउ क्षो(क्षौ?) टकः ।
 जट्ट जर्तः ।

भसम भस्म ।
 दाहिणउ-दक्षिणः ।
 कोहली कूष्माण्डी ।
 सलाह श्लाघा ।
 हलुअउ लघुकः ।
 सीप शुक्तिः ।
 मइलउ मलिनम् ।
 छोति छुप्तिः ।
 अछूतउ अच्छुप्तः ।
 हेठइ अधः ।
 तुम्ह केरउ युष्मदीयः ।
 अम्ह केरउ अस्मदीयः ।
 एकलउ एकः (एककः) ।
 नवलउ नवः ।
 पीलउ पीतम् ।
 काठउ गाढम् ।
 जेवडउ यावान् ।
 तेवडउ तावान् ।
 वीच वर्त्म ।
 वहिलउ शीघ्रम् ।
 झगडउ झगटकः ।
 कोड कौतुकम् ।
 जुआ जुआ पृथक् पृथक् ।
 समधात समधातुः ।
 गीत धातइ गायउ गीतं धातुना गीतम् ।
 आगइ वाघ अग्रे व्याघ्रः ।
 पाछइ दोतडि पश्चाद्दुस्तटी ।
 वरतरकाटिवउ वरत्राकर्त्तनम् ।
 सड्यउ शटितम् ।
 मांडी मण्डिका ।
 लापसी लपनश्रीः ।
 गुलमंडा गुडमण्डका ।
 वीनती विज्ञप्तिः ।

कच्चोलउ कच्चोलकः ।
 डोइलउ दारुहस्तकः ।
 कुघाट कुघाटः ।
 कावडि कावाकृतिः ।
 चूकउ चुक्तिः ।
 आरती आरात्रिकम् ।
 मंगलेवउ मङ्गलदीपकः ।
 धत्तूरियउ धत्तूरितः ।
 वूव बुम्वा ।
 सार सारा ।
 गलणउ गलनकम् ।
 दंतसूकट दन्तशकटः ।
 खीचडउ क्षिप्रचटः ।
 राव रवा ।
 कणहतउ कणभक्तम् ।
 वेगउ वेगवान् ।
 ऊधारइ उद्धारके ।
 वाहरू व्याहारकः ।
 हेडाऊ हेडावित्तः ।
 धरणइ धरणके ।
 कूचउ कूर्चकः ।
 पोटली पोडलिका ।
 शोटलिया पोडलिकाः ।
 नीसाण निःखानः ।
 कांठलउ कण्ठकः ।
 पाहरू प्राहरिकः ।
 पीठी पिष्टिका ।
 अखत्र अक्षत्रम् ।
 ऑलग अवलगा ।
 संधूरव्यउ संधुक्षितः ।
 पहरइ प्रहरके ।
 लालि ललिः ।
 किलकिलाट किलकिलायितम् ।

वीह विभीषिका ।
 तलार तलारक्षः ।
 सेल शल्यः ।
 साल शल्यम् ।
 चूणि चूर्णिः ।
 फाटउ स्फाटितम् ।
 गोफणि गोफणी ।
 ओठी औष्टिकः ।
 कापडी कार्पटिकः ।
 विसोआ विशोपकाः ।
 सींगडी शृङ्गिका ।
 चाकी चक्रिका ।
 चकरडी चक्रिका ।
 दोहणी दोहिनी ।
 पूत्रेलउ पुत्रकः ।
 गूजर गूर्जरः ।
 गूजरी गूर्जरी ।
 नाथियउ नस्तितः ।
 अखाडउ अक्षपाटकः ।
 दाणमंडही दानमण्डपिका ।
 मूली मूलिका ।
 सूली शूलिका ।
 ध्रुवउ ध्रुवकः ।
 मढी मठिका ।
 भमरडउ भ्रमरकः ।
 गोमूत्री गोमूत्रिका ।
 पूलउ पूलकः ।
 पुडउ पुटकः ।
 दाणउ दानकः ।
 सींगउ शृङ्गकम् ।
 किवाडी कपाटिका ।
 कांचडी कंचाष्टिका ।
 सडणी शकुनिकः ।

पावटउ पादावर्तः ।
 गदहिला गर्दभिच्छाः ।
 लात लत्ता ।
 सेरी सेरिका ।
 सीरवी सीरपतिः ।
 नाहर नाखरः ।
 रोझ रोहः ।
 आखलउ आखलकः ।
 निसरावउ निश्रावः ।
 डहर दहरः ।
 मुजल मुखजलम् ।
 महुआल मधुजालम् ।
 सिलावटउ शिलावर्तकः ।
 जाडउ जाड्यम् ।
 मुखास मुखास्या ।
 दंतूसल दन्तमुसलः ।
 रती रक्तिका ।
 बीयउ बीजकः ।
 अंकोडउ अंकुटकः ।
 लडू लट्टा ।
 वडी वटिः ।
 धणिया धनीयम् ।
 कहाणी कथानिका ।
 खटमल खट्टामल्लः ।
 भडिथ भडित्रम् ।
 डाकर डात्कारः ।
 लींडी लिण्डिका ।
 पाणी पानीयम् ।
 पाण पानम् ।
 जडी जटी, जटिका ।
 सीअल शीतलिका ।
 पाइणि पबिनी ।
 पमोडी पम्बकर्कटी ।

वही वहिका ।
 पान्हउ प्रखवः ।
 आलावउ आलापकः ।
 अद्देसउ उद्देशकः ।
 रतांजणी रक्तचन्दनम् ।
 खीरणी क्षीरिका ।
 पतंग पत्राङ्गं पतङ्गं वा ।
 कूभट कुब्जकण्टकः ।
 बहेडउ बहेटिकः, विभेदको वा ।
 धामण धर्मणः ।
 लेसूडउ लेखशाटकः ।
 गोखरू गोक्षुरः ।
 कांडी कण्डी ।
 भांखडी भक्षटः ।
 मरूअउ मरुवकः ।
 एलियउ ऐलेयम् ।
 बेल बेल ।
 खरहडी खरकाष्ठिका ।
 देवालि देवताली ।
 कासुंदउ कासमर्दः ।
 संद स्यन्दः ।
 बीजाबोल बीजकबोलः ।
 सातपरिया सप्तपर्यायाः ।
 पवित्री पवित्रकम् ।
 मुहछण मुखक्षणः ।
 हाक हक्का ।
 हासी हासिका ।
 नवारसउ नवायसम् ।
 चील्हसाग चिल्लीशाकम् ।
 पाइली पछी ।
 कुंभी कुंभिका ।
 कंसाल कंसालः ।
 त्राकडीवेलउ तुलावेलकः ।

कुंपी कुम्पिका ।
 कचोलउ कञ्चोलकम् ।
 कांगउ कगः ।
 ग्वालैर गोपालगिरिः ।
 घिसि घृष्टिः ।
 परसु परश्वः ।
 जमवारउ जन्मवारकः ।
 गिलगिली गिलद्रिलिका ।
 बकोर बर्करिका ।
 खयर वडी खदिरवटिका ।
 धनागरउ धान्यनागरम् ।
 काकडीरउ गिर कर्कट्या गिरः ।
 कोरियउ पात्रउ कोरितं पात्रम् ।
 कोरिवउ कोरवणम् ।
 सूहाली सुकुमारिका ।
 चीठी चीष्टिका ।
 दसेआगलउ दशभिरर्गलः ।
 गादी गव्दिका ।
 धीया न पुत्ता धीदा न पुत्रः ।
 चाथ(प्र० वाघ)रि च(प्र० व)स्तरी ।
 तूणियउ कापडउ तूर्णित कर्पटम् ।
 अढारइ नात्रा अष्टादशनात्रकाणि ।
 नहरणी नखहरणी, नखरदनिका वा ।
 नखांरउ समारिवउ नखाना समारणं
 समारचनं वा ।
 सांजउ मात्राविना निरोध न करइ
 संयतो मात्रकं विना निरोधं न करोति ।
 केलि कदली ।
 केला कदलीफलानि ।
 चवलांरी फली चपलकानां फल्यः ।
 धोवणी धावनिका ।
 जयणा यतना ।

सीलउ आहार वाइलउ हवइ
 शीतल आहारो वातलो भवति ।
 वाछडउ गाइ धायउ
 वत्सको गां धावितवान् ।
 पात्रांरउ काप पात्राणां कल्पः ।
 मूठउ मुष्टः ।
 रूठउ रुष्टः ।
 तूठउ तुष्टः ।
 राखडी रक्षाटिका ।
 काकरउ कर्करः ।
 संदेसउ संदेशकः ।
 सोनारउ मणियउ सुवर्णस्य मणिकः ।
 विरूयउ विरूपकम् ।
 संधारउ संस्तारकः ।
 पहिलउ आपइ पछइ बापइ
 प्रथममात्मनः पश्चाद्दुष्पस्य ।
 वरसोला वर्षोपलः ।
 तको आयउ तकः आगतः ।
 तका मुहपती तका मुखपोतिका ।
 दाम करइ काम द्रम्मः करोति कर्म ।
 गहिलउ घणुं उतावलउ हवइ
 ग्रहिलो घनमुत्तालो भवति ।
 आगी वीझाई अग्निर्विध्यातः ।
 गुल गुलियउ गुडो गुल्यः ।
 साकर मीठी शर्करा मिष्टा ।
 आखा त्रीज अक्षततृतीया ।
 भाउ बीज भ्रातृद्वितीया ।
 दीवाली दीपालिका ।
 होली होलिका ।
 आंवइरा मउरा आम्रस्य मयूरा ।
 लेसाल लेखशाला ।
 पोसाल पोषधशाला ।
 थांपणि स्थापनिका ।

बाउची बाकुची ।
 घर गृहं घो वा ।
 ओवउ अपवर कः ।
 अंतेउरी अन्तःपुरिका ।
 पातली लोवडी प्रतला लोमपटी ।
 ऊतारणउ अवतारणकम् ।
 तंबोली ताम्बूलिकः ।
 गांधी गान्धिकः ।
 तेली तैलिकः ।
 हेवउ हेवाकः ।
 मिठाई मृष्टादिका ।
 सूखडी सुखादिका ।
 ऊभउ ऊर्ध्वः ।
 बइठउ उपविष्टः ।
 तंबोल बीडउ ताम्बूलबीटकम् ।
 आलजाल बोलइ आलजालं ब्रवीति ।
 सीकारा मूकइ सीत्कारान् मुञ्चति ।
 पोईस प्रतिकेशः ।
 छानउ छन्नः ।
 परताति परतप्तिः ।
 राइणि राजादनी ।
 कुंअरि कुमारी ।
 गिलो गड्डी ।
 आंबारी कातली आम्रकर्तलिका ।
 पुहुंक पृथुकम् ।
 पहूआ पृथुकाः ।
 टांक टङ्कः ।
 मासउ माषकः ।
 आक अर्कः ।
 नींबू निम्बुकः ।
 सिरघू शिग्युः ।
 छीकउ शिक्यम् ।
 थूणी स्थूणी ।

थांभउ स्तम्भः ।
 सीविवउ सीवनम् ।
 सांडसउ संदंशः ।
 मणिआर मणिकारः ।
 आंबिली आम्लिकी ।
 गाडी गन्नी ।
 डांस दंशः ।
 मसउ मशकः ।
 अरडूसउ अटरूषः ।
 मोरसिखा मयूरशिखा ।
 महुलेठी मधुयष्टिः ।
 अरीठउ अरिष्टः ।
 ल्हसण लशुनः ।
 गाजर गृञ्जनम् ।
 किरातउ किरातः ।
 जीवापोता पुत्रजीवकः ।
 थूथउ तुच्छम् ।
 दीवडी दृतिः ।
 भांगरउ भृङ्गराजः ।
 अतिविस अतिविषा ।
 धाणी धानाः ।
 सातू सक्तवः ।
 घररी जाली गृहस्य जालिका ।
 गउख गवाक्षः ।
 बाण संधियउ बाणः सन्धितः ।
 ऊंचउ ऊछालियउ उच्चमुच्छालितः ।
 फलहउ फलिहकः ।
 झाड झाटः ।
 सूआर सूपकारः ।
 रसोई रसवती ।
 सोनाररी मूस सुवर्णकारस्य मूषा ।
 कुंभार हांडी घडइ कुम्भकारो हण्डिकां
 घटयति ।

सांखडि संखडिः संस्कृतिर्वा ।
 वीवाहपगरण विवाहप्रकरणम् ।
 पढमाली प्रथमालिका ।
 कोठार कोष्ठागारम् ।
 भंडार भाण्डागारम् ।
 अरहट अरघटः ।
 घरटी घरिट्टिका ।
 घरट घरटः ।
 चमार चर्मकारः ।
 वाणही उपानत् ।
 सूपडउ सूर्पकम् ।
 चालणी चालनी ।
 नीसा निश्रा ।
 लोढउ लोष्टकः ।
 ढल दलिः ।
 नीसरणी निःश्रेणिः ।
 पोली पोलिका ।
 पूडा पूपकाः ।
 वडी वटिका ।
 वडा वटकाः ।
 लाडू लड्डुकाः ।
 खाजा खाद्यकानि ।
 ऊकरडी उत्कुरुटिका ।
 दुक्खइ करालियउ दुःखेन करालितः ।
 साधुसंघाडउ साधुसंघाटकः ।
 त्रेगति (डि) त्रिकाष्टिका ।
 तेरइ काठिया त्रयोदश काष्टिकाः ।
 सूतउ घोरइ सुतो घोरयति ।
 सीयालउ शीतकालः ।
 उन्हालउ उष्णकालः ।
 घडियालउ घटिकालयः ।
 घडी घटिका ।
 पहर प्रहरः ।

दीह दिवसः ।
 राति रात्रिः ।
 व्ररसात वर्षारात्रः ।
 रखवालउ रक्षपालः ।
 वासउ वासकः ।
 कोठउ कोष्ठकः ।
 ओही वींट उपधिवेण्टलिका,
 उपधिवेष्टिका वा ।
 वेसावाडउ वेस्यापाटकः ।
 दंडाउंछणउ दण्डकपुञ्छनम् ।
 घीरी तरी घृतस्य तरिका ।
 ऊकुडउ उत्कुटुकः ।
 ऊकडू (प्र०) उत्कुटकः ।
 गिलोई गिरोलिका ।
 गोआडइरउ खान्न गोवाटकस्य क्षात्रम् ।
 पडजीभी प्रतिजिह्वा ।
 फोडी स्फोटिका ।
 आजिकाल्हि जतियांरउ घण ठाणउ
 छइं अद्यकल्ये यतीनां घनस्थानकमस्ति ।
 दयामणउ दयामनकः ।
 निसूग निःशूकः ।
 ससूग सशूकः ।
 निद्धंधस निद्धंधसः ।
 भाणउ भाजनम् ।
 थाल स्थालम् ।
 थाली स्थालिका ।
 रांधणउ रन्धनम् ।
 कातती कर्तन्ती ।
 पीजती पिञ्जन्ती ।
 पीसती पिपन्ती ।
 मूदडी मुट्टिका ।
 सांकली संकलिका ।
 सरसवेल मरुपनैलम् ।

अलसिवेल अतसीतैलम् ।
 जावेल जास्यतैलम् ।
 कडुछी कटुच्छकिका ।
 कडुछउ कटुच्छकः ।
 उवाणउ ठाण उद्वानं स्थानम् ।
 चेलउ कहियइ धेणू गाइ चेल्लकः कथ्यते
 धेनुगौः ।
 वाउलि वातोली ।
 लूणकयरा लवणकरीराणि ।
 पाउंछणउ पादपुञ्छनकम् ।
 ओघउ ओघः ।
 निसेजा निषद्या ।
 चोलवटउ चोलपट्टः ।
 पछेवडी प्रच्छादपटी ।
 पडघउ पतङ्गहम् ।
 वींणउ वेष्टनकम् ।
 कीटी किट्टिका ।
 वानी वर्णिका ।
 वानगी वर्णिका ।
 पलीवणउ प्रदीपनकम् ।
 राजवी राजबीजी ।
 काज नीवडियउ कार्यं निर्वटितम् ।
 जोगवटउ योगपट्टः ।
 नवकारवाली नमस्कारमालिका ।
 जपमाली जपमालिका ।
 ऊछीनउ उच्छिन्नम् ।
 खत उपरि खार दीधउ
 क्षतस्योपरि क्षारो दत्तः ।
 कडू कटुकम् ।
 निसोत निःश्रोतः ।
 वज वचा ।
 तज त्वक् ।
 राठऊड राष्ट्रकूटः ।

पमार परमारः ।
 सोलंकी चौलुक्यः ।
 पोरवाड प्राग्वाटः ।
 भाट भट्टः ।
 ऊड उडः ।
 ओड ओड्डः ।
 थूम स्तूपम् ।
 थडउ स्थलकम् ।
 रूख रुक्षः (वृक्षः ?)
 वाडी वाटिका ।
 देवदत्त अधूरउ पूरिसइ
 देवदत्तः अर्द्धं पूरयिष्यति ।
 आठउ अष्टकः ।
 लेव लेपः ।
 घूंटउ घट्टकः ।
 आंबाफाड आम्रफाली ।
 पूगीफाड पूगीफलफाली ।
 गवाणि गवादनी ।
 रूतउ रुतः ।
 कुपियउ कुपितः ।
 ऊग्रहणी उग्रहणिका ।
 छींडी खण्डी ।
 पुत्रि जायइ वधामणउ
 पुत्रे जाते वर्द्धमानकम् ।
 घूघुरउ घुर्घुरः ।
 सेई सेतिका ।
 मुंडउ मुण्डकः ।
 कूटणउ कुट्टनम् ।
 पीटणउ पिट्टनम् ।
 दीवाकाणउ दीपकाणः ।
 फरलउ फरलः ।
 कोटवाल कोट्टपालः ।
 ऊघाडिवउ उद्घाटनम् ।

गुलपापडी गुडपर्पटिका ।	साथ सार्थः ।
गुलधाणी गुडधानाः ।	पह पथः ।
वलड वलकः ।	माजणड मजनम् ।
पीढी पीठी ।	जुवान युवानः ।
छाजड छाद्यकम् ।	पोथड पुस्तकम् ।
देहरइ आमलसारड	त्राफड तर्पः ।
देवगृहे आमलसारकः ।	रांपी रम्पा ।
गजथर गजस्तरः ।	वेढिमी वेष्टिमा ।
साभरमती साभ्रमती नदी ।	करंबड करम्बः ।
जडणा यमुना ।	खेडड खेटकः ।
पारस पाहाण स्पर्शपाषाणः ।	पाद्र पद्रम् ।
चित्रावेलि चित्रकवल्ली ।	सीर सिरा ।
गदगदवचन गद्गदवचनम् ।	पांजरड पञ्जरः ।
मणमणड मन्मनः ।	दोरड दवरकः दोरो वा ।
दादर दर्दरः ।	छीतर छित्वरः ।
जाजरड जर्जरः ।	चोरइ खात्र पाण्ड्यड
झालरि झल्लरिका ।	चौरेण खात्रं पातितम् ।
मरमरसबद मर्मरशब्दः ।	मादल मर्दलः ।
तमक तमकः ।	बाडल बब्बूलः ।
राजान राजानकः ।	हींडि हिण्डिः ।
रोहीडड रोहीतकः ।	कडणि कटिनिः ।
नारिंगं रूख नारङ्ग रु(वृ ?)क्षः ।	पापड पर्पटः ।
धींगड धींगः ।	कारटड कारटकम् ।
अनाड अनाटः ।	कारटियड कारटिकः ।
ऊकरडड उक्कुरुटः ।	धड धटः ।
अखोड अक्षोटः ।	खण क्षणः ।
भांड मण्डः ।	डहरड दहरः ।
चोरडड चोरटः ।	पींडार पिण्डारः ।
लडडड लकुटः ।	खारड क्षारम् ।
चीकणड चिक्कणः ।	खप्पर खर्परम् ।
मायड मातः ।	खापरड खर्परः ।
गाह गाथा ।	चरु चरुः ।
सीथ सिन्धः ।	गात्री गात्रिका ।

मई मदी ।

चीखल चिक्खलः ।

पाटउ पट्टः ।

राजारउ पटउ राज्ञः पट्टः ।

खाली खिल्ली (प्र० खल्ली)^१ ।

ताल तल्लः ।

गोलउ गोलकः ।

वाउल वातूलः ।

भमलि भृमलः, भ्रमिर्वा ।

कमलउ कामलः ।

हींगवणि हिङ्गुपर्णी ।

आरति अर्त्तिः ।

नीठि निष्ठा ।

धूआ धुवा ।

धू धुवः ।

माणी मानिका ।

नीक नीका^२ ।

कणी कणिका ।

मजीठ मञ्जिष्ठा ।

ऊन ऊर्णा ।

प्रतीठ प्रतिष्ठा ।

पाज पद्या ।

सेस शेषा ।

ईस ईषा ।

भालि भल्लिः ।

पालि पल्लिः ।

चाचरि चच्चरिः ।

खली खलिः ।

तूली तूलिः ।

फूटी काकडी स्फुटिकर्कटी ।

कांबी कम्बिः ।

वेठि विष्टिः ।

गिरठि गृष्टिः ।

काणि कानिः ।

पासाकेवली पाशककेवली ।

संधूखण संधुक्षणम् ।

नाणउ नाणकम् ।

पींगाणउ पींगाणम् ।

पिंगाणी पिङ्गाणिका ।

सयरइ वलि शरीरे वलिः ।

कुठि कुष्ठी ।

कुट्टि कुट्टी ।

हुडुक हुडुकः ।

मोगरउ मुद्गरम् ।

अंकोल अङ्कोठः ।

वाटि वर्त्तिः ।

आखउ अक्षतः ।

आखा अक्षताः ।

आबू अर्बुदः ।

खीरणी क्षीरिणी ।

क्यारउ केदारः ।

दीवमंदिर द्वीपमन्दिरः ।

पुडउ पुटः ।

पडल पटलम् ।

कांदउ कन्दः ।

डोडी दोडी ।

काठीहारउ काष्ठाहारकः ।

हींडिया हिण्डिकाः ।

राउलउ राजकुलम् ।

वाटली वर्त्तुलिका ।

थली स्थली ।

सालवी शालापतिः ।

जोडउ यौटकम् ।
 अणहारउ अनुहारः ।
 आंक अङ्कः ।
 कोडिटंका भाडउ कोटिटंका भाटकम् ।
 रांक रङ्कः ।
 साग शाकम् ।
 हरी हरितकम् ।
 सूग शूका ।
 वधूवर पुंखियउ वधूवरं पुंखितम् ।
 सिघ शिखा ।
 गूद गोन्दः ।
 खजूर खर्जूरम् ।
 खजूरउ खर्जूरकः ।
 राई राजिः ।
 सांन सञ्ज्ञा ।
 आटउ अट्टः ।
 चून चूर्णम् ।
 चूनउ चूर्णकः ।
 कुंढ कुण्ठम् ।
 कूड कूटम् ।
 व्रणरउ पाटउ व्रणस्य पट्टः ।
 सिलापट शिलापट्टः ।
 मांचइरी वडी मञ्चकस्य वटी ।
 वाटभोजन वाटभोजनम् ।
 वाडि वृतिः ।
 कूआकंठइ कूपकण्ठे ।
 तपरी काष्ठा तपसः काष्ठा ।
 कुंढगोठि कुण्ठगोष्ठी ।
 कुंठसस्त्र कुण्ठं शस्त्रम् ।
 कोठउ असुद्ध कोष्ठः अशुद्धः ।
 निवायउ कोठउ निर्वातः कोष्ठः ।
 नीठ क्रियउ निष्ठया कृतः ।
 भली निष्ठा भव्यनिष्ठा ।

छट्टील्लिखित षष्ठीलिखितम् ।
 तापसरी कुण्डी तापसस्य कुण्डी ।
 तीरथइ कुंड तीर्थे कुण्डः ।
 खंडी थाली खण्डी स्थाली ।
 खांडउ गोधउ खंडो गोधवः ।
 पिण्डखजूर पिण्डीखर्जूरम् ।
 प्रसादरा खण प्रासादस्य क्षणाः ।
 कूंभीउपरि थांभउ कुम्भ्या उपरि स्तम्भः ।
 वस्तुरी वाणि वस्तुनो वाणिः ।
 जायउ पूत जातः पुत्रः ।
 रातउ रक्तः ।
 विरतउ विरक्तः ।
 लोकांरी सोइ लोकानां श्रुतिर्वार्त्ता ।
 वस्त्रगांठि वस्त्रग्रन्थिः ।
 गलगांठी गलग्रन्थयः ।
 मांदउ मन्दः ।
 रांधउ धान रन्ध्यं धान्यम् ।
 गंगेटी गङ्गेशिका ।
 गाभरू गर्भरूपम् ।
 वाछरू वत्सरूपाणि ।
 वाछडा वत्सकाः ।
 ठाणउ स्थानकम् ।
 वणी वनी, हखं वनम् ।
 कांसीवाजउ कांस्यवाद्यम् ।
 सीख शिक्षा ।
 छुरउ छुरः ।
 खुरउ क्षुरः ।
 कुंभाररउ चाक कुम्भकारस्य चक्रम् ।
 कपीलउ काम्पिल्यम् ।
 टार टारः ।
 धानघीरी तरी धान्यघृतस्य तरी अवस्था ।
 सापरउ दर सर्पस्य दरः ।
 डर दरः ।

नेत्रउ नेत्रम् ।
 तीहरी फाल सिंहस्य फालः ।
 फालरउ परिधान फालस्य परिधानम् ।
 घररा वला गृहस्य वचयः ।
 रुखउ रुक्मम् ।
 पासउ पार्श्वम् ।
 खाटकी खट्टिका ।
 हाटडी हट्टिका ।
 माथइ खोल मत्तके खोचक ।
 सेजगंडूआ शश्यागण्डका ।
 धणिया ओसड धनिका ओषधम् ।
 घरधणियाणी गृहधनिका ।
 पाडउ पाटकः ।
 सायियउ स्रस्तिकः ।
 भस्मसूत भस्मगूतकम् ।
 सूआ सूचका ।
 वीजी भूमि द्वितीया भूमिका ।
 भूमिका रचना ।
 कार्कीडउ कार्किंडः, कार्कपिण्डः ।
 दोहडउ द्रोहाटः ।
 चीपिडउ चिपिटः ।
 गायारउ चरउ गवां चरणम् ।
 मकनउ हाथी मत्कुणो हस्ती ।
 करमदउ करमर्दकः ।
 घूघुरी घूर्धुरी ।
 तिल पील्या तिलाः पीडिताः ।
 गलहथउ गलहस्तः ।
 गामरउ गोयरउ ग्रामस्य गोचरः ।
 कुंआरीरी घाघरी कुमार्या घर्घरी ।
 कुंमारउ सोनउ कुमारं सुवर्णम् ।
 कूवडउ कूवरः ।
 दादुर वाजउ दर्दुरवाधम् ।
 नांगर नागरम् ।

देहरइरउ निकरउ देवगृहस्य निकरः ।
 वालर काकडी बहुरकर्कटी ।
 कुचेल कुचेलः ।
 पुप्फपडली पुप्फपटली ।
 मयणहल मदनफलम् ।
 खडगरउ पडीआर खडस्य प्रत्याकारः ।
 बाहर व्याहरा ।
 बाहरु व्याहारिकः ।
 गुणणी गुणनिका ।
 घाघर नदी घर्घरिका नदी ।
 चउपउ चतुष्पदम् ।
 छीकणी छिक्किका ।
 कसी कपीका, कशी वा ।
 कुसि कुशा ।
 समि कियउ समीकृतः ।
 सिम कियउ सिमीकः ।
 पालणउ पालनकम् ।
 परचूरणि लेखउ प्रचूर्णि लेख्यकम् ।
 वावनउ चंदन द्विपञ्चाशकं चन्दनम् ।
 पादरियउ पादिकः ।
 गामडिउ ग्रामटिकः ।
 धूणियउ धूणितम् ।
 कुरुदतउ कुरुटन्, कुरुट धातुः ।
 रुलियउ रुलितः, रुल धातुः ।
 खेलणउ खेलनकम् ।
 ऋयाणारी भरणी ऋयाणकानां भरणिका ।
 वलतउ वलन् ।
 ऊवलतउ उद्वलन् ।
 गलहथियउ गलहस्तितः ।
 लाहणउ लाभनकम् ।
 हाडफूटि हड्डस्फोटिः ।
 झामलउ ध्यामलम् ।
 नीठियउ निष्ठितम् ।

कांठउ कण्ठकः ।
 गोहूरी थूली गोधूमानां स्थूला ।
 रवऊ रवकः ।
 पाजणी पर्यायणिका ।
 अंधमूंधपणइ अन्धमुग्धिकाया ।
 वणवउ वयनम् ।
 पहिस्यउ परिहितम् ।
 आधासीसी अर्द्धशीर्षा ।
 काकडासींगी कर्कटशृङ्गिका ।
 नासिवा करतउ नष्टं कुर्वन् ।
 मेथीरा लाडू मेथ्या लड्डुकानि ।
 पीपलरी पीपी पिप्पलस्य पिप्पका ।
 विहाणउ विभातम् ।
 बहिरउ बधिरः ।
 सिरीस शिरीषः ।
 फूटरउ स्फुटतरः ।
 जानीवासउ जन्यावासकः ।
 ऊधंधलु उद्धूलिकम् ।
 उसीआलु अस्पृष्टालयम् ।
 घूंघटउ अवगुण्ठनम् ।
 आहर जाहर एहिरे याहिरा ।
 चांद्रिणु चन्द्रिकालयम् ।
 धणीवउ धन्यवयाः ।
 नीखणियामउ निःक्षणकर्मा ।
 मेराईउ मेराद्यकम् ।
 वादलउ वारिदपटलम् ।
 अभोखउ अभ्युक्षणम् ।
 ओलखउ उदकोदञ्चनः ।
 पञ्जोकउ पश्चादोकः ।
 उपवासीउ उपोषितः ।
 पोसहथउ पोषधस्थः ।
 हियाविउं हृदयार्पितम् ।
 फुईहाई पितृष्वस्त्रीयः ।

मासिहाई मातृष्वस्त्रीयः ।
 मामउ मामकः ।
 मामी मामकी ।
 पाटूआली पादप्रहारिणी ।
 अरत परत वाप सरीखउ
 आकृत्या प्रकृत्या बप्पसदृशः ।
 अंगीठउ अग्निपीठम् ।
 ऊघउ दूघउ उद्धटदुर्घटम् ।
 चीफाउ चित्तस्फोटकः ।
 निलखणउ निर्लक्षणः ।
 अहीणुं अघेनुकम् ।
 उपरि ठाई उपरिस्थायी ।
 कांकसी कचाकर्षणी ।
 हथीयार हस्ताधारः ।
 कउसीसउ कपिशिर्षिकम् ।
 मुखामुखि मुखामुख्यता ।
 गोगीडउ गोक्रीटः ।
 ओलउ उपालयः ।
 नीकउ निष्कः ।
 कल्होडउ कलभोत्कटः ।
 आलीगारउ अलीककारः ।
 पाटू पादघातः ।
 दीवी दीपिका ।
 भंजवाड भङ्गपातः ।
 पडाई पताकिका ।
 पेलावेलि प्रेराप्रेरि ।
 वियारियउ विप्रतारितः ।
 छेतारियउ छलान्तारितः ।
 दडवडाइउ द्रवकघातितः ।
 खाजहलउ खाद्यफलम् ।
 पीजहलउ पेयफलम् ।
 वाउलउ वार्त्तालयः ।
 ऊजाणी उद्यानिका ।

भोगल भुजार्गला ।
 मेहरू महत्तरः ।
 देखाविखि दृष्टापेक्षा ।
 वरांसियल विपर्यस्तः ।
 आज अद्य ।
 काल्हि कल्पे ।
 परम परे घदिः ।
 अरीम अपरेद्युः । अन्यस्मिन्नहनि ।
 अन्येद्युः ।
 आजूणउ अधतनम् ।
 काल्हूणउ कल्पतनम्, छस्तनम् ।
 हिवडां इदानीम् ।
 अहुण अधुना ।
 हिवडांनुं आधुनिकम् ।
 मुहिया मुधा ।
 जिम यथा ।
 तिम तथा ।
 जां यावत् ।
 तां तावत् ।
 एकवार एकदा ।
 सवइवार सर्वदा ।
 जहियइ यदा ।
 तहियइ तदा, तदानीम् ।
 कहियइ कदा ।
 अनेरीवार अन्यदा ।
 किहां कुत्र, क ।
 जिहां यत्र ।
 तिहां तत्र ।
 इहां अत्र ।
 अनेतइ अन्यत्र ।
 सगलइ सर्वत्र ।
 झटकइ झटिति ।
 जूउ युतः ।

ताहरुं त्वदीयम् ।
 माहरुं मदीयम् ।
 तुम्हारुं युष्मदीयम् ।
 अम्हारुं अस्मदीयम् ।
 किसउ कीदशः ।
 जिसउ यादशः ।
 तिसउ तादशः ।
 इसउ ईदशः ।
 अनेसउ अन्यादशः ।
 अम्हसरीपउ अस्मादशः ।
 तूंसरीपउ त्वादशः ।
 मूंसरीपउ मादशः ।
 तुम्हसरीपउ युष्मादशः ।
 जेतलुं यावन्मात्रम् ।
 तेतलुं तावन्मात्रम् ।
 एतलुं एतावन्मात्रम्, इयन्मात्रम् ।
 केतलुं कियन्मात्रम् ।
 ओरहुं अर्वाक् ।
 परहउ परतः ।
 वाहिरि वहिः, बाहे ।
 एकपरि एकधा ।
 विहुंपरि द्विधा ।

इत्यादि ।

‘जडपणउ’ इत्यादौ भावे त-त्वौ
 यण् वा । जडता, जडत्वं,
 जाड्यम् ।
 अहुण ऐषमः, परुः परुत् ।
 एक एकत्वसंख्यायामित्येकः ।
 ‘तीशोली’ति कः ।
 वि द्वौ पुमांसौ, स्त्रियौ, कुले च ।
 दउढं द्व्यर्द्धः ।
 अढी अर्द्धतृतीयः ।

त्रिण्ह त्रयः, तिस्रः, त्रीणि, पुमांसः,
स्त्रियः, कुलानि वा। 'उभेर्द्रत्रौ'
वेल्यनेन 'उभ पूरणे' इत्य-
स्मादिः प्रत्ययोऽस्य च द्वित्रे-
त्यादेशौ ।

चारि चत्वारः, चतस्रः, चत्वारि ।
'चतेरुर्' इत्यनेन 'चतेर् या-
चने' इत्यस्मादुत्प्रत्ययः ।

पांच पञ्च 'पञ्चुङ् व्यक्तीकरणे'
'उक्षि-तक्षी'त्यन् प्रत्ययः ।

छ षट् 'सहेः षष् च' इत्यनेन 'षहि
मर्षणे' इत्यस्मात् क्तिप्, षष्
चास्यादेशः ।

सात सप्त 'षप्यशौटिभ्यां तन्'
इत्यनेन 'षप् समवाये' इत्य-
स्मात्तन् प्रत्ययः ।

आठ अष्ट 'अशौटि व्याप्तौ' इत्य-
स्मात् 'षप्यशौटिभ्यां तन्'
इत्यनेन तन् प्रत्ययः ।

नव निधान, नव निधानानि,
'णुक स्तुतौ' इत्यस्मात् 'उक्षि-
तक्षी' त्यन् ।

दस दश्यन्ते दश । 'लूप्यूवृषी'ति
किदन् ।

इग्यारइ एकादश ।

वाइर द्वादश ।

तेरइ त्रयोदश ।

चउद चतुर्दश ।

पनर पञ्चदश ।

सोल षोडश ।

सतर सप्तदश ।

अठार अष्टादश ।

इगुणवीस एकोनविंशतिः ।

वीस द्वौ दशतो मानमेषां संख्ये-
यानामस्य वा संख्यानस्य
विंशतिः । 'विंशत्यादय' इत्य-
नेन द्वेर्दशदर्थे विभावः ।
शतिश्च प्रत्ययः ।

इकवीस एकविंशतिः ।

बावीस द्वाविंशतिः ।

त्रेवीस त्रयोविंशतिः ।

चउवीस चतुर्विंशतिः ।

पंचवीस पञ्चविंशतिः ।

छावीस षड्विंशतिः ।

सत्तावीस सप्तविंशतिः ।

अट्टावीस अष्टाविंशतिः ।

इगुणत्रीस एकोनत्रिंशत् ।

त्रीस त्रयोदशतो मानमेषां संख्ये-
यानामस्य वा संख्यानस्य
त्रिंशत् । 'विंशत्यादयः' इत्य-
नेन त्रेस्त्रिन् भावः । शच्च
प्रत्ययः ।

एकत्रीस एकत्रिंशत् ।

बत्रीस द्वात्रिंशत् ।

तेत्रीस त्रयस्त्रिंशत् ।

चउत्रीस चतुस्त्रिंशत् ।

पइत्रीस पञ्चत्रिंशत् ।

छत्रीस षड्त्रिंशत् ।

सइत्रीस सप्तत्रिंशत् ।

अठत्रीस अष्टात्रिंशत् ।

इगुण चालीस एकोनचत्वारिंशत् ।

चालीस चत्वारो दशतो मानमेषां
संख्येयानामस्य वा संख्या-
नस्य चत्वारिंशत् । 'विंश-
त्यादयः' इत्यनेन चतुरश्चत्वारि
भावः शच्च प्रत्ययः ।

इगतालीस एकचत्वारिंशत् ।

बयालीस द्विचत्वारिंशत् ।

त्रतालीस त्रिचत्वारिंशत् ।

चउमालीस चतुश्चत्वारिंशत् ।

पचतालीस पञ्चचत्वारिंशत् ।

छयालीस षट्चत्वारिंशत् ।

सइतालीस सप्तचत्वारिंशत् ।

अठतालीस अष्टचत्वारिंशत् ।

इगुणपचास एकोनपञ्चाशत् ।

पचास पञ्च दशतो मानमेषां

संख्येयानामस्य वा संख्या-

नस्य पञ्चाशत्, 'विंशत्या-

दयः' इत्यनेन शत्प्रत्ययः,

पञ्चन आत्वं च ।

इकावन एकपञ्चाशत् ।

बावन द्विपञ्चाशत् ।

त्रिपन त्रिपञ्चाशत् ।

चउपन चतुष्पञ्चाशत् ।

पंचावन पञ्चपञ्चाशत् ।

छपन षट्पञ्चाशत् ।

सत्तावन सप्तपञ्चाशत् ।

अठावन अष्टपञ्चाशत् ।

इगुणसठि एकोनषष्टिः ।

साठि षष्टिः । षट् दशतो

मानमेषां संख्येयानामस्य वा

संख्यानस्य षष्टिः, 'विंशत्या-

दयः' इत्यनेन षषस्तिः पञ्च ।

इगसठि एकषष्टिः ।

बासठि द्वाषष्टिः ।

त्रेसठि त्रिषष्टिः ।

चउसठि चतुःषष्टिः ।

पइंसठि पञ्चषष्टिः ।

छासठि षट्षष्टिः ।

सतसठि सप्तषष्टिः ।

अडसठि अष्टषष्टिः ।

इगुणहत्तरि एकोनसप्ततिः ।

सत्तरि सप्त दशतो मानमेषां संख्ये-

यानामस्य वा संख्यानस्य

सप्ततिः । 'विंशत्यादयः' इत्य-

नेन सप्तनस्तिः ।

इगहत्तरि एकसप्ततिः ।

बिहत्तरि द्विसप्ततिः ।

त्रिहत्तरि त्रिसप्ततिः ।

चउहत्तरि चतुःसप्ततिः ।

पंचहत्तरि पञ्चसप्ततिः ।

छहत्तरि षट्सप्ततिः ।

सतहत्तरि सप्तसप्ततिः ।

अठहत्तरि अष्टसप्ततिः ।

इगुण्यासी एकोनाशीतिः ।

असी अष्टौ दशतो मानमेषां

संख्येयानामस्य वा संख्या-

नस्य अशीतिः, 'विंशत्या-

दयः' इत्यनेन तिप्रत्ययः,

अष्टनोऽशी च ।

इक्यासी एकाशीतिः ।

व्यासी द्व्यशीतिः ।

त्र्यासी त्र्यशीतिः ।

चउरासी चतुरशीतिः ।

पंचासी पञ्चाशीतिः ।

छयासी षडशीतिः ।

सत्यासी सप्ताशीतिः ।

अठ्यासी अष्टाशीतिः ।

नव्यासी नवाशीतिः, एकोननव-

तिर्वा ।

निकु नव दशतो मानमेषां संख्ये-

यानामस्य वा संख्यानस्य

नवतिः विंशत्यादयः' इत्यनेन
नवनस्तिः ।

क्तसंख्याशब्दा उत्तरशब्द-
परा योज्याः ।

इकाणू एकनवतिः ।

सहस्र सहस्रम् ।

बाणू द्विनवतिः ।

लाख लक्षम् ।

त्र्याणू त्रिनवतिः ।

कोडि कोटिः ।

चउराणू चतुर्नवतिः ।

बीजउं द्वितीयः ।

पंचाणू पञ्चनवतिः ।

त्रीजउ तृतीयः ।

छिन्नु षण्णवतिः ।

चउथउ चतुर्थः ।

सताणू सप्तनवतिः ।

पांचमउ पञ्चमः ।

अठाणू अष्टनवतिः ।

छट्टउ षष्ठः ।

नवाणू नवनवतिः ।

सातमउ सप्तमः ।

आठमउ अष्टमः ।

सउ दश दशतो मानमेषां संख्ये-
यानामस्य वा संख्यास्य
शतम् । 'विंशत्यादयः' इत्य-
नेन दशानां शभावः तश्च
प्रत्ययः ।

नवमउ नवमः ।

दसमउ दशमः ।

इग्यारमउ एकादशः ।

बारमउ द्वादशः ।

तेरमउ त्रयोदशः ।

एकोत्तर सउ एकोत्तरं शतम् ।

चउदमउ चतुर्दशः ।

बिडोत्तर सउ द्व्युत्तरं शतम् ।

पनरमउ पञ्चदशः ।

तिडोत्तर सउ त्र्युत्तरं शतम् ।

सोलमउ षोडशः ।

चउडोत्तर सउ चतुरुत्तरं शतम्,
इत्यादि नवनवतिं यावत्पूर्वो-

सतरमउ सप्तदशः ।

अठारमउ अष्टादशः ।

*

प्राच्यानां मते—एकादशमः, द्वादशमः, त्रयोदशमः, चतुर्दशमः, पञ्च-
दशमः, षोडशमः, सप्तदशमः, अष्टादशमः, इति सपूर्वपदादपि नन्ताद्
मो भवति ।

इगुणीसमउ एकोनविंशतितमः, एकोनविंशो वा । वीसमउ विंशतितमः, विंशो वा ।

एकवीसमउ एकविंशतितमः एकविंशो वा ।

एवं नवनवतिं यावत्सर्वत्र डट्-तमटौ पर्यायेण योज्यौ । षष्टिसप्तत्य-
शीतिनवतिशब्देभ्यः संख्यापूर्वपदेभ्यः संख्यापूरणे तमडेव, न डट् ।
षष्टिनमः, सप्ततितमः, अशीतितमः, नवतितमः । सोपपदेभ्यस्तूभावपि
एकषष्टितमः एकषष्टः, एकसप्ततितमः एकसप्ततः, एकाशीतितमः एका-
शीतः, एकनवतितमः एकनवतः ।

सटमउ शततमः ।
सहसमउ सहस्रतमः ।
लाखमउ लक्षतमः ।
कोडिमउ कोटितमः ।
मासमउ दिहाडउ मासतमं दिनम् ।
इग्यारमी एकादशी, एकादशमी वा ।
वीसमी विंशतिनी, विंशी वा ।
त्रिवायउ त्रिपादः ।
चारोली चारकुलिका ।
धाहडी धातकी ।
यीणउ घी स्नानं घृतम् ।
मकोडउ मकोटः ।
थुड त्थुडम् ।
उगमुगउ अवागमूकः ।
ईडउ अण्डकः ।
ऑलखाणउ उपलक्षणम् ।
सामाई सामायिकम् ।
एकासणउ एकासनकम् ।
न्यासणउ द्व्यासनकम् ।
आंविल आचाम्लम् ।
निवी निर्विकृतम् ।
पाडिहारू प्रातिहारिकम् ।
नोहली नवफलिका ।
राइतउ राजिकातिकम् ।
केवलउ क केवलः क ।
कानइ का कर्णे का ।
पच्छिम कि पश्चिमायां कि ।
अग्गिम की अग्रिमायां की ।
लहुडइ कु लघुके कु ।
दीरघइ कू वृद्धौ कू ।
एमात्र के एकमात्रायां के ।
बिमात्र कै द्विमात्रयोः कै ।
कानमात को कर्णमात्रयोः को ।

विमातकाना कौ द्विमात्रकर्णेषु कौ ।
मस्तकमीढइ कं मस्तकविन्दौ कं ।
आगलमीढइ कः अग्रे विन्दोः कः ।
पडिवा प्रतिपत् ।
बीज द्वितीया ।
तीज तृतीया ।
चउयि चतुर्थी ।
पांचमि पञ्चमी ।
छठि षष्ठी ।
सातमि सप्तमी ।
आठमि अष्टमी ।
नवमि नवमी ।
दसमि दशमी ।
अग्यारसि एकादशी ।
बारसि द्वादशी ।
तेरसि त्रयोदशी ।
चउदसि चतुर्दशी ।
पूनिम पूर्णिमा ।
अमावसि अमावास्या ।
जइ किम्हइ यदि कथमपि, चेत् ।
पछइ पश्चात् ।
पाछिलउ पाश्चाल्यम् ।
साम्हउ संमुखम् ।
सूगामणउ शूकाजनकम् ।
परायउ परकीयम् ।
अजी अद्यापि ।
तांइ तथापि ।
सांझ सन्ध्या ।
पडूंचउ प्रातिभाण्यम् ।
चउघडिउ चतुर्घटिकम् ।
उसूर उत्सूरः ।
आधु अर्द्धः ।
पूरउ पूर्णः ।

उइलउ अर्वाचीनम् ।

परलउ पराचीनम् ।

अऊठ अर्द्धचतुर्थः ।

साढापांच सार्द्धपञ्चकम् ।

कांइ कुतः, कस्मात्, किम् वा ।

दूबलउ दुर्बलः ।

रलीयामणउ रतिजनकम् ।

उदेगामणउ उद्वेगजनकम् ।

सोहामणउ सौभाग्यदान् ।

अगेवाण अप्रानीकः ।

चउकीवट चतुष्कपट्टः ।

औरीसउ अवधर्षः ।

सालणउ शालनकम् ।

सिली शिलाका ।

पडसाल प्रतिशाला ।

आंगणउ अङ्गणम् ।

वारवट द्वारपट्टः ।

भारउट भारपट्टः ।

खूणउ कोणकम् ।

डेहली देहली ।

भीति भित्तिः ।

टीपणउ टिप्पनकम् ।

पाटी पट्टिका ।

पोथी पुस्तिका ।

छोह सुधा ।

भीतरउ अभ्यन्तरम् ।

चउगठि चतुष्काष्ठिका ।

पहिरणउ परिधानम् ।

आडण अङ्गमण्डनम् ।

पांगुरणउ प्रावरणम् ।

टीलउ तिलकः ।

वहुरखउ वाहुरक्षकः ।

मुंदडी मुद्रिका ।

कडिदोरउ कटीदवरकः ।

पग पदः ।

लीह रेषा ।

हीअउ हृदयम् ।

थण स्तनौ ।

रूं रोम ।

भूहिरउ भूमिगृहम् ।

पाइक पादातिकः ।

सागडी शकटिकः ।

दडउ कन्दुकः ।

तलाउ तटाकः ।

बहेडउ द्विघटकम् ।

चहुंटी चञ्चूपुटिका ।

कावडि कपोती ।

गरहउ गतार्धवयाः ।

वेगड विकटशृङ्गः ।

पर्यंतरउ प्रत्यन्तरम् ।

डोकरउ दोलत्करः ।

सीरामण शीताननम् ।

सडडि संवृतिः ।

सीरख शीतरक्षिका ।

तुलाई तूलिका

मासी मातृष्वसा ।

फुई पितृष्वसा ।

भउजाई भ्रातृजाया ।

विउणउ द्विगुणम् ।

तिउणउ त्रिगुणम् ।

चउगुणउ चतुर्गुणम् ।

बुहरउ व्यवहर्त्ता ।

कडव कणावा ।

दोटी द्विपटी ।

निद्रालखउ निद्रालक्षः ।

सांडसउ सदंशकः ।

भाथडी भला ।
 खाट मञ्चिका ।
 घडामांची घट्टमञ्चिका ।
 आरती आरात्रिका ।
 पोली प्रतोली ।
 गंभारउ गर्भागारम् ।
 देउली देवकुलिका ।
 भमती भमावती ।
 सूणहर शयनगृहम् ।
 चाचर चत्वरम् ।
 चउरी चतुरिका ।
 चउसालउ चतुःशालम् ।
 दारीवाडउ दारिकावाटकाः ।
 ऊवट उद्वर्त्त ।
 रान अरण्यम् ।
 वाफ वाप्यः ।
 आधरण आघ्राणं, अधिश्रयणं वा ।
 सेवंती शतपत्रिका ।
 कणयर करवीरः ।
 वेउल विचकिलः ।
 पाउल पाटला ।
 पुंआड प्रपुनाटः ।
 जव यवः ।
 कोठीभडउ कोष्ठभेदकः ।
 मांडा मण्डका ।
 साकुली शम्कुली ।
 वालहली बल्लफलिका ।
 खीच क्षिप्रः ।
 खीचडी क्षिप्रचटिका ।
 खारिक खाद्यारिका ।
 टोपरउ टोपपरः ।
 काढउ काथः ।
 तंगोटी तंगपटी ।
 साथरउ स्रस्तरः ।

मांची मञ्चिका ।
 नही नखिका ।
 वडंगणु वृन्ताकम् ।
 हलद हरिद्रा ।
 आदउ आर्द्रकम् ।
 चउरसउ चतुरस्रः ।
 धोयण धावनम् ।
 मोकलउ मुत्कलः ।
 पिहुलउ पृथुलः ।
 गाडरि गडुरी ।
 जुआरि युगन्धरी ।
 पूअरउ पूतरकः ।
 भड्रव भैरवी ।
 भीखारी भिक्षाचरः ।
 दांतिलउ दन्तुरः ।
 खोडउ खोडः ।
 मातउ मत्तः ।
 दोसी दौण्डिकः ।
 सांवलउ शम्बलम् ।
 प्राहुणउ प्राघुणः ।
 लाज लजा ।
 पजूसण पर्युपणा ।
 चउमासउ चतुर्मासकम् ।
 अठाही अष्टाहिका ।
 पाखखमण पक्षक्षपणम् ।
 पोरसी पौरुषी ।
 नवकारमही नमस्कारसहितम् ।
 पचखाण प्रत्याख्यानम् ।
 पडिकमणउ प्रतिक्रमणम् ।
 पडिलेहण प्रतिलेखना ।
 वांदणउ वन्दनकम् ।
 खामणउ क्षामणकम् ।
 काउसग कायोत्सर्गः ।
 खमासण क्षमाश्रमणम् ।

वस्त्राण व्याख्यानम् ।
 पञ्जणी प्रमार्जनिका ।
 कम(व)ली कपरिका, कपलिका वा ।
 ठवणी स्थापनी ।
 पायठवणउ पात्रस्थापनकम् ।
 गोछउ गोच्छकम् ।
 पायकेसरी पात्रकेशरिका ।
 पडलउ पटलकम् ।
 रयताणउ रजस्त्राणम् ।
 त्रिपणउ तर्पणकम् ।
 कडहटउ कटाहटकम् ।
 लेखणि लेखनी ।
 मसीजणउ मषीभाजनम् ।
 वेहणउ वेधनकम् ।
 दांडी दण्डिका ।
 आचार्यांस आचार्यमिश्राः ।
 उपाध्यायांस उपाध्यायमिश्राः ।
 वणारिस वाचनाचार्यः ।
 पंड्यांस पण्डितमिश्रः ।
 गणीस गणिमिश्रः ।
 ओली आली ।
 बोर बदरम् ।
 नोमाली नवमालिका ।
 फोफल पूगफलानि ।
 मयगल मदकलः ।
 अलसी अतसी ।
 सालवाहन सातवाहनः ।
 पलीवणउ प्रदीपनकम् ।
 लाठि यष्टिः ।
 कणियार कर्णिकारः ।
 कानी कर्णिका ।
 माटी मृत्तिका ।
 विसंठुल विसंस्थुलः ।
 उछाह उत्साहः ।

सींभ श्लेष्मा ।
 पांभडी पक्षमाटिका ।
 आलाणथंभ आलानस्तम्भः ।
 मरहठ महाराष्ट्रः ।
 ताठउ त्रस्तः ।
 सीख शिक्षा ।
 जस यशः ।
 विमासिवउ विमर्शनम् ।
 डस्यउ दरितः ।
 चक्यउ चकितः ।
 पीपलीमूल पिप्पलीमूलम् ।
 जोतिषी ज्योतिषिकः ।
 निमिती नैमित्तिकः ।
 ऊठिवउ उत्थानम् ।
 ताली तालिका ।
 तिलउ तिलकः ।
 मसउ मषः ।
 ऊवटणउ उद्वर्त्तनम् ।
 सन्यासी सान्यासिकः ।
 बांभण ब्राह्मणः ।
 हुंछउ उच्छः ।
 पाथउ प्रस्थः ।
 आढउ आढकः ।
 हाथ हस्तः ।
 एवाल जावालः ।
 कुडुंवी कुटुम्बी ।
 दात्रउ दात्रम् ।
 सुंवरी वडी शुंवस्य वटी ।
 सुंचल सौवर्चलम् ।
 कुरुखेत कुरुक्षेत्रम् ।
 कामरू कामरूपः ।
 काछउ कच्छः ।
 मालवउ मालवः ।
 वंग वङ्गाः ।

अंग अङ्गा ।
 मारु मारुः ।
 कसमीर कस्मीराः ।
 कणउज कन्यकुञ्जम् ।
 कोसंबी कौशांबी ।
 चांप चम्पा ।
 कूडी कुतः ।
 करवती करकपत्रिका ।
 घांट घण्टा ।
 थूथउ तुच्छम् ।
 हीरउ हीरकः ।
 वेलू वालुका ।
 फुलिंग फुलिङ्गः ।
 ताड तालः ।
 पीलू पील ।
 गूगल गुग्गुलुः ।
 गलियार गलिः ।
 विलाडउ विडालः ।
 मंजार मार्जारः ।
 पाढ पाठः ।
 टसर तसरः ।

साइणि शाकिनी ।
 भुइफोड भूमिस्फोटः ।
 ओंधाहली अधःपुष्पी ।
 संखाहोली शङ्खपुष्पी ।
 सोवा शतपुष्पी ।
 सु तद् सः ।
 जो यद् यः ।

‘तनित्यजियजिभ्यो डद्’ इति डद् ।

अउ इदम्, अयम् ।

‘इणो दमक्’ इति दमक् ।

एह एतद् एपः ‘इणस्तद्’ इति तद् ।

कुण किम्, कः ।

‘को डिम’ इति डिम् ।

तुं, तुम्हे युष्मद्-त्वम्, यूयम् ।

युपः सौत्रः सेवायाम् ।

हुं, अम्हे अस्मद्-अहं, वयम् ।

‘असूच् क्षेपणे’ ‘युष्यसिभ्यां
 क्यद्’ इति क्यद् ।

आणंद आनन्दः ।

अथ क्रियाविधिविभागः । त्रिविधो धातुः परस्मैपदी, आत्मनेपदी,
 उभयपदी चेति । तत्र परस्मैपदिधातोः कर्त्तरि परस्मैपदम्, आत्मनेप-
 दिधातोः कर्त्तरि आत्मनेपदम्, उभयपदिधातोः कर्त्तरि उभयपदम् ।
 कर्मणि भावे च त्रिभ्योऽप्यात्मनेपदमेव । प्रत्येकं विभक्तिप्राप्तिमाह-

‘हवइ, दियइ, लियइ, करइ, इत्यादौ वर्त्तमानायाः परस्मैपदम् ।

‘दीजइ, लीजइ, कीजइ’ इत्यादौ कर्मणि वर्त्तमानाया आत्मनेपदम् ।

‘देजे, लेजे, करिजे’ इत्यादौ एकारान्तवचने सप्तमी ।

‘देइ, लेइ, करि’ इत्यादौ अनुमति पञ्चमी । क्रियासमभिहारे सर्वकालेषु

पञ्चम्या मध्यमपुरुषैकवचनम् । क्रियासमभिहारः पौनःपुन्यं भृशार्थो
 वा । यथा माघकाव्ये-यो रावणः ।

‘पुरीमवस्कन्द लुनीहि नन्दनं, मुषाण रत्नानि हरामराङ्गनाः ।’

अत्रातीते काले हि ।

‘दीजउ, लीजउ, कीजउ’ इत्यादौ कर्मणि पञ्चम्या आत्मनेपदम् ।

‘दीधउ, लीधउ, कीधउ’ इत्यादौ ह्यस्तन्यद्यतन्यौ परोक्षा च ।

‘काल्हि दीधउ’ इत्यादौ ह्यस्तन्येव, न परोक्षाद्यतन्यौ ।

‘आज दीधउ, आज लीधउ’ इत्यादौ अद्यतनी, न परोक्षाह्यस्तन्यौ ।

‘म देइ, म लेइ, म करि, म देसि, म लेसि, म करिसि’ इत्यादौ माशब्दयोगेऽद्यतनी,
मास्म योगे ह्यस्तन्यद्यतन्यौ, माङ्गयोगे तु यथाप्राप्ते पञ्चमी भविष्यन्ती च ।

‘म दीधु, म लीधु, म कीधु’ इत्यादौ कर्मणि माशब्दयोगे अद्यतन्याः,
मास्मयोगे ह्यस्तन्यद्यतन्योः, माङ्गयोगे तु पञ्चम्या आत्मनेपदम् ।

‘जइ देत, जइ लेत, जइ करत’ इत्यादौ क्रियातिपत्तिः ।

‘जइ दीजत, जइ लीजत, जइ कीजत’ इत्यादौ कर्मणि क्रियातिपत्तेरा-
त्मनेपदम् ।

‘देसिइ, लेसिइ, करिसिइ’ इत्यादौ, ‘नही दियइ, नही लियइ, नही करइ’ इत्यादौ च
भविष्यन्ती ।

‘दीजिसिइ, लीजिसिइ, कीजिसिइ’ इत्यादौ, ‘नही दीजइ, नही लीजइ, नही कीजइ’
इत्यादौ च कर्मणि भविष्यन्त्या आत्मनेपदम् ।

‘काल्हि देसिइ, काल्हि लेसिइ’ इत्यादौ श्वस्तनी ।

‘वर्षशत जीविसिइ, वइरी जिणिसिइ’ इत्यादौ आशीर्युक्ते भविष्यति काले
आशीः ।

अथ कृतप्रत्ययप्राप्तिमाह—

‘देतउ, लेतउ, करतउ’ इत्यादौ कर्त्तरि वर्तमाने शत्रुशानौ परस्मैपद्यात्मने-
पदिनोः । उभयपदिन उभावपि ।

‘दीजतउ, लीजतउ, कीजतउ’ इत्यादौ कर्मणि शानः ।

देणहार, दायकः दाता; लेणहार, लायकः लाता; करणहार, कारकः कर्ता
इत्यादौ वर्त्तमाने अकृतृबौ ।

‘दीधउ’ दत्तः दत्तवान्; लीधउ, लातः लातवान्; कीधउ, कृतः कृतवान्
इत्यादौ अतीते क्त-क्तवन्तू; कर्मणि क्तः, कर्त्तरि क्तवन्तुः । गत्यर्थाकर्मका-
दिभ्यः कर्त्तरि क्तोऽपि । यथा-अयमागतः आगतवानपि । तथा परस्मैप-
दिनः क्सुः, आत्मनेपदिनः कानः, उभयपदिन उभावपि ।

‘देइउ, लेइउ, करीउ’ इत्यादौ क्त्वा, ‘देवा, लेवा, करिवा’ इत्यादौ दातु-
मित्यादि शकृज्ञायोगे क्त्वा प्रत्ययोक्तौ तुम् । ‘करी जाणुं, पढी सकउं’ कर्त्तुं
जानामि पठितुं शक्नोमि, इति ।

‘देवउ, लेवउं, करिवउं’ इत्यादौ कर्मणि तव्यानीयौ - दातव्यं दानीयम्,
कर्त्तव्यं करणीयम् । क्वचित् क्यप् घ्यणावपि - कृत्यं, कार्यं चेति ।

‘देणाहरु, लेणाहरु, करणाहरु’ इत्यादौ भविष्यति काले तुमन्तात् काम-
मनसौ, तुमो मलोपश्च । दातुकामः दातुमनाः, कर्त्तुकामः कर्त्तुमनाः ।

अथ क्रियापदानि—

हवइ भवति ।	तरइ तरति ।
कलइ कलयति ।	गायइ गायति ।
गिणइ गणयति ।	ध्यायइ ध्यायति ।
गुणइ गुणयति ।	ध्रायइ ध्रायति ।
चीत्रइ चित्रयति ।	संकइ शङ्कते ।
दूपइ दूपयति ।	हीकइ हिक्कति ।
मूत्रइ मूत्रयति ।	लिखइ लिखति ।
रचइ रचयति ।	मागइ मार्गयति ।
विरचइ विरचयति ।	अरथइ अर्थयति ।
वर्णवइ वर्णयति ।	लांघइ लङ्घते ।
कहइ कथयति ।	अरचइ अर्चयति ।
परूवइ प्ररूपयति ।	संकुचइ संकुचति ।
चांटइ वण्टयति ।	चरचइ चर्चयति ।
हींडोलइ हिंदोलयति ।	पचइ पचति ।
धमइ धमति ।	लुंचइ लुञ्चति ।
पियइ पियति ।	वाचइ वाचयति ।
जायइ याति ।	वंचइ वञ्चयते ।
लियइ लाति ।	सोचइ शोचति ।
वायइ वाति ।	सींचइ सिञ्चति ।
न्हायइ स्नाति ।	पूछइ पृच्छति ।
चिणइ चिनोति ।	वांछइ वाञ्छति ।
ऊडइ उडुयते ।	उपारजइ उपार्जति ।
धूणइ धूनयति ।	गाजइ गर्जति ।
करइ करोति, करति वा ।	आंजइ अनक्ति ।
जागइ जागर्त्ति ।	गुंजइ गुञ्जति ।
आदरइ आद्रियते ।	कूजइ कूजति ।
धरइ धरति ।	तर्जइ तर्जति ।
भरइ भरति ।	तिजइ त्यजति ।
मरइ म्रियते ।	पींजइ पिञ्जयति ।
वरइ वृणुते ।	भांडइ भण्डयति ।
हरइ हरति ।	भांजइ भनक्ति ।
गिरइ गिरति ।	भाजइ भज्यते ।
	मांजइ मार्धि, मार्जति वा ।

लाजइ लज्जते ।
 सरजइ सृजति ।
 कूटइ कुट्टयति ।
 खेडइ खेटयति ।
 घटइ घटयति ।
 चूटइ चुण्टयति ।
 तोडइ त्रोटयति ।
 त्रूटइ त्रुटति ।
 मोडइ मोटयति ।
 लूटइ लुण्टयति ।
 फोडइ स्फोटयति ।
 फूटइ स्फुटति ।
 लुठइ लुठति ।
 ओलंडइ ओलण्डयति ।
 क्रीडइ क्रीडति ।
 खंडइ खण्डयति ।
 जोडइ जोडयति ।
 बूडइ ब्रूडति ।
 मांडइ मण्डयति ।
 पीडइ पीडति ।
 कीर्त्तइ कीर्त्तयति ।
 चींतवइ चिन्तयति ।
 नाचइ नृत्यति ।
 पडइ पतति ।
 आपडइ आपतति ।
 ऊपडइ उत्पतति ।
 कुहइ कुथ्यति ।
 मथइ मथाति ।
 आक्रंदइ आक्रन्दयति ।
 कूदइ कूर्दते ।
 खायइ खादति ।
 निंदइ निन्दति ।
 पादइ पर्वते ।

मर्दइ मृद्नाति ।
 रोयइ रोदिति ।
 वांदइ वन्दते ।
 वेयइ वेत्ति ।
 हगइ हदते ।
 ऊपजइ उत्पद्यते ।
 नीपजइ निष्पद्यते ।
 संपजइ संपद्यते ।
 बांधइ बध्नाति ।
 बूझइ बुध्यते ।
 झूझइ युध्यते ।
 रूंधइ रुणद्धि ।
 रांधइ राध्यति ।
 आराधइ आराध्यति ।
 सूझइ शुध्यति ।
 सीझइ सिध्यति ।
 साधइ साध्नाति ।
 वीधइ विध्यति ।
 खणइ खनति ।
 जामइ जायते ।
 मानइ मानति ।
 हणइ हन्ति ।
 आपइ अर्पयति ।
 कुपइ कुप्यति ।
 कांपइ कम्पते ।
 कलपइ कल्पते ।
 जपइ जपति ।
 तपइ तपति ।
 दीपइ दीप्यते ।
 धूपइ धूपयति ।
 लीपइ लिम्पयति ।
 लोपइ लुम्पति ।
 चुंबइ चुम्बति ।

विलंबइ विलम्बते ।
 खुभइ क्षोभते ।
 खोभइ क्षोभयति ।
 लहइ लभते ।
 सोभइ शोभते ।
 खमइ क्षमते ।
 जीमइ जेमति ।
 नमइ नमति ।
 दमइ दाम्यति ।
 भमइ भ्रमति ।
 रमइ रमते ।
 वमइ वमति ।
 कामइ कामयते ।
 आक्रमइ आक्रमते ।
 खिरइ क्षरति ।
 विचारइ विचारयति ।
 चोरइ चोरयति ।
 पूरइ पूरयति ।
 मंत्रइ मन्त्रयते ।
 निजंत्रइ नियन्त्रयति ।
 फुरइ स्फुरति ।
 गालइ गालयते ।
 गिलइ गिलति ।
 टलइ टलति ।
 फलइ फलति ।
 आफलइ आस्फलति ।
 हालइ हलति ।
 हीलइ हीलयति ।
 चावइ चर्वयति ।
 जीवइ जीवति ।
 धावइ पही धावति पथिकः ।
 बालक मा नइ धाबइ
 बालको मातरं धावति ।

सीवइ सीव्यति ।
 सेवइ सेवति ।
 नासइ नश्यति ।
 विणसइ विनश्यति ।
 डसइ दशति ।
 पइसइ प्रविशति ।
 फरमइ स्पृशति ।
 काढइ कर्षति ।
 खसइ खपति ।
 घसइ घर्षति ।
 घोसइ घोषति ।
 चूसइ चूपति ।
 पोसइ पुष्यति ।
 भखइ भक्षति ।
 भीखइ भिक्षते ।
 भापइ भाषते ।
 भपइ भपति ।
 मुसइ मुष्णाति ।
 रूसइ रुप्यति ।
 राखइ रक्षति ।
 हीसइ हेषति ।
 लखइ लक्षयति ।
 वरसइ वर्षति ।
 सुसइ शुष्यति ।
 सीखइ शिक्षते ।
 हरपइ हृष्यति ।
 तूसइ तूषति ।
 खासइ कासते ।
 त्रासइ त्रस्यति ।
 निरभरछइ निर्भर्त्सयति ।
 नीससइ निःश्वसिति ।
 ऊससइ उच्छ्वसिति ।
 प्रसंसइ प्रशंसति ।

ग्रहइ गृह्णाति ।
 गरहइ गर्हति ।
 दोहइ दोग्धि ।
 दहइ दहति ।
 मूझइ मुह्यति ।
 वहइ वहति ।
 नीसरइ निस्सरति ।
 ओसरइ अपसरति ।
 फाडइ पाटयति ।
 ठंभीजइ स्तभ्यते ।
 बजरइ कथयति ।
 दुगुंछइ जुगुप्सते ।
 सदहइ श्रद्धते ।
 उंघइ निद्राति ।
 मिलायइ म्लायति ।
 ढांकइ छादयति ।
 दूमइ दावयति ।
 धवलइ धवल्यति ।
 तोलइ तुलयति ।
 मेलवइ मिश्रयति ।
 भमाडइ भ्रमयति ।
 नसावइ नाशयति ।
 दाखवइ दर्शयति ।
 ओंगालइ रोमन्थयति ।
 प्रकासइ प्रकाशयति ।
 कंपावइ कम्पयति ।
 लुकइ निलीयते ।
 नीवडइ पृथक् स्पष्टो वा भवतीत्यर्थः ।
 आछोटइ आछोटयति ।
 वीसरइ विस्मरति ।
 महमहइ मालती मालतीगन्धः प्रसरति ।
 साहरइ, संवरइ संवृणोति ।
 समारइ समारचयति ।

छाजइ, रिजइ राजते ।
 खूपइ मज्जति ।
 पूंजइ पुञ्जयति ।
 विढवइ अर्जयति ।
 जूपइ युनक्ति ।
 उखुडइ उलूरइ त्रुटति ।
 घोलइ घूर्णति ।
 विरोलइ मथ्नाति ।
 ऊदलइ आच्छिदइ आछिनत्ति ।
 फंदइ स्पन्दते ।
 मलइ मृद्राति ।
 झूरइ } खिद्यते ।
 विसूरइ }
 हाकइ निषेधते ।
 झखइ संतपति ।
 समाणइ समापयति ।
 घातइ क्षिपति ।
 लोटइ खपिति ।
 बडबडइ विलपति ।
 आढवइ आरभते ।
 जंभाआइ जृम्भते ।
 आभिडइ संगच्छते ।
 फीटइ } भंशते ।
 भुलइ }
 देखइ पश्यति ।
 छिवइ स्पृशति ।
 ढंढोलइ गवेषयति ।
 चोपडइ म्रक्षयति ।
 डरइ त्रस्यति ।
 पलोटइ पर्यस्यति ।
 चडइ आरोहति ।
 थाकइ थक्कति, नीचां गतिं करोति,
 विलम्बयति वा ।

विट्ठालइ अमृतमंसंतां करोति ।

चांपइ आक्रान्ति ।

पमावइ प्रमाणयति ।

हाथी गुलगुलायइ क्ली गुलगुलायते ।

ऊललियइ उल्लालयति ।

ढोकइ दौकयति ।

पधारउ पादाऽवधारयताम् ।

संभालइ संभालयति ।

पलाणइ पर्माणयति ।

लालइ लालयति ।

सांधइ संधयति, संधते वा ।

हेरइ हेरयति ।

धीरवइ धीरयति ।

भलिसुं भलिष्ये ।

ऊछलइ उच्छ्रयति ।

ऊछालइ उच्छालयति ।

साहइ साहयति ।

संवाहइ संवाहयति ।

कूकइ कूकरोति कुर्वते वा ।

ढूकइ टौकते ।

थांभइ स्तभ्नाति ।

ताकइ तर्कति ।

निर्धाटइ निर्धाटयति ।

ऊलडइ उल्लुडयति ।

विकुर्वइ विकुर्वति ।

पालइ पालयति ।

पायइ पाययति ।

वोलइ व्रवीति ।

जीपइ जयति ।

जाणइ जानाति ।

आरंभइ आरभते ।

सांभरइ स्मरति ।

परीछइ परेरिपे; परीच्छति ।

ग्रसइ ग्रसते ।

अभ्यसइ अभ्यस्यति ।

विमासइ विमृशति ।

पडीगइ प्रतिकरोति ।

छइ अस्ति ।

आखइ आल्याति ।

आवइ एति, आयाति वा ।

ऊगइ उदेति ।

आथमइ अस्तमेति ।

पूजइ पूजयति ।

नमस्करइ नमस्करोति ।

कुसणइ कुष्णाति ।

वीनवइ विज्ञपयति ।

वापरइ व्याप्रियते ।

पावइ प्रापति (प्राप्नोति ?)

पामइ प्रपूर्वोऽभिः प्राप्तौ, प्रामति ।

वीखरइ विकिरति ।

परिणइ परिणयति ।

वीवाहइ वीवाहयति ।

पूरइ पूर्यते ।

वीहइ विभेति ।

वीहावइ भापयते ।

उल्लावइ उल्लवति ।

उल्लींचइ उल्लञ्चति ।

सूंधइ शिंघति ।

छांडइ छर्दयति ।

निरखइ निरीक्षते ।

परखइ परीक्षते ।

ऊवेखइ उपेक्षते ।

उधकइ उद्रेकते ।

पडखइ प्रतीक्षते ।

समरइ स्मरति ।

बलइ ज्वलति ।

बालइ ज्वालयति ।	सूअइ खपिति ।
मोलइ मृदु लुनाति ।	फेडइ स्फेटयति ।
विढइ विध्यति ।	पसीअइ प्रसीदति ।
माचइ माद्यति ।	ऑढइ अवगुण्ठते ।
दूमइ दुनोति ।	प्रोअइ प्रवयति ।
सुणइ शृणोति ।	वणइ वयते ।
दीखइ दीक्षते ।	प्रेरइ प्रेरयति ।
सुहायइ सुखायति ।	वलइ वलते ।
विगोवइ विगोपयति, विगूयति ।	आलिंगइ आलिंगति ।
विगूयइ विगूप्यति ।	वाअइ वादयति ।
नरनरइ नदति ।	छायइ छादयति ।
थवइ स्थगयति ।	लाडइ ललति ।
करडइ } कृन्तति ।	मनावइ मानयति ।
काटइ }	द्रउडइ द्रुताटयति ।
नांखइ निःक्षिपति ।	कुसइ क्रोशति ।
पखालइ प्रक्षालयति ।	निउंजइ नियोजयति, नियन्नयति वा ।
धोअइ धावति ।	कसइ कपति ।
संधूखइ संधुक्षते ।	लुणइ लुनाति ।
सांचइ संचिनोति ।	कींगायइ केकायते ।
अउगनाइ अपकर्णयति ।	खोडायइ खोडायते ।
ऊजालइ उज्ज्वलयति ।	विहडइ विघटते ।
गांठइ ग्रन्थते (ग्रन्थ्नाति ?) ।	मीचइ मीलति ।
चूअइ चोतति ।	ऊजाइ उद्याति ।
थीजइ स्लायते ।	अवहथइ अपहस्तयति ।
वीझायइ विध्यायति ।	मानइ मन्यते ।
वीझावइ विध्यापयति ।	वासइ वासयति ।
वाधइ वर्द्धते ।	आलूजइ अलमुज्जति ।
खीलइ कीलति ।	पहिरइ परिदधाति ।
ऊमटइ उन्मज्जति ।	छेदइ छेदयति ।
पसवइ प्रसवति ।	पसीजइ प्रस्विद्यते ।
मायइ माति ।	तीमइ तेमयति ।
भणइ भणति ।	अडवडइ अधःपतति, अधःपूर्वः पतः ।
पढइ पठति ।	सिणमिणइ शनैर्मिनोत्यम्बुदः ।

वसवसइ बहु स्वन्दति भूमिः ।
 उंजइ उदञ्जयति ।
 ऊघडइ उद्घटते ।
 फीटइ रिफटते ।
 सूकइ शुष्कति ।
 खूंदइ क्षुन्ते, क्षुण्ति वा ।
 सीदाअइ सीदति ।
 ऊगटइ उद्धर्त्तयति ।
 भेदइ भिनत्ति ।
 अरचइ श्रवति ।
 स्त्रीजइ लिघते ।
 विआरइ विप्रतारयति ।
 विंहचइ विभजति ।
 खडहडइ खटपतति ।
 गलअलइ गलद्गलति ।
 पतीजइ प्रत्ययते, प्रत्येति, प्रतीयते वा ।
 पवीत्रइ पवित्रयति ।
 पालटइ परावर्त्तयति, परिवर्त्तयति वा ।
 हडहडइ हटाद्धसति, हडहडयति वा ।
 परीसइ परिवेषयति ।
 वींटइ वेष्टते ।
 ऊवेढइ उद्वेष्टते ।
 समेटइ समेटयति ।
 वीसमइ विश्राम्यति ।
 चडइ चटति ।
 अउलवइ अपलपति ।
 आचमइ आचामति ।
 ऊपणइ उत्पवते ।
 वीकइ विक्रीणाति ।
 ऊघडइ उद्घटते ।
 ऊघाडइ उद्घाटयति ।
 ऊठइ उत्तिष्ठति ।
 नीठइ निस्तिष्ठति ।

अडइ अडति ।
 वावइ वपति ।
 छिवइ छुपते, स्पृशति वा ।
 छूटइ छुटति ।
 उखेलइ उत्कीलयति ।
 स्त्रीलइ कीलति ।
 वघारइ व्याघारयति ।
 वखाणइ व्याख्यानयति ।
 सकइ शक्नोति ।
 दंभइ दम्भोति ।
 परवारइ प्रपारयति ।
 वारइ वारयति ।
 निवारइ निवारयति ।
 वरांसीयइ विपर्यस्यति ।
 पल्हालइ पर्याद्रवयति ।
 पालवइ पल्लवयति ।
 पचारइ प्रत्युच्चारयति ।
 थाहरइ स्थानमाहरति ।
 आयसइ आदिशति ।
 टलवलइ टलद्वलति ।
 कलकलइ कलकलयति ।
 झणझणइ झणऽझणयति ।
 वाधइ वर्द्धयति ।
 हसइ हसति ।
 सहइ सहते ।
 आखुडइ आस्खलति ।
 रंजइ रञ्जयति ।
 सपइ शपति ।
 फडफडइ पटपटायते ।
 कडकडइ कटकटायते, चक्षुः ।
 उदेगइ उद्वेगयति ।
 हींडइ हिडते ।
 ऊकदइ उत्कूदते ।

द्रमद्रमइ द्रमद्रमति ।
 तडफडइ तटत्पटति, तडफडयति वा ।
 त्रडत्रडइ तटत्रुटति ।
 लोटइ लुट्यति, लोट्यति, लोटति वा ।
 लेटइ लेट्यति ।
 नाथइ नाथति, वृषं तु नस्तयति ।
 धूसइ ध्वंसते ।
 पाठवइ प्रस्थापयति ।
 ससइ श्वसिति ।
 वीससइ विश्वसिति ।
 गूथइ ग्रन्थयति ।
 मारइ मारयति ।
 झंपावइ झम्पामाप्नोति ।
 पीसइ पिनष्टि ।
 गाहइ गाहते ।
 विहाइ विभाति ।
 आभिडइ आभ्यटति ।
 वइसइ } उपविशति ।
 उइसइ }
 ओलखइ उपलक्षयति ।
 मोकलावइ मुक्कलापयति ।
 गंधाअइ गन्धायते ।
 पडूछइ प्रतिपृच्छति ।
 ओठंभइ अवष्टभाति, अवष्टम्भते ।
 पलाणइ पर्याणयति ।
 सूजइ श्वयति ।
 सूजवइ शोफयति ।
 वाटइ वर्त्तयति ।
 परतइ परिवर्त्तयति ।
 खडखडइ खट्करोति खडखडयति वा ।
 उपगरइ उपकरोति ।

निराकरइ निराकरोति ।
 रहइ रहति ।
 छेकइ छेत्करोति ।
 छींकइ छीत्करोति ।
 धडहडइ धट्करोति ।
 भडहडइ भट्करोति, भडहडयति वा ।
 हाकइ हात्करोति ।
 फूंकइ फूत्करोति ।
 चीचूअइ चीत्करोति ।
 झाकइ झात्करोति ।
 थूकइ थूत्करोति ।
 चूकइ चूत्करोति ।
 पुकारइ पूत्करोति ।
 मागइ मार्गयति ।
 याचइ याचते ।
 घूमइ धूर्णयति ।
 सरइ सरति ।
 वधावइ वर्द्धयति ।

अथ कर्मकर्त्तरि -

राचइ रच्यते ।
 पान्चइ पच्यते ।
 दाज्ञइ दह्यते ।
 वाजइ वाद्यते ।
 खाजइ खाद्यते ।
 लुणाइ ल्यते ।
 घसाइ घृष्यते ।
 कराअइ क्रियते ।
 जणाइ ज्ञायते ।
 वधाअइ वर्ध्यते ।
 ॥ इति कतिचित् क्रियापदानि ॥

अथ प्रशस्तिः ।

*

राजन्वतीं श्रीजिनराजिसन्ततिं कुर्वत्सु शश्वज्जिनचन्द्रसूरिषु ।
सूरीकृतश्रीजिनसिंहसूरिषु युगप्रधानेषु महोगमस्तिषु ॥ १ ॥

खरतरगणपाथोराशिवृद्धौ मृगाङ्गा,

यवनपतिसभायां ख्यापितार्हन्मताज्ञाः ।

प्रहतकुमतिदर्प्पाः पाठकाः साधुकीर्त्ति-

प्रवरसदभिधाना वादिसिंहा जयन्तु ॥ २ ॥

तेषां शास्त्रसहस्रसारविदुषां शिष्येण शिक्षाभृता

भक्तिस्थेन हि साधुसुन्दर इति प्रख्यातनाम्ना मया ।

ग्रन्थोऽयं विहितः कवीश्वरवचोबुद्ध्योक्तिरत्नाकरः

स्वान्यानां हितहेतवे बुधजनैर्मान्यश्चिरं नन्दतु ॥ ३ ॥

॥ इति पं० साधुसुन्दरगणिविरचित उक्तिरत्नाकरग्रन्थः सम्पूर्णः ॥

अज्ञातविद्वत्कर्तृक उक्तीयक

॥ ६ ॥ श्रीशारदायै नमः ॥

*

आरोपइ आरोपयति ।	फिरइ भ्रमति, परिभ्रमति ।
आरोहइ आरोहति ।	विहसइ विकसति ।
उन्मूलइ उन्मूलयति ।	भेलइ मिश्रयति ।
ऊठइ उत्तिष्ठति ।	रमइ रमते, क्रीडति ।
ऊठाडइ उत्थापयति ।	चुंकलइ तुदति ।
थापइ स्थापयति ।	प्रेरइ प्रेरयति, नुदति ।
स्पर्द्धइ स्पर्द्धति ।	भुंजइ भृञ्जति ।
ऊलालइ उल्लालयति ।	वांछइ वाञ्छति, इच्छति, अभिलषते ।
ऊललइ उल्ललति ।	नमस्करइ नमस्करोति, नमस्यति, प्रणमति ।
ऊछालइ उच्छलति ।	वांदइ वन्दते ।
ऊडइ उड्डीयते ।	पूजइ पूजयति, अर्चयति, महति ।
आथमइ अस्तमेति, अस्तमयति, अस्तं गच्छति, अस्तं याति ।	छांडइ व्यजति, जहाति, उज्जति ।
प्रकासइ प्रकाशयति ।	वीहइ विभेति ।
सूझइ शुध्यति ।	नीकोलइ निःकुणाति ।
सूझवइ शोधयति ।	वीससइ विश्वसिति ।
दूहवइ दुनोति, दुःखीकरोति ।	ससइ खसति (श्वसिति ?) ।
आश्रइ आश्रयति, आश्रयते ।	नीससइ निःश्वस(सि)ति ।
षा(खा)सइ कासति ।	वारइ वारयति ।
ष(ख)मइ क्षमते, सहते, क्षाम्यति ।	निवारइ निवारयति ।
निंदइ निन्दति, जुगुप्सति ।	निषेधइ निषेधयति ।
पडीगरइ चिक्त्सति ।	आलोचइ आलोचयति, पर्यालोचयति ।
घूं(खूं)दइ क्षुण्णाति ।	जायइ गच्छति, याति ।
पीसइ पिनष्टि ।	आवइ आगच्छति ।
परिसीजइ परिश्रिद्यति ।	नीकलइ निर्गच्छति, निःसरति, निर्याति ।
दो[गुं]छइ निर्धर्त्सयति ।	वोलइ व्रूते, वदति, वक्ति ।
त्रासवइ त्रासयति ।	चालइ चलति ।
त्रासइ त्रस्यति ।	जीमइ जिमति, भुंक्ते, अत्ति ।
कांपइ कंपते ।	पीयइ पिवति ।

आस्वासइ आस्वाश्रयति (आश्वासयति) ।
 संधइ जिघ्रति ।
 सांभलइ शृणोति, आकर्णयति ।
 जोयइ पश्यति, ईक्षति (ते), विलोकयति ।
 दिपा(खा)डइ दर्शयति ।
 संभलावइ श्रावयति ।
 जिमाडइ जेमयति, भोजयति ।
 करइ करोति, वुरुते ।
 करावइ कारयति ।
 सर्जइ सृजति ।
 लेइ लाति, गृह्णाति, गृह्णीते, आदत्ते ।
 लिवरावइ ग्राहयति ।
 दिइ ददाति, दत्ते, यच्छति, वितरति ।
 दिवरावइ दापयति ।
 जाणइ जानाति, अवगच्छति ।
 जणावइ ज्ञापयति ।
 कहइ कथयति, शंसति ।
 स्तवइ स्तौति, स्तवीति ।
 श्लाघइ श्लाघते ।
 वरइ वृणोति ।
 तरइ तरति ।
 तारइ तारयति ।
 विचारइ विचारयति ।
 विमासइ विमर्शति ।
 धरइ धरति ।
 धरावइ धारयति, अवधारयति ।
 वेचइ विक्रीणाति ।
 वेचावइ विक्रापयति ।
 विसाहइ विसाधयति ।
 लाभइ लभते, प्राप्नोति ।
 वंचइ वंचयति ।
 मरइ म्रियते, विपद्यते ।

जीवइ जीवति ।
 वापरइ व्याप्रियते ।
 छइ अस्ति, वर्त्तते, विद्यते ।
 हुइ भवति ।
 जागइ जागर्ति ।
 जगाडइ जागरयति ।
 सूइ स्वपिति, शेते, निद्राति ।
 वइसइ उपविशति ।
 छींकइ क्षौति ।
 तेडइ आकारयति, आह्वयति, आह्वयते ।
 प्रीणइ प्रीणयति, पृणाति ।
 नांप(ख)इ विकीरति ।
 घालइ क्षिपति ।
 घलावइ क्षेपयति ।
 काढइ कर्पति ।
 आकर्षइ आकर्षति ।
 पे(खे)डइ कर्पति, कृषति ।
 संक्षेपइ संक्षिपति ।
 लिखइ लिखति ।
 लिषा(खा)वइ लेखयति ।
 उपकरइ उपकरोति, उपकुरुते, उपकरति ।
 घसइ घर्षति ।
 घसावइ घर्षयति ।
 आपइ अर्पयति ।
 कापइ कर्त्तति, कर्त्तयते ।
 मंडइ मण्डयति, भूषयति ।
 ढांकइ स्थगति, आच्छादयति, पिदधाति,
 पिधत्ते ।
 ऊवटइ उद्वर्त्तयति ।
 न्हाइ स्नाति ।
 न्हवारइ स्नपयति, स्नापयति ।
 वावइ वपति ।
 परिणइ परिणयति, विवाहयति ।

हेजु करइ स्निह्यति ।
 पहिरइ परिदधाति ।
 पहिरावइ परिधापयति ।
 ओटइ अवगुंठयति ।
 पांगुरइ प्रावृणोति ।
 पांगुरावइ प्रावारयति ।
 वहइ वहति ।
 वाहइ वाहयति ।
 मारइ हन्ति ।
 मरावइ घातयति ।
 छेदइ छिन्दति ।
 भांजइ भनक्ति ।
 पडइ पतति ।
 [पाडइ] पातयति ।
 आपडइ आपतति ।
 वारइ वारयति, निवारयति ।
 [मूकइ] मुञ्चति ।
 भणइ भणति, पठति, अध्येति ।
 भणावइ भाणयति, पाठयति, अध्यापयति ।
 आक्रमइ आक्रमते, पराक्रमते ।
 ओलखइ उपलक्ष्यते ।
 गिणइ गणयति ।
 गुणइ गुणयति ।
 वषा(खा)णइ व्याख्याति ।
 पूछइ पृच्छति ।
 नाचइ नृत्यति ।
 नचावइ नर्त्तयति ।
 गाइ गायति ।
 वाइ वादयति ।
 वाजइ वादति ।
 वीनवइ विज्ञपयति, विज्ञापयति ।
 संदिसइ सन्दिशति, आदिशति ।
 जोडइ युनक्ति, युंक्ते ।

प्रयुंजइ प्रयुंक्ते ।
 सींचइ सिञ्चति, अभिपिञ्चति ।
 वरसइ वर्षति ।
 मानइ आमनति ।
 बूझइ बुध्यते ।
 मनावइ प्रसादयति ।
 चोरइ चोरयते, अपहरति ।
 ओलवइ अपलपति, अपहुते ।
 शापइ शपते, आक्रोशति ।
 अपराधइ अपराध्यति, विराध्यति ।
 तस्करइ तस्करयति ।
 राष(ख)इ रक्षति, पाति, त्रायते, गोपायति
 आणइ आनयति ।
 अणावइ आना[य]यति ।
 परिणावइ परिणाययति ।
 चडइ चटति ।
 ऊचाटइ उच्चाटयति ।
 अवतरइ अवतरति, अवतारयति ।
 चुंठइ चुण्टति, अवचिनोति ।
 चिणइ चिनोति ।
 लुणइ लुनाति ।
 लुणावइ लावयति ।
 घडइ घटते, घटयति ।
 ओलगइ अवलगति, सेवते ।
 नासइ नश्यति, पलायते ।
 अलंकरइ अलङ्करोति ।
 वांधइ वध्नाति ।
 झूटइ छुद्यति ।
 फूटइ स्फुटति ।
 विहरइ विहरति ।
 हसइ हसति ।
 हसावइ हासयति ।
 मवइ मिनोति, माति ।

सीवइ सीवति ।
 गूथइ ग्रथाति ।
 गूफइ गुम्फति ।
 ऊलसइ उल्लसति ।
 हरषी(ष)इ हृष्यति, माद्यति, मोदते ।
 शोचइ शोचते ।
 कूपइ कुप्यति, क्रुध्यति ।
 विलवइ विलपति ।
 रोइ रोदिति ।
 कूटइ कुट्यति ।
 ताडइ ताड[य]ते, ताडयति ।
 वर्त्तइ वर्त्तते ।
 प्रसवइ प्रसूते, जनयति ।
 ऊपजइ उत्पद्यते, जायते ।
 ऊपजावइ उत्पादयति ।
 दूषइ दूष्यति ।
 पादइ पर्दते, कुशाति ।
 हगइ हद्गते ।
 पचइ पचति ।
 भजइ भजते ।
 शोभइ शोभते ।
 जिणइ जयति, पराजयति ।
 सूकइ शुष्यति ।
 तपइ तपति, उत्तपति ।
 उद्यमइ उद्यमते ।
 रूंधइ रुणद्धि ।
 भरइ भरति ।
 फाडइ स्फाटयति ।
 रुचइ रोचते ।
 कल्पइ कल्पते ।
 आकलइ आकलयति ।
 बीहावइ भापयति ।
 ष(ख)ईइ क्षीयते ।

उपचईइ उपचीयते ।
 वाधइ वर्द्धते ।
 वधारइ वर्द्धयति ।
 ॥ इति वर्त्तमानकालक्रिया ॥
 आरोप्यउ आरोपितम् ।
 आरुह्यउ आरूढः, चटितः ।
 उन्मूल्यउ उन्मूलितः ।
 रहिउ स्थितः ।
 रहाविउ स्थापितः ।
 ऊठिउ उत्थितः, उत्थितवान् ।
 [ठिउ] तस्थिवान् ।
 गयउ गतः, यातः ।
 आव्यउ आगतः ।
 नीकल्यउ निर्गतः ।
 नीसरिउ निःसृतः ।
 पइठउ प्रविष्टः ।
 बइठउ उपविष्टः, निषण्णः, आसीनः ।
 पूछिउ पृष्टः ।
 दीठउ दृष्टः ।
 जोइउ निरीक्षितः, अवलोकितः ।
 जाण्यउ ज्ञातः, बुद्धः, अवगतः ।
 निवारिउ निषेधितः, निराकृतः ।
 सूतउ सुप्तः, शयितः, शयितवान् ।
 जाग्यउ जागरितः, जागरितवान् ।
 लाज्यउ लज्जितः ।
 घ्राइउ घ्राणः ।
 रमिउ रंतः (रतः), क्रीडितः, क्रीडितवान् ।
 हूउ भूतः, भूतवान्, जातः, जातवान् ।
 ऊतन्यउ अवतीर्णः ।
 तन्यउ तीर्णः ।
 निस्तन्यउ निस्तीर्णः ।
 वापरिउ व्यापृतः ।
 भागउ भग्नः ।

लागड लग्नः ।	लुंठिड लुष्टितः ।
साजड सज्जः ।	मुस्यड मुष्टः ।
संपन्नड सम्पन्नः ।	राषि(खि)ड रक्षितः ।
जरिड जीर्णः ।	आप्यड आनीतम् ।
न्हाड स्नातः	अणान्यड आनायितम् ।
दाधड दग्धः ।	मूंकिडं मुक्तम् ।
पडिड पतितः ।	त्यजिड त्यक्तम् ।
हृष्यड हृष्टः, आनंदितः ।	लुणिड लुणितं, लूनम् ।
विचारिड विचारितम् ।	रंग्यड रञ्जितम् ।
विमासड विमृष्टम् ।	घडिड घडितम् ।
अवधारिड अवधारितम् ।	होमिड हुतम् ।
धरिड धृतम् ।	हकारिड आकारितः ।
भरिड भृतम् ।	ऑलग्यड अवलगितः, सेवितः, निषेवितः ।
कीधुं कृतम्, कृतवान् ।	वांछिडं इष्टम्, वांछितम्, अभिलषितम् ।
लीधुं लातम्, गृहीतम्, आत्तम् ।	बांधिड बद्धः ।
दीधुं दत्तम्, दत्तवान् ।	छोडिड छोटितः ।
षा(खा)धुं अत्तम्, जग्धम् ।	जिण्यड जितः, निर्जितः, पराजितः ।
भष्य(ख्य)ड भक्षितम्, खादितम् ।	भण्यड भणितः, पठितः, पठितवान्,
जीमिड जिमितम्, मुक्तम् ।	अधीतः ।
पीधुं पीतम् ।	भणान्यड भाणितः, पाठितः, अध्यापितः ।
सूध्यड आप्रातम् ।	पालिड पालितः, ललितः ।
सांभल्यड श्रुतम्, श्रुतवान् ।	ताडिड ताडितः ।
फरिस्यड स्पृष्टः ।	स्तविड स्तुतः ।
वेच्यड विक्रीतम् ।	वीनव्यड विज्ञप्तः ।
विसाहिड विसाधितम्, क्रीतम् ।	आदिस्यड आदिष्टः, संदिष्टः ।
आलोच्यड आलोचितम् ।	आथम्यड अस्तमितः ।
लाधड लब्धम् ।	ऊगिड उदितः ।
पामिड प्राप्तम् ।	त्राठड त्रस्तः ।
वंच्यड वंचितः ।	वीहिड मीतः ।
अपराध्यड अपराद्धः ।	वीहाविड भापितः ।
मनान्यड प्रसादितः ।	[वासिड] वासितः ।
चान्यड चारितम् ।	आक्रमिड आक्रांतः ।
नाठड नष्टः ।	ऑलखिड उपलक्षितः ।

गुणिउ गुणितम्, गणितम् ।
 वषा(खा)णिउ व्याख्यातम् ।
 नाचिउ नृत्तम् ।
 रोइउ रुदितम्, विलपितम् ।
 विलोइउ विलोडितम्, मर्दितम्, विल्लरितम् ।
 दोही दुग्धा ।
 लीधी नीता ।
 आक्रुसिउ आक्रुष्टः, शप्तः ।
 प्रजूंजिउ प्रयुक्तः, नियुक्तः ।
 जोड्यउ योजितः ।
 परिण्यउ परिणीतः, विवाहितः ।
 चडिउ चटितः ।
 ऊचाटिउ उच्चाटितः ।
 चुंटिउ चुण्टितः ।
 चिणिउ चितः ।
 अलंकरिउ अलङ्कृतः, मण्डितः ।
 विहसिउ विकसितः ।
 फूटउ स्फुटितः ।
 हसिउ हसितः ।
 वमिउ वान्तः ।
 मविउ मातः ।
 सीव्यउ स्यूतः, सीवितः ।
 गूंथ्यउ प्रथितः ।
 [गूंफिउ ?] गुम्फितः ।
 भमिउ पर्यटितः ।
 थाकउ श्रान्तः ।
 वूठउ वृष्टः ।
 तूठउ तुष्टः ।
 संतोषिउ संतोषितः ।
 कुपिउ कुपितः, क्रुद्धः ।
 कूटिउ कुट्टितः ।
 मारिउ मारितः ।
 मूउ मृतः, विपन्नः ।

त्रोडिउ त्रोडितः ।
 गोपिविउ गोपितः, गुप्तः ।
 वर्त्तिवउ वर्त्तितः, वर्त्तितवान् ।
 प्रसविउ प्रसूतः, जातः ।
 ऊपजाविउ उत्पादितः, जनितः ।
 कुहिउ कुथितम्, विनष्टम् ।
 फाड्यउ स्फाटितम् ।
 भेदिउ भेदितम्, भिन्नम् ।
 भेटिउ भेटितः ।
 सूकउ शुष्कः ।
 तपिउ तप्तः ।
 रंधिउ रुद्धः ।
 वीसरिउं विस्मृतम्, विस्मारितम् ।
 विराध्यउ विराद्धः ।
 [आराध्यउ] आराद्धः ।
 वंदिउ वंदितः, नमस्कृतः, नतः ।
 शोभिउ शोमितः ।
 आकलिउ आकलितः ।
 परीसिउ परिवेषितम् ।
 छमकारिउ छमत्कारितम् ।
 वाधिउ वर्द्धितः ।
 क्षमिउ क्षान्तः ।
 शमिउ शान्तः, उपशान्तः ।
 सहिउ सोढः ।
 वहिउ व्यूढः ।
 औलविउ अपलपितम् ।
 [होमिउ] हुतम् ।
 परिसीनउ परिखिन्नः ।
 प्रेरिउ प्रेरितः, नोदितः ।
 ऊडिउ उड्डीतः, उत्पतितः ।
 कहिउ कथितम्, उक्तम्, उक्तवान् ।
 धोईउ धौतः, धौतवान् ।
 मेलिउ मेलितम्, मिश्रितम् ।

पडिगरिउ प्रतिजागरितः, पटूकृतः,
 चिकित्सितः ।
 विरासिउ विपर्यस्तः ।
 मूंडिउ मुण्डितः ।
 लिषि(खि)उ लिखितम् ।
 चोपञ्च्यउ मर्षितः ।
 बलिउ ज्वलितः, दग्धः ।
 चालिउ चलितः, प्रस्थितः ।
 कांपिउ कम्पितः ।
 चेतिसं चेतितम् ।
 पांगुन्यउ प्रावृतः ।
 पहरिउ परिहितः ।
 पहिराविउ परिधापितः ।
 ढांकिउ स्थगितम्, छन्नम्, आच्छादित-
 वान् ।
 [ऊपनउ] उत्पन्नः ।
 धमिसं धमितम् ।
 तेजिसं उत्तेजितम् ।
 खुभिउ क्षुब्धः ।
 आपडिउ आपतितः ।
 नांषि(खि)उ निक्षिप्तः ।
 घालिउ क्षिप्तः ।
 विषे(खे)रिउ विक्रीर्णम् ।
 विदारिउ विदारितः, विदीर्णः ।
 गालिसं गालितम्, छाणितम् ।
 हणिउ हतः, घातितः ।
 नहुतरिउ निमन्त्रितः ।
 धाईउ धावितः ।
 [श्लाघिउ] श्लाघितः ।
 आश्लेषिउ आलिङ्गितः ।
 आपिउ अर्पितम् ।
 मागिउ मार्गितम्, याचितम्, प्रार्थितम् ।
 धोईउ धौतः, धौतवान् ।

ऊवेषि(खि)उ उपेक्षितः ।
 आरोपिवउ आरोपणीयम्, आरोपयित-
 व्यम्, आरोप्यम् ।
 आरोहिवउ आरोहणीयम्, आरोहितव्यम्,
 आरोह्यम् ।
 करिवउ कर्तव्यम्, करणीयम्, कार्यम् ।
 लेवूं ग्रहीतव्यम्, ग्रहणीयम्, ग्राह्यम् ।
 देवूं दानीयम्, दातव्यम्, देयम् ।
 रहिसं स्थातव्यम्, स्थानीयम्, स्थेयम् ।
 [ऊपडिवूं] प्रस्थातव्यम्, [प्रस्थानीयम्,
 प्रस्थेयम्] ।
 षा(खा)वउ भक्षितव्यम्, भक्षणीयम्,
 भक्ष्यम् ।
 आस्वादिवूं आस्वादयितव्यम्, आस्वाद-
 नीयम् [आस्वाद्यम्] ।
 पीवुं पातव्यम्, पानीयम्, पेयम् ।
 रांधिवउ राधनीयम्, पक्तव्यम्, पच-
 नीयम्, पाक्यं (पाच्यम्) ।
 परीसिव्युं परिवेषणीयम्, परिवेषितव्यम्,
 परिवेषयितव्यम् ।
 सूंघवुं घ्रातव्यम्, घ्राणीयम् ।
 सांभलेव्युं श्रोतव्यम्, श्रवणीयम्, श्रव्यम्,
 आकर्णयितव्यम्, आकर्णनीयम् ।
 देषि(खि)व्युं दर्शनीयम्, दर्शयितव्यम्,
 दृश्यम् ।
 जोइवुं विलोकयितव्यम्, विलोकनीयम्,
 ईक्षितव्यम् ।
 पहिरवुं परिधातव्यम्, परिधानीयम् ।
 पांगुरिवुं प्रावरितव्यम्, प्रावरीतव्यम्,
 प्रावरणीयम्, प्राधृत्यम् ।
 धरिवुं धर्तव्यम्, धरणीयम्, धार्यम्,
 धारयितव्यम् ।
 वहिवूं वहनीयम्, वोढव्यम्, वाह्यम् ।

मूक्त्विं मोक्तव्यम्, मोच्यम् ।
 छाडिं ल्यक्तव्यम्, ल्यजनीयम् ।
 हणिवुं हन्तव्यम्, हननीयम् ।
 भांजिवुं भंक्तव्यम्, भङ्गनीयम् ।
 भेदिव्युं भेदितव्यम्, भेत्तव्यम्, भेदनीयम्,
 भेद्यम् ।
 वारिवुं वारयितव्यम्, वारणीयम्, वार्यम् ।
 पडिवुं पतितव्यम्, पतनीयम्, पायम्,
 पातयितव्यम्, पातनीयम् ।
 नमस्करिव्युं नमस्कर्त्तव्यम्, नमस्कर-
 णीयम्, नमत्कृत्यम् ।
 वांदिं वन्दनीयम्, वन्दितव्यम्, वन्द्यम् ।
 श्लाघिवुं श्लाघनीयम्, श्लाघयितव्यम्,
 श्लाघ्यम् ।
 पूजिवुं पूजनीयम्, पूजितव्यम्, पूज्यम् ।
 अर्चनीयम्, अर्चयितव्यम्, अर्च्यम् ।
 जिमिवुं भोक्तव्यम्, भोजनीयम्, भोज्यम्,
 भोजयितव्यम् ।
 पठिवुं पठितव्यम्, पठनीयम्, पाठ्यम्,
 अध्येतव्यम्, अध्ययनीयम्, अध्येयम् ।
 भणिवुं भणनीयम्, भणितव्यम्, भाण्यम्,
 भणयितव्यम्, पाठनीयम्, पाठयि-
 तव्यम्, अध्यापनीयम्, अध्यापयि-
 तव्यम् ।
 [गुणिवुं] गुणनीयम्, गुणयितव्यम् ।
 गुण्यम् ।
 णिगवुं गणनीयम्, गणयितव्यम्, गण्यम् ।
 उलपि(खि)वुं उपलक्षणीयम्, उपलक्षि-
 तव्यम्, उपलक्ष्यम् ।
 परीपि(खि)वुं परीक्षितव्यम्, परीक्षणी-
 यम्, परीक्षयितव्यम् ।
 वखाणिवुं व्याख्यातव्यम्, व्याख्यानीयम्,
 व्याख्येयम् ।

[कहिं] कथयितव्यम्, कथनीयम् ।
 कथ्यम् ।
 [निवेदिं] निवेदयितव्यम्, निवेदनीयम्,
 निवेद्यम् ।
 वीनविं विज्ञापयितव्यम्, विज्ञापनीयम्,
 विज्ञाप्यम् ।
 संदिं सन्देष्टव्यम्, सन्देशनीयम्,
 सन्देश्यम् ।
 आदिशं आदेष्टव्यम्, आदेशनीयम्,
 आदेश्यम् ।
 वोलिं वक्तव्यम्, वचनीयम्, वाच्यम्,
 वदितव्यम्, वदनीयम् ।
 पूछिं प्रष्टव्यम्, पृच्छनीयम्, पृच्छ्यम् ।
 वाचिं वाचयितव्यम्, वाचनीयम्, वाच्यम् ।
 अवधारिं अवधारयितव्यम्, अवधारणी-
 यम्, अवधार्यम् ।
 धरिं धरणीयम्, धारयितव्यम्, धार्यम् ।
 भरिं भरणीयम्, भरितव्यम् ।
 नियोजिं नियोजितव्यम्, नियोजनीयम् ।
 नियोज्यम् ।
 जोडिं योजनीयम्, योजयितव्यम्,
 योज्यम् ।
 गाइं गातव्यम्, गानीयम्, गेयम् ।
 नाचिं नर्त्तनीयम्, नर्त्तितव्यम्, नृत्यम् ।
 वाइं वादयितव्यम्, वादनीयम्, वाद्यम् ।
 लिखिं लिखनीयम्, लिखितव्यम्, लेख्यम्,
 लेखनीयम्, लेखयितव्यम् ।
 मनाचिं मन्तव्यम्, मननीयम् ।
 जाणिं ज्ञातव्यम्, ज्ञानीयम्, ज्ञेयम्,
 अवगन्तव्यम्, अवगमनीयम्, अवगम्यम् ।
 वूझिं बोधव्यम्, बोधनीयम्, बोध्यम् ।
 विमासिं विमर्शनीयम्, विमर्श्यम् ।
 तरिं तरितव्यम्, तरणीयम्, तार्यम् ।

नाहिवुं स्नातव्यम्, स्नानीयम्, स्नेयम् ।
 विचारिवुं विचारयितव्यम्, विचारणीयम्,
 विचार्यम् ।
 वेचिवुं विक्रेतव्यम्, विक्र[य]णीयम्, विक्रे-
 यम् ।
 विसाहिवुं विसाधयितव्यम्, विसाधनीयम्,
 विसाध्यम् ।
 लहिवुं लब्धव्यम्, लभनीयम्, लभ्यम् ।
 पामिवुं प्राप्तव्यम्, प्रापणीयम्, प्राप्यम् ।
 आपिवुं अर्पितव्यम्, अर्पणीयम्, अर्प्यम् ।
 वंचिवुं वञ्चयितव्यम्, वञ्चनीयम्, वञ्चयम् ।
 अपराधिवुं अपराधितव्यम्, अपराधनीयम्,
 अपराध्यम् ।
 मनाविवुं प्रसादयितव्यम्, प्रसादनीयम्,
 प्रसाद्यम् ।
 चोरिवुं चोरयितव्यम्, चोरणीयम्, चौर्यम्,
 अपहर्तव्यम्, अपहरणीयम्, अपहार्यम्,
 तस्करणीयम् ।
 राषि(खि)वुं रक्षितव्यम्, रक्ष्यम्, [रक्ष-
 णीयम्] परित्रातव्यम् ।
 पालिवुं पालयितव्यम्, पालनीयम्, पाल्यम्,
 गोपयितव्यम्, गोपनीयम्, गोप्यम् ।
 आणिवुं आनेतव्यम्, आन[य]नीयम्,
 आनेयम्, आनाय्यम् ।
 परिणवुं परिणेतव्यम्, परिण[य]नीयम्,
 परिणेत्यम्, परिणाय्यम्, उपयन्तव्यम्,
 उपयमनीयम्, उपयम्यम् ।
 अवतरिवुं अवतरितव्यम्, अवतरणीयम्,
 अवतार्यम् ।
 चुंटीवुं अवचेतव्यं, अवचयनीयम्, अवचे-
 त्यम्,
 चिणिवुं चेतव्यम्, चयनीयम्, चेयम् ।

लूणिवुं लवितव्यम्, लवनीयम्, लव्यम्,
 लाव्यम् ।
 रमिवुं रंतव्यम्, रमणीयम्, क्रीडितव्यम्,
 क्रीडनीयम् ।
 घडिवुं घटयितव्यम्, घटनीयम् ।
 होमिवुं होतव्यम्, हवनीयम्, हव्यम् ।
 ऑलगिवुं अवलगितव्यम्, अवलगनीयम्,
 सेवनीयम्, सेव्यम् ।
 वांछिवुं वाञ्छितव्यम्, वाञ्छनीयम् ।
 नासिवुं पलायितव्यम्, पलायनीयम्, नष्ट-
 व्यम् ।
 अलंकरिवुं अलङ्कर्तव्यम्, अलङ्करणीयम्,
 अलङ्कार्यम् ।
 विपराविवुं व्यापारयितव्यम्, व्यापार-
 णीयम्, व्यापार्यम् ।
 उच्छाहिवु उत्साहनीयः, उत्साहयितव्यः,
 उत्साहाय्यः, प्रेरणीयः, प्रेरयितव्यम्,
 प्रेर्यः, नोदनीयः, नोदयितव्यः, नोद्यः ।
 अनुमोदिवुं अनुमोदनीयम्, अनुमोदयि-
 तव्यः, अनुमोद्यः ।

*

क्रिया च कर्ता च तथा च कर्म,
 अनुक्तमुक्तं पुरुषत्रयं च ।
 संख्या परस्मैपदलिङ्गकानि,
 तथात्मने कालविभक्तयश्च ॥ १
 संख्याविभक्तिलिङ्गपुरुषत्रयश्च
 यदुक्तं भवति तस्यैव ग्राह्यम् ।
 क्रियाकर्तादिकं सर्वं
 पूर्वश्लोकप्रदर्शितम् ।
 सारस्वतमितान्नेयं
 संस्कृतं ज्ञातुमिच्छता ॥ २

*

तुं हुं इत्यर्थे त्वं अहम् ।	किम् कथम् ।
तुम्हि तुम्हे अम्हि अम्हे इत्यर्थे यूयं वयम् ।	किसञ्च किम् ।
तइं मइं त्वया मया ।	एतलुं एतावत्, इयत् ।
तुम्हि अम्हि तुम्हे अम्हे इ कीजइ युष्माभिः अस्माभिः क्रियते ।	जेतलुं यावत् ।
तूहइ मूहइ तव मम ।	तेतलुं तावत् ।
तुम्हनइं अम्हनइं युष्माकम्, अस्माकम् ।	जिसञ्च यादृक्, यादृशः, यादृक्षः ।
ताहरुं तावकम्, तावकीयम्, तावकीनम्, त्वदीयम् ।	अनेरिसिञ्च अन्यादृग्, अन्यादृशः, अन्यादृक्षः ।
माहरुं मदीयम्, मामकम्, मामकीनम्, मामकीयम् ।	तुम्हासित युष्मादृशः, भवादृशः ।
तुम्हारुं युष्मदीयम्, यौष्माकम्, यौष्माकीनम् ।	अम्हासित अस्मादृशः ।
अम्हारुं अस्मदीयम्, अस्माकीनम्, अस्माकम् ।	केतलञ्च कतिपयः, कति ।
आपणूं आत्मीयम्, स्वयम्, निजम् ।	केतलुं कियत् ।
परायञ्च परकीयम् ।	इणि परि इत्थम्, अनया रीत्या ।
तिहातणूं तत्रत्यम् ।	इम एवमेव ।
इहांतणूं अत्रत्यम् ।	विणा, पाषड् विना, ऋते, अन्तरेण, व्यतिरेकेण ।
जिहांतणूं यत्रत्यम् ।	कहियइ कदा ।
किहांतणूं कुत्रत्यम् ।	जहियइ यदा ।
बाहिरल्युं बाह्यम् ।	तहियइ तदा ।
माहिल्युं मध्यवर्ति, आभ्यन्तरम् ।	अन्येरीवार अन्यदा ।
छेहिलुं अन्त्यम्, अन्तिमम् ।	हिविडां अधुना, इदानीम्, सम्प्रति, साम्प्रतम् ।
पहिलुं प्रथमम् ।	आज अद्य ।
कांई किञ्चित्, किमपि ।	काल्हि कल्ये ।
कोई कश्चित्, कोऽपि ।	परमइ परेद्युवि ।
पाछिलुं पाश्चात्यम् ।	अहूण ऐषमस्य ।
पछइ पश्चात् ।	पुरु परुत् ।
आगिलुं अप्रेतनम् ।	किहां कुत्र ।
जिम यथा ।	जिहां यत्र ।
तिम तथा ।	तिहां तत्र ।
	तञ्च तत् ।
	जञ्च यत् ।
	अञ्च इत्यर्थे असौ अयं एषः ।

जु, यो, ये यः ।
 तु, सु, ते सः ।
 आपइणी आत्मना, स्वयम् ।
 तां तावत् ।
 जां यावत् ।
 उहरउं अंतर्धाकार ।
 परहउ पराक् ।
 आघउ अतस्ततः ।
 तिरछउ आडउ, तिर्यक्, तिरश्चीनम् ।
 एतला ऊपरुं अतः ऊर्द्धम् ।
 आजु लगइ अद्य प्रभृति ।
 आजूनुं अद्यतनम् ।
 कालहनउं कल्यतनम् ।
 ऊपरिलुं उपरितनम् ।
 हेठिलुं अधस्तनम् ।
 ऊपरि उपरि, उपरिष्ठात् ।
 वाहिर हुंतउ वहिस्तात् ।
 विसिमिसि प्रतिस्पर्द्धा, अहमहमिका ।
 माणसामउ मनुष्यात्मकः ।
 सामुहु सन्मुखः ।
 उपराठउ पराञ्जुखः ।
 अनेरुं अन्यत्, अपि च, अपरं च ।
 अजी अद्यापि ।
 आगइ अग्रे, तत्पुरः ।
 अग्रेतनु पुरः ।
 सदा सर्वदा नित्यं प्रत्यहं निरन्तरं सतनम् ।
 तुहइ तदपि ।
 जइ यद्यपि ।
 तउ तर्हि ।
 इ, ए इदम्, एतत्, अदः ।
 अलजु उत्कण्ठा ।
 ऊंचउं उच्चैः ।
 नीचउं नीचैः ।

उंचानीचुं उच्चावचम् ।
 लहुडुं लघु ।
 भारी गुरु ।
 वडउ वृद्धम् ।
 अउंगउ मुगउ अवाक् मूकः(?) ।
 कूका हेवाका ।
 कन्हइ पासि पार्श्वे, समीपे, निकटे ।
 माहि मध्ये ।
 विचालुं अन्तरालम् ।
 ठालउं रिक्तम् ।
 भरिउं निचितम् ।
 जिमणुं दक्षिणम् ।
 डावउं वामम् ।
 ठीलउं शिथिलम् ।
 पालटिउ परावर्तः ।
 वापडउ वराकः ।
 नहीत नो वा ।
 एह ठाम हुंतउ अमुष्मात्, अस्मात्, एत-
 स्मात् स्थानात् ।
 जेह ठाम हुंतउ यतः, यस्मात् स्थानात् ।
 तेह ठाम हुंतउ ततः, तस्मात् स्थानात् ।
 किहां हुंतउ कुतः, [कस्मात्] स्थानात् ।
 अनेरी परि अन्यथा ।
 सर्व परि सर्वथा ।
 एक परि एकथा ।
 विहुं परि द्विधा ।
 त्रिहुं परि त्रिधा ।
 सर्वत्र संख्याशब्देषु 'संख्यायाः
 प्रकारेण' इति सूत्रेण 'धा' प्रत्ययः ।
 पहिलउ प्रथमः ।
 वीजउ द्वितीयः ।
 त्रीजउ तृतीयः ।

चउथउ चतुर्थः ।

पांचमउ पञ्चमः ।

छट्टउ षष्ठः ।

सातमउ सप्तमः ।

आठमउ अष्टमः ।

नवमउ नवमः ।

दसमउ दशमः । इत्यादि ।

वीसमउ विंशतितमः ।

त्रीसमउ त्रिंशति (? त्) तमः ।

चालीसमउ चत्वारिंशति (त् ?) तमः ।

विंशतिप्रभृतिशब्दात् 'तम'

प्रत्ययः ।

पालउ पादचारः ।

जोहारः जोत्कारः ।

सोहिलुं सुखावहम् ।

दोहिलुं दुःखावहम् ।

लाई लम्पकः ।

रलियामणुं रतिजनकम् ।

उदेगामणुं उद्वेगजनकम् ।

जूउ भिन्नः, पृथक् ।

अरणइ अरतिः ।

किर किल ।

साधुपणूं साधुत्वम्, साधुता ।

निश्चयार्थे एव शब्दः ।

च समुच्चये

परिवारिउं प्रपारितम् ।

मउडई २ शनैः २ मन्दम् २ ।

पुण पुण वारं वारम् ।

विलखउ विलक्षः, वक्रमयः, वक्रमयम् ।

लोहमूं लोहमयम् ।

अनेथि अन्यत्र ।

केवडूं कियन्मात्रम् ।

एक एकः ।

उ० र० ८

द्वि द्वौ ।

त्रिणि त्रयः ।

च्यारि चत्वारः ।

पांच पञ्च ।

छः षट् ।

सात सप्त ।

आठ अष्टौ ।

नव नव ।

दश दश

इग्यार एकादश ।

बार द्वादश ।

तेर त्रयोदश ।

चवदइ चतुर्दश ।

पनरइ पञ्चदश ।

सोल षोडश

सतर सप्तदश ।

अठार अष्टादश ।

उगणीस एकोनविंशति ।

विंशति, एकविंशति, द्वाविंशति,
त्रयोविंशति, चतुर्विंशति, पञ्चविं-
शति, षड्विंशति, सप्तविंशति, अष्टा-
विंशति, एकोनविंश (? त्रिं) शत्,
त्रिंशत्, एकत्रिंशत्, द्वात्रिंशत्,
त्रयस्त्रिंशत्, चतुस्त्रिंशत्, पञ्चत्रिं-
शत्, षट्त्रिंशत्, सप्तत्रिंशत्,
अष्टात्रिंशत्, एकोनचत्वारिंशत्,
चत्वारिंशत्, एकचत्वारिंशत्,
द्वाचत्वारिंशत्, त्रयश्चत्वारिंशत्,
चतुश्चत्वारिंशत्, पञ्चचत्वारिंशत्,
षट्चत्वारिंशत्, सप्तचत्वारिंशत्,
अष्टाचत्वारिंशत्, एकोनपञ्चाशत्,
पञ्चाशत्, एकपञ्चाशत्, द्वापञ्चा-
शत्, त्रिपञ्चाशत्, चतु[ः]पञ्चा-

शत्, पञ्चपञ्चाशत्, षट्पञ्चाशत्, पञ्चसप्ततिः, षट्सप्ततिः, सप्तस-
 सप्तपञ्चाशत्, अष्टापञ्चाशत्, एको- सप्ततिः, अष्टासप्ततिः, एकोन[१-]
 नषष्टिः, षष्टिः, एकषष्टिः, द्वाषष्टिः, शीतिः, [अशीतिः]; एकाशीतिः,
 त्रिषष्टिः, चतु[ः]षष्टिः, पञ्चषष्टिः, द्वाशीतिः, त्रयोशीतिः, चतुरशीतिः,
 षट्षष्टिः, सप्तषष्टिः, अष्टाषष्टिः, पञ्चाशीतिः, षडशीतिः, सप्ताशीतिः,
 एकोनसप्ततिः, सप्ततिः, एकसप्ततिः, अष्टाशीतिः, एकोननवतिः, नवतिः।
 द्वासप्ततिः, त्रिसप्ततिः, चतुःसप्ततिः, नवनवतिः ।

॥ इत्यज्ञातविद्वत्कर्तृकमुक्तीयकं समाप्तमिति ॥

॥ शुभं भवतु ॥

अविज्ञातविद्वत्संगृहीतानि पुरातन-औक्तिकपदानि

*

[कारकविचार]

अथ षट् कारकाणि लिख्यन्ते—

छ कारक, सातमउ संबंधु ।

कर्त्ता, कर्म, करण, संप्रदान, संबंधु,
अधिकरण ।

जु करइ तु कर्त्ता ।

जं कीजइ तं कर्म ।

जीण करी क्रिया कीजइ तं करण ।

येह देवातणी वाञ्छा, येह रूपइ काई, धरीइ
काई; तं कारकु संप्रदानसंज्ञकु हुइ ।

जेहतउ अपाय विश्लेषु हुइ, जेहतउ भय
हुइ, जेहतउ आदान ग्रहणु हुइ, तं कार-
कु अपादान संज्ञकु हुइ ।

जेह कन्हइ, जेह माझि, जेह पासि, जेह
तणउ, जेह तणी, जेह तणउं, जेहरहिं
इत्यर्थे संबंधु ।

गामि, पाद्रि, षलइ, क्षेत्रि, वनि, पर्वति,
माझि, बाहिरि इत्यर्थे आधार ।

कर्त्ता प्रथमा ।

कर्म द्वितीया ।

करण तृतीया ।

संप्रदानि [चतुर्थी ।]

[अपादानि] पंचमी ।

संबंधि षष्ठी ।

अधिकरणि सप्तमी ।

जउ पाधरी उक्ति तउ उक्त कर्त्ता ।

उक्ते कर्त्तरि प्रथमा ।

अनुक्तुं कर्म ।

अनुक्ते कर्मणि द्वितीया ।

जु वांकी उक्ती तउ अनुक्त कर्त्ता, उक्तं कर्म ।

अनुक्ते कर्त्तरि तृतीया, उक्ते
कर्मणि प्रथमा ।

कालि भावि सप्तमी । वेला, दीसु, पक्षु,
मासु, वरसु, ऋतु इत्यादि कालः ।

अमुकइं हुंतइं अमुकुं हौं इत्यादि
भावः ।

पाखइ, विना, किशा पाखइ, जेह, लहां—

विनायोगे द्वितीया-तृतीया-

पञ्चम्यः । यावद्योगे द्वितीया ।

परितो योगे द्वितीया । अन-

भिप्रति योगे द्वितीया । प्रभृ-

तियोगे पञ्चमी । अर्वाक् योगे

पञ्चमी ।

एक आगलि एक वचनु, बिहुं आगलि
द्वि वचनु, घणां आगलि बहु वचनु ।

श्रुटितप्रत्यन्तर प्राप्त पाठभेद । अथ षट् कारकमभिलिख्यते । यथा — छ कारक, सातमउ संबंधु । कर्त्ता १, कर्म २, करण ३, संप्रदान ४, अपादान ५, संबंध ६, अधिकरण ७ । जे करइ ते कर्त्ता । जं कीजइ तं कर्म । जेणइ करी क्रिया कीजइ ते करण । जेह भणी धरीइ काई तं कारक संप्रदान । जिह हुंतु अपाय विश्लेष हुइ जेह तु भय हुई जिह तु आदान ग्रहण कीजइ तं कारक अपादान । जिह कन्हइ, जिह माहि, जिह पासि, जिह तणू, जिह तणी, जिह तणू, जिहनइ, जिहकिहि, इत्यादि संबंधः । गामि पाद्रि क्षेत्रि खलइ वनि पर्वति माहि वाहिरि इत्यादि आधार ।

कर्त्ताई प्रथमा । कर्म द्वितीया । करण तृतीया । संप्रदानि चतुर्थी । अपादानि पंचमी । संबंधि षष्ठी । अधिकरणि सप्तमी ।

[शब्दसंग्रह]

[१]

कीधुं कृतम् ।

लिधुं गृहीतम् ।

दीधुं दत्तम् ।

ग्युं गतम् ।

आव्युं आगतम् ।

आण्युं आनीतम् ।

पढिं पठितम् ।

बोल्यां उक्तम् ।

मारिं हतम् ।

जाणिं ज्ञातम् ।

यमिं भुक्तम् ।

रहिं रहितम् ।

थाकं } स्थितम् ।

थ्युं

दीठं दृष्टम् ।

पूछिं पृष्टम् ।

[२]

करतु कुर्वन् ।

लेतु गृह्णन् ।

देतु ददन् ।

जातु गच्छन् ।

आवतु आगच्छन् ।

आणतु आनयन् ।

पढतु पठन् ।

बोलतु वदन्, जल्पन् ।

मारतु घ्नन् ।

जाणतु जानन् ।

जिमतु भुञ्जन् ।

अछतु } तिष्ठन् ।

रहतु

देखतु पश्यन् ।

पूछतु पृच्छन् ।

[३]

कीजतुं क्रियमाणम् ।

लीजतुं गृह्यमाणं, लीयमानम् ।

दीजतुं दीयमानम् ।

जईतुं गम्यमानम् ।

आवीतुं आगम्यमानम् ।

आणीतुं आनीयमानम् ।

पढीतुं पठ्यमानम् ।

बोलीतुं उच्यमानम् ।

मारीतुं हन्यमानम् ।

जाणीतुं ज्ञायमानम् ।

यमीतुं भुज्यमानम् ।

रहितं } स्थीयमानम् ।

अछीं

दीसतुं दृश्यमानम् ।

पूछीतुं पृच्छयमानम् ।

[१]

कीधुं कृतम् ।

लीधुं गृहीतम् ।

दीधुं दत्तम् ।

ग्युं गतम् ।

आव्युं आगतम् ।

आण्युं आनीतम् ।

पढ्युं पठितम् ।

बोल्यां उक्तम् ।

जाण्युं ज्ञातम् ।

जिम्युं भुक्तम् ।

रहिं थाकं } रहितं

थिं

स्थितं च

दीठं दृष्टम् ।

पूछ्युं पृष्टम् ।

[२]

करतु कुर्वन् ।

लेतु ददन् ।

जातु खातु खादन् ।

जातु गच्छन् ।

आवतु आगच्छन् ।

आणतु आनयन् ।

पठतु पठन् ।

बोलतु वदन् ।

मारतु घ्नन् ।

जिमतु भुञ्जानः । अशने तु
आत्मनेपदी ।

अछतु रहितु तिष्ठन् ।

रहतु पश्यन् ।

पूछतु पृच्छन् ।

[३]

कीजतुं क्रियमाणम् ।

लीजतुं गृह्यमाणं नीयमानं
वा ।

दीजतुं दीयमानम् ।

जईतुं गम्यमानम् ।

आवीतुं आगम्यमानम् ।

आणीतुं आनीयमानम् ।

पढीतुं पठ्यमानम् ।

बोलीतुं उच्यमानम् ।

मारीतुं हन्यमानम् ।

जाणीतुं ज्ञायमानम् ।

जिम्युं भुज्यमानम् ।

रहीतुं स्थीयमानम् ।

दीसतुं दृश्यमानम् ।

पूछीतुं पृच्छयमानम् ।

[४]

करी कृत्वा ।

लेई गृहीत्वा ।

देई दत्वा ।

जाई गत्वा ।

आवी आगत्य ।

आणी आनीय ।

पढी पठित्वा ।

बोली उक्त्वा ।

मारी हत्वा ।

जाणी ज्ञात्वा ।

यमी भुक्त्वा ।

रही
थै } स्थित्वा ।

देखी दृष्ट्वा ।

पूछी पृष्ट्वा ।

[५]

करिवा कर्तुम् ।

लेवा ग्रहीतुम् ।

देवा दातुम् ।

जाइवा गन्तुम् ।

आविवा आगन्तुम् ।

आणिवा आनेतुम् ।

पढिवा पठितुम् ।

बोलिवा वक्तुम् ।

मारिवा हन्तुम् ।

जाणिवा ज्ञातुम् ।

यमिवा भोक्तुम् ।

रहीवा
अछिवा } स्थातुम् ।

देषिवा द्रष्टुम् ।

पूछिवा प्रष्टुम् ।

[६]

करणहारु कर्तुकामः ।

लेणहारु ग्रहीतुकामः ।

देणहारु दातुकामः ।

जाणहारु गन्तुकामः ।

आवणहारु आगन्तुकामः ।

आणनहारु आनेतुकामः ।

पठणहारु पठितुकामः ।

बोलणहारु वक्तुकामः ।

मारणहारु हन्तुकामः ।

जाणनहारु ज्ञातुकामः ।

पूछणहारु प्रष्टुकामः ।

[७]

करिवुं कर्तव्यम् ।

लेवउं ग्रहीतव्यम् ।

देवुं दातव्यम् ।

[४]

करी कृत्वा ।

लेई गृहीत्वा, नीत्वा ।

देई दत्वा ।

जाई गत्वा ।

आवी आगत्य, एत्य ।

आणी आनीय ।

पढी पठित्वा ।

बोली उक्त्वा ।

मारी हत्वा ।

जाणो ज्ञात्वा ।

जिमी भुक्त्वा ।

खाई भक्षयित्वा ।

रही स्थित्वा ।

देपी दृष्ट्वा ।

पूछी पृष्ट्वा ।

[५]

करिवा कर्तुम् ।

लेवा ग्रहीतुम् ।

देवा दातुम् ।

जाइवा गन्तुम् ।

आविवा आगन्तुम् ।

पूछिवा प्रष्टुम् ।

[६]

करणहारु कर्तुकामः ।

लेणहारु हर्तुकामः ।

जाणहारु गन्तुकामः ।

आवणहारु आगन्तुकामः ।

आणनहारु आनेतुकामः ।

पठणहारु पठितुकामः ।

बोलणहारु वक्तुकामः ।

मारणहारु हन्तुकामः ।

जाणहारु ज्ञातुकामः ।

पूछणहारु प्रष्टुकामः ।

[७]

करिवुं कर्तव्यम् ।

लेवुं ग्रहीतव्यम् ।

देवुं दातव्यम् ।

जाइवुं गन्तव्यम् ।

आविवुं आगन्तव्यम् ।

आणिवुं आनेतव्यम् ।

पठिवुं पठितव्यम् ।

बोलिवुं वक्तव्यम् ।

मारिवुं हन्तव्यम् ।

जाणिवुं ज्ञातव्यम् ।

यमिवुं भोक्तव्यम् ।

रहिवुं } स्थातव्यम् ।
अछिवुं }

देषिवुं द्रष्टव्यम् ।

पूछिवुं प्रष्टव्यम् ।

*

कीधुं } इत्यादौ निष्ठाक्तः ।
लीधुं }
दीधुं }

करतुं } इत्यादौ शतृड् ।
लेतुं }
देतुं }

कीजतुं } इत्यादौ आनश् ।
लीजतुं }
दीजतुं }

करी } इत्यादौ क्त्वा ।
लेई }
देई }

करिवा } इत्यादौ तुम् ।
लेवा }
देवा }

शक ज्ञा धातु प्रयोगे क्त्वास्थाने तुम्-

करी जाणउं कर्तुं जानामि ।

पठी सकुं पठितुं शक्नोमि ।

करणहारु } इत्यादौ शतृ-कानशौ
लेणहारु }
देणहारु }

करिवुं } इत्यादौ तव्यानीयौ ।
लेवुं }
देवुं }

आजु अद्य ।

कालि कल्ये ।

परम परेद्यवि ।

अरिरम अपरेद्युः ।

आजूणउं अद्यतनम् ।

कालूणउं कल्यतनम् ।

हवडां अधुना, इदानीं, सांप्रतं, संप्रति ।

हवडांनुं आधुनिकं, सांप्रतीनम् ।

नहीं तु नो वा, नो चेत् ।

लगइ प्रभृति, आरम्य ।

पाखइ विना, ऋते ।

मुहीयां मुधा ।

यिम यथा ।

तिम तथा ।

किम कथम् ।

ईणपरि इत्यम् ।

जहीय यदा ।

आविवुं आगन्तव्यम् ।

आणिवुं आनेतव्यम् ।

बोलिवुं वक्तव्यम् ।

मारिवुं हन्तव्यम् ।

जाणिवुं ज्ञातव्यम् ।

जिमिवुं भोक्तव्यम् ।

रहिवुं स्थातव्यम् ।

देषिवुं द्रष्टव्यम् ।

पूछिवुं प्रष्टव्यम् ।

पठिवुं पठितव्यम् ।

आज अद्य ।

कालि कल्ये ।

परम परेद्यवि ।

अरिरम अपरेद्यवि ।

आजूनुं अद्यतनम् ।

कालूनुं कल्यतनम् ।

हवडांनुं आधुनिकं, साम्प्र-
तीनम् ।

हवडां अधुना, इदानीम्,
सम्प्रति, साम्प्रतम् ।

नहि तु नो वा, नो चेत् ।

लगइ प्रभृति, आरम्य ।

पाखइ विना, ऋते ।

मुहीमां मुधा ।

जिम यथा ।

तिम तथा ।

किम कथम् ।

ईणी परि इत्यम् ।

जहीई यदा ।

तर्हीय तदा ।

कर्हीय कदा ।

अनेकवार अनेकधा ।

ज्यार अन्यदा ।

सवईवार सर्वदा, सदा ।

एकवार एककृत्वः ।

एवं वारस्य संख्यायाः कृत्वस् ।

एकपरि एकधा ।

व्यहु परि द्विधा, द्वैधम् ।

तृहु परि त्रेधा, त्रैध्यम् ।

च्यहु परि चतुर्धा ।

किहां कुत्र, क ।

यहां यत्र ।

तिहां तत्र ।

ईहां अत्र, इह ।

अनेति अन्यत्र ।

सघले सर्वत्र ।

वली व्याहृत्य ।

तिमइ तत्कालम् ।

झटकइं झटिति ।

जूउं पृथक् ।

ताहरुं तदीयम् ।

माहरउं मदीयम् ।

तम्हारउं युष्मदीयम् ।

अम्हारउं अस्मदीयम् ।

ताहरउ तावकः, तावकीनः ।

माहरउ मामकः, मामकीनः ।

जां यावत् ।

तां तावत् ।

जेतलुं यावन्मात्रम् ।

तेतलुं तावन्मात्रम् ।

एवडुं एतावन्मात्रम् ।

केतलउं कियत् ।

केवडुं कियन्मात्रम् ।

एतलउं इयत् ।

जु यदि, यतः ।

तु ततः ।

जं यत् ।

तं तत् ।

जइकिमइ यदि किमपि चेत् ।

इमै अन्यथा ।

इसुं इति ।

होउ एवम् ।

हवं अथ ।

हावलि प्रत्युत ।

पूठिं अनु ।

सामहु अभिमुखः ।

डावउ वाम ।

कहीइं कदा ।

अनेकवार अनेकधा ।

ज्यार अन्यदा ।

सवई वार सर्वदा ।

एक वार एककृत्वः ।

बि वार द्विकृत्वः ।

त्रिणि वार त्रिकृत्वः ।

च्यारि वार चतुःकृत्वः ।

सउ वार शतकृत्वः ।

वारस्य संख्यायां कृत्वस् ।

एक परि एकधा ।

विहु परि द्विधा ।

त्रिहुं परि त्रिधा ।

चिहुं परि चतुर्धा ।

किहां कुत्र ।

जिहां यत्र ।

तिहां तत्र ।

ईहां अत्र, इह ।

अनेथि अन्यत्र ।

सघलइ सर्वत्र ।

वली व्याहृत्य ।

झटकइं झटिति ।

जूउ पृथक् ।

ताहरुं तदीयम् ।

माहरुं मदीयम् ।

तम्हारुं युष्मदीयम् ।

अम्हारुं अस्मदीयम् ।

याण यावत् ।

ताण तावत् ।

जेतलुं यावन्मात्रम् ।

तेतलुं तावन्मात्रम् ।

एतलुं एतावन्मात्रम्,

इयत् ।

केतलुं कियत् ।

जु यदि ।

जईयइ किमइ यदि
किमपि, यदि चेत् ।

ईमइ अन्यथा ।

इसुं इति ।

हा एवम्, अथ ।

हावलि प्रत्युत ।

पूठि अनु ।

सामहु अभिमुखः ।

डावउ वाम ।

यमणुं दक्षिणः ।
 वांकु कुटिलः ।
 पाधरु ऋजु, सरलः ।
 लांबउ दीर्घः ।
 हेठि अधः ।
 ऊपरि उपरि ।
 आडउ तिर्यक् ।
 तिरछउ तिरश्चीनः ।
 आगिलुं अग्रे, पुरः ।
 पाछिलु पाश्चात्यः ।
 सरीषउ सदृक्, समानः, सदृक्षः ।
 किसउ कीदृग्, कीदृशः, कीदृक्षः ।
 इसउ ईदृक्, ईदृशः, ईदृक्षः ।
 यसउ यादृक्, यादृशः, यादृक्षः ।
 तिसउ तादृक्, तादृशः, तादृक्षः ।
 अनेसउ अन्यसदृक्, अन्यसदृशः,
 अन्यसदृक्षः ।
 तूंसरीषउ त्वादृशः ।
 मूंसरीषउ मादृशः ।
 तम्हंसरीषउ युष्मादृशः ।
 अम्हंसरीषउ अस्मादृशः ।
 अरहु अवर्वाक् ।

परहु पराक् ।
 पाखलि परितः, सर्वतः, विष्वक्,
 समन्तात्, समन्ततः ।
 उगउमुगउ अवाड्मूकः ।
 झलझांषसउ चलदूष्वाक्षम् ।
 ऊधांधलुं उद्धूलिकम् ।
 सूगामणउं शूकाजनकम् ।
 अहिवा अधवा, विधवा ।
 सूहव सुधवा ।
 ऊतरिण्यु उत्तारितवृणम् ।
 पडू प्रतिभूः ।
 पडूचउं प्रतिभाव्यम् ।
 उपरीयामणु उत्कटिकाकुलं रणरणकं वा ।
 ओल्यउ अर्वाचीनः ।
 पयलु पराचीनः ।
 विलखउ विलक्षः ।
 द्रहद्रहवार जयद्रथवेला ।
 तांगणी तनुगमनिका ।
 गोई गोसली गोप्यसिलाका ।
 ऊकरडी अवकरोत्करिका ।
 पूंजउ अवकर ।

जिमणउ दक्षिण ।	किसउ कीदृशः, कीदृक् ।	अम्हंसरीषउ अस्मादृशः ।	उत्तराणउं उत्तारितवृणम् ।
वांकु कुटिल ।	जिसउ यादृक्, यादृशः,	उरहु अर्वाक् ।	पडू प्रतिभूः, लग्नकः ।
पाधरु ऋजु, सरल ।	यादृक्षः ।	परहु पराक् ।	पडूचूं प्रतिभाव्यम् ।
लांबउ दीर्घः ।	तिसउ तादृशः, तादृक्,	पापलि परितः, सर्वतः,	ऊफिरीयामणू उत्कटिका-
हेठि अधः ।	तादृक्षः ।	विष्वक्, समन्तात् ।	कुलं रणरणकं वा ।
ऊपरि उपरि ।	ईसउ ईदृक्, ईदृशः, ईदृक्षः ।	उगमूगउ अवाड्मूकः ।	उरलिउं अर्वाचीनम् ।
आडु तिर्यक् ।	अन्यसरीषउ अन्यसदृक्,	झलझांखसउ चलत(द्)-	पडूलउ पराचीनः ।
तिरिछउ तिरश्चीनः ।	अन्यसदृगः ।	ध्वाङ्गम् ।	विलखउ विलक्षः ।
आगलि अग्रे, पुरः ।	[तुम्हंसरीषउ ?] भवा-	ऊधांधलुं उद्धूलिकम् ।	द्रहद्रहवार जयद्रथवेला ।
आगिलउ अग्रेसरः ।	दृशः, भवादृक्षः ।	सूगामणउं शूकाजननम् ।	तांगणी तनुगमनिका ।
पाछिलउ पाश्चात्यः ।	तूंसरीषउ त्वादृशः ।	पीप नही क्षेम क्षितिर्न हि ।	गोई गोसली गोप्यसि(श)-
सरीषु सदृक्, समानः,	मूंसरीषउ मादृगः ।	अहिवा अधवा ।	लाका ।
सदृशः, सदृक्षः ।	तम्हंसरीषु युष्मादृशः ।	सूहव सुधवा ।	ऊकरडी अवकरोत्करिका ।
			पूंजउ अवकरः सद्गर्थ ।

उक्ति च्यह् प्रकारि—कर्त्ता, कर्मि, भावि, कर्मकर्त्ता । जउ उक्ति पाधरी हुइ—उक्तिमाहि कर्त्ता कर्मु हुइ ते उक्ति कर्त्ता जाणिवी । जु वांकी उक्ति हुइ तु माहि कर्त्ता हुइ, कर्मु न हुइं तउ ते उक्ति भावि जाणिवी । जु कर्म फीटी कर्त्ता आविउ हुइ, ते उक्ति कर्मकर्त्ता जाणिवी । कर्त्ता परस्मै पद दीजइ । कर्मि भावि आत्मनेपद दीजइ ।

पुरुष केता ? ३ । कुण कुण ? प्रथमु, मध्यमु, उत्तमु । नामि बोलावीय ते प्रथमपुरुष । तुं तम्हि मध्यम पुरुषु हुइ । हुं अम्हि उत्तम पुरुष ।

काल केता ? ३ । कुण कुण ? वर्त्तमानु, अतीतु, भविष्यु । वर्त्तइ वर्त्तमानु, वर्त्त्यु अतीतु, वर्त्तसिइ भविष्यु । वर्त्तमानकालि ३ विभक्ति हुइ—वर्त्तमाना, सप्तमी, पंचमी । अतीत कालि ४ विभक्ति—ह्यस्तनी, अद्यतनी, परोक्षा, स्म संयोगि वर्त्तमाना । भविष्यकालि ३ विभक्ति—भविष्यन्ति, आशिः, श्वस्तनी ।

करइ, लिइ, दिइ; करत, ल्यथ [द्यथ?]; करुं ल्युं, द्युं, इसइ बोलि वर्त्तमान कालु । वर्त्तमानानुं परस्मैपदु दीजइ ।

कीजइ, लीजइ, दीजइ; कीज, लीज, दीज; कीजुं, दीजुं, लीजुं; इसइ बोलि वर्त्तमानु कालु । वर्त्तमानानुं आत्मनेपदु दीजइ ।

करिजे, लेजे, देजे; इसइ बोलि वर्त्तमानु कालु । सप्तमीनुं परस्मैपद दीजइ ।

कीजिजे, लीजिजे, दीजिजे; इसइ बोलि वर्त्तमानु कालु । सप्तमीनुं आत्मनेपदु दीजइ ।

करइ, लिइ, दिइ; करउ, लिउ, दिउ; इसइ बोलिवइ वर्त्तमानु कालु । पंचमीनुं परस्मैपदु दीजइ ।

कीजउ, लीजउ, दीजउ; इसइ बोलि वर्त्तमानु कालु । पंचमीनुं आत्मनेपदु दीजइ ।

करतउ, लेतउ, देतउ; करता, लेता, देता; करती, लेती, देती; करतउं, लेतउं, देतउं; इसइ बोलिवइ अतीत कालु । ह्यस्तनी अद्यतनी परोक्षानुं परस्मैपदु दीजइ ।

कीधुं, लीधुं, दीधुं; कीधा, लीधा दीधा; कीधी, लीधी, दीधी; इसइ बोलिवइ अतीत कालु । ह्यस्तनी अद्यतनी परोक्षानुं आत्मनेपद दीजइ ।

करिसिइ, लेसिइ, देसिइ; करसुं, लेसुं, देसुं; करिस्यउं, लेस्यउं, देस्यउं; इसइ बोलिवइ भविष्यु कालु । भविष्यन्तीनुं परस्मैपदु दीजइ ।

करीसिइ, लीजसिइ, दीजसिइ; इसइ बोलि भविष्य कालु । भविष्यन्तीनुं आत्मनेपदु दीजइ ।

भविष्यकालि आशीर्वादयोगी आशीर्विभक्ति हुइ; अनइ भविष्य कालि योगि श्वस्तनी विभक्ति दीजइ । भविष्यन्तीनी वाणी बोलीइ ।

जउ—जु करत, जु लेत; जु देत; इसिइ बोलिवइ अतीत कालु । क्रियातिपत्तीनउं परस्मैपद दीजइ ।

जु कीजत, जु दीजत, जु लीजत; इसिइ बोलिवइ अतीत कालु । क्रियातिपत्तिनउं आत्मनेपद दीजइ । कर्त्ता परस्मैपद दीजइ, कर्मि आत्मनेपदु दीजइ ।

अथ त्यादि विभक्ति केती ? १० । कुण कुण ? वर्त्तमाना १, सप्तमी २, पंचमी ३, ह्यस्तनी ४, अद्यतनी ५, परोक्षा ६, श्वस्तनी ७, आशीः ८, भविष्यन्ती ९, क्रियातिपत्ती १० । अकेकी विभक्ति १८ वचन—९ परस्मैपद तणां, ९ आत्मनेपद तणां ।

ति, तस्, अन्ति; सि, थस, थ; मि, वस्, मस्, इं नव परस्मैपद तणा । ते, आते, अन्ते, से, आथे, ध्वे; ए, वहे महे; इं नव आत्मनेपद तणां ।

ति तस्, अन्ति; इति प्रथमपुरुषः । सि, थस्, थ; इति मध्यमपुरुषः ।

मि, वस्, मस्; इति उत्तमपुरुषः । ते,
आते, अन्ते; इति प्रथमपुरुषः । से,
आथे, ध्वे; इति मध्यमपुरुषः । ए वहे,
महे; इति उत्तमपुरुषः ।

ति, एक वचनु; तस्, द्विवचनु; अन्ति
बहुवचनु । सि, एकवचनु; थस्, द्विवचनु;
थ, बहुवचनु । मि, एकवचनु; वस्,
द्विवचनु; मस्, बहुवचनु । एवं सर्वत्र ।

जु कर्त्ता प्रथम पुरुष हुइ तु क्रियां प्रथम
पुरुष हुइ । जु कर्त्ता मध्यम पुरुष हुइ तु क्रियां
मध्यम पुरुष हुइ । जु कर्त्ता उत्तम पुरुष हुइ तु
क्रियां उत्तम पुरुष हुइ ।

जु कर्त्ता आगलि एक वचनु हुइ, तु क्रिया
आगलि एक वचनु । जु कर्त्ता आगलि द्विवचनु,
तु क्रिया आगलि द्विवचनु । जु कर्त्ता आगलि
बहुवचनु, तु क्रिया आगलि बहुवचनु ।

जु कर्त्ता उक्ति हुइ तु [क्रिया आगलि ?]
कर्त्तानी अपेक्षां विभक्ति दीजइ । जु कर्मि उक्ति हुइ
तु क्रिया आगलि कर्मनी अपेक्षां विभक्ति दीजइ ।

[शब्द संग्रह]

चउकीवडु चतुष्कपट्ट ।

वटवालनुं वर्त्मपालनम् ।

वेहडुं द्विघटम् ।

गुढउं गुदगूढम् ।

खिसरहंडी क्षिप्रसरहिंडिका ।

ओरसु अवघर्षः ।

घरट्टु घर्षकः ।

वेसरु द्विशरीरः ।

अरतपरत वापसरीषउ आकृत्या प्रकृत्या
च पितृसदृशः ।

अग्गेवाणु अग्रानीकम् ।

पाछेवाणु पश्चादनीकम् ।

मौ मार्गौकाः, मुक्तौकाः ।

वेगडि विकटशृङ्गी ।

मींठी मिलितशृङ्गी ।

फाडी प्रसृतशृङ्गी ।

कुंढली कंढलितशृङ्गी ।

मुहषायी परोक्षवादः ।

लिपसणउं लिप्स्यायनम् ।

वहलि वीतवेत्रा ।

पटांतरं प्रत्यन्तरम् ।

विज्जाहरी विजयगृही ।

कोठउ कोष्ठक ।

डोकरु डोलत्करः ।

छींढणि छिद्राटनी ।

छेकडि छिद्रकरी ।

सीरामणु शीताशनं, शरीराप्यायनकं वा ।

सउडि संवृत्तपटी ।

चउकीवटा चतुष्कपट ।

वाटवालणुं वर्त्मपालनम् ।

वेहडुं द्विघटम् ।

गुढउं गुदगूढम् ।

पिसरहिंडी क्षिप्रसरही-
ण्डिका ।

ओरस अवघर्षकः ।

घरट्ट घर्षकः ।

वेसर द्विशरीरः ।

अरत परत वाप सरीषउ

आकृत्या प्रकृत्या पित्रा सदृशः

खीसउ क्षिप्रस्वकः ।

कोथली कोशस्थली ।

अग्गेवाणु अग्रानीकम् ।

पाछेवाणु पश्चादनीकम् ।

वृसट्ट [च]पेटा ।

कुंढली चञ्चुपुटिका ।

कावजि कायाटनी, काया-
वालिनो वा ।

गरहउ गतार्धवयाः ।

वळीयायित वस्तुवित्तः ।

नीक नीरक्ता ।

ऊसलसीधुं उल्लासितसन्धि-

कम्, उत गलंधं वा ।

मऊ मार्गौकाः, [मुक्तौका
वा]

वेगडी विकटशृङ्गी ।

मींठी मिलितशृङ्गी ।

फाडी प्रसृतशृङ्गी ।

मुहुखाई परोक्षवादी ।

लिपसणुं लिप्सायिकम् ।

वरहलि वीतवेत्रा ।

वरसवियारणि समासमीना ।

पटांतरं प्रत्यन्तरम् ।

[विज्जाहरी] विजयगृहा ।

कोठउ कोष्ठक ।

डोकरउ डोलत्करः ।

छींढणि छिद्राटिनी ।

सीरष शीतरक्षा ।
 तुलाई तूलिका ।
 ऊसीसउं उपधानम् ।
 शलाडु शिलाघटकः ।
 मडि मड्डिका ।
 खंडायितु खड्गवित्तः ।
 भथायितु तणवित्तः, भस्त्रवित्तो वा ।
 पूर्णी पिचुमर्दी ।
 आंगडणु अंगमंडनम् ।
 कागु काकः, वायसो वा ।
 वावि वापी ।
 कूड कूपः, अन्धुः ।
 तलागु तडाग, जलाधारः ।
 खडोखली दीर्घिकाः
 ..... पड्डकरणम् ।
 वगाई जृम्भिका ।
 चीपडीउ चिपटः ।
 गूहली गोमुखा ।
 कोसींटउ कोपसमृद्धः ।
 कालियु कालिकः ।
 व(च?)णहडीउ चणकवर्तकः ।
 लुंकडि लोमकटिका ।
 सवार सवेला ।
 मांकुण मत्कुणः ।
 कालाखरिउ कालाक्षरितः, दाणी ।
 धणिउ झणितः ।
 दीवाली दीपालिनी, दीपोत्सवो वा ।
 त्रुटी त्रिपुटी ।
 धुलहडी धूलिपटिका, धूलितटी, रजोत्सवो
 वा ।
 थूंकु निष्ठीव ।
 आभूयानुं उद्धिद्यमानम् ।
 झगडउ उद्ददः ।

छयकारु गेयकारु ।
 चिणोठी चित्रपृष्ठा, गुंजा, कृष्णलवा ।
 ओडक अपराख्या ।
 ठांकणउं स्थागनकम् ।
 सूणहरउं शयनगृहम् ।
 पथरणउं प्रस्तरणम् ।
 ओढणउं आच्छादनम् ।
 नणंद ननन्दा ।
 नणदोई ननान्दपतिः ।
 जमाई जामाता ।
 नाणिद्रउ ननान्दसुतः ।
 भत्रीजउ भ्रातृजः, भ्रातृसुतः ।
 परीयटु निर्णेजकः ।
 छीपउ रजकः ।
 कुतिगीउ कौतुकिकः ।
 अणगुक अनग्निपक्कः ।
 फिरक स्फुरितचक्रिका ।
 पाटूआली पादप्रहारवती ।
 षाणीकणउं षा(खा)दनपरम् ।
 परमूणउं परमदिवसीयम् ।
 पुरोकउं प्राक्वर्षीयम् ।
 सरलउ दीर्घः, प्रलंबः ।
 ऊघडदूघडउ उद्घटदुर्घटः ।
 कहूआलउ कोलाहलः ।
 देसानी छायाकरः ।
 मोलीउं } मूर्द्धवेष्टनम्,
 मोसंधीयुं } उष्णीषं वा ।
 निलाड ललाट, निटिलं वा ।
 पोठीउ पृष्ठवाहक ।
 अरणइ अरति ।
 राजगुल राजकुलम् ।
 किरि किल ।
 बिमणउं द्विगुणम् ।

त्रिगुणु त्रिगुणम् ।
 चउगुणउं चतुर्गुणः ।
 चीषलालुं कर्दमाकुलं, पङ्किलं वा ।
 परिवाखुं प्रपारितम् ।
 मुडइं मन्दं मन्दम् ।
 वली वली पुनः पुनः ।
 पालटउ परिवर्त्तः ।
 पालटिउ परिवर्तितः ।
 वापडउ वराकः ।
 विहरउ व्यतिकरः ।
 लागु लयः ।
 लगाडिउ लगितः ।
 पाटलउ पाटचारः ।
 जुहारु नमस्कारः ।
 सोहिलउं सुखावहम् ।
 दोहिलउं दुःखावहम् ।
 रुलीयामणउं रतिजनकम् ।
 ऊदेगामणउं उद्वेगजनकम् ।
 राउताई राजपुत्रता ।
 राउत राजपुत्र ।
 द्रम्मामु द्रम्ममय ।
 असुणिउ अपशकुनिक ।
 सुण शकुन ।
 स(सु)णउं स्वप्नम् ।
 अंवोडउ धम्मिल्ल ।
 वीणि वेणि ।
 मांडहिय वलात्कारेण, हठाद्वा ।
 घायिसउं सहसैव ।
 देहरासरु देवतावसरः ।
 आरतीयासरु आरात्रिकावसरः ।
 सर्वोसरु सर्वावसरः ।
 मोटउ त्यूल ।

नान्हउ लघु, हख ।
 कडव कणीम्बा ।
 आरती आरात्रिका ।
 धूपधाणउं धूपधाम, धूपदहनपात्रम् ।
 वरांसिउ विपर्यस्त ।
 वरांसउ विपर्यास ।
 आखुडिउ अवस्खलित ।
 घोडाहडि वाजिशाला, अश्वकुटी वा ।
 रसोयि रसवती, पाकस्थानं, महानसं वा ।
 भंडारु भांडागारः, कोशो वा ।
 मंत्रासरु [मंत्रावसरः] ।
 हथसाल हस्तिशाला, गजसदनं वा ।
 श्रीगरणु श्रीकरणम् ।
 वयगरणउ व्ययकरणम् ।
 घडांमंची घटमञ्चिका ।
 दावडउं जलयंत्रम् ।
 अरहट्टु अरघट्टक ।
 परव प्रपा ।
 छमकाव्यउं छमत्कारितम् ।
 अवाडूउ प्रतिकूल ।
 सवाडूउ सानुकूलः ।
 पडीसारउ प्रतीसारक ।
 गुडिउ गुडितः ।
 पाव(ख?)रिउ प्रक्षरितः ।
 कु जि को जानाति ।
 वलहि बालदधि, बालहिता वा ।
 वरगडु वराकर्षक ।
 जानुत्र यज्ञयात्रा ।
 जानावासउ यज्ञावासक ।
 एकउडउ एकपटिक ।
 घूघटिउ अवगुण्ठन ।
 गमाणि गवादिनी ।

आहरजाहर आगमनगमनिका ।
 खाजलु खाद्यफलम् ।
 पीजहलु पेयफलम् ।
 मसाहणी महासाधनिक ।
 आखउंडली अक्षपटलिका ।
 बलबलीउ वाचाल, वावदूक ।
 मेरायीयुं मेराद्यकम् ।
 अभोखणुं अभ्युक्षणम् ।
 ऊलिपउ उदकोल्लञ्चन ।
 पच्छोकडु पश्चादोकस्तटम् ।
 पडोसु प्रलोकस् ।
 उपवासी उपोपित ।
 फुई पितृष्वसा ।
 मासी मातृष्वसा ।
 बहिन खसा ।
 मु(माउ?)लाणि मातुलपती ।
 भुजाई भ्रातृजाया ।
 सासू श्वश्रू ।
 पीत्राणी पितृव्यपती ।
 पीत्रीयु पितृव्यक ।
 माउलउ मातुल ।
 फुईहायी पितृस्वस्त्रीय ।
 माईय (°हायी) }
 मास्याही } मातृष्वस्त्रीय ।
 मा[उ?]लाही मातुलीय ।
 देशांतरी देशान्तरिक ।
 पलवटि परिवलितपटी ।
 पिराणउ प्रतोदः, प्राजिनं, तोत्रं, प्रवयणंवा ।
 चंदौउ चंद्रोदय, उल्लोच ।
 परीयच्छि तिरस्कारिणी ।
 बाउलु बन्बूल ।
 आंबिली चिंचा, चिञ्चिणी वा ।

दीवटीउ दीपवर्तिक ।
 चांद्रिणानी लांप चंद्रायलिप्सा ।
 धातस्वायु धातुस्वादकः ।
 साध (थ?) संस्था ।
 आद्रहणु अधिश्रयणम् ।
 अहिनाणु अभिज्ञानम् ।
 हेराविउ पराजित ।
 विदाणउ वितानप्रभाव ।
 कोटीलउ कुट्टनक ।
 परालु पलालम् ।
 अरडकमल्लु अर्यटक[म?]ल्ल ।
 सूआडि सूतिकागृहम् ।
 भोलउ मुग्धः ।
 पाहरी प्राहरिकः ।
 गउखु गवाक्ष ।
 नीद्रालूखउ निद्रारुद्धक ।
 ऊंडहणुं उद्वहनकम् ।
 खोडउ खञ्जः ।
 पलेवलउं प्रदीपकम् ।
 न्युंजणउं नियन्त्रकम् ।
 गउंछणउं गुच्छनकम् ।
 न्युंछणउं न्युच्छनकम् ।
 छाणावलि कारीषावली ।
 ऊदेही उद्भेदिका ।
 आडाबंग तिर्यक्सूत्रिका ।
 ऊटाटीयुं उट्टीकनम् ।
 कूडछी कूर्मोच्छ्रयिका ।
 जोत्रु योक्त्रम् ।
 जूसरू युगम् ।
 तीन्हउं तीक्ष्णम् ।
 कोटडउं प्राकारम् ।
 गडु दुर्गः ।

अथ क्रियावचनानि

मांजइ प्रमार्ष्टि ।
 जागइ जागर्त्ति ।
 गायइ गायति ।
 होमइ जुहोति ।
 गूंधइ गुण्यति ।
 करइ करोति, कुरुते, विदधाति, विधत्ते ।
 धरइ दधाति, धत्ते, धरति, धारयति ।
 दि यच्छति, राति, दत्ते, दाति ।
 लि नयति, आदत्ते, गृह्णाति, विगृह्णाति ।
 ऊडइ उत्पतति, उड्डीयते ।
 आचरइ आचरति ।
 पवित्रइ पवित्रयति, पुनाति ।
 ऊपणइ उत्पुनाति ।
 धूपइ धूपायति ।
 क्षरइ क्षरति ।
 वीकइ विक्रीणाति, विक्रीते ।
 मर्दइ मुद्राति (मृद्राति ?) ।
 मिलइ मिलते ।
 अडइ अड्डते ।
 छूटइ छुट्यति ।
 ऊठइ उत्तिष्ठति ।
 नीठइ निस्तिष्ठति ।
 किरगिरइ किरगिरति ।
 वषाणइ व्याख्यानयति ।
 छिछ(प ?)इ छुपति, मृशति ।
 वावइ वपति ।
 चोरइ मुष्णाति, चोरयति ।
 ऊखेडइ उत्कीलयति ।
 डांभइ दम्नाति ।
 वारइ वारयति, निवारयति, निषेधयति ।
 पल्हालइ प्रक्लिद्यति ।
 पालुइ पल्लयति ।

थाकइ स्थानमाहरति, स्थानयति ।
 फूटइ स्फुटति ।
 पतीजइ प्रत्येति, प्रत्ययति, प्रतीयते ।
 वरासीयि विपर्यस्यते ।
 जाम(य?)इ जायते ।
 हुइ भवति ।
 खाजइ कण्डूयति ।
 ओलंभइ उपालभते ।
 ऊटंटइ उद्वन्धयति ।
 क्रमइ क्रामति ।
 आयसिइ आदिशति ।
 वाधइ वर्द्धते ।
 निबीजइ निर्विज्यते ।
 कुपइ कुप्यते, क्रुध्यति, रुष्यति ।
 तोलइ तूलयति ।
 सहइ क्षमति, तितिक्षति, सहते, क्षाम्यति,
 मृष्यति ।
 मरइ म्रियते, विपद्यते ।
 आषुडइ आस्खलति ।
 फडफडइ फटफटायते ।
 शपइ शपति, शप्यते इत्यादि ।
 तिष्ठति गम्ल्ठ दृशज्वलौ
 स्पृहस् पृच्छति नी पचक् पठौ ।
 क्षिप् भणौ विश मुञ्च षिच् कृषौ
 ल्यज दहौ तरति स्तु चल त्रमौ ॥ १
 लिखन् मोखन् जिघ्रति वर्षे
 पिच् पतेऽथ जि जीव परस्मै ।
 यज् वपौ वद् वेज् वसौ
 वहत्युभयमाह भवादिगणानाम् ॥ २
 वर्तते च रमते वृध्व्यथौ
 याचते च लभते च शोभते ।
 कंपते च घटते सुखायते
 प्रारभते सहते तदात्मने ॥ ३

अद् हन् इण् भा स्वा शास्ति वा जागृ
माति स्वप रुद वच वायाम्नात्यदादिः परस्मै ।

दुह लिह च दा धत्ते भयं स्तुइ भी ही
निगदित इह लोके आत्मने षूङ् धातुः ॥ ४

व्यध् ह्यै कुप् तृत्यनशो मुष
म्लिप् दुषौ क्लिन्न शाम्यति तुष्यति ।

भ्रम कुपौ च दिवादि परस्मै
तम विदौ गदौ गदितस्तु किलात्मा ॥ ५

विञ् वृञ् किल दुञ् शकापौ
स्वादिगा निगदितास्तु परस्मै ।

रुदभिदा छिद भुञ्जयुजौ वा
भुञ्जयुता उभयं च रुधादिः ॥ ६ ॥

तनोति डुकृञ् भयं तनादिः
स्तूप्र ग्रह ही मुप लृड विक्री ।

क्रियादयः पार्युभयं च चिति
लोके सभाजिश्वरताडि मिक्षौ ॥ ७

अविकरण कर्त्तरि । दिवादेर्यत् । नु स्वादेः ।
तनादेरुः । ना ऋयादेः । चुरादेश्च । इमानि
सर्वाणि विकरणसूत्राणि ।

परस्मैपदे ह्यस्तनीं यावत् । आत्मनेपदे सर्वत्र
सार्वधातुके यण् ।

लज्जासत्तास्थितिजागरणं
वृद्धिक्षयभयजीवितमरणम् ।

शयनक्रीडारुचिदीप्यर्था
धातव एते कर्मविहीनाः ॥ १

[कर्मणि वाक्य]

ईणं लाजीइ अनेन हीयते ।
तइं भलइं हुईइ त्वया भव्येन भूयते ।

मइं रहीइ मया स्थीयते ।
पाहरीं जागीइ यामकेन जागर्यते ।

एयु वाधइ असौ वर्द्धते ।
एयु जीवइ असौ जीवति ।

वयरी मरीइ अरिणा म्रियते ।

त्वया सुप्यते । बालेन रम्यते । दानिना
शोभ्यते । कर्त्तरि कर्मण्यपि कर्म नागच्छति ।

अथ द्विकर्मको भावः ।

दुहि याचि रुधि प्रच्छि मिक्ष
चिजानुपयोगिनिमित्तमपूर्वविधौ ।

ब्रुवि शासिगणेन च यत्सते (?)
तदकीर्तितमाचरितं कविना ॥ १

जयत्यर्थयती मन्यि चतुर्थो दण्डयत्यपि ।
एभिः सह बुधैर्ज्ञेया द्वादशैव दुहादयः ॥ २

नीवह्योर्द्वकृपोश्चापि गत्यर्थानां तथैव च ।
द्विकर्मकेषु ग्रहणं प्यन्ते कर्म च कर्मणः ॥ ३

असौ गां दोग्धि पयः । विप्रो राजानं गां
याचते । असौ गामवरुणद्धि ब्रजम् । पान्थश्छात्रं

पन्थानं पृच्छति । असौ वृक्षमवचिनोति फलानि ।
विप्रः शिष्यं धर्मं ब्रूते । पण्डितः शिष्यं धर्म-

मनुशास्ति । कोऽपि बुद्ध्या ग्रामं छात्रशतं
जयति । प्रार्थयति राजानं ग्रामं गुरुः । मथ्नन्ति

स्म जलधिं देवासुराः ।

[द्विकर्मक वाक्य]

एयु देवदत्तु गर्गानुं सड दंडइ असौ
देवदत्तो गर्गान् शतं दण्डयति ।

ए छाली गामि लिइ अजां नयति ग्रामम् ।
ए कुंभतणु भारु हरइ असौ कुंभं भारं

हरते । वहति ग्रामं भारं देवदत्तः । कर्षति
शाखां ग्रामं देवदत्तः ।

इनन्तेऽपि द्विकर्मका भवन्ति—

भोजयति पायसं छात्रं कश्चित् ।

बोधयति बटुं ग्रन्थं गुरुः ।

वाचयति श्लोकं पुत्रं पिता ।

कर्मण्यपि द्विकर्मका भवन्ति—

दुह्यते गौः पयो गोपालेन ।

याच्यते राजा गां विप्रेण ।

रुद्धयते गौर्व्रजं गोपालकेन ।

पृच्छयते छात्रः पंथानं पान्थेन ।

अवचीयते वृक्षः फलानि पुरुषेण ।

अनुशिष्यते छात्रो धर्मं पण्डितेन ।

प्रार्थयते राजा ग्रामं गुरुणा ।

एवं सर्वत्र ।

पूर्वकर्त्तरि पष्ठी, कर्मणि षष्ठी, करणषष्ठी, संप्रदानषष्ठी, अपादानषष्ठी, संबन्धिषष्ठी, निर्द्धारणषष्ठी, काले भावे षष्ठी, अधिकरणषष्ठी—एते षष्ठीभेदाः । सर्वत्र षष्ठीबाधकानि कारकाणि ।

तइं गामि जाइवडं गन्तव्यं ते ग्रामे ।

मइ घरि रहिवडं मम गृहे स्यातव्यम् ।

कृत्यानां कर्त्तरि वा षष्ठी—

एयु शास्त्र वाचणहारु असौ शास्त्राणां वाचयिता ।

एयु वेद पढणहारु असौ वेदानामध्येता ।

णकृतुचोः कर्मणि षष्ठी, इतरेषां द्वितीया ।

एयु अग्नि ध्रायु असौ अन्नानां तृप्तः ।

विसनरु काष्टि न ध्रायु अग्निः काष्ठानां न तृप्यति ।

पाणी भरिडं सरोवर जलस्य पूर्णं तडागम् ।

कोठड कणि भरिड कणानां पूर्णोऽयं कोष्ठकः ।

इत्यर्थे प्रसिद्धितार्थानां करणे षष्ठी ।

एयु प्रधानरहि लांच भइसि दि असावमात्यस्य लञ्जया महिषीं ददाति ।

एयु पोष्यवर्गरहिं यावज्जीवु भरणु

पोषणु दि असौ पोष्यवर्गस्य यावज्जीवं भरणपोषणं ददाति ।

ऐहिकफलार्थसंप्रदाने षष्ठी, पारलोके च चतुर्थी । यथा—कश्चित्ब्राह्मणेभ्यो गां

ददाति, असौ ऋत्विग्भ्यो दक्षिणां वितरति, इत्यर्थे पारलौकिके निःस्पृहे चतुर्थी ।

भूतंतड प्राणीया भला भूतानां प्राणिनः श्रेष्ठाः ।

प्राणीयां तु मतिजीवी भला प्राणिनां मतिजीविनः श्रेष्ठाः ।

इत्यर्थे अपादाने ।

निर्द्धारणे षष्ठी, सप्तमी च भवति—

मनुष्यमाहि ब्राह्मण श्रेष्ठ मनुष्येषु ब्राह्मणाः श्रेष्ठाः ।

गाईमाहि काली गाइ घणु दूधु गोषु कृष्णा संपन्नक्षीरा गौः ।

इति सप्तमी च भवति ।

बांभणनडं घरु ब्राह्मणस्य गृहम् ।

व्यासनडं ग्रामु व्यासस्य ग्रामः ।

इति संबन्धिषष्ठी ।

लोक विक्रमादित्यु राउ स्मरइ लोको विक्रमादित्यराज्ञः स्मरति ।

एयु बोल्या प्रयोग संभारतड श्लोक नीपजावइ असावुक्तानां प्रयोगानां स्मरन् श्लोकान् निष्पादयति ।

श्रीवासुदेव दैत्य मारइ श्रीवासुदेवो दैत्यानां निहन्ति ।

राउ बांभणना वयरि मारइ राजा विप्राणां वैरिणां घ्नाति (हन्ति) ।

इत्यर्थे स्मरणहिंसार्थानां प्रयोगे कर्मणि षष्ठी ।

एयु देवतणइ अर्थि फूलपत्री मेलइ असौ देवताभ्यः पुष्पपत्राणामुपस्फुरते ।

एयु श्राद्धतणइ अर्थि चोपा मुग मेलइ असौ श्राद्धाय तन्दुलमुद्गानामुपस्फुरते ।

इति करोतेः प्रतियत्ने कर्मणि षष्ठी ।

एयु दोरी सापु भणी जाणइ असौ
रज्जुं सर्पस्य जानीते ।
एयु तेलु घीउ भणी जाणइ असौ तैलं
घृतस्य जानीते ।
एयु एकलउ विदेशि जातउ भयतउ
पीलउ पुरुषभणी जाणइ असौ
एकाकी विदेशं व्रजन् भयात् कीलकं
नरस्य जानीते ।
इत्यर्थे संभ्रान्तिज्ञाने जानातेः कर्मणि षष्ठी ।
सुखदुःखाभ्यां करणे द्वितीया—
एयु सुखिहिं दीहाडा नींगमइ असौ
सुखं दिनानि निर्गमयति ।
एयु दुःखिं द्रव्यु उपार्जइ असौ दुःखं
द्रव्यमुपार्जयति ।
हेत्वर्थे तृतीया—
राउ लोकपाहिं करसणु करावइ राजा
लोकैः कर्षणं कारयति ।
ब्राह्मणु शिष्यपाहिं पोथउं लिखावइ
विप्रः शिष्येण पुस्तकं लेखयति ।
इति हेतु कर्त्ता ।
कालाध्वभावदेशानां कर्मसंज्ञा—
वैष्णवु रातिं च्यारइ पुहुर जागइ रज-
न्याश्चतुरो यामान् जागर्ति वैष्णवः ।
सात मसवाडा नइ वहइ सप्तमासानदी
वहति ।
क्वापि कृतो हीने कर्मणि प्रधानक्रियापेक्षया
द्वितीया न भवति—
तइं वयरी आणी बांधीवउ त्वया
रिपुरानीय बध्यताम् ।
'विषवृक्षोऽपि संवर्ध्य स्वयं छेत्तुमसाम्प्रतम् ।'
ईणं हु व्यारीउ द्रव्यु लीधउ अनेनाऽहं
विप्रतार्य द्रव्यं गृहीतः ।
उ० २० १०

गल्यर्थकर्मणि चतुर्थी वा—
ग्रामं गच्छति, ग्रामाय गच्छति असौ ।
कर्मप्रवचनीयैश्च । अनु-अभि-प्रति एते
कर्मप्रवचनीयाः । एषां योगे द्वितीया ।
अनुशब्दः पृष्ठे अभिज्ञाने मध्ये सन्मुखे समीपे
सहार्थे—

तु पूठि त्वामनु ।

पर्वतनइ अहिनाणि गामु वसइ
पर्वतमनु नगरं वसति ।

आंवामाहि कोइलि वासइ सहकारमनु-
कोकिला कूजति ।

वृक्ष सामहुं आभउं वृक्षमन्वभ्रपटलम् ।
देवालय कन्हलि तीर्थु छइ देवालयमनु
तीर्थ तिष्ठति ।

तइसउं वात करइ त्वामनु वार्त्ता करोति ।

गुरु सामहु ऊठइ असौ गुरुमभ्युत्तिष्ठति ।

ग्रामि दीहाडी प्रतिं एकु द्रम्मु लहइ
ग्रामे प्रतिदिनं द्रम्मैकं लभते ।

एयु ब्राह्मणप्रतिं भक्ति बोलइ असौ
प्रतिविप्रं भक्तिं जल्पति ।

उभयतः परितः सर्वतो योगे द्वितीया—

देवालय बिहुंगमे वड दीसइ देवालय-
मुभयतो न्यग्रोधो दृश्यते ।

घरपाषलि वाडि करइ गृहं परितो वृत्तिं
करोति ।

गाम सविहुं गमा क्षेत्र वाव्यां ग्रामं
सर्वतः क्षेत्राप्युत्तानि ।

उपर्यधोऽधीनां सामीप्य एव कर्मद्वित्वे—

ऊपरि ऊपरि गामु उपर्युपरि ग्रामम् ।

हेठलि हेठलि नगरु अधो अधो नगरम् ।

अदूरे एनोऽपञ्चम्याः, एनप्रत्ययान्तयोगे द्वितीया—

गाम दाहिण गमइ दूकडी वाडी ग्रामं
दक्षिणेन निकटं वाटिका ।

गाम विहुं विचि नदी गामद्वयमन्तरा नदी ।
नगरनइं उत्तर गमइं दूकडउ पर्वतु
नगरमुत्तरेण निकषा पर्वतः ।

समयाहाधिगन्तरान्तरेण युक्ता द्वितीया—
तू कन्हलि त्वां समया ।
एयु भुंडउ एनं धिग् ।
तू पापइ त्वामन्तरेण ।
मूं पाषइ मामन्तरेण ।

[समास प्रकरण]

द्विगुद्वन्द्वोऽव्ययीभावः कर्मधारय एव च ।
तत्पुरुषो बहुव्रीहिः पट्ट समासाः प्रकीर्तिताः ॥
पदे तुल्याधिकरणे विज्ञेयः कर्मधारयः ।

(१) जीणं समासि वि पद तुल्या-
धिकरण हुइं सु समासु कर्मधार-
यसंज्ञिक हुइ ।

नीलं उत्पलं—नीलोत्पलम् । उत्तमः पुरुषः—
उत्तमपुरुषः ।

[संख्यापूर्वो द्विगुरिति ज्ञेयः]

(२) जीणइं समासि संख्या गणितु
पूर्वपदि वोलाइ ते समास द्विगु
जाणिवउ ।

सप्तऋषयः । पञ्चाम्नाः । पञ्चानां मूलानां
समाहारः—पञ्चमूली ।

विभक्तयो द्वितीयाद्या नाम्ना परपदेन तु ।
समस्यन्ते, समासो हि ज्ञेयस्तत्पुरुषस्य च ॥

(३) जीणं समासि द्वितीयालगइ
छ विभक्ति आगिलइं पदि सरसी
मेलीयि सु समासु तत्पुरुषु
जाणिवउ ।

ग्रामं गतः—ग्राम गतः, नखैर्निर्भिन्नः—नखनि-
र्भिन्नः । ब्राह्मणाय देयं—ब्राह्मणदेयम् ।
मञ्चात्पतितः—मञ्चपतितः । राज्ञः पुरुषः—
राजपुरुषः । अक्षेपु शौण्डः—अक्षशौण्डः ।

स्यातां यदि पदे द्वे तु, यदि वास्य बहून्यपि
तान्यन्यस्य पदस्यार्थे बहुव्रीहिः समस्यते ॥

(४) जीणइं समासि वि पद अथ
घणां पद अनेरा पद तणइ अर्थि
मेलाइं तेयु समासु बहुव्रीहि
जाणिवउ; अनइ बहुव्रीहि समासि
यद् शब्द छेहि प्रयुंजीइ ।

(क) घणउ गुड छइ जीण लाडू
प्रभूतो गुडो यस्मिन् मोदके स प्रभू-
तगुडो मोदकः ।

(का) सदाचार बांभणु जीणइं गामि
सदाचारा विप्रा यस्मिन् ग्रामे स
सदाचारविप्रो ग्रामः ।

(कि) घणां निर्मलां पाणी जीणं नदि
प्रभूतानि निर्मलानि उदकानि यस्यां
नद्यां सा प्रभूतनिर्मलोदका नदी ।

(की) पामी विद्या जेहि पुरुषि संप्राप्ता
विद्या येनैः ते संप्राप्तविद्या नराः ।

(कु) निर्मलबुद्धि विप्र वैद्य सुभट
अछइं जीण राज भुवनि निर्मलबु-
द्धिका विप्रा वैद्याः सुभटा यस्मिन् राज-
भुवने तद् निर्मलबुद्धिविप्रवैद्यसुभटं
राजभुवनम् ।

(कू) रुलीयायित कीधा जीणं बांभण
तोपिता विप्रा येन स तोपितविप्रः ।

(के) ऊगिउ वृक्षु जीणइं क्षेत्रि
प्रखुडो वृक्षो यस्मिन् क्षेत्रे तत् प्रखुड-
वृक्षं क्षेत्रम् ।

(कै) दूकडी गंगा जीणइं देशि आसन्ना
गंगा यस्मिन् देशे स आसन्नगंगो देशः ।

(को) सरीपडं नामुं जेहनउं सदृशं नाम
यस्य स सनामा ।

(कौ) सरीषुं गोत्रु जेहनउं सदृशं गोत्रं
यस्य स सगोत्रः ।

द्वन्द्वसमुच्चयो नाम्नीर्बहूनां वापि यो भवेत् ।

(५) जीणं समासि विहुं नामनउ
समुच्चयुः अथ घणां नामनउ
समुच्चयु ते समासु द्वंद्व जाणिवउ ।

नरश्च नारायणश्च—नरनारायणौ । पीठं
च छत्रं च उपानच्च पीठछत्रोपानहम् ।

ब्राह्मणाश्च क्षत्रियाश्च वैश्याश्च शूद्राश्च ब्राह्म-
णक्षत्रियविद्वद्शूद्राः ।

—चकारबहुलो द्वंद्वः ।

पूर्वं वाच्यं भवेद्यस्य सोऽव्ययीभाव इष्यते ॥

(६) जीणं समासि अव्ययपदसंयुक्त
पूर्वपद वाच्यु हुइ सु समासु अव्ययी-
भाव जाणिवु ।

गामनइ पाषइ अधिकरी प्रवर्तइ
अधिग्रामं नरः ।

सामीप्ये अव्ययीभावः—

घर कन्हलि वृक्षु उपगृहं वृक्षः ।

वृक्ष कन्हलि घरु उपवृक्षं गृहम् ।

बांभणनउ अभावु ब्राह्मणानामभावः
अब्राह्मणम् ।

माषीनउ अभावु मक्षिकानामभावो
निर्मक्षिकम् ।

अनुयोगः पश्चादर्थे—

बांभण पाछलि शिष्य अनुविप्रं शिष्यः ।

राजा पाछलि सेना अनुराजं सेना ।

वर पाछलि गीत गाती स्त्री अनुवरं
गानगायन्त्यो नार्यः ।

केदारसमीपि सरस्वती अनुकेदारं सर-
स्वती ।

ये ये वडा ते ते मान लहइं यथावृद्धं
मानं लभन्ते ।

ये ये लहुडा ते ते यमिवा बइसइं
यथालघु भोक्तुमुपविशन्ति ।

एयु जेतला बांभण तेतला निर्वाप
दिइ असौ यावद्विप्रं निर्वापान् ददाति ।

जेतलां खांडां तेतला राजपुत्र याव-
त्खड्गं राजपुत्राः ।

जेतला छात्र तेतला पोथां यावच्छात्रं
पुस्तकानि ।

ब्राह्मणसिउं जाइ सविप्रो याति ।

साकरसिउं दूध पीइं सशर्करं पयः पिवति ।

पुत्रसिउं यमइ सपुत्रो भुङ्के ।

अव्ययीभावे सहशब्दस्य समावः ।

पारे मध्ये अन्ते योगे द्वितीया—

समुद्रमाहि रत्न नीपजइं मध्येसमुद्रं
रत्नानि निष्पद्यन्ते ।

नइमाहि माछा हींडइं मध्येनदीं मत्स्या
विचरन्ति ।

पाणीनइ पारि देवालयु पारेजलं देवा-
लयानि ।

पाणीनइ छेहि वृक्षु अन्तेजलं वृक्षः ।

तलाव विचि देहरउं अन्तस्तडागं देव-
गृहम् ।

गाम विचि वडु मध्येग्रामं वटः ।

परिशब्दो वर्जने—

पाटण टाली किहां वसीइ परिपत्तनं
क्वापि नोष्यते ।

नास्तिक टाली कुण पापीउ परिनास्तिकं
कोऽपि न पापी ।

आइ यावदर्थे मर्यादामिविधौ—आ गृहं
यावद्गृहम्, आ ग्रामं यावद्ग्रामम् ।

एवं अव्ययीभाव समास नपुंसक-
लिंगीयु जाणिवउ ।

अथ तद्धितप्रत्यया लिख्यन्ते-
मजीठ राती साडी माञ्जीष्ठा साटिका ।
हलद्रूआं वडां हारिद्राणि वटकानि । इति
रोगयोगात् अण् ।

मघाभियुक्ता रात्रिः दिनं मासो वा-माघी
रात्रिः, माघं दिनम्, माघो मासः ।

फागुण मासतणी पूनिम फाल्गुनी
पूर्णिमा ।

एवं सर्वत्र नक्षत्रयोगे अण् ।

लाष रातउ कांवलउ लाक्षिकः कम्बलः ।
..... लाक्षिकी साडी ।

इति लाक्षारक्तार्थे इकण् ।

कागनउं टोलउं वायसं वृन्दम् ।

अंगनानउं वृन्दु आगनं वृन्दम् ।

पुरुषतणुं समवायु पौरुपम् ।

इति समूहे अण् ।

पुरुपात् समूहे एयण्-

पुरुषतणउ समूहु पौरुषेयम् ।

स्त्रीतणउ समूहु स्त्रैणं वृन्दम् ।

स्त्रीनी सभा स्त्रैणी परिपत् ।

स्त्रीनुं धनु स्त्रैणं धनम् ।

पुरुषनउं वृन्दु पौंसं वृन्दम् ।

स्त्रीपुंसाभ्यां नण्-स्त्रणौ ।

उष्ट्रा उक्ष राजन्य राजन् वत्स मनुष्याणां
समूहेऽकण्-

ऊंटनउ समूहु औष्ट्रकम् ।

वृषभनउ समूहु औक्षकम् ।

रायतणउ समूहु राजन्यकं, राजकम् ।

वत्सनु समूहु वात्सकम् ।

मनुष्यनउ समूहु मानुष्यकम् ।

ग्रामजनवन्धुसहायानां समूहे तद्ध-

ग्रामतणु समूहु ग्रामता ।

जननउ समूहु जनता ।

बंधुनउ समूहु बन्धुता ।

सहायीयांनउ समूहु सहायता ।

गजात् समूहे घटा-

हाथीयांनउ समूहु गजघटा ।

धेनुहस्तिशब्दात् समूहे कण्-

धेनुनउ समूहु धेनुकम् ।

हाथीयांनउ समूहु हास्तिकम् ।

गुणतत्त्वभूतेन्द्रियविषयशब्दास्त्रकरणानां

समूहे ग्रामो वक्तव्यः-

गुणनु समूहु गुणग्रामः । एवं तत्त्वग्रामः,

भूतग्रामः, इंद्रियग्रामः, विषयग्रामः,

शब्दग्रामः, अस्त्रग्रामः, करणग्रामः,

केशशब्दात् समूहे हस्तपक्षपाशा

भवन्ति-

केशनउ समूहु केशहस्तः, केशपक्षः,

केशपाशः ।

तरुपद्मिनीकुमुदकमलादिभ्यः समूहे

खण्डो वक्तव्यः । समस्तवृक्षतृणगुल्म-

जातिभ्योऽपि-

तरूनउ समूहु तरुखण्डम् । [एवं]

पद्मिनीखण्डम्, कुमुदखण्डम्, कमल-

खण्डम् ।

कर्मदूर्वादितृणादिभ्यः काण्डो वक्तव्यः-

कर्मनउ समूहु कर्मकाण्डम् ।

दूर्वानउ समूहु दूर्वाकाण्डम् ।

तृणानु समूहु तृणकाण्डम् ।

आदिग्रहणात्-

अंधारानउ समूहु तमस्काण्डम् ।

गणिकानां समूहे यण्-

गणिकानु समूहु गाणिक्यम् ।

अश्वानां समूहे ईयः—

अश्वनउ समूहु अश्वीयः ।

प्रमाणे अर्थे द्वयसट् दघ्नट् मात्रट् प्रत्यया
भवन्ति—

कडि समा गहूं कटिदघ्ना गोधूमाः ।

गूडां समी षाड् जानुद्वयसी परिखा ।

कांध समुं पाणी स्कन्धद्वयसं जलं
स्कन्धमात्रं वा ।

पदन्त्यात् इति अदितिभ्यो यण् ।

दैत्यानां समूहो दैत्यम्, आदित्यानां
समूह आदित्यम् ।

एयु व्याकरणु जाणइ इत्यर्थे वैयाकरणः ।

सूत्रपुराणन्यायमीमांसेतिहासवेदेभ्यो वेत्य-
धीतेऽर्थे इकण्—

सूत्रु पढइ जाणइ असौ सूत्रिकः । एवं

पौराणिकः, नैयायिकः, मैमांसिकः,

ऐतिहासिकः, वैदिकः ।

सुवर्णनां आभरण सौवर्णान्याभरणानि ।

रूपानां पात्र राजतानि पात्राणि ।

कर्प्पासनां वस्त्र कार्प्पासानि वस्त्राणि ।

हरिणनडं चांबडडं हरिणं चर्म ।

मृगतणडं मांसु मार्गं मांसम् ।

वाघतणां पद वैयाघ्राणि पदानि ।

तस्येदमर्थेऽण् ।

विकृतिवाचिनः प्रकृतावभिधेयायां हितेऽर्थे

ईयो यश्च—

अंगाररहिं हितूडं काष्ठ अंगारीयाणि
काष्ठानि ।

पीला योग्य हितूडं लाकडडं शङ्खव्यं
दारु ।

बाणरहिं हितूड शरकड इषव्यः शरः—
काण्डः ।

कूडीरहिं हितूडं चर्म कुतव्यं चर्म ।

प्रासाद योग्य हितूई ईट प्रासादीया
इष्टिकाः ।

भाणा योग्य हितूडं कांसडं भाजनीयं
कांस्यम् ।

गाडा योग्यु हितूडं लोहडडं शाकटीयं
लोहम् ।

करवतरहिं हितूडं चर्मु ... .. ।

विसनररहिं हितूडं काष्ठ कृशानव्यं
काष्ठम् ।

षांड योग्य हितूई सेलडी खण्डव्या इक्षुः ।

इति उवर्णान्तशब्दात् यः हितेऽर्थे ।

अन्यत्र ईयः—

वत्सरहिं हितूड वत्सीयः ।

घोडारहिं हितूड अश्वीयः ।

पुरुषु राजानीं परि दीसइ इत्यर्थे उप-
माने वति, पुरुषो राजवत् दृश्यते ।

चपलपणडं इत्यर्थे तत्त्वौ भावे चपलता,
चपलत्वं, चापल्यम् ।

अभिव्याप्तौ संपद्यतौ च सातिर्वा देये
त्रा च—

राजा गामु बांभणायतुं करइ राजा
ग्रामं श्रोत्रियसात्करोति ।

देव आयतुं करइ देवत्राकरोति ।

वरुआयती कन्या संपजइ वरत्रासंप-
द्यते कन्या ।

क्षेत्रु विमणइ त्रिमणइ [करइ] द्विगुणा-
करोति त्रिगुणाकरोति क्षेत्रं—इत्यर्थे डाच् ।

दाडिमु नींकोलइ निःकुला करोति दाडि-
मम् ।

मृगु वींधइ सपत्राकरोति मृगम् ।

महिषु वाणि आहणइ निष्पत्राकरोति
महिषम् ।

कणनउ संचकारु आपइ सत्याकरोति
कणान् ।

आंषिं ग्रहियि रूपु चाक्षुषं रूपम् ।

कानि सांभलीयि शब्दु श्रावणः शब्दः ।

पाहाणि पीस्या सातू दार्षदाः सक्तवः ।

ऊखलि षांड्या मुग औदूखला मुद्दाः ।

घोडे वहीयि रथु आश्वो रथः ।

च्युहु वहीयि गाडुं चातुरं शकटम् ।

चौदासिं दीसइ राक्षसु चातुर्दशं रक्षः ।

इत्यर्थेऽण् ।

गामेचउ ग्राम्यः, ग्रामेयः, ग्रामीणः ।

नदीनउं जलु नादेयं जलम् ।

दक्षिणदिशिउ दाक्षिणात्यः ।

पश्चिमीउ पाश्चिमात्यः ।

पूर्वीयु पौरस्यः ।

अहांनउ इहल्यः ।

तिहांनउ तत्रल्यः ।

किहांनउ कुत्रल्यः ।

यहांनउ यत्रल्यः ।

..... पार्वतीयानि जलानि

वर्षाकालनउ मेघु प्रावृषेण्यो मेघः ।

शरत्कालनउ तिडकउ शारदिक आतपः ।

हैमंतनु वायु हैमनः पवनः ।

सांझूणउं सायंतनम् ।

घणदीहुं चिरन्तनम् ।

घणे दिहाडे आव्यु चिरेणागतः ।

थोडे दिहाडे आविउ अचिरेणागतः ।

वडी वार लगाडइ विलम्बते ।

साहइ अवलम्बते ।

म दीधु, म लीधु, म कीधु आक्षेपना-

योगे शतृडानशौ ।

मा योगेऽन्वाक्रोशे इति सूत्रम्, मा कुर्वन्

मा कुर्वाणः, मा ददत्, मा ददानः ।

जु करत, जु लेत, जु देत इत्यर्थे क्रिया-
तिपत्तिः ।

यद्-यदि-चेद्योगे क्रियातिपत्तिः ।

पाते वा सप्तमी ।

जु किमइ हुं धरि जात, तु एयु मइं
गामि न मोकलत यदि अहं गृहं
यायां तदयं मां ग्रामं न प्रस्थापयेत् ।

जु किमइ एयु गामि न जात, [तु]
चोरु बलद न लयेत यदि असौ ग्रामं
न गच्छेत् ततश्चौरो बलीवर्दान्न हरेत् ।

जे किमइ एयु [गृहं?] लेत, तु द्राम
न पडत असौ गोधूमाश्चेद् गृहीयात्
द्रम्मास्ततो न ।

अतीते स्मृत्युक्तौ अभिज्ञा भविष्यन्ती-

जाण अहो पुरुष आपणि लहुडा थ्या
[.....] वस्त्र पहिरता स्मरसि
पुरुष वयं लघुत्वे बहुमूल्यानि वासांसि
परिधास्यामः ।

पुरअहे दीहाडे मिष्टान्न यमता

[....] मिष्टान्नं भोक्ष्यामः ।

ननु शब्दयोगे पृष्ठप्रतिवचनोत्तरे अद्यतनी
पूर्वादेः उत्तरपदे वर्तमानाभावात् । हस्तलेख्यं
अकार्षीत् । ननु करोमि भोः । कथं ब्राह्मणं
शूद्रान्नं भोजयेत् । अन्यायमेव । क्रियासमभिहारे
सर्वत्र हि-खौ भवतः ।

ब्राह्मण यमिसिं यमिसिं ब्राह्मणा भुंक्ष्व भुंक्ष्व ।
तम्हि कहउ कहउ आपणी वात यूयं
कथय कथय निजां वार्त्ताम् ।

अम्हि गामि जास्युं जास्युं वयं ग्रामं
गच्छ गच्छ (?) ।

कालपुरुषत्रयेऽप्येवम् । क्रियासमुच्चयेऽ-
प्येवम् । नाम्न आत्मेच्छायायां यन् काम्य च
गृहीते । गृहकाम्यति ।

दासी बहवत् मानइ बधूयति दासीं नरः ।

एयु लहुडउ लघीयान् लघिष्ठः । इत्यर्थे गुणादिष्टे गुण्यसौ वा पृथ्वादिभ्यो भावेऽर्थे इमनु वा ।

एयु अति पुहुलउ असौ प्रथीयान्, प्रथिष्ठः, प्रथिमा ।

एयु अति कूंअलउ असौ म्रदीयान्, म्रदिष्ठः, म्रदिमा । एवं लघिमा अणिमा महिमा वरिमा गरिमा द्रढिमा कालिमा मलिनिमा ।

†इष्ट ईयस् ईमनु वा प्रत्यये प्रशस्यस्य श्रोः भवति । वृद्धस्य च ज्य^२ । अन्तिकबाढयोर्नेद-साधौ^३ । युवाल्पयोः कन्य[वौ]^४ । स्थूलदूरयुवक्षि-प्रक्षुद्राणां अन्तस्थादेर्लोपो गुणश्च^५ । बहोर्लोपि भू च^६ । प्रियस्थिरस्फिरोरुगुरुवहुलतृप्रदीर्घह्रस्ववृद्ध-वृन्दारकाणां प्रस्थस्फवर्गबंहत्रपूद्राघह्रस्वर्षवृन्दाः ।

तद्वदिष्टेमेयस्य बहुलं प्रत्ययादिलोपश्च ।

एयु अति प्रशस्यु असौ श्रेयान्, श्रेष्ठः, श्रेमा ।

एयु अति वडउ असौ ज्यायान्, ज्येष्ठः, ज्यायिमा ।

एयु अति हूकडउ असौ नेदीयान्, नेदिष्ठः, नेदिमा ।

एउ अति गाढउ साधीयान्, साधिष्ठः, साधिमा ।

एउ अति लहुडउ अति थोडउ असौ कनीयान्, कनिष्ठः, कनिमा ।

एयु अति मोटउ असौ स्थवीयान्, स्थविष्ठः, स्थविमा ।

एयु अति वेगलउ असौ दवीयान्, दविष्ठः, दविमा ।

एयु अति लहुडउ असौ यवीयान्, यविष्ठः, यविमा ।

एयु अति वहिलउ असौ क्षेपीयान्, क्षेपिष्ठः, क्षेपिमा ।

एयु अति क्षुद्रु असौ क्षोदियान्, क्षोदिष्ठः, क्षोदिमा ।

एयु अति घणउ असौ भूयान्, भूयिष्ठः, भूयिमा ।

एयु अति प्रियु प्रेयनुं हुयिवुं असौ प्रेयान्, [प्रेष्ठः], प्रेमा ।

एयु अति स्थिरु असौ स्थेयान्, स्थेष्ठः, स्थेमा ।

एयु [अति] गरूउ वरीयान्, वरिष्ठः, वरिमा । गरीयान्, गरीष्ठः, गरिमा ।

एयु अति बहुलु असौ वंहीयान्, वंहिष्ठः, [वंहिमा] ।

एयु अति लज्जालु असौ त्रपीयान्, त्रपिष्ठः, [त्रपिमा] ।

एयु अति दीर्घु दीर्घनउं हुयिवउं असौ द्राधीयान्, द्राधिष्ठः, द्राधिमा ।

एयु ह्रस्वु असौ हसीयान्, हसिष्ठः, हसिमा । अति वृद्धु वर्षीयान्, वर्षिष्ठः ।

एकस्वराणामदन्तानां च आपागमः ।

एयु प्रशस्यु कहइ..... ।

.....

असौ श्रापयति ।

†एतद्वाक्यसंवादनानि पाणिनिव्याकरण-गतान्यमूनि सूत्राणि—

१ प्रशस्यस्य श्रः । ५-३-६०.

२ वृद्धस्य च । ५-३-६२.

३ ५-३-६३.

४ युवाल्पयोः कन्यतरस्यां ५-३-६४.

५ स्थूलदूरयुवह्रस्वक्षिप्रक्षुद्राणां यणादिपरं पूर्वस्य च गुणः । ६-४-१५६.

६ बहोर्लोपो भू च बहोः । ६-४-१५८.

७ प्रियस्थिरस्फिरोरुवहुलगुरुवृद्धतृप्रदीर्घवृन्दा-रकाणां प्रस्थस्फवर्गहिगर्विर्षित्रपूद्राविवृन्दाः, ६-४-१५७.

एयु वडु कहइ असौ स्थापयति ।
 एयु दूकडउ कहइ असौ नेदयति ।
 एयु गाढउ कहइ असौ साधयति ।
 एयु तरुणउ कहइ असौ यवयति
 कनयति ।
 अतिहिं हुइ बोभूयते, बोभूवीति, बोभोति ।
 अतिहिं जाइ, वली वली जाइ जङ्ग-
 म्यते, जङ्गमीति, जङ्गन्ति ।
 अतिहिं ज्वलइ जाज्वल्यते, जाज्वलीति,
 जाज्वलित ।
 अतिहिं हसइ जाहस्यते, जाहसीति,
 जाहस्ति ।
 अतिहिं रहइ तेष्ठीयते, तास्थायते ।
 अतिहिं देषइ दरीदृश्यते, दरीदृशीति,
 दरीदृष्टि ।
 रीस्थाने लुकि रिरौ वा दरिदृष्टि, दर्दृष्टि ।
 अतिहिं नाचइ नरीनृत्यते, नरीनृतीति,
 नरीनर्त्ति, नर्नर्त्ति ।
 अतिहिं वरसइ वरीवृपीति, वरीवृष्टि,
 वरिवर्ष्टि, वर्वर्ष्टि ।
 अतिहिं पूछइ परीपृच्छयते, परीपृच्छीति
 परिपर्ष्टि, पर्पर्ष्टि ।
 अतिहिं जाइ सरीस्रियते, सरीसरीति,
 सरीसर्त्ति, सर्सर्त्ति ।
 अतिहिं मरइ मरीम्रियते, मरीमरीति,
 मरीमर्त्ति, मर्मर्त्ति ।
 अतिहिं लिइ नेनीयते, नेनेति ।
 अतिहिं पचइ पापच्यते, पापचीति,
 पापक्ति ।
 अतिहिं पढइ पापच्यते, पापठीति, पापट्टि ।
 अतिहिं भणइ वंभण्यते, वभणीति,
 वभण्टि ।

अतिहिं प्रेरइ चेक्षिप्यते, चेक्षिपीति,
 चेक्षिसि ।
 अतिहिं लिखइ वावश्यते, वावशीति,
 वावष्टि ।
 अतिहिं मूकइ मोमुच्यते, मोमुचीति,
 मोमोक्ति ।
 अतिहिं सींचइ सेसिच्यते, सेसिचीति,
 सेसेक्ति ।
 अतिहिं छांडइ ताल्यज्यते, ताल्यजीति,
 ताल्यक्ति ।
 अतिहिं दहइ दन्दह्यते, दन्दहीति,
 दन्दग्धि ।
 अतिहिं जपइ जञ्जप्यते, जञ्जपीति,
 जञ्जप्ति ।
 अतिहिं दोहइ दोदुह्यते, दोदुहीति,
 दोदोग्धि ।
 अतिहिं गात्रु नामइ जञ्जभ्यते, जञ्जभीति,
 जञ्जब्धि ।
 अतिहिं रमइ रंरम्यते, रंरमीति, रंरन्ति ।
 अतिहिं नमइ नंनम्यते, नंनमीति, नंनन्ति ।
 अतिहिं तरइ तेतीर्यते, तेतरीति, तेतर्त्ति ।
 अतिहिं पिसइ शनीश्रस्यते, शनीश्रसीति,
 शनीश्रस्ति ।
 अतिहिं पडइ पनीपल्यते, पनीपतीति,
 पनीपत्ति ।
 अतिहिं लाइ पनीपद्यते, पनीपदीति,
 पनीपत्ति ।
 अतिहिं सूकइ चनीस्कद्यते, चनीस्कन्दीति,
 चनीस्कन्ति ।
 अतिहिं चूटइ, विणइ, चिणइ चेकीयते,
 चेकीयति, चेकेति ।

हुइवा वांछइ बुभूषति ।
 रहिवा थाकिवा थाइवा [वांछइ]
 तिष्ठासति ।
 जाइवा वांछइ जिगमिषति ।
 देषिवा ,, दिदक्षति ।
 बलिवा ,, जिज्वलिषति ।
 हसिवा ,, जिहसिषति ।
 लेवा ,, निनीषति ।
 पचिवा ,, पिपक्षति ।
 पढिवा ,, पिपठिषति ।
 लाषिवा ,, चिक्षिप्सति ।
 भणिवा ,, विभणिषति ।
 पइसिवा ,, प्रविद्विक्षति ।
 मेलिहवा ,, मुमुक्षति ।
 सीचिवा ,, सिसिक्षति ।
 छांडिवा ,, तिल्यक्षति ।
 दहिवा ,, दिधक्षति ।
 तरिवा ,, तितीर्षति ।
 सांभलिवा ,, शुश्रूषति ।
 चालिवा ,, चिचलिषति ।
 फिरिवा ,, विभ्रमिषति ।
 लिखिवा ,, लिलिखिषति ।
 चरिवा ,, चुचूर्षति ।
 पूछिवा ,, पिप्रच्छिषति ।
 धरिवा ,, दिधरिषति ।
 रमिवा ,, रिरंसति ।
 मारिवा ,, जिघांसति ।
 नाहिवा ,, सिष्णासति ।
 कहिवा ,, चिख्यासति ।
 बोलिवा ,, विवक्षति ।

वायिवा वांछइ निवासति ।
 आश्रयिवा ,, आशिशीषति ।
 सूयिवा ,, शिशयिषति ।
 दोहिवा ,, दुधुक्षति ।
 चाटिवा ,, लिलिक्षति ।
 वीहिवा ,, विमीषति ।
 लाजिवा ,, जिहीषति ।
 जूझिवा ,, युयुत्सति ।
 सुकिवा ,, शुशुक्षति ।
 नमिवा ,, निनंसति ।
 खणिवा ,, चिखास(चिखनिप)ति ? ।
 सूधिवा ,, जिप्रासति ।
 पीवा ,, पिपासति ।
 जीपिवा ,, जिगीषति ।
 जीविवा ,, जिजीविषति ।
 मरिवा ,, मुमूर्षति ।
 देवा ,, दित्सति ।
 धरिवा ,, धित्सति ।
 आरंभिवा ,, आरिप्सति ।
 लहिवा ,, लिप्सति ।
 सेकिवा ,, सिसिक्षति ।
 पडिवा ,, पिपतिषति ।
 पामिवा ,, ईप्सति ।
 फाडिवा ,, विभित्सति ।
 जमिवा ,, बुभुक्षति ।
 लेवा ,, जिघृक्षति ।
 पूजिवा ,, अर्चिचिषति ।
 निकोलिवा वांछइ निश्रुकोषिषति ।

रोयिवा वांछइ रुरुदिषति ।
 जाणिवा ,, विविदिषति ।
 चोरिवा ,, मुमुषिषति ।
 चिणिवा ,, चिचीषति ।
 चूटिवा ,, ,, ।
 बीणिवा ,, ,, ।
 तुणिवा वांछइ छुछषति ।
 पवित्रु करवा वांछइ पुपूषति ।
 स्तविवा वांछइ तुष्टुषति ।
 स्मारिवा वांछइ सुस्मूर्षति ।

करिवा वांछइ चिकीर्षति, चिकीर्षितवान्,
 चिकीर्षन्, चिकीर्षमाणः, चिकीर्षिता,
 चिकीर्षितुम्, चिकीर्षणाय, चिकीर्षितु-
 कामः, चिकीर्षितुमनाः, चिकीर्षिता,
 चिकीर्षकः, चिकीर्षितव्यम्, चिकीर्ष-
 णीयम्, चिकीर्ष्यम् ।

अतिहि होउ बोभूयितः, बोभूयितवान्,
 बोभूयमानम्, बोभूयते, बोभूयमानः,
 बोभूयिता, बोभूयितुम्, बोभूयितुकामः,
 बोभूयितुमनाः, बोभूयिषति, बोभूयित-
 व्यम् । एवं सर्वत्र ।

॥ अविज्ञातविद्वत्संगृहीतानि औक्तिकपदानि समाप्तानि ॥

॥ शुभं भवतु ॥

उक्तिरत्नाकरादि अन्तर्गत शब्दानुक्रम ।

अ
अउ ३५, २. ५५, २
अउगनाइ ४२, १
अउज १०, २
अउधारिबुं ५३, २
अउलवइ ४३, १
अउंगड मुगड ५६, २
अऊठ ३२, १
अखत्र १६, १
अखाडउ १६, २
अखोड २२, १
अगर ९, १
अगेवाण ३२, १
अगेवाणू (प्र०) ६६, २
अग्गिम की ३१, १
अग्गेवाणु ६६, २
अग्यारसि ३१, २
अग्नेतनु ५६, १
अचरिज ६, २
अछइ ७४, २
अछतउ ६०, २
अछिवउं ६२, १
अछिवा ६१, २
अछीउं ६०, २
अछुतउ १५, २
अजी ३१, २. ५६, १
अट्टावीस २८, २
अठतालीस २९, १
अठत्रीस २८, २
अठहत्तरि २९, २
अठाणू ३०, १
अठार ५७, २
अठारमउ ३०, २
अठावन २९, १
अठाही ३३, २
अठ्यासी २९, २
अडइ ४३, २. ७०, १
अडवडइ ४३, २

अडसठि २९, २
अढार २८, १
अढारइ १८, १
अढी २७, २
अणगुक ६७, २
अणहारउ २४, १
अणावइ ४८, २
अणाव्यउ ५०, २
अति ७९, १. ७९, २
अतिविस १९, २
अति वृद्धू ७९, २
अतिहि होउ ८२, २
अतिहिं गात्रु नामइ ८०, २
अतिहिं चूँटइ, } ८०, २
विणइ, चिणइ }
अतिहिं छांडइ ८०, २
अतिहिं जपइ ८०, २
अतिहिं जाइ, वली } ८०, १
वली जाइ }
अतिहिं ज्वलइ ८०, १
अतिहिं तरइ ८०, २
अतिहिं दहइ ८०, २
अतिहिं देषइ ८०, १
अतिहिं दोहइ ८०, २
अतिहिं नमइ ८०, २
अतिहिं नाचइ ८०, १
अतिहिं पचइ ८०, १
अतिहिं पडइ ८०, २
अतिहिं पढइ ८०, १
अतिहिं पूछइ ८०, १
अतिहिं प्रेरइ ८०, २
अतिहिं भणइ ८०, १
अतिहिं मरइ ८०, १
अतिहिं मूकइ ८०, २
अतिहिं रमइ ८०, २
अतिहिं रहइ ८०, १
अतिहिं लाइ ८०, २

अतिहिं लिइ ८०, १
अतिहिं लिखइ ८०, २
अतिहिं वरसइ ८०, १
अतिहिं षिसइ ८०, २
अतिहिं सिचइ ८०, २
अतिहिं सूकइ ८०, २
अतिहिं हसइ ८०, १
अतिहिं हुइ ८०, १
अथाह ११, २
अहेसउ १७, २
अधिकरी ७५, १
अधूरउ २१, २
अनाड २२, १
अनुमोदिवुं ५४, २
अनेकवार ६३, १
अनेतइ २७, १
अनेति ६३, १
अनेधि ५७, १. ६३, २
अनेरिसिउं ५५, २
अनेरि परि ५६, २
अनेरीवार २७, १
अनेरुं ५६, १
अनेसउ २७, २. ६४, १
अन्नि ७२, १
अन्यसरीपउ (प्र०) ६४, २
अन्येरीवार ५५, २
अपछर ६, १
अपराधइ ४८, २
अपराधिवुं ५४, १
अपराध्यउ ५०, १
अभावु ७५, १
अभोखउ २६, १
अभोखणुं ६९, १
अभ्यसइ ४१, २
अमावस ६, १
अमावसि ३१, २
अमह केरउ १५, २
अमहनइ ५५, १

अम्हसरीषड २७, २. ६४, ३	असवार ९, २	आखडंडली ६९, १
अम्हंसरीषड ६४, १	असी २९, २	आखलंड १७, १
अम्हारडं ६३, २	असुण्ड ६८, १	आखा २३, २
अम्हारं २७, २. ५५, १	असुद्ध २४, १	आखात्रीज १८, २
अम्हारुं (प्र०) ६३, ३	असोई ६, २	आखुडइ ४३, २
अम्हासित ५५, २	अहांनड ७८, १	आखुडिड ६८, २
अम्हि ५५, १ ७८, २	अहिनाणि ७३, २	आगइ १५, १. १५, २. ५६, १
अम्हे ३५, २. ५५, १	अहिनाणु ६९, २	आगर ११, २
अरचइ ३७, २	अहिवा ६४, २	आगरड ११, १
अरडकमल्लु ६९, २	अहीणुं २६, ३	आगल ११, १. ३१, २
अरडूसड १९, २	अहुण २७, १. २७, २	आगलि (प्र०) ६४, १
अरणइ ५७, १. ६७, २	अहूण ५५, २	आगास ६, १
अरत ६६, २	अहो ७८, २	आगिलड (प्र०) ६४, १
अरतपरत ६६, २	अहोरात ६, १	आगिलुं ५५, १. ६४, १
अरतपरत २६, २. ६६, २	अंकोडड १७, १	आगी १८, २
अरथइ ३७, २	अंकोल २३, २	आघड ५६, १
अरहट २०, १	अंग ३५, १	आचमइ ४३, १
अरहट्टु ६८, २	अंगन ७६, १	आचरइ ७०, १
अरहु ६४, १	अंगरखी ९, २	आचारिज ५, १
अरिरम ६२, २	अंगार ७७, १	आचार्यास ३४, १
अरिहंत ५, १. १५, १	अंगारसगडी ११, १	आच्छिदइ ४०, २
अरीठड १९, २	अंगीठड २६, २	आछड ११, २
अरीम २७, १	अंगूठड ८, २	आछोटइ ४०, १
अरीरम (प्र०) ६२, २	अंतेडर ९, २	आज २७, १. ५५, २. ६२, १
अर्थि ७२, २	अंतेडरी १९, १	आजिकाहि २०, २
अलजु ५६, १	अंधमूंघपणइ २६, १	आजु ६२, २
अलतड ९, २	अंधारड ६, १	आजु लगइ ५६, १
अलसिवेल २१, १	अंधारानड ७६, २	आजूणड २७, १
अलसी ३४, १	अंघोडड ६८, १	आजूणडं ६२, २
अलंकरइ ४८, २	आ	आजूनुं ५६, १
अलंकरिड ५१, १	आडषड १४, २	आजूनुं (प्र०) ६२, २
अलंकरिखुं ५४, २	आक १९, १	आटड २४, १
अवतरइ ४८, २	आकर्षइ ४७, २	आठ २८, १. ५७, २
अवतरिखुं ५४, १	आकलइ ४९, १	आठड २७, २
अवधारिड ५०, १	आकलिड ५१, २	आठमड ३०, २. ५७, १
अवहथइ ४२, २	आक्रमइ ३९, १. ४८, १	आठमि ३१, २
अवाज ६, २	आक्रमिड ५, २	आडड ५६, १. ६४, १
अवाड्डड ६८, २	आक्रंदइ ३८, १	आडण ३२, १
अश्व ७७, १	आक्रुसिड ५१, १	आडावंग ६९, २
असलेस ५, २	आखइ ४१, २	आडि १४, १
	आखड २३, २	आडु (प्र०) ६४, १

- आढउ ३४, २
 आढवइ ४०, २
 आण ६, २
 आणइ ४८, २
 आणतउ ६०, १
 आणतु (प्र०) ६०, २
 आणनहार (प्र०) ६१, ३
 आणनहारु ६१, २
 आणंद ३५, २
 आणिवउं ६२, १
 आणिवा ६१, १
 आणिवुं ५४, १
 आणिवूं (प्र०) ६२, १
 आणी ६१, १. ७३, १
 आणीतउं ६०, २
 आणीतूं (प्र०) ६०, ४
 आण्यउ ५०, २
 आण्यउं ६०, १
 आण्युं (प्र०) ६०, १
 आथमइ ४१, २. ४६, १
 आथम्यउ ५०, २
 आथर ९, २
 आदउ ३३, २
 आदरइ ३७, १
 आदरा ५, २
 आदिशुं ५३, २
 आदिस्यउ ५०, २
 आद्रहणुं ६९, २
 आघरण ३३, १
 आघासीसी २६, १
 आधु ३१, २
 आपइ १८, २. ३८, २. ४७, २
 आपइणी ५६, १
 आपडइ ३८, १. ४८, १
 आपडिउ ५२, १
 आपणउ ८, १
 आपणी ७८, २
 आपणी घायउ ७, २
 आपणुं ५५, १
 आपिउ ५२, १
 आपिवुं ५४, १
 आफलइ ३९, १
 आवू २३, २
 आमउं ७३, २
 आभरण ७७, १
 आभिडइ ४०, २. ४४. १
 आभूयानुं ६७, १
 आमलवेतस ७, १
 आमलसारउ २२, १
 आयउ १८, २
 आयती ७७, २
 आयतुं ७७, २
 आयसइ ४३, २
 आयसिइ ७०, २
 आर १०, २
 आरति २३ १
 आरती १६, १. ३३, १. ६८, २
 आरतीयासरु ६८, १
 आरंभइ ४१, १
 आरंभिवा चांछइ ८१, २
 आराधइ ३८, २
 [आराध्यउ] ५१, २
 आरीसउ ९, २
 आरुह्यउ ४९, २
 आरोपइ ४६, १
 आरोपिवउं ५२, २
 आरोप्यउ ४९, २
 आरोहइ ४६, १
 आरोहिवउं ५२, २
 आलउ १५, १
 आलजाल १९, १
 आलस ६, २
 आलाणर्थम ३४, २
 आलावउ १७, २
 आलिंगइ ४२, २
 आलीगारउ २६, २
 आलूजइ ४२, २
 आलोचइ ४६, २
 आलोच्यउ ५०, १
 आवइ ४१, २. ४६, २
 आवणहार (प्र०) ६१, ३
 आवणहारु ६१, २
 आवतउ ६०, १
 आवतु (प्र०) ६०, २
 आविउ ७८, १
 आविवा ६१, १
 आविवुं ६२, १
 आविवूं (प्र०) ६२, १
 आवी ६१, १
 आवीतउं ६०, २
 आवीतूं (प्र०) ६०, ४
 आव्यउ ४९, २
 आव्यउं ६०, १
 आव्यु ७८, १
 आव्युं (प्र०) ६०, १
 आषुडइ ७०, २
 आशंक ६, २
 आश्रइ ४६, १
 आश्रयिवा ८१, २
 आश्लेषिउ ५२, १
 आसाढ ६, १
 आसू ६, १
 आस्वादिवूं ५२, २
 आस्वासइ ४७, १
 आहणइ ७७, २
 आहर जाहर २६, १. ६९, १
 आहार १८, २
 आहीर १०, १
 आहेडउ १०, २
 आहेडी १०, २
 आंक २४, १
 आंकुस १३, १
 आंखि ८, १
 आंगडणु ६७, १
 आंगणउ ३२, १
 आंगुली ८, २
 आंजइ ३७, २
 आंड ८, २
 आंत्र ८, २
 आंबइरा १८, २
 आंवउ १२, १
 आंवा १९, १
 आंवाफाड २१, २

आंवामाहि ७३, २	ईधण १०, १	उपराठउ ५६, १
आंविल ३१, १	ईमहइ (प्र०) ६३, ४	उपरि २१, १. २४, २
आंविली १९, २ ६९, १	ईस २३, १	उपरि ठाई २६, २
आंविं ग्रहियि रूपु ७८, १	ईसउ (प्र०) ६४, २	उपरियामणु ६४, २
आंसू ६, २	ईहां ६३, १. ६३, २	उपवासी ६९, १
इ	ईडउ ३१, १	उपवासीउ २६, १
इ ५५, १. ५६, १	उ	उपाध्यायांस ३४, १
इकवीस २८, २	उइलउ ३२, १	उपारजइ ३७, २
इकाणू ३०, १	उइसइ ४४, १	उमाड १२, १
इकावन २९, १	उकरडी (प्र०) ६४, ४	उरलिउं (प्र०) ६४, ४
इक्यासी २९, २	उखुडइ ४०, २	उरहु (प्र०) ६४, ३
इगतालीस २९, १	उखेलइ ४३, २	उलषि(खि)वुं ५३, १
इगसठि २९, १	उगउमुगउ ६४, २	उलूरइ ४०, २
इगहत्तरि २९, २	उगणीस ५७, २	उल्लावइ ४१, २
इगु	उगमुगउ ३१, १	उल्लीचइ ४१, २
इगुणचालीस २८, २	उग्रहणी २१, २	उवाणउ २१, १
इगुणत्रीस २८, २	उघड दूघडउ २६, २	उवेखइ ४१, २
इगुणपचास २९, १	उच्छव १४, २	उसीयालु २६, १
इगुणवीस २८, १	उच्छाहिवउं ५४, २	उसीसउ ९, २
इगुणसठि २९, १	उच्छुकपणउ ६, २	उसूर ३१, २
इगुणहत्तरि २९, २	उच्छंग ८, २	उहरउं ५६, १
इगुणीसमउ ३०, १	उछाह ३४, १	उंघइ ४०, १
इगुण्यासी २९, २	उजालइ ४२, १	उंचउं ५६, १
इग्यार ५७, २	उठिउ ४९, २	उंचानीचुं ५६, २
इग्यारइ २८, १	उतावलउ १८, २	उंजइ ४३, १
इग्यारमउ ३०, २	उत्तर ६, १	उंवर १२, १
इग्यारमी ३१, १	उत्तराणउं (प्र०) ६४, ४	ऊकइ (प्र०) २०, २
इणि परि ५५, २. ६२, ४	उदेगइ ४३, २	ऊकदइ ४३, २
इम ५५, २	उदेगामणउ ३२, १	ऊकरडउ २२, १
इमै ६३, २	उदेगामणुं ५७, १	ऊकरडी २०, १. ६४, २
इसउ २७ २. ६४, १	उदेही १३, १	ऊकुडउ २०, २
इसुं ६३, २	उद्यमइ ४९, १	ऊखलउ ११, १
इस्यउं (प्र०) ६३, ४	उधार १०, १	ऊखलि पांड्या ७८, १
इहां २७, १	उधकइ ४१, २	ऊखेडइ ७०, १
इहांतणू ५५, १	उन्मूलइ ४६, १	ऊगइ ४१, २
ई	उन्मूल्यउ ४९, २	ऊगटइ ४३, १
ईट ७७, २	उन्हालउ २०, १	ऊगिउ, ५०, २
ईणपरि ६२, २	उपकरइ ४७, २	ऊगिउ वृक्षु ७४, २
ईणं लाजीइ ७१, १	उपगरइ ४४, १	ऊघडइ ४३, १
ईणं हु व्यारीउ ७३, १	उपचईइ ४९, २	ऊघडदूघडउ ६७, २

- ऊघाडइ ४३, १
 ऊघाडिवउ २१, २
 ऊचाटइ ४८, २
 ऊचाटिउ ५१, १
 ऊच्छालियउ १९, २
 ऊछलइ ४१, १
 ऊछालइ ४१, १. ४६, १
 ऊछीनउ २१, १
 ऊजयणी १०, २
 ऊजलउ १४, २
 ऊजाइ ४२, २
 ऊजाणी २६, २
 ऊटंटइ ७०, २
 ऊटाटीयुं ६९, २
 ऊठइ ४३, १. ४६, १. ७०, १.
 ऊठाडइ ४६, १
 ऊठिवउ ३४, २
 ऊड २१, २
 ऊडइ ३७, १. ४६, १. ७०, १
 ऊडिउ ५१, २
 ऊतर ६, २
 ऊतरिण्यु ६४, २
 ऊतन्यउ ४९, २
 ऊतारणउ १९, १
 उत्तर ७४, १
 ऊदलइ ४०, २
 ऊदेगामणउं ६८, १
 ऊदेही ६९, २
 ऊधंधलु २६, १
 ऊधारइ १६, १
 ऊधांधलुं ६४, २
 ऊधांधलुं (प्र०) ६४, ३
 ऊन २३, १
 ऊपजइ ३८, २. ४९, १
 ऊपजावइ ४९, १
 ऊपजाविउ ५१, २
 ऊपडइ ३८, १
 [ऊपडिउं] ५२, २
 ऊपणइ ४३, १. ७०, १
 [ऊपनउ] ५२, १
 ऊपरि १५, १. ५६, १, ६४, १
 ऊपरि ऊपरि ७३, २
 ऊपरिलुं ५६, १
 ऊपरुं ५६, १
 उपार्जइ ७३, १
 ऊफिरीयामणू (प्र०) ६४, ४
 ऊमउ १९, १
 ऊमटइ ४२, १
 ऊलडइ ४१, १
 ऊललइ ४६, १
 ऊललियइ ४१, १
 ऊलसइ ४९, १
 ऊलालइ ४६, १
 ऊलिषउ ६९, १
 ऊवट ३३, १
 ऊवटइ ४७, २
 ऊवटणउ ३४, २
 ऊवलतउ २५, २
 ऊवेढइ ४३, १
 ऊवेवि(खि)उ ५२, २
 ऊसलसीधुं (प्र०) ६६, ३
 ऊससइ ३९, २
 ऊसीसउं ६७, १
 ऊहाडउ १३, २
 ऊंचउ १९, २
 ऊंट १३, २
 ऊंटनउ ७६, १
 ऊंडहणुं ६९, २
 ऊंदिरउ १३, २
 ए
 ए ५६, १. ७१, २
 एउ अति गाढउ ७९, १
 एउ अति लहुडउ } ७९, १
 अति थोडउ }
 एक २७, २. ५७, १
 एकउडउ ६८, २
 एकत्रीस २८, २
 एकपरि २७, २. ५६, २.
 ६३, १
 एकलउ १५, २. ७३, १
 एकवार २७, १. ६३, १
 एकवीसमउ ३०, १
 एकासणउ ३१, १
 एकु ७३, २
 एकोत्तर सउ ३०, १
 एतलउं ६३, २
 एतला ऊपरुं ५६, १
 एतलुं २७, २. ५५, २
 एतलूं (प्र०) ६३, ३
 एमात्र के ३१, १
 एयु ७८, २
 एयु अति कूंअलउ ७९, २
 एयु अति क्षुद्रु ७९, २
 एयु [अति] गरूउ ७९, २
 एयु अति घणउ ७९, २
 एयु अति दूकडउ ७९, १
 एयु अति दीर्घु ७९, २
 एयु अति पुहुलउ ७९, १
 एयु अति प्रशस्यु ७९, १
 एयु अति प्रियु ७९, २
 एयु अति बहुलु ७९, २
 एयु अति मोटउ ७९, १
 एयु अति लज्जालु ७९, २
 एयु अति लहुडउ ७९, २
 एयु अति वडउ ७९, १
 एयु अति वहिलउ ७९, २
 एयु अति वेगलउ ७९, २
 एयु अति स्थिरु ७९, २
 एयु अन्नि भ्रायु ७२, १
 एयु एकलउ ७३, १
 एयु गाढउ कहइ ८०, १
 एयु जीवइ ७१, १
 एयु जेतला ७५, २
 एयु दूकडउ ८०, १
 एयु तरणउ ८०, १
 एयु तेलु ७३, १
 एयु दुःखि द्रव्यु ७३, १
 एयु देव तणइ ७२, २
 एयु देवदत्तु ७१, २
 एयु दोरी सापु ७३, १

एयु पोष्यवर्गरहिं ७२, १	ऑरहुं २७, २	कणयर ३३, १
एयु प्रधानरहि ७२, १	ऑरीसउ ३२, १	कणहतउ १६, १
एयु प्रशस्यु कहइ ७९, २	ऑलउ २६, २	कणि ७२, १
एयु बोल्या प्रयोग ७२, २	ऑलखइ ४४, १. ४८, १	कणियार ३४, १
एयु ब्राह्मणप्रति ७३, २	ऑलखउ २६, १	कणी २३, १
एयु भुंडउ ७४, १	ऑलखाणउ ३१, १	कथीर ११, २
एयु लहुडउ ७९, १	ऑलखिउ ५०, २	कन्या ७७, २
एयु वडु कहइ ८०, १	ऑलग १६, १	कन्हइ ५६, २
एयु वाधइ ७१, १	ऑलगइ ४८, २	कन्हलि ७३, २. ७४, १. ७५, १
एयु वेद पढणहार ७२, १	ऑलगिवुं ५४, २	कपास १२, १
एयु व्याकरण जाणइ ७७, १	ऑलग्यउ ५०, २	कपीलउ २४, २
एयु शास्त्र वाचणहार ७२, १	ऑलवइ ४८, २	कपूर ९, १
एयु श्राद्धतणउ ७२, २	ऑलविउ ५१, २	कमलउ २३, १
एयु सुखिहिं ७३, १	ऑलंभइ ७०, २	कम(व)ली ३४, १
एयु ह्रस्व ७९, २	ऑलंभउ ६, २	कयर १२, २
एलियउ १७, २	ऑली ३४, १	करइ १८, १. १८, २. ३७, १
एव ५७, १	ऑसरइ ४०, १	करडइ ४२, १
एवडुं ६३, २	क	करणहार ३६, पं० २२. ६१, ३
एवाल ३४, २	क ३१, १	करणहार ६१, २. ६२, २
एह ३५, २	कउछ १२, २	करणाहार ३६, पं० ३३
एह ठाम हुंतउ ५६, २	कउठ १२, २	करत ७८, २
ओघउ २१, १	कउडी १३, १	करतउ २६, १. ७०, १
ओझउ ५, १	कउसीसउ २६, २	करतु (प्र०) ६०, २
ओटइ ४८, १	कचोलउ १८, १	करतुं ६२, १
ओठी १६, २	कचोलउ १६, १	करमदउ २५, १
ओढणउं ६७, २	कच्छोटउ ९, १	करवत १०, २
ओरस (प्र०) ६६, १	कडउ ९, १	करवतरहिं हितूउं ७७, २
ओरसु ६६, २	कडकडइ ४३, २	करवती ३५, १
ओलंडइ ३८, १	कडणि २२, २	करवा ८२, १
ओल्यउ ६४, २	कडव ३२, २. ६८, २	करसउ १०, १
ओवउ १९, १	कडहटउ ३४, १	करसणु ७३, १
ओस ११, २	कडाहउ ११, १	करहउ १३, २
ओसड २५, १	कडि ८, २	करंवउ २२, २
ओही २०, २	कडिदोरउ ३२, २	करा ६, १
ऑंगालइ ४०, १	कडि समा ७७, १	करालियउ २०, १
ऑंठंभइ ४४, १	कडुछउ २१, १	करामइ ४४, २
ऑंड २१, २	कडुछी २१, १	करावइ ४७, १. ७३, १
ऑंडक ६७, २	कडू २१, १	करि ३५
ऑंढइ ४२, २	कणउज ३५, १	करिजे ३५
ऑंधाहली ३५, २	कणनउ ७८, १	करिवउं ३६, पं० ३१. ५२, २

- करिवा ३६, ६१, १. ६२, १ कंकोडउ १२, २
करिवा वांछइ ८२, १. ८२, २ कंपावइ ४०, १
करिवा होउ ८२, २ कंसाल १७, २
करिवुं ६१, २. ६२, २ का ३१, १
करिवूं (प्र०) ६१, ४ काउसग ३३, २
करिसिइ ३६ काकडासींगी २६, १
करी ६१, १. ६२, १ काकडी २३, १. २५, २
करीउ ३६ काकडीरउ १८, १
करी जाणउं ६२, २ काकरउ १८, २
करी जाणुं ३६, पं० २९ कार्कीडउ २५, १
करीस १५, १ काख ८, २
कर्पासनां वख्र ७७, १ कागनउं टोलउं ७६, १
कर्मनउ समूहु ७६, २ कागु ६७, १
कलइ ३७, १ काछउ ३४, २
कलकलइ ४३, २ काछडी ९, १
कलपइ ३८, २ काछवउ १४, १
कलाई ८, २ काज १५, १. २१, १
कलाल १०, १ काजल ९, २
कली १२, १ काट ११, २
कलेवउ ७, २ काटइ ४२, १
कल्पइ ४९, १ काटी ११, २
कल्होडउ २६, २ काठ १२, २
कवडउ १३, १ काठउ १५, २
कवाड ११, १ काठिया २०, १
कविलउ १४, २ काठीहारउ २३, २
कसइ ४२, २ काढइ ३९, २. ४७, २
कसमीर ३५, १ काढउ ३३, १
कसी २५, २ काणि २३, २
कहइ ३७, १. ४७, १. ७९, २. कातती २०, २
कहउ ७८, २ कातरणी १०, २
कहाणी १७, १ कातरि १०, २
कहिउ ५१, २ कातली १९, १
कहियउ २१, १. २७, १. ५५, २ काती ६, १
कहिवा वांछइ ८१, १ कादम १२, १
[कहिबुं] ५३, २ कान ८, १
कहीई (प्र०) ६३, १ कानइ का ३१, १
कहींय ६३, १ कानमात को ३१, १
कहूआलउ ६७, २ कानि सांभलीयि ७८, १
कं ३१, २ कानी ३४, १
कंदोई १०, २ काप १८, २
उ० २० १२ कापइ ४७, २
- कापडइ १८, १
कापडी १६, २
कावरउ १४, २
काम १८, २
कामइ ३९, १
कामण १४, २
कामरू ३४, २
कायर ७, १
कारटउ २२, २
कारटियउ २२, २
कारू १०, १
कारेलउ १२, २
कालाखरिउ ६७, १
कालि ६२, २
कालिजउ ८, २
कालियु ६७, १
काली ७२, २
कालूनुं (प्र०) ६२, ३
कालहनउं ५६, १
काल्हि २७, १. ५५, २
काल्हूणउ २७, १
काल्हूणउं ६२, २
कावजि (प्र०) ६६, २
कावडि १६, १. ३२, २
काष्टि ७२, १
काष्ट ७७, १. ७७, २
काष्टा २४, १
कासुंदउ १७, २
कांइ ३२, १
कांई ५५, १
कांकसी ९, २. २६, २
कांग १२, २
कांगउ १८, १
कांचली ९, १
कांजी ७, १
कांठउ २६, १
कांठलउ १६, १
कांडी १७, २
कांदउ २३, २
कांध समुं पाणी ७७, १

कांपइ ३८, २. ४६, १	कीधुं ५०, १. ६०, १	कुंभतणु ७१, २
कांपिउ ५२, १	कीर्तइ ३८, १	कुंभार १९, २
कांवडी १६, २	कींगायइ ४२, २	कुंभाररउ २४, २
कांवलउ ७६, १	कु ३१, १	कुंभी १७, २
कांवी २४, १	कुघाट १६, १	कुंमारउ २५, १
कांसउ ११, २	कुचेल २५, २	कू ३१, १
कांसउं ७७, २	कुच्छित ७, १	कूआकंठइ २४, १
कांसीवाजउ २४, २	कु जि ६८, २	कूउ ६७, १
कि ३१, १	कुट्टि २३, २	कूकइ ४१, १
किडउ ११, १	कुडी ३५, १	कूकडउ १४, १
किम ५५, १. ६२, २	कुडीरहिं हितूउं ७७, २	कूकर १३, २
किमइ ७८, २	कुडुंवी ३४, २	कूका ५६, २
किमहइ ३१, २	कुढि २३, २	कूचउ १६, १
कियउ २४, १. २५, २	कुण ३५, २. ७५, २	कूजइ ३७, २
किर ५७, १	कुण्डी २४, २	कूटइ ३८, १. ४, १
किरगिरइ ७०, १	कुतिगीउ ६७, २	कूटणउ २१, २
किरातउ १९, २	कुपइ ३८, २. ७०, २	कूटिउ ५१, १
किरि ६७, २	कुपिउ ५१, १	कूड ६, २. २४, २
किलकिलाट १६, १	कुपियउ २१, २	कूडछी ६९, २
किवाडी १६, २	कुरुखेत ३४, २	कूदइ ३८, १
किसउ २७, २. ५५, १. ६४, १	कुरुटतउ २५, २	कूपइ ४९, १
किहां २७, १. ६३, १. ५५, २	कुलथ १२, २	कूल्ह १२, १
किहांतणू ५५, १	कुलथी १२, २	कूवडउ २५, १
किहांनउ ७८, १	कुसइ ४२, २	कूंअलउ ७९, १
किहांहुंतउ ५६, २	कुसणउ ४१, २	कूढली ६६, २
की ३१, १	कुसि २५, २	कूंपल १५, १
कीकी ८, १	कुहइ ३८, १	कूंभट १७, २
कीजइ ३५. ५५, १	कुहणी ८, २	कूंभी २४, २
कीजउ ३५	कुहिउ ५१, २	के ३१, १
कीजतउ ३६	कुंअर ७, १	केत ६, १
कीजतउं ६०, २	कुंअरि १९, १	केतलउ ५५, २
कीजतुं ६२, १	कुंअलउ १४, २	केतलउं ६३, २
कीजतू (प्र०) ६०, ३	कुंअरीरा २५, १	केतलुं २७, २ ५५, २
कीजिसिइ ३६	कुंकू ९, १	केतलू (प्र०) ६३, ४
कीटी २१, १	कुंची ११, १	केदार ७५, १
कीडउ १३, १	कुंठसख २४, १	केला १८, १
कीघउ ३६, पं० २४	कुंड २४, २	केलि १८, १
कीघउं ६२, १	कुंढ २४, १	केवडुं ६३, २
कीघा ७४, २	कुंढगोठि २४, १	केवडू ५७, १
कीधु ७८, १	कुंपी १८, १	केवलउ क ३१, १

केशनउ समूहु ७६, २
 कैसू १२, १
 कै ३१, १
 को ३१, १
 कोइल १४, १
 कोइलि ७३, २
 कोइली १४, १
 कोई ५५, १
 कोट १०, २
 कोटडउं ६९, २
 कोटवाल २१, २
 कोटीलउ ६९, २
 कोठउ २०, २. २४, १. ६६, २
 कोठउ कणि भरिउ ७२, १
 कोठार २०, १
 कोठीभडउ ३३, १
 कोड १५, २
 कोडि २४, १. ३०, २
 कोडिमउ ३१, १
 कोढ ७, २
 कोथली (प्र०) ६६, २
 कोदालउ १०, १
 कोरियउ १८, १
 कोरिवउ १८, १
 कोस १०, १
 कोसंबी ३५, १
 कोसीटउ ६७, १
 कोहलउ १२, २
 कोहली १५, २
 कौ ३१, २
 कः ३१, २
 क्यारउ २३, २
 क्रमइ ७०, २
 क्रयाणा २५, २
 क्रीडउ ३८, १
 क्षमिउ ५१, २
 क्षरइ ७०, १
 क्षुहु ७९, २
 क्षेत्र ७३, २
 क्षेत्रि ७४, २
 क्षेत्रु ७७, २

ख
 खजूअउ १३, १
 खजूर २४, १
 खजूरउ २४, १
 खटमल १७, १
 खड १३, १
 खडखडइ ४४, १
 खडगर २५, २
 खडहडइ ४३, १
 खडी ११, २
 खडोखली ६७, १
 खण २२, २. २४, २
 खणइ ३८, २
 खणिवा ८१, २
 खणेत्रउ १०, १
 खत २१, १
 खप्पर २२, २
 खमइ ३९, १
 खमासण ३३, २
 खयडउ ९, २
 खयरवडी १७, १
 खरहडी १८, २
 खलउ १०, २
 खलहाण १०, २
 खली २३, १
 खल्ली (प्र०) २४, १
 खसइ ३९, २
 खंडइ ३८, १
 खंडायितु ७६, १
 खंडी २४, २
 खंधार १०, २
 खाई (प्र०) ६१, २
 खाज ७, २
 खाजइ ४४, २. ७०, २.
 खाजलु ६९, १
 खाजहलउ २६, २
 खाजा २०, १
 खाट ३३, १
 खाटकी २५, १
 खाटि ९, २
 खाणि ११, २

खातु (प्र०) ६०, २
 खात्र २०, २. २२, २
 खापरउ २२, २
 खामणउ ३३, २
 खायइ ३८, १
 खार २१, १
 खारउ २२, २
 खारिक ३३, १
 खाली २३, १
 खास ७, २
 खासइ ३९, २
 खांडउ २४, २
 खांडां ७५, २
 खांधउ ८, २
 खिरइ ३९, १
 खिसरहंडी ६६, २
 खीच ३३, १
 खीचडउ १६, १
 खीचडी ३३, १
 खीजइ ४३, १
 खीरणी १७, २. २३, २
 खीरि ७, १
 खीलइ ४२, १. ४३, २
 खीलउ १३, २
 खीसउ (प्र०) ६६, २
 खुभइ ३९, १
 खुभिउ ५२, १
 खुरउ २४, २
 खूणउ ३२, १
 खूपइ ४०, २
 खूंदइ ४३, १
 खेड १०, २
 खेडइ ३८, १
 खेडउ २२, २
 खेती १०, १
 खेलणउ २५, २
 खोडउ १५, १. ३३, २. ६९, २
 खोडायइ ४०, २
 खोभइ ३९, १
 खोल २५, १

ग	गाइवुं ५३, २	गिरइ ३७, १
गइंडउ १३, २	गाईमाहि ७२, २	गिरठि २३, २
गउख १९, २	गाउ १०, १	गिलइ ३९, १
गउखु ६९, २	गागरी ११, २	गिलगिली १८, १
गउर १५, १	गाजइ ३७, २	गिलो १९, १
गउंछणउं ६९, २	गाजर १९, २	गिलोई २०, २
गजथर २२, १	गाडरि ३३, २	गीत १५, २. ७५, १
गड ७, २	गाडा योग्यु हितुंड ७७, २	गुड ७४, २
गडु ६९, २	गाडी १९, २	गुडिउ ६८, २
गणिकानु समूहु ७६, २	गाडुं ७८, १	गुडुं ६६, १
गणिवूं ५३, १	गाढउ ७९, १. ८०, १	गुणइ ३७, १. ४८, १
गणीस ३४, १	गाती ७५, १	गुणणी २५, २
गदगद वचन २२, १ /	गात्री २२, २	गुणनु समूहु ७६, २
गदहिला १७, १	गात्रु ८०, २	गुणिउ ५१, १
गदहउ १३, २	गादी १८, १	[गुणिवूं] ५३, १
गमइ ७३, २	गावडि ८, २	गुरु साम्हु ७३, २
गमइं ७४, १	गाभरू २४, २	गुल १८, २
गमा ७३, २	गामडिउ २५, २	गुलगुलायइ ४१, १'
गमाणि ६८, २	गाम दाहिण गमइ ७३, २	गुलणी ९, २
गउ ४९, २	गामनइ पाषइ अधिकरि ७५, १	गुलधाणी २२, १
गउउ ३२, २. ६६, ३.	गाम बिहुं विचि ७४, १	गुलपापडी २२, १
गरहइ ४०, १	गामरउ २५, १	गुलमंडा १४, २
गरुयउ १५, १	गाम विचि वडु ७५, २	गुलियउ १८, २
गरूउ ७९, २	गाम सविहुं गमा ७३, २	गुहिरउ १५, १
गर्गनुं ७१, २	गामि ७१, २. ७२, १. ७४, २	गुंजइ ३७, २
गलअलइ ४३, १	गामु ७३, २. ७७, २	गुंथिवउ ९, १
गलमांठी २४, २	गामेचउ ७८, १	गूगल ३५, १
गलणउ १६, १	गायइ ३७, २. ७०, १	गूजर १६, २
गलहथउ २५, १	गायउ १५, २	गूजरी १६, २
गलहथियउ २५, २	गायवउ २५, १	गूझ ९, २
गलियार ३५, १	गारवउ १५, १	गूंडा समी ७७, १
गवाणि २१, २	गाल ८, १	गूणि ९, १
गहिलउ १८, २	गालउ ३९, १	गूह ९, १
[गहुं] ७८, २	गालिउं ५२, १	गूथइ ४४, १. ४९, १. ७०, १
गहं ७७, १	गाह २२, १	गूथ्यउ ५१, १
गंगा ७४, २	गाहइ ४४, १	गूंद २४, १
गंगेटी २४, २	गांठइ ४२, १	गूंफइ ४९, १
गंधाअइ ४४, १	गांठि १२, १	[गूंफिउ] ५१, १
गंभारउ ३३, १	गांधि १९, १	गूंहली ६७, १
गाइ १८, २. २१, १. ४८, १. ७२, २	गिणइ ३७, १. ४८, १	गेरू ११, २
	गिर १८, १	

गोआडहरड २०, २
 गोई गोसली ६४, २
 गोडल १३, २
 गोखरू १७, २
 गोगीडड २६, २
 गोछड १२, १. ३४, १
 गोत्रु ७५, १
 गोघड २४, २
 गोपिविड ५१, २
 गोफणि १६, २
 गोमूत्री १६, २
 गोयरड २५, १
 गोरी ६, २
 गोलड ७, २. २३, १
 गोवाल १०, १
 गोह १३, २
 गोहीरड १३, २
 गोहू १२, २
 गोहूरी २६, १
 ग्यउं ६०, १
 ग्रसइ ४१, २
 ग्रहइ ४०, १
 ग्रहियि ७८, १
 ग्रामतणु समूहु ७६, १
 ग्रामि दीहाडी प्रति ७३, २
 ग्रामु ७२, २
 ग्वालेर १८, १

घ

घटइ ३८, १
 घडइ १९, २. ४८, २
 घडड ११, १
 घडामांची ३३, १
 घडामंची ६८, २
 घडिड ५०, २
 घडियालड २०, १
 घडिबुं ५४, २
 घडी २०, १
 घण २०, २
 घणउ ७९, २

घणउ गुड छइ } ७४, २
 जीण लाइ }
 घणदीहुं ७८, १
 घणां निर्मलां पाणी } ७४, २
 जीणं नदी }
 घणु ७२, २
 घणुं १८, २
 घणे दिहाडे आन्वु ७८, १
 घर ११, १. १९, १
 घर कन्हलि वृक्षु ७५, १
 घरट २०, १
 घरटी २०, १
 घरट्टु ६६, २
 घरघणियाणी २५, १
 घरपाषलि घाडि करइ ७३, २
 घररा २५, १
 घररी १९, २
 घरि ७२, १. ७८, २
 घरु ७२, २. ७५, १
 घलावइ ४७, २
 घसइ ३९, २. ४७, २
 घसाइ ४४, २
 घसावइ ४७, २
 घाघरनदी २५, २
 घाघरी २५, १
 घाट १२, १
 घातइ ४०, २
 घातकू ७, १
 घायिसउं ६८, १
 घालइ ४७, २
 घालिड ५२, १
 घांट ३५, १
 घांटी ८, २
 घिसि १८, १
 घी ३१, १
 घीउ भणी ७३, १
 घीरी २०, २
 घीवेली १३, १
 घूघटिड ६८, २
 घूघुरड २१, २

घूघुरी २५, १
 घूघू १४, १
 घूमइ ४४, २
 घूघटड २६, १
 घूटड २१, २
 घूंटी ८, २
 घेवर ७, १
 घोडड १३, १
 घोडारहिं हितूड ७७, २
 घोडाहडि ६८, २
 घोडे वहीयि रथु ७८, १
 घोरइ २०, १
 घोलइ ४०, २
 घोसइ ३९, २
 घ्राइड ४९, २

च

च ५७, १
 चउकीवट ३२, १
 चउकीवटा (प्र०) ६६, १
 चउकीवट्टु ६६, १
 चउगट्टि ३२, १
 चउगुणउ ३२, २
 चउगुणउं ६८, १
 चउघडिड ३१, २
 चउडोत्तर सड ३०, १
 चउत्रीस २८, २
 चउथड ३०, २. ५७, १
 चउथि ३१, २
 चउद २८, १
 चउदमड ३०, २
 चउदसि ३१, २
 चउपड २५, २
 चउपन २९, १
 चउमालीस २९, १
 चउमासड ३३, २
 चउरसड ३३, २
 चउराणू ३०, १
 चउरासी २९, २
 चउरी ३३, १
 चउवीस २८, २

चउसङ्घि २९, १	चालीस २८, २	चुंठिउ ५१, १
चउसालउ ३३, १	चालीसमउ ५७, १	चुंठिउं ५४, १
चउहत्तरि २९, २	चावइ ३९, १	चुंवइ ३८, २
चकरडी १६, २	चास १४, १	चूअइ ४२, १
चक्यउ ३४, २	चांच १४, १	चूक ७, १
चडइ ४०, २. ४३, १. ४८, २	चांदलउ १४, १	चूकइ ४४, २
चडिउ ५१, १	चांद्रिणानी लांप ६९, २	चूकउ १६, १
चणउ १२, २	चांद्रिणु २६, १	चूटिवा वांछइ ८२, १
चपलपणउं ७७, २	चांप ३५, १	चूणि १६, २
चमार २०, १	चांपइ ४१, १	चूति ८, २
चरउ २५, १	चांपउ १२, २	चून २४, १
चरचइ ३७, २	चांवडउं ७७, १	चूनउ २४, १
चरिवा वांछइ ८१, १	चांमडी ९, १	चूल्ही ११, १
चरू २२, २	चिडउ १४, १	चूसइ ३९, २
चर्म ७७, २	चिडी १४, १	चूंटइ ३८, १. ८०, २
चर्मु ७७, २	चिणइ ३७, १. ४९, २. ८०, २	चेत ६, १
चलणी ९, १	चिणिउ ५१, १	चेतिउं ५२, १
चलू ८, २	चिणिवा वांछइ ८२, १	चेलउ २१, १
चवदइ ५७, २	चिणिउं ५४, १	चोखउ १४, २
चवलांरी १८, १	चिणोठी ६७, २	चोज ६, २
चहुंटी ३२, २	चित्रावेलि २२, १	चोपडइ ४०, २
चंदन २५, २	चिहुं परि (प्र०) ६३, २	चोपड्यउ ५२, १
चंदौउ ६९, १	चीकणउ २२, १	चोरइ २२, २. ३९, १. ४८, २
चंद्रयउ ९, २	चीखल २३, १	चोरडउ २२, १
चाउंडा ६, २	चीचूअइ ४४, २	चोरिवा वांछइ ८२, १
चाक २४, २	चीठी १८, १	चोरिउं ५४, १
चाकी १६, २	चीणउ १२, २	चोरी ७, १
चाचर ३३, १	चीत्रइ ३७, १	चोरु ७८, २
चाचरि २३, १	चीत्रउ १३, २	चोलवटउ २१, १
चाटिवा वांछइ ८१, २	चीपडीउ ६७, १	चोपा ७२, २
चाटुकारिया वचन ६. २	चीपिडउ २५, १	चौदसिं दीसइ राक्षसु ७८, १
चाथ (प्र० वाघ) रि १८, १	चीफाड २६, २	च्यहु परि ६३, १
चावण ७, २	चीभडी १२, २	च्यारइ ७३, १
चामाचेड १४, १	चील्ह १४, १	च्यारि ५७, २
चारि २८, १	चील्हसाग १७, २	च्यारिवार (प्र०) ६३, १
चारोली ३१, १	चीपलालुं ६८, १	च्युहु वहीयि गाहुं ७८, १
चान्यउ ५०, १	चींतवइ ३८, १	छ
चालइ ४६, २	चुहुटली (प्र०) ६६, २	छ २८, १
चालणी २०, १	चुंकलइ ४६, २	छइ २०, २. ४१, २. ४७, २.
चालिउ ५२, १	चुंटइ ४८, २	छट्टउ ३०, २. ५७, १
चालिवा वांछइ ८१, १		

छट्टीलिखित २४, २
 छठि ३१, २
 छतु (प्र०) ६०, ३
 छत्रीस २८, २
 छपन २९, १
 छप्पई १३, १
 छमकारिउ ५१, २
 छमकाव्यउं ६८, २
 छयकारु ६७, २
 छयालीस २९, १
 छ रितु ६, १
 छहत्तरि २९, २
 छाजइ ४०, २
 छाजउ २२, १
 छाणउ १३, २
 छाणावलि ६९, २
 छात्र ७५, २
 छानउ १९, १
 छायइ ४२, २
 छार १०, १
 छालउ १३, २
 छालि १२, १
 छाली ७१, २
 छावडउ ६, २
 छावति ११, १
 छावीस २८, २
 छासठि २९, १
 छांडइ ४१, २. ८०, २. ४६, २
 छांडिवा वांछइ ८१, १
 छांडिवुं ५३, १
 छांह १५, १
 छिछ (प?) इ ७०, १
 छिनु ३०, १
 छिवइ ४०, २. ४३, २
 छीकउ १९, १
 छीकणी २५, २
 छीडणि (प्र०) ६६, ४
 छीतर २२, २
 छीपउ ६७, २
 छीकइ ४४, २. ४७, २

छींडणि ६६, २
 छींडी २१, २
 छुरउ २४, २
 छूटइ ४३, २. ४८, २. ७०, १
 छेकइ ४४, २
 छेकडि ६६, २
 छेतरीयउ २६, २
 छेदइ ४२, २. ४८, ९
 छेदियउ १४, २
 छेहि ७५, २
 छेहिलुं ५५, १
 छोडिउ ५०, २
 छोति १५, २
 छोह ३२, १
 छः ५७, २
 छ्यासी २९, २

ज

जइ ५६, १
 जइ करत ३६
 जइ किमइ ६३, २
 जइ किमइइ ३१, २
 जइ कीजत ३६
 जइ दीजत ३६
 जइ देत ३६
 जइ लीजत ३६
 जइ लेत ३६
 जई (प्र०) ६१, १
 जईतउं ६०, २
 जईतूं (प्र०) ६०, ४
 जईयइ किमइ (प्र०) ६३, ४
 जउ ५५, २
 जउणा २२, १
 जउराणउ ६, १
 जगाडइ ४७, २
 जट्ट १५, १
 जड १२, १
 जडपणउ २७, २
 जडी १७, १
 जणउ ३४, १
 जणाइ ४४, २

जणावइ ४७, १
 जतियारउ २०, २
 जननउ समूहु ७६, २
 जनम १४, १
 जनोई १०, १
 जपइ ३८, २. ८०, २
 जपमाली २१, १
 जमवारउ १८, १
 जमाई ६७, २
 जमिवा वांछइ ८१, २
 जयणा १८, १
 जरिउ ५०, १
 जल ७८, १
 जलो १३, १
 जव ३३, १
 जवखार १०, २
 जस ३४, २
 जहियइ २७, १. ५५, २
 जहीईं (प्र०) ६२, ४
 जहीय ६२, २
 जं ६३, २
 जंभाभाइ ४०, २
 जाइ १२, २. ७५, २. ८०, १
 जाइफल ९, १
 जाइवउं ६२, १. ७२, १
 जाइवा (प्र०) ६१, १
 जाइवा वांछइ ८१, १
 जाई ६१, १
 जागइ ३७, १. ४७, २. ७० १.
 जागीइ ७१, १
 जाग्यउ ४९, २
 जाजरउ २२, १
 जाडउ १७, १
 जाण अहो पुरुष }
 आपणि लहुडा } ७८, २
 थ्या [...]वख }
 पहिरता }
 जाणइ ४१, १. ४७, १. ७३, १.
 जाणउं ६२, २
 जाणतउ ६०, २
 जाणनहारु ६१, २

जाणहार (प्र०) ६१, ३.	जिमिबुं ५३, १	जूसरू ६९, २.
जाणहारु ६१, २	जिमिवूं (प्र०) ६२, १	जे किमइ एयु } ७८, २
जाणिसं ६०, १	जिमी (प्र०) ६१, २	[गहुं] लेत,
जाणिवडं ६२, १	जिमीतूं (प्र०) ६०, ४	तु द्राम न पडत }
जाणिवा ६१, २	जिम्युं (प्र०) ६०, १	जेठ ६, १
जाणिवा वांछइ ८२, २	जिसड २७, २. ५५, २	जेतला ७५, २
जाणिवुं ५३, २	जिहां २७, १. ५५, २	जेतला छात्र } ७५, २
जाणिवूं (प्र०) ६२, १	जिहांतणू ५५, १	तेतला पोथां }
जाणी ६१, १	जीण ७४, २. ७४, २	जेतलां खांडां } ७५, २
जाणीतडं ६०, २	जीणइं ७४, २	तेतला राजपुत्र }
जाणीतूं (प्र०) ६०, ४	जीणं ७४, २. ७४, २.	जेतलुं २७, २. ५५, २. ६३, २.
जाण्यड ४९, २	जीपइ ४१, १	जेतलूं (प्र०) ६३, ३
जाण्युं (प्र०) ६०, १	जीपिवा वांछइ ८१, २	जेवडड १५, २
जात ७८, २	जीभ ८, १	जेह ठाम हुंतड ५६, २.
जातड ६०, १. ७३, १.	जीमइ ३९, १. ४६, २.	जेहनडं ७४, २. ७५, १.
जातु (प्र०) ६०, २	जीमिड ५०, १	जेहि ७४, २
जानावासड ६८, २	जीरड ७, २	जो ३५, २
जानी ७, २	जीवइ ३९, १. ४७, २. ७१, १.	जोअण १०, १
जानीवासड २६, १	जीवापोता १९, २	जोइड ४९, २
जानुत्र ६८, २	जीविवा वांछइ ८१, २	जोइबुं ५२, २
जामइ ३८, २	जीविसिइ ३६	जोगवटड २१, १
जाम (य ?) इ ७०, २	जु ५६, १. ६३, २.	जोडइ ३८, १. ४९, १.
जायइ २१, २. ३७, १. ४६, २.	जुआ जुआ १५, २	जोडड २४, १
जायड २४, २	जुआरि ३३, २	जोडिवुं ५३, २
जालडर ११, १	जु करत ७८, २	जोड्यड ५१, १
जाली १९, २	जु किमइ एयु गा- } ७८, २	जोतिषी ३४, २
जावेल २१, १	मिन जात, चोरु }	जोत्र १०, १
जास्युं ७८, २	वलद न लयेत }	जोत्रु ६९, २
जाहड १४, १	जु किमइ हुं घरि } ७८, २	जोयइ ४७, १
जां २७, १. ५६, १. ६३, २.	जात, तु एयु मइ }	जोवन ७, १
जांघ ८, २	गामि न मोकलत }	जोहार ५७, १
जिणइ ४९, १	जु देत ७८, २	ज्यार ६३, १
जिणचंद भट्टारक ६, २	जु लेत ७८, २	ज्वलइ ८०, १
जिणिसिइ ३६	जुवान २२, २	श
जिण्यड ५०, २	जुहारु ६८, १	शखइ ४०, २
जिम २७, १. ५५, १.	जू १३, १	शगडड १५, २. ६७, १.
जिमणड (प्र०) ६४, १	जूआरड ७, २	शटकइ २७, १
जिमणुं ५६, २	जूड २७, १. ५७, १.	शटकइं ६३, १
जिमतड ६०, २	जूडं ६३, १	शणशणइ ४३, २
जिमतु (प्र०) ६०, ३	जूझिवा वांछइ ८१, २	शलझांपसड ६४, २
जिमाडइ ४७, १	जूपइ ४०, २	

झंपावह ४४, १
झाकइ ४४, २
झाड १९, २
झामलउ २५, २
झालरि २२, १
झांप १४, २
झीणउ १५, १
झूझइ ३८, २
झूरइ ४०, २

ट

टलइ ३९, १
टलवलइ ४३, २
टसर ३५, १
टंका २४, १
टार २४, २
टाली ७५, २
टांक १९, १
टांकुलउ १०, २
टीपणउ ३२, १
टीलउ ३२, १
टींटीहडी १४, १
टोपरउ ३३, १
टोलउं ७६, १

ठ

ठवणारी ५, १
ठवणी ३४, १
ठंभीजइ ४०, १
ठाई २६, २
ठाण २१, १
ठाणउ २०, २. २४, २
ठाणांग ६, २
ठाम ५६, २
ठालउं ५६, २
[ठिउ] ४९, २

ड

डर २४, २
डरइ ४०, २
डस्यउ ३४, २
डसइ ३९, २
डहर १७, १
डहरउ २२, २
उ० र० १३

डाकर १७, १
डावउ ६३, २
डावउं ५६, २
डाम १३, १
डावउ (प्र०) ६३, ४
डांभइ ७०, १
डांस १९, २
डेहली ३२, १
डोइलउ १६, १
डोकरउ ३२, २
डोकरु ६६, २
डोडी २३, २
डोहलउ ७, २

ढ

ढल २०, १
ढंढोलइ ४०, २
ढांकइ ४०, १. ४७, २.
ढांकणउं ६७, २
ढांकिउ ५२, १
ढीलउं ५६, २
ढूकइ ४१, १
ढूकडउ ७४, १. ७९, १.
ढूकडी ७३, २
ढूकडी गंगा जीणइं देशि ७४, २
ढोकइ ४१, १

त

तइसउं वात करइ ७३, २
तइं ५५, १
तइं गामि जाइवउं ७२, १
तइं भलइं हुईइ ७१, १
तइं वयरी आणी
बांधीवउ ७३, १
तउ ५५, २. ५६, १.
तक १८, २
तका १८, २
तज २१, १
तडफडइ ४४, १
ततकाल ६, १
तन्तुअउ १४, १
तपइ ३८, २. ४९, १
तपिउ ५१, २

तपरी २४, १
तमक २२, १
तम्हसरीषु (प्र०) ६४, २
तम्हंसरीषउ ६४, १
तम्हारउं ६३, १
तम्हारं (प्र०) ६३, ३
तम्हि कहउ कहउ } ७८, २
आपणी वात }

तरइ ३७, २. ४७, १. ८०, २
तरिवा वांछइ ८१, १
तरिखुं ५३, २
तरी २०, २. २४, २
तरुणउ ८०, १
तरूनउ समूह ७६, २
तर्जइ ३७, २
तन्यउ ४९, २
तलाउ ३२, २
तलागु ६७, १
तलार १६, २
तलाव विचि देहरउं ७५, २
तस्करइ ४८, २
तहियइ २७, १. ५५, २
तहींय ६३, १
तं ६३, २
तंगोटी ३३, १
तंत्र ९, १
तंबोल बीडउ १९, १
तंबोलरी थई ९, २
तंबोली १९, १
ताकइ ४१, १
ताठउ ३४, २
ताड ३५, १
ताडइ ४९, १
ताडिउ ५०, २
ताण (प्र०) ६३, ३
तापसरी २४, २
तारइ ४७, १
ताल २३, १
तालउ ११, १
ताली ८, २. ३४, २
तालुयउ ८, २

ताहरउ ६३, २	तुलाई ३२, २. ६७, १	त्रासइ ३९, २. ४६, १
ताहरुं २७, २. ५५, १. ६३, १	तुहइ ५६, १	त्रासवइ ४६, १
ताहरुं (प्र०) ६३, ३	तुं ३५, २. ५५, १	त्रिगड्ड ७, १
तां २७, १. ५६, १. ६३, २	तू कन्हलि ७४, १	त्रिगुणु ६८, १
तांइ ३१, २	तूठउ १८, २. ५१, १	त्रिणउ १३, १
तांगणी ६४, २	तूणियउ १८, १	त्रिणि ५७, २
तांवउ ११, २	तू पावइ ७४, १	त्रिणि वार (प्र०) ६३, १
तिउणउ ३२, २	तूरी ११, २	त्रिणह २८, १
तिजह ३७, २	तूली २३, १	त्रिपणउ ३४, १
तिडकउ ७८, १	तूसइ ३९, २	त्रिपन २९, १
तिडोत्तर सउ ३०, १	तूंअरि १२, २	त्रिमणइ ७७, २
तिम २७, १. ५५, १. ६२, २	तूंसरीषउ २७, २. ६४, १	त्रिवायउ ३१, १
तिमइ ६३, १	तूंइ ५५, १	त्रिसियउ ७, १
तिरछउ ५६, १. ६४, १	तृणानु समूहु ७६, २	त्रिहत्तरि २९, २
तिरिछउ (प्र०) ६४, १	तृहुपरि ६३, १	त्रिहुं परि ५६, २
तिर्यंच १३, १	तेजिउं ५२, १	त्रीजउ ३०, २. ५६, २
तिल २५, १	तेडइ ४७, २	त्रीस २८, २
तिलउ ३४, २	तेतला ७५, २	त्रीसमउ ५७, १
तिली ८, २	तेतलुं २७, २. ५५, २. ६३, २	त्रुटी ६७, १
तिसउ २७, २. ६४, १	तेतलूं (प्र०) ६३, ३	त्रुटइ ३८, १
तिहां २७, १. ५५ २. ६३, १	ते ते ७५, १. ७५, २	त्रेगति (डि) २०, १
तिहांतणूं ५५, १	तेत्रीस २८, २	त्रेवीस २८, २
तिहांनउ ७८, १	तेर ५१, २	त्रेसठि २९, १
तीज ३१, २	तेरह २०, १. २९, १	त्रोडिउ ५१, २
तीतिर १४, १	तेरमउ ३०, २	त्र्याणू ३०, १
तीन्हउं ६९, २	तेरसि ३१, २	त्र्यासी २९, २
तीमइ ४२, २	तेली १९, १	थ
तीमण ७, १	तेलु ७३, १	थडउ २१, २
तीरथइ २४, २	तेवडउ १५, २	थण ३२, २
तीर्थु ७३, २	तेह ठाम हुंतउ ५६, २	थली २२, ३
तु ५६, १. ६३, २. ७८, २	तोडइ ३८, १	थवइ ४२, १
तुणिवा वांछइ ८२, १	तोलइ ४०, १. ७०, २	थाइवा ८१, १
तु पूठि ७३, २	त्यजिउ ५०, २	थाकइ ४०, २. ७०, २
तुम्हकेरउ १५, २	त्रउअउ ११, २	थाकउ ५१, १
तुम्हनइ ५५, १	त्रडत्रडइ ४४, १	थाकिवा ८१, १
तुम्हसरीषउ २७, २	त्रतालीस २९, १	थापइ ४६, १
तुम्हारं २७, २. ५५, १	त्राकडीवेलउ १७, २	थाल २०, २
तुम्हासित ५५, २	त्राकलउ १०, २	थाली २०, २. २४, २
तुम्हि ५५, १. ५५, १	त्राठउ ५०, २	थाहरइ ४३, २
तुम्हे ३५, २. ५५, १. ५५, १	त्रापउ २२, २	थांपणि १८, २

थांभइ ४१, १
 थांभउ १९, २. २४, २
 थिउं (प्र०) ६०, १
 थीजइ ४२, १
 थीणउ घी ३१, १
 थुभ ३१, १
 थूकइ ४४, २
 थूणी १९, १
 थूथउ १९, २. ३५, १
 थूम २१, २
 थूली २६, १
 थूकु ६७, १
 थै ६१, १
 थोडउ १४, २. ७९, १
 थोडे दिहाडे आविउ ७८, १
 थ्या ७८, २
 थ्युउं ६०, १

द

दउठ २७, २
 दक्खिण ६, १
 दक्षिणदिशिउ ७८, १
 दडउ ३२, २
 दडवडाइउ २६, २
 दमइ ३९, १
 दयामणउ २०, २
 दर २४, २
 दश ५७, २
 दस २८, १
 दसमउ ३०, २. ५७, १
 दसमि ३१, २
 दसी ९, २
 दसे आगलउ १८, १
 दहइ ४०, १. ८०, २
 दहिवा वांछइ ८१, १
 दही ७, १
 दंडइ ७१, २
 दंडाउंछणउ २०, २
 दंतसूकट १६, १
 दंतूसल १७, १
 दंभइ ४३, २

दाखवइ ४०, १
 दाझइ ४४, २
 दाडिमु नींकोलइ ७७, २
 दाढ ८, १
 दाढी ८, १
 दाणउ १६, २
 दाणमंडही १६, २
 दात्रउ ३४, २
 दादर २२, १
 दादुर १४, १
 दादुर वाजउ २५, १
 दाघउ १४, २. ५०, १
 दावडउं ६८, २
 दाम १८, २
 दामण १३, १
 दारीवाडउ ३३, १
 दासी वहु वत् मानइ ७९, १
 दाहिणउ १५, २
 दाहिण गमइ ७३, २
 दांडी ३४, १
 दांतिलउ ३३, २
 दि ७०, १. ७२, १. ७२, १
 दिइ ४७, १. ७५, २
 दियइ ३५
 दिवरावइ ४७, १
 दिषा (खा) डइ ४७, १
 दिहाडउ ३१, १
 दिहाडे ७८, १
 दीख १०, १
 दीखइ ४०, १
 दीजइ ३५,
 दीजउ ३५
 दीजतउ ३६
 दीजतउं ६०, २
 दीजतुं ६२, १
 दीजतूं (प्र०) ६०, ४
 दीजिसिइ ३६
 दीठउ ४९, २
 दीठउं ६०, १
 दीघउ २१, १ ३६, पं. २४
 दीघउं ६०, १. ६२, १

दीधु ७८, १
 दीधुं ५०, १
 दीपइ ३८, २
 दीरघइ कू ३१, १
 दीर्घनउं ७९, २
 दीर्घु ७९, २
 दीवउ ९, २
 दीवटीउ ६९, २
 दीवडी १९, २
 दीवमंदिर २३, २
 दीवाकाणउ २१, २
 दीवाली १८, २. ६७, १
 दीवी २६, २
 दीसइ ७३, २. ७७, २. ७८, १
 दीसतउं ६०, २
 दीह २०, २
 दीहाडा ७३, १
 दीहाडी ७३, २
 दीहाडे ७८, २
 दुक्खइ २०, १
 दुःखिं ७३, १
 दुगुंछइ ४०, १
 दुषमाअरउ ६, १
 दूघडउ २६, २
 दूध ७, १. ७५, २
 दूधु ७२, २,
 दूवलउ ३२, १
 दूमइ ४०, १. ४२, १
 दूर्वानउ समूहु ७६, २
 दूषइ ३७, १. ४९, १
 दूहवइ ४६, १
 देइ ३५
 देई ६१, १. ६२, १
 देउली ३३, १
 देखइ ४०, २
 देखतउ ६०, २
 देखाविखि २७, १
 देखी ६१, १
 देजे ३५
 देणहार ३६, पं० २२

देणहारु ६१, २. ६२, २
 देणाहारु ३६, पं० ३३
 देत ७८, २
 देतउ ३६. ६०, १
 देतु (प्र०) ६०, २
 देतुं ६२, १
 देव आयतुं करइ ७७, २
 देवउं ३६, पं० ३१
 देवतणइ ७२, २
 देवदत्त २१, २
 देवदत्तु ७१, २
 देवा ३६, पं० २८ ६१, १. ६२, १
 देवालय कन्हलि } ७३, २
 तीर्थु छइ }
 देवालय विहुंगमे } ७३, १
 वड दीसइ }
 देवालयु ७५, २
 देवालि १७, २
 देवा वांछइ ८१, २
 देवुं ६१, २. ६२, २
 देवूं ५२, २
 देषइ ८०, १
 देपतु (प्र०) ६०, ३
 देषिवउं ६२, १
 देषिवा ६१, २
 देषिवा वांछइ ८१, १
 देषिवूं (प्र०) ६२, १
 देषिव्युं ५२, २
 देषी (प्र०) ६१, २
 देशांतरी ६९, १
 देशि ७४, २
 देसानी ६७, २
 देसिइ ३६
 देहउ ३६
 देहरइ २२, १
 देहरइरउ २५, २
 देहरउं ७५, २
 देहरासरु ६८, १
 दैत्य ७२, २
 दो [गुं] छइ ४६, १
 दोटी ३२, २

दोतडि १५, २
 दोरउ २२, २. ३२, २
 दोरी ७३, १
 दोसी ३३, २
 दोहइ ४०, १. ९०, २
 दोहडउ २५, १
 दोहणी १६, २
 दोहिलउं ६८, १
 दोहिलुं ५७, १
 दोहिवा वांछइ ८१, २
 दोही ५१, १
 दोहीत्रउ ७, १
 द्रउडइ ४२, २
 द्रमद्रमइ ४४, १
 द्रम्मामु ६८, १
 द्रम्मु ७३, २
 द्रव्यु ७३, १
 द्रहद्रहवार ६४, २
 द्राख १२, २
 द्राम ७८, २
 द्वि ५७, २
 घ
 घड २२, २
 घडहडइ ४४, २
 घणिउ ६७, १
 घणिय १७, १. २५, १
 घणीवउ २६, १
 घत्तूरउ १२, २
 घत्तूरियउ १६, १
 घनागरउ १८, १
 धनु ७६, १
 धनुष ९, २
 धमइ ३७, १
 धमिउं ५२, १
 धरइ ३७, १. ४१, १. ७० १
 धरणइ १६, १
 धरती १०, २
 धरावइ ४१, १
 धरिउ ५०, १
 धरिवा वांछइ ८१, १. ८१, २

धरिवुं ५२, २. ५३, २
 धवलइ ४०, १
 धाई ८, १
 धाईउ ५२, १
 धाडि ९, २
 धाणा ७, १
 धाणी १९, २
 धातइ १५, २
 धातस्वायु ६९, २
 धान २४, २
 धान घीरी
 धामण १७, २
 धायउ ७, २. १८, २
 धावइ ३९, १
 धाहडी १२, २. ३१, १
 धीया न पुत्ता १८, १
 धीरवइ ४१, १
 धींगउ २२, १
 धुलहडी ६७, १
 धूअउ १२, १
 धूअरि १२, १
 धूआ २३, १
 धूणइ ३७, १
 धूणियउ २५, २
 धूपइ ३८, २. ७०, १
 धूपघाणउ ६८, २
 धूसइ ४४ १
 धेणू २१, १
 धेनुनउ समूहु ७६, २
 धोअइ ४२, १
 धोईउ ५१, २. ५२, १
 धोयण ३३, २
 धोरी १३, २
 धोवणी १८, १
 ध्यायइ ३७, २
 ध्रायइ ३७, २
 ध्रायु ७२, १
 ध्रुवउ १६, २
 ध्रू २३, १
 ध्रैठउ ७, २
 ध्रोव १३, १

न

न १८, १. ७२, १. ७८, २
 नइ ७३, १
 नइमाहि माछा हींडई ७५, २
 नउद ९, १
 नउल १४, १
 नखारउ १८, १
 नगरनई उत्तर गमई }
 दूकडउ पर्वतु } ७४, १
 नगरु ७३, २
 नचावइ ४८, १
 नणदोई ६७, २
 नणंद ८, १. ६७, २
 नदि ७४, २
 नदी २५, २. ७४, १
 नदीनउं जलु ७८, १
 नमइ ३९, १. ८०, २
 नमस्करइ ४१, २. ४६, २
 नमस्करिव्युं ५३, १
 नमिवा वांछइ ८१, २
 नमो १५, १
 नयडउ १४, २
 नरनरइ ४२, १
 नव २८, १. ५७, २
 नवकारवाली २१, १
 नवकारसही ३३, २
 नवमउ ३८, २. ५७, १
 नवमि ३१, २
 नवलउ १५, २
 नवाणू ३०, १
 नवारसउ १७, २
 नव्यासी २९, २
 नस ९, १
 नसावइ ४०, १
 नहरणी १८, १
 नहि तु (प्र०) ६२, ३
 नही ३३, २
 नही करइ ३६
 नही दियइ ३६
 नही लियइ ३६
 नहीत ५६, २

नहीं तु ६२, २
 नहुतरिउ ५२, १
 नाक ८, १
 नागरवेलि १२, २
 नाचइ ३८, १. ४८, १. ८०, १
 नाचिउ ५१, १
 नाचिउं ५३, २
 नाठउ ५०, १
 नाणउ २३, २
 नाणिद्रउ ६७, २
 नातणउ ९, १
 नात्रा १८, १
 नाथइ ४४, १
 नाथियउ १६, २
 नान्हउ ६८, २
 नामइ ८०, २
 नामु ७४, १
 नारिंग रूख २२, १
 नालेर १२, २
 नाव १०, १
 नावी १०, २
 नासइ ३९, २. ४८, २
 नासिवा २६, १
 नासिउं ५४, २
 नास्तिक टाली }
 कुण पापीउ } ७५, २
 नाहर १७, १
 नाहिवा वांछइ ८१, १
 नाहिउं ५४, १
 नांखइ ४२, १
 नांगर २५, १
 नांष (ख) इ ४७, २
 नांषि (खि) उ ५२, १
 निउंजइ ४२, २
 निऊ २९, २
 निकरउ २५, २
 निकोलिवा वांछइ ८१, २
 निजंत्रइ ३९, १
 निद्वंधस २०, २
 निद्रालखउ ३२, २
 निबीजइ ७०, २

निमित्ती ३४, २
 नियोजिउं ५३, २
 निरखइ ४१, २
 निरभरछइ ३९, २
 निराकरइ ४४, २
 निरोध १८, १
 निर्धाटइ ४१, १
 निर्मलबुद्धि ७४, २
 निर्मलां ७४, २
 निर्वाप ७५, २
 निलखणउ २६, २
 निलाड ८, १. ६७, २
 निवडियउ २१, १
 निवायउ २४, १
 निवारइ ४३, २. ४६, २
 निवारिउ ४९, २
 निवी ३१, १
 [निवेदिउं] ५३, २
 निषेधइ ४६, २
 निष्ठा २४, १
 निसरावउ १७, १
 निसूग २०, २
 निसेजा २१, १
 निसोत २१, १
 निस्तन्यउ ४९, २
 निंदइ ३८, १. ४६, १
 नीक २३, १. ६६, ३
 नीकउ २६, २
 नीकलइ ४६, २
 नीकल्यउ ४९, २
 नीकोलइ ४६, २
 नीखणियामउ २६, १
 नीचउं ५६, १
 नीठ २४, १
 नीठइ ४३, १. ७०, १
 नीठि २३, १
 नीठियउ २५, २
 नीठुर १४, २
 नीद्रालूखउ ६९, २
 नीपजइ ३८, २
 नीपजइं ७५, २

नीमी १५, १
नीवडइ ४०, १
नीसरइ ४०, १
नीसरणी २०, १
नीसरिउ ४९, २
नीससइ ३९, २. ४६, २
नीसा २०, १
नीसाण १६, १
नीकोलइ ७७, २
नीगमइ ७३, १
नींद ६, २
नीपजावइ ७२, २
नीवू १९, १
नेउर ९, १
नेत्रउ २५, १
नोमाली ३४, १
नोहली ३१, १
न्युंछणउं ६९, २
न्युंजणउं ६९, २
न्हवारइ ४७, २
न्हाइ ४७, २
न्हाइ ५०, १
न्हायइ ३७, १

प

पइठउ ४९, २
पइलउ (प्र०) ६४, ४
पइसइ ३९, २
पइसिवा चांछइ ८१, १
पइंत्रीस २८, २
पइंसठि २९, १
पउंजणी ३४, १
पखालइ ४२, १
पग ३२, २
पचइ ३७, २. ४९, १. ८०, १
पचखाण ३३, २
पचतालीस २९, १
पचारइ ४३, २
पचास २९, १
पचिवा चांछइ ८१, १
पच्छिम ६, १

पच्छिम कि ३१, १
पछोकडु ६९, १
पछइ १८, २. ३१, २. ५५, १
पछेवडइ ९, १
पछेवडी २१, १
पछोकडउ २६, १
पजूसण ३३, २
पटउ २३, १
पटांतरं ६६, २
पटांतरूं (प्र०) ६६, ४
पठणहार (प्र०) ६१, ४
पठणहार ६१, २
पठतु (प्र०) ६०, २
पठावियउ १४, २
पडइ ३८, १. ४८, १. ८०, २
पडखइ ४१, २
पडघउ २१, १
पडजीभी २०, २
पडत ७८, २
पडल २३, २
पडलउ ३४, १
पडली २५, २
पडवास ९, १
पडसाल ३२, १
पडहउ ६, २
पडहू १०, १
पडाई २६, २
पडिउ ५०, १
पडिकमणउ ३३, २
पडिगरिउ ५२, १
पडिलेहण ३३, २
पडिवा ३१, ३
पडिवा चांछइ ८१, २
पडिवूं ५३, १
पडीआर २५, २
पडीगइ ४१, २
पडीगरइ ४६, १
पडीसारउ ६८, २
पडूछइ ४४, १
पडूंचउ ३१, २
पडोसु ६९, १

पडइ ४२, १. ७७, १. ८०, १
पडणहार ७२, १
पडतउ ६०, २
पडमाली २०, १
पडिउं ६०, १. ६२, १
पडिवा ६१, १
पडिवा चांछइ ८१, १
पडिवूं ५३, १,
पडिवूं (प्र०) ६२, २
पठी ६१, १
पठीतउं ६०, २
पठीतूं (प्र०) ६०, ४
पठी सकउं ३६, पं० २९
पठी सकुं ६२, २
पडू ६४, २
पडूच ६४, २
पडूचूं (प्र०) ६४, ४
पडूचूं (प्र०) ६०, १
पणीहारि ७, २
पतीजइ ४३, १ ७०, २
पतंग १७, २
पथरणउं ६७, २
पद ७७, १
पधारउ ४१, १
पनर २८, १
पनरइ ५७, २
पनरमउ ३०, २
पमार २१, २
पमावइ ४१, १
पमोडी १७, १
पयलु ६४, २
पयंतरउ ३२, २
परखइ ४१, २
परचूरणि २५, २
परत २६, २. ६६, २
परतइ ४४, १
परताति १९, १
परनालि १२, १
परम २७, १. ६२, २
परमइ ५५, २

- परमूणउं ६७, २
 परलउ ३२, १
 परव ११, १. ६८, २
 परवारइ ४३, २
 परवाली ११, २
 परसु १८, १
 परहउ २७, २. ५६, १
 परहु ६४, २
 पराणी १०, १
 परायउ ३१, २. ५५, १
 परालु ६९, २
 परि ५५, २ ७७, २
 परिचउ १५, १
 परिणइ ४१, २. ४७, २
 परिणवुं ५४, १
 परिणावइ ४८, २
 परिण्यउ ५१, १
 परिधान २५, १
 परिवारिउं ५७, १
 परिवान्युं ६८, १
 परिसीजइ ४६, १
 परिसीनउ ५१, २
 परीछइ ४१, १
 परीयच्छि ६९, १
 परीयट्टु ६७, २
 परीषि (खि) वुं ५३, १
 परीसइ ४३, १
 परीसिउ ५१, २
 परीसिब्युं ५२, २
 परूवइ ३७, १
 पर्वतनइ अहिनाणि } ७३, २
 गामु वसइ }
 पर्वतु ७४, १
 पलवटि ६९, १
 पलाण १३, २
 पलाणइ ४१, १. ४४, १
 पली ८, १
 पलीवणउ २१, १. ३४, १
 पलेवलउं ६९, २
 पलोटइ ४०, २
 पल्हालइ ४३, २. ७०, १
 पवित्रइ ७०, १
 पवित्री १७, २
 पवित्रु करवा वांछइ ८२, १
 पवीत्रइ ४३, १
 पश्चिमीउ ७८, १
 पसवइ ३२, १
 पसीअइ ४२, २
 पसीजइ ४२, २
 प्ह २२, २
 पहर २०, १
 पहिरइ ४२, २. ४८, १
 पहिरणउ ३२, १
 पहिरता ७८, २
 पहिरवुं ५२, २
 पहिरावइ ४८, १
 पहिराविउ ५२, १
 पहिरिउ ५२, १
 पहिखउ २६, १
 पहिलउ १८, २. ५६, २
 पहिलुं ५५, १
 पही ३९, १
 पहरइ १६, १
 पहूआ १९, १
 पहेली ६, २
 पंखी १४, १
 पंचवीस २८, २
 पंचहत्तरि २९, २
 पंचाणू ३०, १
 पंचावन २९, १
 पंचासी २९, २
 पंड्यांस ३४, १
 पाइक ३२, २
 पाइणि १७, १
 पाइली १७, २
 पाउल ३३, १
 पाउंछणउ २१, १
 पाखइ ६२, २
 पाखखमण ३३, २
 पाखर १३, १
 पाखलि ६४, २
 पाचइ ४४, २
 पाछइ १५, २
 पाछलि ७५, १
 पाछिलउ ३१, २. ६४, १
 पाछिलु ६४, १
 पाछिलुं ५५, १
 पाछेवाणु ६६, २
 पाछेवाणुं (प्र०) ६६, २
 पाज २३, १
 पाजणी २६, १
 पाटउ २३, १. २४, १
 पाटण टाली } ७५, २
 क्रिहां वसीइ }
 पाटलउ ६८, १
 पाटी ३२, १
 पाटू २६, २
 पाटूआली २६, २. ६७, २
 पाठवइ ४४, १
 [पाडइ] ४८, १
 पाडउ २५, १
 पाडिहारू ३१, १
 पाड्यउ २२, २
 पाढ ३५, १
 पाण १७, १
 पाणी १७, १. ७४, २. ७७, १
 पाणीनइ छेहि वृक्षु ७५, २
 पाणीनइ पारि देवालयु ७५, २
 पाणी भरिउं सरोवर ७२, १
 पातली १९, १
 पात्र ७७, १
 पात्रउ १८, १
 पात्रारउ १८, २
 पाथउ ३४, २
 पाथर ११, २
 पादइ ३८, १ ४९, १
 पादरियउ २५, २
 पाद्र २२, २
 पाधरु ६४, १
 पान १२, १
 पान्हउ १७, २
 पान्ही ८, २

पापड २२, २
 पापीड ७५, २
 पामइ ४१, २
 पामिड ५०, १
 पामिवा वांछइ ८१, २
 पामिबुं ५४, १
 पामी विद्या जेहि पुरुषि ७४, २
 पायइ ४१, १
 पायकेसरी ३४, १
 पायठवणउ ३४, १
 पारड ११, २
 पारस पाहाण २२, १
 पारि ७५, २
 पारेवड १४, १
 पालइ ४१, १
 पालड १२, १ ५७, १
 पालटइ ४३, १
 पालटउ ६८, १
 पालटिउ ५६, २. ६८, १
 पालणउ २५, २
 पालथी ९, १
 पालवइ ४३, २
 पालि २३, १
 पालिउ ५०, २
 पालिबुं ५४, १
 पालुइ ७०, १
 पावइ ४१, २
 पावटउ १७, १
 पाव (ख?) रिउ ६८, २
 पापइ ६२, ४. ७४, १ ७५, १
 पापलि (प्र०) ६४, ३
 पाप (ख) ह ५५, २
 पासड ७, २. ८, २. २५, १
 पासाकेवली २३, २
 पासि ५६, २
 पासी १०, २
 पाहणि पीस्या सातू ७८, १
 पाहरी ६९, २
 पाहरीं जागीइ ७१, १
 पाहरू १६, १
 पाहाण ११, २

पांख १४, १
 पांगुरइ ४८, १
 पांगुरणउ ३२, १
 पांगुन्यउ ५२, १
 पांगुरावइ ४८, १
 पांगुरिबुं ५२, २
 पांच २८, १. ५७, २
 पांचमउ ३०, २. ५७, १
 पांचमि ३१, २
 पांजरउ २२, २
 पांडरउ १४, २
 पांति १४, २
 पांभडी ३४, २
 पांसुली ९, १
 पिण्डखजूर २४, २
 पितर ८, १
 पियइ ३७, १
 पिराणउ ६९, १
 पिहुलउ ३३, २
 पिंगाणी २३, २
 पीइं ७५, २
 पीजहलउ २६, २
 पीजहलु ६९, १
 पीटणउ २१, २
 पीठ १५, १
 पीठी १६, १
 पीडइ ३८, १
 पीढी २२, १
 पीतरियउ ७, २
 पीतल ११, २
 पीत्राणी ६९, १
 पीत्रीयु ६९, १
 पीथुं ५०, १
 पीपल १२, १
 पीपलरी २६, १
 पीपलि ७, १
 पीपलीमूल ३४, २
 पीपी २६, १
 पीयइ ४६, २
 पीलउ १५, २
 पीलू ३५, १

पील्या २५, १
 पीवा वांछइ ८१, २
 पीवूं ५२, २
 पीसइ ४४, १. ४६, १
 पीसती २०, २
 पीस्या ७८, १
 पीहर १५, १
 पींगाणउ २३, २
 पीछ १४, १
 पीजइ ३७, २
 पीजणउ १०, २
 पीजती २०, २
 पींडार २२, २
 पींडी ८, २
 पुकारइ ४४, २
 पुडउ १६, २. २३, २
 पुण पुण ५७, १
 पुत्रसिउं यमइ ७५, २
 पुत्रि २१, २
 पुफ्फपडली २५, २
 पुरअहे दीहाडे } ७८, २
 मिष्टान्न यमता }
 पुरस ८, २
 पुरु ५५, २
 पुरुष ७८, २
 पुरुषतणउ समूहु ७६, १
 पुरुषतणुं समवायु ७६, १
 पुरुषनउं वृंदु ७६, १
 पुरुषभणी ७३, १
 पुरुषि ७४, २
 पुरुषु राजांनीं परि } ७७, २
 दीसइ }
 पुरोकउं ६७, २
 पुहर ७३, १
 पुहुलउ ७९, १
 पुहुंक १९, १
 पुंआड ३३, १
 पुंखियउ २४, १
 पुंजउ (प्र०) ६४, ४
 पूअरअ ३३, २
 पूगीफाड २१, २

- पूछ १३, १
 पूछइ ३७, २. ४८, १. ८०, १
 पूछणहार (प्र०) ६१, ४
 पूछणहारु ६१, २
 पूछतउ ६०, २
 पूछतु (प्र०) ६०, ३
 पूछिउ ४९, २
 पूछिउं ६०, १
 पूछिवउं ६२, १
 पूछिवा ६१, २
 पूछिवा वांछइ ८१, १
 पूछिवुं ५३, २
 पूछिवूं (प्र०) ६२, २
 पूछी ६१, १
 पूछीतउं ६०, २
 पूछीतूं (प्र०) ६०, ४
 पूछयुं (प्र०) ६०, २
 पूजइ ४१, २. ४६, २
 पूजिवा वांछइ ८१, २
 पूजिवुं ५३, १
 पूठउ ८, २
 पूठि ६३, ४. ७३, २
 पूठिं ६३, २
 पूडा २०, १
 पूर्णी ६७, १
 पूत ७, २. २४, २
 पूतली ११, १
 पूत्रलउ १६, २
 पूनिम ३१, २. ७६, १
 पूरइ ३९, १. ४१, २
 पूरउ ३१, २
 पूरव दिश ६, १
 पूरिसइ २१, २
 पूर्वीयु ७८, १
 पूलउ १६, २
 पूंजइ ४०, २
 पूंजउ ६४, २
 पूंद ८, २
 पेलावेलि २६, २
 पोईस्त १९, १
 पोटलिया १६, १
 उ० २० १४
- पोटली १६, १
 पोठीउ ६७, २
 पोठीयउ १३, २
 पोत्रउ ७, २
 पोथउ २२, २
 पोथउं ७३, १
 पोथां ७५, २
 पोथी ३२, १
 पोरवाड २१, २
 पोरसी ३३, २
 पोली २०, १. ३३, १
 पोषणु ७२, १
 पोष्यवर्गरहिं ७२, १
 पोस ६, १
 पोसइ ३९, २
 पोसहथउ २६, १
 पोसाल १८, २
 प्रकासइ ४०, १. ४७, १
 प्रजूंजिउ ५१, १
 प्रति ७३, २
 प्रतीठ २३, १
 प्रधान रहि ७२, १
 प्रयाणउ ९, २
 प्रयुंजइ ४८, २
 प्रयोग ७२, २
 प्रवर्तइ ७५, १
 प्रवाली ११, २
 प्रशस्यु १९, १. १९, २
 प्रसवइ ४९, १
 प्रसविउ ५१, २
 प्रसंसइ ३९, २
 प्रसाद रा २४, २
 प्राणीया ७२, २
 प्राणीयां तु मति- } ७२, २
 जीवी भला }
 प्रासाद योग्य } ७७, २
 हितूई ईट }
 प्राहुणउ ३३, २
 प्रियु ७९, २
 प्रीणइ ४७, २
 प्रेयनुं ७९, २
- प्रेरइ ४२, २. ४६, २. ८०, २
 प्रेरिउ ५१, २
 प्रोअइ ४२, २
 छीह ८, २
- फ
 फडफडइ ४३, २. ७०, २
 फरलउ २१, २
 फरसइ ३९, २
 फरिस्यउ ५०, १
 फलइ ३९, १
 फलहउ १९, २
 फली १८, १
 फंदइ ४०, २
 फागुण ६, १
 फागुणमास } ७६, १
 तणी पूनिम }
 फाटउ १६, २
 फाडइ ४०, १. ४९, १
 फाडियउ १४, २
 फाडिवा वांछइ ८१, २. ८२, १
 फाडी ६६, २
 फाड्यउ ५१, २
 फाल २५, १
 फालरउ २५, १
 फिरइ ४६, २
 फिरक ६७, २
 फिरिवा वांछइ ८१, १
 फीटइ ४०, २. ४३, १
 फीण १२, १
 फुई ३२, २. ६९, १
 फुईहाई २६, १. ६९, १
 फूटइ ३८, १. ४८, २. ७०, २
 फूटउ ५१, १
 फूटरउ २६, १
 फूटी २३, १
 फूरइ ३९, १
 फूलपत्री ७२, २
 फुलिंग ३५, १
 फूकइ ४४, २
 फेडइ ४२, २
 फोडी २०, २

फोडइ ३८, १	वापडउ ५६, २..६८, १	विहुं ७४, १
फोडउ ७, २	वापसरीषउ ६६, २	विहुं गमे ७३, २
फोफल ३४, १	वाफ ३३, १	विहुं परि २७, २. ५६, २
ब	वाबीहउ १४, १	वीकानयर ११, १
बइठउ १९, २. ४९, २	वार ११, १. ५७, २	बीज ३१, २
बइरी ९, २	वारइ २८, १	बीजउ ५६, २
बइसइ ४४, १. ४७, २	वारमउ ३०, २	बीजउं ३०, २
बइसईं ७५, २	वारवट ३२, १	बीजली १२, १
बकोर १८, १	वारसि ३१, २	बीजाबोल १७, २
बगलउ १४, १	बालइ ४२, १	बीजी भूमि २५, १
बगाई ६७, १	वालउ १२, २	बीजोरउ १२, २
बजरइ ४०, १	वालक ३९, १	बीयउ १७, १
बडबडइ ४०, २	वावन २९, १	बील १२, १
बत्रीस २८, २	वावनउ चंदन २५, २	बीह १६, २
बयालीस २९, १	वावीस २८, २	बीहइ ४१, २. ४६, २
बलइ ४१, २	वासठि २९, १	बीहावइ ४१, २. ४९, १
बलद् १३, २. ७८, २	बाहिरल्युं ५५, १	बीहाविउ ५०, २
बलबलीउ ६९, १	बाहिरहुंतउ ५६, १	बीहिल ५०, २
बलहि ६८, २	बाहिरि २७, २	बीहिवा वांछइ ८१, २
बलिउ ५२, १	बांधइ ३८, २. ४८, २	बुद्धि ७४, २
बलिवा वांछइ ८१, १	वांधिउ ५०, २	बुहारी ११, १
बसवसइ ४३, १	बांधीवउ ७३, १	बूझइ ३८, २. ४८, २
बहिणि ८, १	बांभण ३४, २. ७४, २. ७५, २	बूझिउं ५३, २
बहिन ६९, १	बांभणनउ अभावु ७५, १	बूडइ ३८, १
बहिरउ २६, १	बांभणउं घरु ७२, २	बूडउ ७, १
बहुरखउ ३२, १	वाभणना ७२, २	बूव १६, १
बहुलु ७९, २	बांभण पाछलि शिष्य ७५, १	बेडी १०, १
बहेडउ १२, २. १७, २. ३२, २	बांभणायतुं ७७, २	बेल १७, २
बंग ३४, २	बांभणी १३, १	बेहडउं ६६, १
बंधुनउ समूहु ७६, २	बांभणु ७४, २	बेहइं (प्र०) ६६, १
बाउची १९, १	वि २७, २	बोर ३४, १
बाउल २२, २	विउणउ ३२, २	बोरि १२, १
बाउलउ २६, २	विडोत्तर सउ ३०, १	बोलइ १९, १. ४१, १. ७३, २
बाउलु ६९, १	विमणइ ७७, २	बोलणहार (प्र०) ६१, ४
वाकरउ १३, २	विमणउं ६७, २	बोलणहारु ६१, २
वाण १९, २	विमातकाना कौ ३१, २	बोलतउ ६०, २
वाणरहिं हितूउ शरकड ७७, १	विमात्र कै ३१, १	बोलतु (प्र०) ६०, २
वाणि ७७, २	विलाडउ ३५, १	बोलिवउं ६२, १
वाणू ३०, १	वि वार (प्र०) ६३, १	बोलिवा ६१, २
वाप ८, १. २६, २. ६६, २	विहत्तरि २९, २	बोलिवा वांछइ ८१, १
वापइ १८, २	विहु परि (प्र०) ६३, २	बोलिवुं ५३, २

बोलिवूं (प्र०) ६२, १
 बोली ६१, १
 बोलीतडं ६०, २
 बोलीतूं (प्र०) ६०, ४
 बोल्याडं ६०, १
 बोल्या ७२, २
 बोल्यां (प्र०) ६०, १
 व्यासणउ ३१, १
 व्यासी २९, २
 ब्राह्मण ७२, २
 ब्राह्मण प्रति ७३, २
 ब्राह्मण यमिसिं यमिसिं ७८, २
 ब्राह्मणसिडं जाइ ७५, २
 ब्राह्मणु शिष्यपार्हिं }
 पोथडं सिखावइ } ७३, १
 भ
 भइरव ६, २. ३३, २
 भइसि ७२, १
 भउजाई ३२, २
 भक्ति ७३, २
 भखइ ३९, २
 भजइ ४९, १
 भडह (भ) डइ ४४, २
 भडिथ १७, १
 भणइ ४२, १. ४८, १. ८०, १
 भणावइ ४८, १
 भणाव्यउ ५०, २
 भणिवा वांछइ ८१, १
 भणिवूं ५३, १
 भणी १५, १. ७३, १
 भण्यउ ५०, २
 भत्रीजउ ६७, २
 भथायितु ६७, १
 भमइ ३९, १
 भमती ३३, १
 भमरउ १३, १
 भमरडउ १६, २
 भमलि २३, १
 भमाडइ ४०, १
 भमिउ ५१, १
 भमतउ ७३, १

भरइ ३७, १. ४९, १
 भरणी २५, २
 भरणु पोषणु ७२, १
 भरिउ ५०, १. ७२, १
 भरिउं ५६, २. ७२, १
 भरिवूं ५३, २
 भरुअच्छ ११, १
 भस्यउ १४, २
 भलइं ७१, १
 भला ७२, २
 भलिसुं ४१, १
 भली २४, १
 भषइ ३९, २
 भष्य (ख्य) उ ५०, १
 भसम १५, २
 भससूत २५, १
 भंजवाड २६, २
 भंडार २०, १
 भंडारु ६८, २
 भाई ७, २
 भाउ बीज १८, २
 भागउ ४९, २
 भाजइ ३७, २
 भाट २१, २
 भाठ ११, १
 भाडउ २४, १
 भाणउ २०, २
 भाणा योग्य हितूडं }
 कांसडं } ७७, २
 भाणेजउ ७, २
 भात ७, १
 भात्रीजउ ७, २
 भाथडी ३३, १
 भाद्रवउ ६, १
 भारउट ३२, १
 भारी ५६, २
 भारु ७१, २
 भालि २३, १
 भाषइ ३९, २
 भांखडी १७, २
 भांगरउ १९, २

भांजइ ३७, २. ४८, १
 भांजिवूं ५३, १
 भांड २२, १
 भांडइ ३७, २
 भिउडी ८, १
 भिंगार १५, १
 भीखइ ३९, २
 भीखारी ३३, २
 भीतरउ ३२, १
 भीति ३२, १
 भील १०, २
 भुइफोड ३५, २
 भुजाई ६९, १
 भुलइ ४०, २
 भुवनि ७४, २
 भुंजइ ४६, २
 भुंडउ ७४, १
 भूइ १०, २
 भूख ७, १
 भूखियउ ७, १
 भूतंतउ प्राणीया भला ७२, २
 भूहिरउ ३२, २
 भेटिउ ५१, २
 भेदइ ४३, १
 भेदिउ ५१, २
 भेदिव्युं ५३, १
 भेलइ ४६, २
 भोगल २७, १
 भोलउ ६९, २
 म
 मह घरि रहिवडं ७२, १
 महलउ १५, २
 महं ५५, १. ७८, २
 महं रहीइ ७१, १
 महं १०, १. २३, १
 मउठ १२, २
 मउड ९, १
 मउडइं ५७, १
 मउणि ११, २
 मउर १५, १
 मउरा १८, २

मऊ (प्र०) ६६, ३	म लीधु ३६. ७८, १	माणी २३, १
मकनउ २५, १	म लेइ ३६.	मातउ ३३, २
म करि ३६	म लेसि ३६	मात्रा विना १८, १
म करिसि ३६	मवइ ४८, २	माथइ २५, १
म कीधु ३६. ७८, १	मविउ ५१, १	माथइ भमरउ ८, १
मकोडउ ३१, १	मसउ १९, २. ३४, २	मादल २२, २
मगसिर नषत्र ५, २	मसवाडा ७३, १	मान् ७५, १
मजीठ २३, १	मसाण ११, १	मानइ ३८, २. ४२, २ ४८, २.
मजीठ राती साडी ७६, १	मसाहणी ६९, १	मा नईं ३९, १
मडउ ८, १	मसि ७, २	मामउ २६, २
मडि ६७, १	मसि [भा?] जणउ ३४, १	मामी २६, २
मढ ११, १	मस्तक मीढइ के ३१, २	मायइ ४२, १
मढी १६, २	महतउ ९, २	मायउ २२, १
मणमणउ २२, १	महमहइ मालती ४०, १	मारइ ४४, १. ४८, १. ७२, २
मणसिल १५, १	महिषु वाणि आहणइ ७७, २	मारणहार (प्र०) ६१, ४
मणिआर १९, २	महुआल १७, १	मारणहारु ६१, २
मणियउ १८, २	महुरउ १४, २	मारतउ ६०, २
मतवारणउ ११, १	महुलेठी १९, २	मारतु (प्र०) ६०, ३
मतिजीवी ७२, २	महूअउ १२, १	मारिउ ५१, १
मथइ ३८, १	मंगलेवउ १६, १	मारिउं ६०, १
मद १०, १	मंजार ३५, १	मारिवउं ६२, १
म दीधु ३६. ७८, १	मंजूस ११, १	मारिवा ६१, २
म देइ ३६	मंडइ ४७, २	मारिवा वांछइ ८१, १
म देसि ३६	मंत्रइ ३९, १	मारिवूं (प्र०) ६२, १
मनावइ ४२, २. ४८, २	मंत्रासरु ६८, २	मारी ६१, १
मनाविवुं ५३, २. ५४, १	मंथाणउ ११, २	,, (प्र०) ,,
मनाव्यउ ५०, १	माइ ८, १	मारीतउं ६०, २
मनुष्यनउ समूहु ७६, १	माईय [हायी] ६९, १	मारीतूं (प्र०) ६६, ४
मनुष्यमाहि ब्राह्मण श्रेष्ठ ७२, २	माउलउ ८, १. ६९, १	मारू ३५, १
मयगल ३४, १	मा [उ?] लाही ६९, १	मालती ४०, १
मयण १३, १	माकण १३, १	मालवउ ३४, २
मयणहल २५, २	माखी १३, १	माली १०, १
मरइ ३७, १. ४७, १. ७०, २.	मागइ ३७, २. ४४, २	मापीनउ अभावु ७५, १
मरमर सबद २२, १	मागिउ ५२, १	मासउ १९, १
मरहठ ३४, २	माचइ ४२, १	मासतणी ७६, १
मरावइ ४८, १	माछलउ १४, १	मासमउ दिहाडउ ३१, १
मरिवा वांछइ ८१, २. ८२, १	माछा ७५, २	मासिहाई २६, २
मरीइ ७१, १	माजणउ २२, २	मासी ३२; २. ६९, १
मरूअउ १७, २	माझ १४, २	मास्याही ६९, १
मर्दइ ३८, २. ७०, १	माटी ३४, १	माह ६, १
म लइ ४०, २	माणसामउ ५६, १	माहरउं ६३, २

माहरउं ३३, १
 माहरुं २७, २. ५५, १. ६३, ३
 माहि ५६, २
 माहिल्युं ५५, १
 मांकुण ६७, १
 मांखण ७, १
 मांचउ ९, २
 मांचइ री २४, १
 मांची ३३, २
 मांजइ ३७, २. ७०, १
 मांजरि १२, १
 मांड ७, १
 मांडइ ३८, १
 मांडणउ ९, १
 मांडहिय ६८, १
 मांडा ३३, १
 मांडी १५, २
 मांदउ २४, २
 मांसु ७७, १
 मिठाई १९, १
 मित्राई ९, २
 मिलइ ७०, १
 मिलायइ ४०, १
 मिष्टान्न ७८, २
 मीचइ ४२, २
 मीठउ १४, २
 मीठी १८, २
 मीठी (प्र०) ६६, ३
 मींजी ९, १
 मींढइ ३१, २
 मींढउ १३, २
 मींढी ६६, २
 मुखामुखि २६, २
 मुखास १७, १
 मुग ७२, २. ७८, १
 मुगउ ५६, २
 मुजल १७, १
 मुडइ ६८, १
 मु (माउ?) लागि ६९, १
 मुसइ ३९, २

मुस्यउ ५०, २
 मुहछण १७, २
 मुहडउ ८, १
 मुहपती १८, २
 मुहपायी ६६, २
 मुहिया २७, १
 मुहियां (प्र०) ६२, ४
 मुहीयां ६२, २
 मुहुखाई (प्र०) ६६, ४
 मुहरत ६, १
 मुंड ८, १
 मुंडउ २१, २
 मुंदडी ३२, १
 मूउ ५१, १
 मूकइ १९, १. ८०, २
 [मूकइ] ४८, १
 मूकिवुं ५३, १
 मूझइ ४०, १
 मूठउ १८, २
 मूठि ८, २
 मूत्रइ ३७, १
 मूल १०, १
 मूलउ १३, १
 मूली १६, २
 मूस १९, २
 मूसउ १३, २
 मूसल ११, १
 मूंकिउं ५०, २
 मूंग १२, २
 मूंछ ८, १
 मूंडिउ ५२, १
 मूंदडी २०, २
 मूं पाषइ ७४, १
 मूंलरीषउ २७, २. ६४, १
 मूंहइ ५५, १
 मृगतणउं मांसु ७७, १
 मृगु विंधइ ७७, २
 मेघु ७८, १
 मेढी १०, १
 मेथी रा लाइ २६, १
 मेराईउ २६, १

मेरायीयुं ६९, १
 मेलइ ७२, २
 मेलउ १४, २
 मेलवइ ४०, १
 मेलिउ ५१, २
 मेलिहवा वांछइ ८१, १
 मेह ६, १
 मेहरू २७, १
 मोकलउ ३३, २
 मोकलत ७८, २
 मोकलावइ ४४, १
 मोगर ९, २
 मोगरउ २३, २
 मोटउ ६८, १. ७९, १
 मोडइ ३८, १
 मोती ११, २
 मोथ १३, १
 मोर १४, १
 मोरसिखा १९, २
 मोलइ ४२, १
 मोलीउं ६७, २
 मोसंधीयुं ६७, २
 मौ ६६, २

य

यमइ ७५, २
 यमणुं ६४, १
 यमता ७८, २
 यमिउं ६०, १
 यमिवउं ६२, १
 यमिवा ६१, २. ७५, २
 यमिसिं ७८, २
 यमी ६१, १
 यमीतउं ६०, २
 यसउ ६४, १
 यहां ६३, १
 यहांनउ ७८, १
 याचइ ४४, २
 याण (प्र०) ६३, ३
 यावज्जीवु ७२, १
 यिम ६२, २

ये ये लहुडा ते ते } ७५, २	राइणि १९, १	रांधइ ३८, २
यमिवा वससइं } ७५, १	राइतउ ३१, १	रांधउ २४, २
ये ये वडा ते ते } ७५, १	राई ७, १. २४, १	रांधणउ २०, २
मान लहइं } ७५, १	राउ ७२, २	रांधिवउं ५२, २
यो ५५, २	राउत ६८, १	रांधयउ ७, १
योग्य ७७, १. ७७, २	राउताई ६८, १	रांपी २२, २
योग्यु ७७, २	राउ वांभणना } ७२, २	रिजइ ४०, २
र	वयरि मारउ }	रिणउ १५, १
रखवालउ २०, २	राउलउ २३, २	रीछ १३, २
रचइ ३७, १	राउ लोकापाहिं } ७३, १	रीसालू ७, १
रतांजणी १७, २	करसणु करावइ }	रुचइ ४९, १
रती १७, १	राक्षसु ७८, १	रुलियउ २५, २
रत्न ७५, २	राख १०, १	रुलीयामणउं ६८, १
रथु ७८, १	राखइ ३९, २	रुलीयायित कीधा } ७४, २
रमइ ३९, १. ४६, २. ८०, २	राखडी १८, २	जीणं बांभण }
रमिउ ४९, २	राचइ ४४, २	रंधिउ ५१, २
रमिवा वांछइ ८१, १	राजगुल ६७, २	रुखउ २५, १
रमिवुं ५४, २	राजपुत्र ७५, २	रुठउ १८, २
रयताणउ ३४, १-	राजभुवनि ७४, २	रुतउ २१, २
रलियामणुं ५७, १	राजवी २१, १	रूपउ ११, २
रलीयामणउ ३२, १	राजा गामु बांभ- } ७७, २	रूपानां पात्र ७७, १
रवऊ २६, १	गायतुं करइ }	रूपु ७८, १
रसोई १९, २	राजान २२, १	रूसइ ३९, २
रसोयि ६८, २	राजानी परि ७७, २	रूं ३२, २
रहइ ४४, २. ८०, १	राजा पाछलि सेना ७५, १	रूंख २१, २
रहतउ ६०, २	राजारउ २३, १	रूंघइ ३८, २. ४९, १
रहाविउ ४९, २	राठऊड २१, १	रोइ ४९, १
रहिउ ४९, २	राडि ९, २	रोइउ ५१, १
रहिउं ५२, २. ६०, १	रातउ २४, २. ७६, १	रोझ १७, १
रहितउं ६०, २	राति २०, २	रोयइ ३८, २
रहितु (प्र०) ६०, ३	रातिं ७३, १	रोयिवा वांछइ ८२, १
रहिवउं ६२, १. ७२, १	राती ७६, १	रोहीडउ २२, १
रहिवा थाकिवा, } ८१, १	रान ३३, १	रोहीस १३, १
थाइवा[वांछउ] }	राव १६, १	ल
रहिवूं (प्र०) ६२, १	रायतणउ समूहु ७६, १	लउडउ २२, १
रही ६१, १	रावटउ ११, २	लउंकडी १३, २
रहीइ ७१, १	राव (ख) इ ४८, २	लउंग ९, १
रहीतूं (प्र०) ६०, ४	रावि (खि) उ ५०, २	लखइ ३९, २
रहीवा ६१, २	रावि (खि) हुं ५४, १	लखमी ६, २
रंग्यउ ५०, २	राह ५, २	लगइ ५६, १. ६२, २
रंजइ ४३, २	रांक २४, १	लगाडइ ७८, १

लगाडिउ ६८, १	लांवउ ६४, १	लूणिवुं ५४, २
लज्जालु ७९, २	लि ७०, १	लेइ ३५. ४७, १
लडू १७, १	लिइ ७१, २. ८०, १	लेइउ ३६
लयेत ७८, २	लिखइ ३७. २. ४७, २. ८०, २	लेई ६१, १. ६२, १
लहइ ३९, १. ७३, २	लिखावइ ७३, १	लेखउ २५, २
लहइं ७५, १	लिखिवा वांछइ ८१, १	लेखणि ३४, १
लहिवा वांछइ ८१, २	लिखिवुं ५३, २	लेजे ३५
लहिवुं ५४, १	लिधुं ६०, १	लेटइ ४४, १
लहुडइ कु ३१, १	लिपसणउं ६६, २	लेणहार ३६, पं० २२. ६१, ३
लहुडउ ७९, १. ७९, २	लिपसणूं (प्र०) ६६, ४	लेणहार ६१, २. ६२, २
लहुडा ७५, २. ७८, २	लियइ ३५. ३७, १	लेणाहर ३६
लहुडुं ५६, २	लिवरावइ ४७, १	लेत ७८, २
लाइ ८०, २	लिषा (खा) वइ ४७, २	लेतउ ३६
लाई ५७, १	लिपि (खि) उ ५२, १	लेतु ६०, १
लाकडउं ७७, १	लीख १३, १	लेतुं ६२, १
लाख ९, २. ३०, २	लीजइ ३५	लेव २१, २
लाखमउ ३१, १	लीजउ ३५	लेवउं ३६. ६१, २
लागउ ५०, १	लीजतउ ३६	लेवा ३६. ६१, १. ६२, १
लागु ६८, १	लीजतउं ६०, २	लेवा वांछइ ८१, १. ८१, २
लाज ३३, २	लीजतुं ६२, १	लेवुं ६२, २
लाजइ ३८, १	लीजतूं (प्र०) ६०, ३	लेवूं ५२, २. ६१, ४
लाजिवा वांछइ ८१, २	लीजिसिइ ३६	लेसाल १८, २
लाजीइ ७१, १	लीधउ ३६. ७३, १. ३६, पं० २४	लेसिह ३६
लाज्यउ ४९, २	लीधउं ६२, १	लेसूडउ १७, २
लाठि ३४, १	लीधी ५१, १	लेहउ ७, २
लाडइ ४२, २	लीधु ७८, १	लोकपाहिं ७३, १
लाइ २०, १. २६, १. ७४, २	लीधुं ५०, १	लोक विक्रमादित्यु } ७२, २
लात १७, १	लीह ३२, २	राउ स्मरइ }
लाधउ १४, २. ५०, १	लींडी १७, १	लोकांरी २४, २
लापसी १५, २	लींपइ ३८, २	लोटइ ४०, २. ४४, १
लाभइ ४७, १	लुकइ ४०, १	लोढउ २०, १
लाल ९, १	लुठइ ३८, १	लोपइ ३८, २
लालइ ४१, १	लुणइ ४२, २. ४८, २	लोवडी १९, १
लालि १६, १	लुणाइ ४४, २	लोहडउं ७७, २
लाष रातउ कांबलउ ७६, १	लुणावइ ४८, २	लोहमूं ५७, १
लाषिवा वांछइ ८१, १	लुणित ५०, २	लोहार १०, २
लाहउर ११, १	लुंकडि ६७, १	लोही ८, २
लाहणउ २५, २	लुंचइ ३७, २	लहसण १९, २
लांघइ ३७, २	लुंतिउ ५०, २	व
लांच ९, २. ७२, १	लूटइ ३८, १	वइरी ३६
लांप ६९, २	लूण कयरा ३१, १	वइसाख ६, १

वइंगणु ३३, २	वरता १०, २	वही १७, २
वखाण ३४, १	वर पाछलि गीत } ७५, १	वहीयि ७८, १
वखाणइ ४३, २	गाती स्त्री }	वहू ७, २
वखाणिवुं ५३, १	वरस ६, १	वहूवत् ७९, १
वघारइ ४३, २	वरसइ ३९, २. ४८, २. ८०, १	वंचइ ३७, २. ४७, १
वच्छनाग १३, १	वरसवियारणि (प्र०) ६६, ४	वंचिबुं ५४, १
वल्लीयायित (प्र०) ६६, ३	वरसात २०, २	वंचयउ ५०, १
वज २१, १	वरसालउ ६, १	वंछिउं ५०, २
वटवालनुं ६६, १	वरसोला १८, २	वंदिउ ५१, २
वड १२, १. ७३, २	वरहलि (प्र०) ६६, ४	वाअइ ४२, २
वडउ ५६, २. ७९, १	वरसीयि ७०, २	वाइ ४८, १
वडपण ७, १	वरांसउ ६८, २	वाइलउ १८, २
वडा २०, १. ७५, १	वरांसिउ ६८, २	वाइबुं ५३, २
वडां ७६, १	वरांसिवयउ २७, १	वाउ १२, १
वडी १७, १. २०, १. २४, १. ३४, २	वरांसीयइ ४३, २	वाउल २३, १
वडी वार लगाडइ ७८, १	वरुआयती कन्या } ७७, २	वाउलि २१, १
वडु ७५, २. ८०, १	संपजइ }	वाग १३, २
वणइ ४२, २	वर्णवइ ३७, १	वागुर १०, २
वणवउ २६, १	वर्तइ ४९, १	वागुरी १०, २
व (च ?) णहडीउ ६७, १	वर्तिवउ ५१, २	वागुलि १४, १
वणारिस ३४, १	वर्षशत ३६	वाघ १३, २. १५, २
वणिज १०, १	वर्षाकालनउ मेघु ७८, १	वाघ तणां पद ७७, १
वणी २४, २	वलइ ४२, २	वाचइ ३७, २
वणीमग ७, १	वलउ २२, १	वाचणाहरु ७२, १
वत्सनु समूहु ७६, १	वलतउ २५, २	वाचिबुं ५३, २
वत्सरहिं हितूउ ७७, २	वला २५, १	वाछडउ १८, २
वथूअउ १२, २	वलि २३, २	वाछडा २४, २
वघाअइ ४४, २	वली ६३, १	वाछरू २४, २
वघामणउ २१, २	वली वली ६८, १. ८०, १	वाजइ ४४, २. ४८, १
वघारइ ४९, २	वषा (खा) णइ ४८, १. ७०, १	वाजउ ६, २. २५, १
वघावइ ४४, २	वषा (खा) णिउ ५१, १	वाजित्र ६, २
वधूवर २४, १	वसइ ७३, २	वाटइ ४४, १
वमइ ३९, १	वसीइ ७५, २	वाटभोजन २४, १
वमिउ ५१, १	वस्तु री २४, २	वाटली २३, २
वयगरणु ६८, २	वख ७७, १. ७८, २	वाटवालणुं (प्र०) ६६, १
वयरि ७२, २	वखगांठि २४, २	वाटि २३, २
वयरी ७३, १	वहइ ४०, १. ४८, १. ७३, १	वाडि २४, १. ७३, २
वयरी मरीइ ७१, १	वहलि ६६, २	वाडी १२, १. २१, २. ७३, २
वरइ ३७, १. ४७, १	वहिउ ५१, २	वाणही २०, १
वरगडु ६८, २	वहिलउ १५, २. ७९, २	वाणारसी १०, २
वरतर काटिचउ १५, २	वहिवुं ५२, २	

- वाणि २४, २
 वात ७३, २. ७८, २
 वातचीत ६, २
 वादलउ २६, १
 वाधइ ४२, १. ४३, २. ४९, २.
 ७०, २. ७१, १
 वाधीउ ५१, २
 वान १५, १
 वानगी २१, १
 वानी २१, १
 वापरइ ४१, २. ४७, २.
 वापरिउ ४९, २
 वाम ८, २
 वायइ ३७, १
 वायिवा वांछइ ८१, २
 वायु ७८, १
 वार ७८, १
 वारइ ४३, २. ४६, २. ४८, १
 ७०, १
 वारिखुं ५३, १
 वाल १२, २
 वालरकाकडी २५, २
 वालहली ३३, १
 वाली ९, १
 वाघइ ४३, २. ७०, १
 वावइ ४७, २
 वावि ६७, १
 वाव्यां ७३, २
 वासइ ४२, २. ७३, २.
 वासउ २०, २
 [वासिउ] ५०, २
 वाहइ ४८, १
 वाहर २५, २
 वाहरू १६, १. २५, २
 वांकउ १५, १. ६४, १
 वांकु (प्र०) ६४, १
 वांछइ ३७, २. ४६, २. ८१, १.
 ८१, २. ८२, १. ८२, २
 वांछिखुं ५४, २
 वांश गाइ १३, २
 ३० २० १५
 वांटइ ३७, १
 वांदइ ३८, २. ४६, २
 वांदणउ ३३, २
 वांदिखुं ५३, १
 वांस १२, २
 वांसोली १०, २
 विआरइ ४३, १
 विकस्यउ १२, १
 विकुर्वइ ४१, १
 विक्रमादित्यु ७२, २
 विगूयइ ४२, १
 विगोवइ ४२, १
 विघन १५, १
 विचारइ ३९, १. ४७, १
 विचारिउ ५०, १
 विचारिखुं ५४, १
 विचालउ १४, २
 विचि ७४, १. ७५, २
 विचालुं ५६, २
 विजाहरी ६६, २
 विट्टालइ ४१, १
 विडलूण १०, २
 विढइ ४२, १
 विढवइ ४०, २
 विणइ ८०, २
 विणसइ ३९, २
 विणा ५५, २
 वीणिवा वांछइ ८२, २
 विदाणउ ६९, २
 विदारिउ ५२, १
 विदिस ६, १
 विदेशि ७३, १
 विद्या ७४, २
 विन्यानी ७, १
 विपराविखुं ५४, २
 विप्र ७४, २
 विमासइ ४१, २. ४७, १
 विमासउ ५०, १
 विमासिवउ ३४, २
 विमासिखुं ५३, २
 वियारियउ २६, २
 विरचइ ३७, १
 विरतउ २४, २
 विराध्यउ ५१, २
 विरासिउ ५२, १
 विरूयउ १८, २
 विरोलइ ४०, २
 विलखउ ७, २. ५७, १. ६४, २
 विलवइ ४९, १
 विलंबइ ३९, १
 विलोइउ ५१, १
 विषे (खे) रिउ ५२, १
 विस १३, १
 विसनररहिं हितूळं } ७७, २
 काष्ठ
 विसनर ७२, १
 विसनर काष्ठि न धायु ७२, २
 विसहर १४, १
 विसंडुल ३४, १
 विसाहइ ४७, १
 विसाहिउ ५०, १
 विसाहिखुं ५४, १
 विसिमिसि ५६, १
 विसूरइ ४०, २
 विसोआ १६, २
 विहडइ ४२, २
 विहथि ८, २
 विहरइ ४८, २
 विहरउ ६८, १
 विहसइ ४६, २
 विहसिउ ५१, १
 विहाइ ४४, १
 विहाणउ २६, १
 विहूणउ १५, १
 विंधइ ७७, २
 विंहचइ ४३, १
 वीकइ ४३, १. ७०, १
 वीखरइ ४१, २
 वीच १५, २
 वीछ १३, १

वीक्षणउ ९, २	वेचइ ४७, १	शोभइ ४९, १
वीज्ञाइ १८, २	वेचावइ ४७, १	शोभिउ ५१, २
वीज्ञायइ ४२, १	वेचिवुं ५४, १	श्राद्धतणइ ७२, २
वीज्ञावइ ४२, १	वेच्यउ ५०, १	श्रीगरणु ६८, २
वीठ ९, १	वेझ ९, २	श्रीवच्छ ६, २
वीणि ६८, १	वेठि २३, २	श्रीवासुदेव दैत्य मारइ ७२, २
वीधइ ३८, २	वेठिमी २२, २	श्रेष्ठ ७२, २
वीध्यउ १४, २	वेद ७२, १	श्लाघइ ४७, १
वीनति १५, २	वेयइ ३८, २	[श्लाघिउ] ५२, १
वीनवइ ४१, २. ४८, १.	वेरा १२, १	श्लाघिवुं ५३, १
वीनविवुं ५३, २	वेलि १२, १	श्लोक ७२, २
वीनव्यउ ५०, २	वेलू ३५, १	ष
वीवाहइ ४१, २	वेस ९, १	ष (ख) ईइ ४९, १
वीवाहपगरण २०, १	वेसर (प्र०) ६६, १	ष (ख) मइ ४६, १
वीस २८, २	वेसरु ६६, २	षा (खा) इ ७७, १
वीसमइ ४३, १	वेसवार ७, १	षा (खा) णीकणउं ६७, २.
वीसमउ ३०, २. ५७, १	वेसावाडउ २०, २	षा (खा) धुं ५०, १
वीसमी ३१, १	वेहणउ ३४, १	षा (खा) वउं १२, २
वीसरइ ४०, १	वैद्य ७४, २	षा (खा) सइ ४६, १
वीसरिउं ५१, २	वैष्णवु रार्ति च्यारइ } ७३, १	षां (खां) ड योग्य } ७७, २
वीससइ ४४, १. ४६, २	पुहुर जागइ }	षां (खां) ड्या ७८, १
वींठ १५, १. २०, २	व्यहु परि ६३, १	षि (खि) सइ ८०, २
वींठइ ४३, १	व्याऊ ७, २	षि (खि) सरहिडी (प्र०) ६६, १
वींठणउ २१, १	व्याकरणु ७७, १	षी (खी) लउ ७३, १
वींठ्यउ १४, २	व्यारीउ ७३, १	षी (खी) ला योग्य } ७७, १
वुहरउ ३२, २	व्यासनउं ग्रामु ७२, २	हितुं लाकडउं }
वूठउ ५१, १	व्रणरउ २४, १	षीं (खींख) ष नही (प्र०) ६४, ३
वूसट (प्र०) ६६, २	श	षूं (खूं) दइ ४६, १
वृक्ष कन्हलि घरु ७५, १	शपइ ७०, २	षे (खे) डइ ४७, २
वृक्ष सामहुं आभउं ७३, २	शब्दु ७८, १	स
वृक्षु ७४, २. ७५, १	शमिउ ५१, २	सइतालीस २९, १
वृद्धु ७९, २	शरकड ७७, १	सइत्रीस २८, २
वृषभनउ समूहु ७६, १	शरत्कालनउ तिडकउ ७८, १	सउ ३०, १. ७१, २
वृंहु ७६, १	शलाहु ६७, १	सउगडउ ११, १
वेउल ३३, १	शापइ ४८, २	सउडि ३२, २. ६६, २
वेगउ १६, १	शास्त्र ७२, १	सउण १४, १
वेगड ३२, २	शिष्य ७५, १	सउणी १६, २
वेगडि ६६, २	शिष्यपार्हि ७३, १	सउमउ ३१, १
वेगडी (प्र०) ६६, ३	शोचइ ४९, १	सउ वार (प्र०) ६३, १
वेगलउ ७९, २		

- सकइ ४३, २
सकुं ६२, २
सगउ ८, १
सगलइ २७, १
सघलइ (प्र०) ६३, २
सघले ६३, १
सज्झाय ६, २
सज्जउ १५, २
स (सु) णउं ६८, १
सतर २८, १. २७, २
सतरमउ ३०, २
सतसठि २९, २
सतहत्तरि २९, २
सताणू ३०, १
सत्तरि २९, २
सत्तावन २९, १
सत्तावीस २८, २
सत्यासी २९, २
सदा ५६, १
सदाचार बांभणु } ७४, २
जीणइं गामि }
सइहइ ४०, १
सइहियउ १५, १
सनीचर ५, २
सन्यासी ३४, २
सपइ ४३, २
सभा ७६, १
समघात १५, २
समरइ ४१, २
समवायु ७६, १
समा ७७, १
समाणइ ४०, २
समारइ ४०, १
समारिवउ १८, १
समि क्रियउ २५, २
समी ७७, १
समीपि ७५, १
समुद्रमाहि रत्त० ७५, २
समुं ७७, १.
समूइ ७६, १. ७७, १
समेटइ ४३, १
सयणाचार ८, १
सयर ८, १
सयरइ २३, २
सरइ ४४, २
सरजइ ३८, १
सरतकाल ६, १
सरलउ ६७, २
सरवइ ४३, १
सरसउ पाटण ११, १
सरसती ६, २
सरसवेल २०, २
सरस्वती ७५, १
सराध ९, २
सरिसव १२, २
सरीखउ २६, २
सरीषउ ६४, १. ६६, २.
सरीषउं गोत्र जेहनउं ७५, १
सरीषउं नामु जेहनउं ७४, १
सरीषु (प्र०) ६४, १
सरोवर ७२, १
सर्जइ ४७, १
सर्वे परि ५६, २
सर्वोसरु ६८, १
सलाह १५, २
सवइवार २७, १
सवईवार ६३, १
सवाडूउ ६८, २
सवार ६७, १
सविहुं गमा ७३, २
ससइ ४४, १. ४६, २.
ससूग २०, २
सहइ ४३, २. ७०, २.
सहस ३०, २
सहसमउ ३१, १
सहायीयांनउ समूइ ७६, २
सहिउ ५१, २
संकइ ३७, २
संकुचइ ३७, २
संक्षेपइ ४७, २
संखाहोली ३५, २
संचकार १०, १
संचकारु ७८, १
संतोषिउ ५१, १
संथारउ १८, २
संद १७, २
संदिसइ ४८, १
संदिसवु ५३, २
संदेसउ १८, २
संधियउ १९, २
संधूखइ ४२, १
संधूखण २३, २
संधूख्यउ १६, १
संपजइ ३८, २. ७७, २
संपन्नउ ५०, १
संवाहइ ४१, १
संभलावइ ४७, १
संभारतउ ७२, २
संभालइ ४१, १
संवरइ ४०, १
साइणि ३५, २
साकर १८, २
साकर सिउं दूध पीइं ७५, २
साकुली ३३, १
साखी १०, १
साग २४, १
सागडी ३२, २
साच ६, २
साचउर ११, १
साजउ ५०, १
साजी १०, २
साठि २९, १
साठी १२, २
साडी ९, १. ७६, १
साढापांच ३२, १
सात २८, १. ५७, २
सातपरिया १७, २
सातमउ ३०, २. ५७, १
सात मसवाडानइ० ७३, १
सातमि ३१, २

सातू १९, २. ७८, १
 साथ २२, २
 साथरुड ३३, १
 साथलि ८, २
 साथियुड २५, १
 सादूल १३, २
 साध ५, १
 साध (थ ?) ६९, २
 साधइ ३८, २
 साधुपणू ५७, १
 साधुसंघाडुड २०, १
 सापरुड २४, २
 सापु भणी ७३, १
 साभरमती २२, १
 सामड १२, २
 सामलुड १४, २
 सामहु ६३, २
 सामहुं ७३, २
 सामाई ३१, १
 सामुहु ५६, १
 साम्हड ३१, २
 साम्हु ७३, २
 सार १६, १
 सारद ६, २
 सारी १४, १
 सारीखड १४, २
 साल १६, २
 सालुड ८, १
 सालणुड ३२, १
 सालवाहन ३४, १
 सालवी २३, २
 साली ८, १
 सावण ६, १
 सास १४, २
 सासतुड १४, २
 सासू ८, १. ६९, १
 साहइ ४१, १. ७८, १
 सांकडुड १४, २
 साहरइ ४०, १
 सांकलुड १५, १

सांकली २०, २
 सांखडि २०, १
 सांचइ ४२, १
 सांजुड १८, १
 सांझ ३१, २
 सांझणुड ७८, १
 सांड १३, २
 सांडसुड १९, २. ३२, २
 सांधइ ४१, १
 सांन २४, १
 सांप्रत १५, १
 सांबलुड ३३, २
 सांभरइ ४१, १
 सांभलइ ४७, १
 सांभलिवा वांछइ ८१, १
 सांभलीयि ७८, १
 सांभलेव्युं ५२, २
 सांभल्युड ५०, १
 सिघ २४, १
 सिढिल १५, १
 सिणमिणइ ४२, २
 सिमक्रियुड २५, २
 सिमथुड ८, १
 सिलापट २४, १
 सिलावटुड १७, १
 सिरघू १९, १
 सिरीस २६, १
 सिसलुड १३, २
 सिंगार १५, १
 सिंघाण ११, २
 सिंचइ ८०, २
 सीअल १७, १
 सीकारा १९, १
 सीख २४, २. ३४, २
 सीखइ ३९, २
 सीख्युड ७, १
 सीचिवा वांछइ ८१, १
 सीझइ ३८, २
 सीथ २२, २
 सीदाअइ ४३, १

सीघड ७, १
 सीप १५, २
 सीयालुड २०, १
 सीर २२, २
 सीरख ३२, २
 सीरवी १७, १
 सीरष ६७, १
 सीरामण ३२, २
 सीरामणु ६६, २
 सीलुड १८, २
 सिली ३२, १
 सीवइ ३९, २. ४९, १
 सीविवुड १९, २
 सीव्युड ५१, १
 सीह १३, २
 सीहदार ११, १
 सीहरी २५, १
 सींग १३, २
 सींगुड १६, २
 सींगडी १६, २
 सींचइ ३७, २. ४८, २
 सींधव १०, २
 सींभ ३४, २
 सु ३५, २. ५६, १
 सुआसणी ७, २
 सुई १०, १
 सुईड १०, १
 सुकिवा वांछइ ८१, २
 सुखिहिं ७३, १
 सुण ६८, १
 सुणइ ४२, १
 सुभट ७४, २
 सुमिणुड १५, १
 सुरंग ११, १
 सुवर्णनां आभरण ७७, १
 सुपमाअरुड ६, १
 सुसइ ३९, २
 सुसरुड ८, १
 सुहगुरु ५, १
 सुहायइ ४२, १

सुंक ९, २	सेक्रिवा वांछइ ८१, २	ह
सुंघिवा वांछइ ८१, २	सेजगंडूआ २५, १	हकारिउ ५०, २
सुंचल ३४, २	सेठि ७, २	हगइ ३८, २. ४९, १
सूअइ ४२, २	सेत्रुंजउ ११, २	हडहडइ ४३, १
सूअर १३, २	सेरी १७, १	हणइ ३८, २
सूआ २५, १	सेना ७५, १	हणिउ ५२, १
सूआडि ६९, २	सेल १६, २	हणिवुं ५३, १
सूआर १९, २	सेलडी ७१, २	हथसाल ६८, २
सूइ ४९, २	सेवइ ३९, २	हथिणाउर ११, १
सूकइ ४३, १. ४९, १. ८०, २	सेवंती ३३, १	हथीयार २६, २
सूकउ ५१, २	सेस २३, १	हरइ ३७, १. ७२, २
सूग २४, १	सेहरउ ९, १	हरडइ १२, २
सूगडांग ६, २	सोई २४, २	हरषइ ३९, २
सूगामणउ ३१, २	सोचइ ३७, २	हरषी(ष)इ ४९, १
सूगामणउं ६४, २	सोनउ २५, १	हराविउ ६९, २
सूजइ ४४, १	सोनागेरू ११, २	हरिणनउं चांबडउं ७७, १
सूजवइ ४४, १	सोनारउ १८, २	हरियाल ११, २
सूझइ ३८, २. ४६, १	सोनाररी १९, २	हरी २४, १
सूझवइ ४६, १	सोभइ ३९, १	हलद ३३, २
सूडउ १४, १	सोरठी ११, २	हर्धुउ ५०, १
सूणहर ३३, १	सोल २८, १. ५७, २	हलद्रूआं वडां ७६, १
सूणहरउं ६७, २	सोलमउ ३०, २	हलरी ईस १०, १
सूतउ २०, १. ४९, २	सोलंकी २१, २	हलुअउ १५, २
सूत्रहार (सूथार) १०, २	सोवनगिरि ११, २	हवइ १८, २. ३५. ३७, १
सूत्र पढइ जाणइ ७७, १	सोवा ३५, २	हवडां ६२, २
सूपडउ २०, १	सोहामणउ ३२, १	हवडांनुं ६२, २
सूयिवा वांछइ ८१, २	सोहिलउं ६८, १	हडवडांनुं (प्र०) ६२, ३
सूली १६, २	सोहिलुं ५७, १	हवं ६३, २
सूहव ६४, २	स्तवइ ४७, १	हसइ ४३, २. ४८, २. ८०, १
सूरिज ५, २	स्तविउ ५०, २	हसावइ ४८, २
सूंआलउ १४, २	स्तविवा वांछइ ८२, १	हसिउ ५१, १
सूंखडी १९, १	स्त्री ७५, १	हसिवा वांछइ ८१, १
सूंघइ ४१, २. ४७, १	स्त्रीतणउ समूहु ७६, १	हा (प्र०) ६३, ४
सूंघवुं ५२, २	स्त्रीनी सभा ७६, १	हाक १७, २
सूंघ्यउ ५०, १	स्त्रीनुं घनु ७६, १	हाकइ ४०, २. ४४, २
सूंड १३, १	स्थिर ७९, २	हाटडी २५, १
सूंवरी वडी ३४, २	स्पद्धइ ४६, १	हाड ९, १
सूंहाली १८, १	स्मरइ ७२, २	हाडफूटि २५, २
सेई २१, २	स्मारिवा वांछइ ८२, २	हाथ ८, २. ३४, २
	स्याल १३, २	
	स्वस्थपणउ ६, २	

हाथी १३, १. २५, १	हीलइ ३९, १	हूउ ४९, २
हाथी गुलगुलायइ ४१, १	हीसइ ३९, २	हेजु करइ ४८, १
हाथीयांनउ समूहु ७६, २	हींग ७, २	हेठइ १५, २
हालइ ३९, १	हींगलू ११, २	हेठलि हेठलि नगर ७३, २
हा वलि ६३, २	हींगवणि २३, १	हेठि ६४, १
हासी १७, २	हींडइ ४३, २	हेठिलुं ५६, १
हांडी १९, २	हींडइं ७५, २	हेडाऊ १६, १
हिडकी ७, २	हींडि २२, २	हेरइ ४१, १
हितूई ७७, २	हींडिया २३, २	हेरू ९, २
हितूउ ७७, १. ७७, २	हींडोलइ ३७, १	हेवउ १९, १
हितूउं ७७, १. ७७, २	हु ७३, १	हैमंतनु वायु ७८, १
हिमालउ ११, २	हुइ ४७, २. १७, २. ८०, १	होउ ६३, २. ८२, २
हियाविउं २६, १	हुइवा वांछइ ८१, १	होठ ८, १
हिवडां २७, १	हुईइ ७१, १	होमइ ७०, १
हिवडांनुं २७, १	हुडुक २३, २	होमिउ ५०, २
हिविडां ५५, २	हुयिवउं ७९, २	[होमिउ] ५१, २
हीअउ ३२, २	हुयिवुं ७९, २	होमिबुं ५४, २
हीकइ ३७, २	हुं ३५, २. ५५, १. ७८, २	होली १८, २
हीम १२, १	हुं छउ ३४, २	ह्रस्वु ७९, २
हीरउ ३५, १	हुंतउ ५६, २	

